

منتدی اقرأ الثقافی

کتیبی و ملائمہ کانم

www.iqra.ahlamontada.com

بؤ باوہردار و

بئی باوہران

منتدی اقرأ الثقافی

للکتب (کوردی - عربی - فارسی)

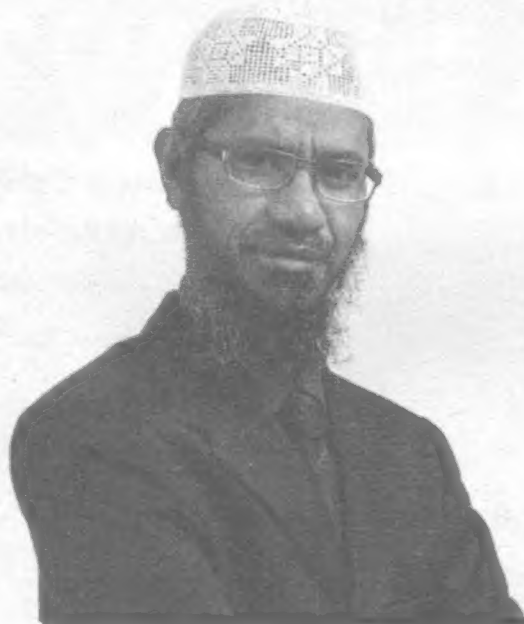
www.iqra.ahlamontada.com

پروفرۆشتترین کتیبی دکتۆر زاگیر نایک

کتیبي وه لامه کانم

بۆ باوهردار و بیباوهران

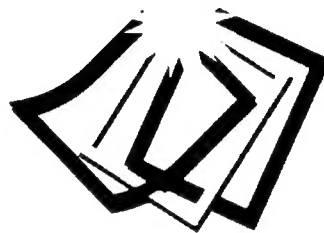

نوسینی: دکتۆر زاگیر نایک

وه رگیڕانی: مامۆستا دیار ئه سعهد

پیاداچونه وهی: مامۆستا ئارام عه لی مه جید

زمانه وانى: هیوا عه بدولره حمان

07701918565 - 07501571818

چاپ و بلاوکردنهوه

ناوی کتیب: کتیی وهلامهکانم

نوسینی: دکتۆر زاگیر نایک

وه‌رگیزانی: مامۆستا دیار نه‌سعه‌د

پیداچونه‌وه‌ی: مامۆستا نارام عه‌لی مه‌جید

زمانه‌وانی: هیوا عه‌بدولپه‌حمان

تیراژ: ۱۰۰۰

چاپ و بلاوکردنه‌وه: کۆمپانیای کتیب

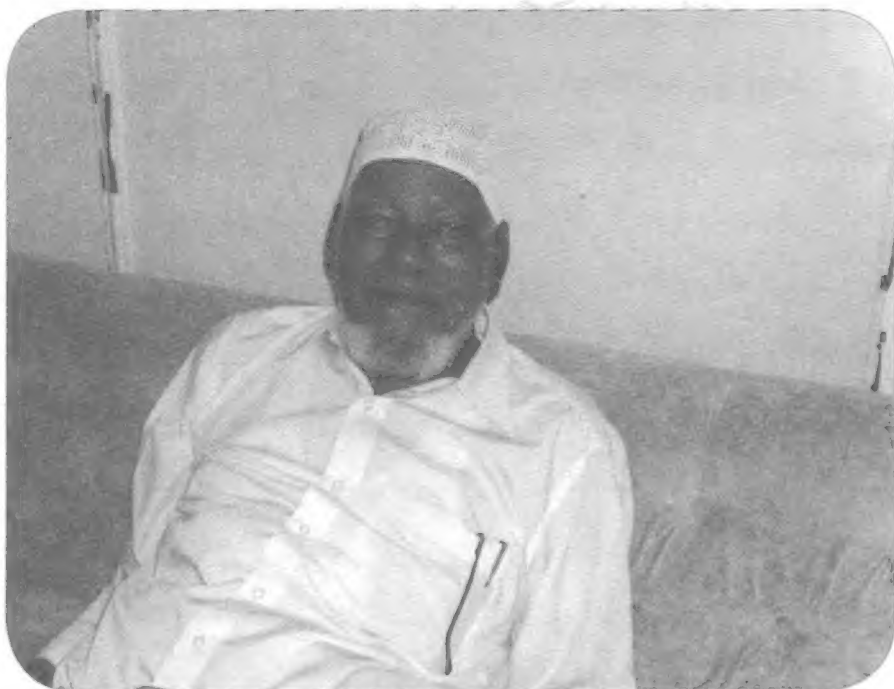
ئهم کتیبه‌ بلاوکه‌راوه‌ی کۆمپانیای کتیبه، مافی کۆپی کردن و له
چاپدانه‌وه‌ی پارێزراوه‌ بۆ کۆمپانیای کتیب

تییینی: وه‌رگیزانی ده‌قی قورنانه‌کانم له‌ ته‌فسیری (په‌وان)ه‌وه
وه‌رگرتووه‌ که‌ له‌ وه‌رگیزانی زانا و بانگخوازی کورد مامۆستا
نه‌حمه‌د کاکه‌ مه‌حموده، به‌ سوپاس و پێزانینم بۆ مامۆستا
نه‌حمه‌د کاکه‌ مه‌حمود و کتیبخانه‌ی مه‌حوی له‌ هه‌ولێر که‌ چاپی
ته‌فسیری په‌وانی کردووه.

ژیان و به سهرهاتی دکتور زاگیر نایک

دکتور زاگیر نایک له تهمه نی لاولتیدا

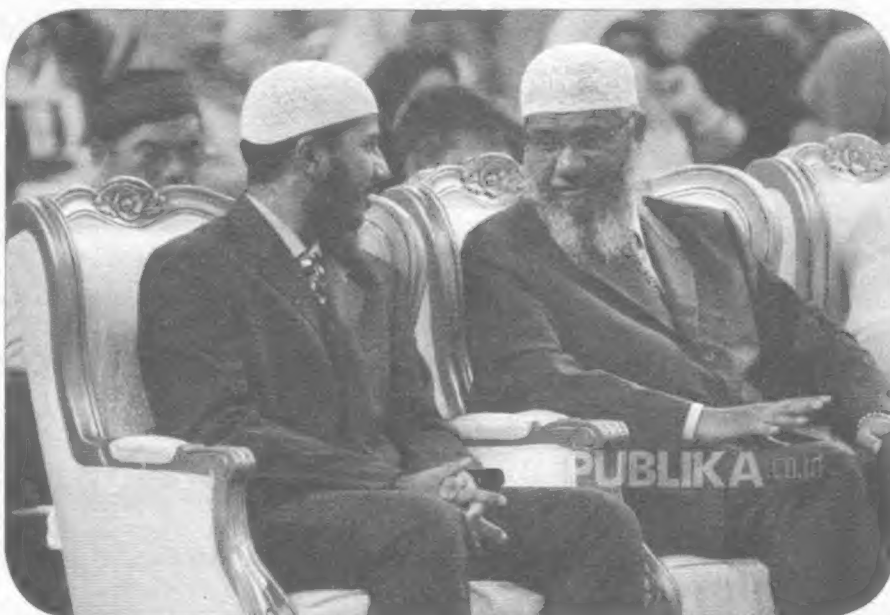
عبدالکهریم نایک باوکی دکتور زاگیر نایک

پیش ئەوێ بېیت بە وتاریژیکی ناودار؛ وەك پزیشكیك كاری كردوو،
چەندین وتار و وانەى لە چەند نامیلکەیه کدا بڵاوکردۆتەو؛ سەبارەت بە
ئایینی ئیسلام و ئایینی هیندۆس، لەگەڵ ئەوێ كە بە شیوەیه کی گشتی
خۆی لە دەمارگیری دزیو تەو، بەلام لەلایەن هەندیک لە لیکۆلەرەوێ
بیرمەندی سەلەفییەو و هەندیک ئیسلامی رادیکالەو بە بانگەشەكەری
بیری وەهابی دادەنریت، ئیستا ئامۆژگاری و وانەکانی لە هیندستان و
کەنەدا و بەریتانیا و بەنگلادیش قەدەغەکراو، ئەو پیتی وایە کە پەخنەگری
لە کۆمەلگای ئیسلامی زیاترە وەك لەوانەى كە لە کۆمەلگای ئیسلامیدا نین.
زاكیر نایك لە مۆمباى مەھارا شکرای ولاتی هیندستان لەدایکبوو، زانستی
پزیشکی لە کۆلیژی پزیشکی توپی والا و، نەخۆشخانەى خێرخوازی نایر
خویندوو و، دواتر چوو تە زانکۆی مۆمباى لەوێ پروانامەى پزیشکی
و نەشتەرگەری بەدەستەیناوە، لە سالێ (١٩٩١ز) دەستی کردوو بە
کارکردن لە بواری بانگخوازی و، دامەزراوەى لیکۆلنەوێ ئیسلامی

دامه زراند، هاوسه ری زاگیر نایک که ناوی (فه رحهت نایک) له کهرتی
ئافره تانی دامه زراوه که دا کارده کات، له سالی (۲۰۰۶ز) نایک ئاماژه ی به وه
کرد که سروشتی له ئه حمده دیدات وه رگرتووه؛ که بانگخوازیکی ئیسلامیه
له سالی (۱۹۸۷ز) چاوی پیی که وتووه (هه ندیک جار زاگیر نایک به دیدات
پله س ده ناسریت له لایه ن ئه حمده دیداته وه).

نایک خویندنگای ئیسلامی نئوده وه له تی له مؤمبای و، ده زگای هاوکاری
ئیسلامی یه کگرتووی دامه زراندووه؛ که هاوکاری پیشکesh به خه لکانی
هه ژار و گه نجانی موسولمان ده کات، ویب سایتی دامه زراوه ی لیکۆلینه وه ی
ئیسلامی وه سفی زاگیر نایک ده کات وه کو بیرۆکه و وه گه پرخه ری توپی
ته له فزیۆنی (Peace TV)، ئه م که ناله ی نایک بانگه شه ی راستگۆی،
یه کسانی، ئه خلاقیبوون، سازان و دلسۆزی ده کات بو ته واوی مروفایه تی،
له سالی (۲۰۱۶ز) له کۆنفرانسیکی رۆژنامه وانیدا زاگیر نایک رایگه یاند که
ئێستا دانیشتووی هیندستان نییه.

وتار و ديبه‌يته‌كانى دكتور زاكير نايك

دكتور زاكير نايك و فهريق نايكى كوپى

نايك چه‌ندين وتار و ديبه‌يته‌تى ئه‌نجام داوه ده‌وتريت له ته‌واوى جيهاندا له‌نيوان (۲ تا ۴ هه‌زار) وتارى پيشكه‌ش كردوو، مروڤناس توماس بلوم هانسن له نووسينيكا ئاماژه‌ى به‌وه‌كردوو كه شيوازى نايك له‌له‌به‌ركردنى قورئان و فهرمووده به‌زمانى جياواز واىكردوو كه له ناوه‌ندى موسولمانه‌كاندا كه‌سيكى زور ناودار بيت، زوريك له ديبه‌يته‌كانى توماركران و به‌شيويه‌كى به‌رفراوان له‌سه‌ر (DVD) و له‌ئىنته‌رنيتدا بلابووه‌ته‌وه. له ته‌له‌فزيونى (Peace TV) كه خوى سه‌ره‌رشتى ده‌كات په‌خش ده‌كرت، ئه‌و بابە‌تانه‌ى كه زور قسه‌ى له‌سه‌ر ده‌كات بريتين

له: «ئىسلام و زانستى سەردەم» و «ئىسلام و مەسىھىيەت» و «ئىسلام و
عەلمانىيەت».

يەكەم دىبەيتى نايك دەگەرپتەوۋە بۆ سالى (۱۹۹۴ز) لەسەر پرووناكى
كتىپىك بە ناوئىشانى: « ئايا بىنچىنەكانى ئايىنى دەبنە كۆسپ لەبەردەم
ئازادى دەرپرېن؟» لە نووسىنى تەلىسما نەسرېن بە ئامادەبوونى چوار
پوژنامەنووس دىبەيتەكە كە نىكەى چوار كاترېمىرى خايلاند و، لە مانگى
چواری سالى (۲۰۰۰ز) دا بە ناوئىشانى: «قورئان و ئىنجىل لە ژېر پۇشنایى
زانستدا» دىبەيتىكى لەگەل ولىام كامپىل لە شىكاگو ئەنجامدا، كە يەككە
لە ديارترىن دىبەيتەكانى و، لە سالى (۲۰۰۶ز) «نايك» بە شدارىكردوۋە
لە گفتوۋگۆيەكدا لەگەل «سرى سرى رافى شانكار» لە «بەنگالور» لەسەر
چەمكى: (خوا لە ئايىنى ئىسلام و ئايىنى ھىندۇسدا)، ھەموو سالىك لە
سالى (۲۰۰۷ز) ھوۋە «نايك» رابەرايەتى كۆنفراسنى (دە پۇژەى ئاشتى)
كردوۋە لە مۆمباي بەبەشدارىكردنى (۲۰) بانگخوۋازى ترى ئىسلامى.

* ئوسترالىا (۲۰۰۴ز) و وېلز (۲۰۰۶ز)

لە سالى (۲۰۰۴ز) لەسەر بانگھېشتى تۆرى زانىارى و خزمەتگوزارى
ئىسلامى لە ئوسترالىا لە «زانكۆى مىلبۇرن» «نايك» لە وتوئېكدا رايگەياند
كە تەنھا ئايىنى ئىسلام بە راستى و بەيەكسانى مافى ئافرەتانى داۋە و،
جل و بەرگى ئافرەتانى پۇژئاۋايى وا دەكات ئافرەتان زياتر پرووبەروۋى
دەستدرېژى سىكسى بىنەۋە، ئەم قسەيەى نايك پەخنەى توندى بە دۋاى
خۇيدا ھېنا؛ بەۋەى كە نايك ئەخلاقى ئىسلامى بەرزتر داناۋە و گالتەى بە
بىرپاۋەپەكانى تر و، پۇژئاۋا بە گشتى كردوۋە و، قسەكانى نايك روھى

جیاکاری په‌روه‌رده ده‌کات و رق و کینه دووباره ده‌کاته‌وه. له سالی (۲۰۰۶ز) «نايك» سهردانی کونفرانسیکی کرد له «کاردن» که مشتومړیکی زور به دواي خویدا هینا، کاتیک «ده‌یقید ده‌یقسی» نه‌ندام په‌رله‌مانی ویل‌ز داوایکرد کونفرانسه‌که نه‌نجام نه‌دریت، نه‌و پی‌ی وابوو که تپروانینه‌کانی «نايك» شایسته‌ی نه‌وه نین که له پلاتفورم‌یکی گشتیدا بخریته‌پروو. موسولمانه‌کانی «کاردن» یش پشتگیریان له «نايك» کرد تا‌کو له شاره‌که‌دا مافی قسه‌کردنی هه‌بیت. «سه‌لیم کیدوا» ی سکرتری گشتی موسولمانانی ویل‌ز نارازی بوو به برپاره‌که‌ی «ده‌یقس» به نار‌ه‌وایزانی و وتی: «نه‌و خه‌ل‌کانه‌ی که نايك ده‌ناسن ده‌زانن که نايك یه‌کیکه له‌وانه‌ی سه‌بارت به هاوشیوه‌ی له‌نیوان ئاینه‌کان قسه‌ده‌کات و، شیوازی کارکردن بو‌ دروستکردنی فه‌زایه‌ک له‌نیوانیاندا پروون ده‌کاته‌وه» و، «دیق‌د» یش بانگه‌یشت کرا بو‌ نه‌وه‌ی به‌شیوه‌یه‌کی تاییه‌تی قسه‌له‌گه‌ل «نايك»‌دا بکات، کونفرانسه‌که ده‌ستی پیکرد.

*** رینگه‌گرتن له‌چوونه‌ناو‌خاکی‌ئه‌مریکا و‌که‌نه‌دا له (۲۰۱۰ز)**

رینگری له «نايك» کرا بو‌چوونه‌ناو‌خاکی‌ئه‌مریکا و‌که‌نه‌دا له سالی (۲۰۱۰ز)، هو‌کاری رینگریکردنی له‌چوونه‌ناو‌خاکی‌که‌نه‌دا دواي نووسینی: (تاریخ الفتح) بوو، له‌هه‌مان کاتدا رپی‌پن نه‌درا بجپته ولایه‌ته یه‌کگرتووه‌کانی ئه‌مریکا له‌لایه‌ن وه‌زیری ناو‌خووه دواي پیشکه‌شکردنی چه‌ند وتاریک له‌نده‌ن، وه‌زیری ناو‌خوی ئه‌مریکا ئاماژه‌ی به‌برپاری دوورخسته‌وه‌ی نايك کرد به‌وه‌ی که چه‌ندین قسه‌کراوه له‌لایه‌ن «نايك»‌هوه که به‌لگه‌ن له‌سه‌ر

ئەو ھىيلىم بىتتە ئەمەرىكا، نايك لەبەرامبەردا ئەم بىر يارەي بە بىر يارى
سىياسى لەقەلەمدە، نەك بىر يارىكى ياساى بىت و، پارىزەرەكەي ئاماژەي
بەو ھەردەكە ئەو بىر يارە بىر يارىكى نامرۇققانەيە و، ئەو وتانەي «نايك» كە
ھۆكار بوون بۇ رېنگە گرتن لىي بى بنەما و بى ناو ھەرۈك.

* گامبىيا (۲۰۱۴ز)

دوای ئەو ھىيلىم لەلايەن سەرۈكى گامبىيا «يەحيا جەمىع» ھەو بانگەشتىكر،
«نايك» لە سالى (۲۰۱۴ز) سەردانى گامبىياي كىرد، كە ھاو كات بوو
لەگەل يادى (۲۰ سالى) ھى شۆرشى گامبىيا و، لە نيوان رۇژەكانى (۱۱-
۲۲ ئۆكتۇبەر) چوار وتارى پىشكەش كىرد، وتارەكان لە «زانكۆي گامبىيا»
و «ھۆتلى پەنچەمى» و «مالى سەرۈك» و «ھۆتلى فۇنى كانسالا» و
«كاىرىيا» و «كۆلۆلى» پىشكەش كىرا و، ئەنجومەنى ھەزىران و پابەرانى ئايىنى
و خوتىندكاران و ھەزاران كەسى دىكە ئامادەي ئەو وتارانەي «نايك» بوون،
لەسەر بابەتەكانى ھەكو (تىرۈرىزم و جىھاد) و، (ئايىن و لەبەرچاۋگرتى
ماف)، (دەعوە ياخود وىرانكارى؟)، (تېنەگەيشتن لە ئايىنى ئىسلام) و،
ھەرۈھە كۆنفرانسىيەكى ئىسلامى لەگەل پىشەواكانى گامبىيا ئەنجامدا.

* مالىزىيا (۲۰۱۲ز) و (۲۰۱۶ز)

«نايك» لە سالى (۲۰۱۲ز) و، لەسەردانىكىدا بۇ ولاتى مالىزىيا چوار وتارى
پىشكەش كىرد، وتارەكانى لە زانكۆي تەكنەلۇجىيا، مارا و، سەنتەرى بازىرگانى
جىھانى كوانتەن و، پوترا لە كوالا لامپور پىشكەش كىران، سەرۈك ھەزىرانى
پىشۋوى مالىزىيا و، كەسايەتتە ديارەكانى مالىزىيا و، ھەزاران كەس ئامادەي

وتاره‌کانی بوون، سهرباری هه‌بوونی چهند نارەزاییه‌ك له‌لایه‌ن ئەندامانی (HINDRAF)، رێكخه‌ری وتاره‌کانی «نايك» ئاماژه‌ی به‌وه‌ كرد كه‌ وته‌کانی نايك بۆ دروستکردنی سازان و گونجانه له‌نیوان ئایینه‌ جاوازه‌کان و، له‌ سالی (٢٠١٦ز) «نايك» شه‌ش وتاری تری له‌ ولاتی مالیزیا پێشكه‌شكرد به‌ ناوێشانه‌کانی: (لێكچوووه‌كان له‌نیوان ئایینی هیندووس و ئیسلام)، (ئایا قورئان قسه‌ی خواجه‌؟).

* تیروانینه‌کانی

«نايك» ئاماژه‌ به‌وه‌ده‌كات كه‌ ئامانجی بریتیه‌ له‌: (جه‌خت‌کردنه‌وه‌ له‌سه‌ر په‌روه‌رده‌کردنی گه‌نجانی موسوڵمان كه‌ هه‌ست به‌ كه‌می ده‌كه‌ن سه‌باره‌ت به‌ ئایینه‌كه‌یان؛ وا هه‌ست ده‌كه‌ن كه‌ ئایینه‌كه‌یان به‌سه‌رچوووه‌)، ئەو به‌ ئه‌ركی هه‌موو موسوڵمانێکی ده‌زانی‌ت كه‌ ئەو هه‌له‌ تێگه‌یشتانه‌ لابه‌رین كه‌ نه‌وه‌ی نوێ سه‌باره‌ت به‌ ئایینی ئیسلام هه‌یانه‌، له‌ دوا‌ی رووداوه‌كه‌ی یانزه‌ی سێ‌په‌ته‌مه‌ری (٢٠٠١ز) هه‌و سهرباری هه‌بوونی ئەو هه‌موو دژایه‌تییه‌ به‌رامبه‌ر به‌ ئیسلام، به‌لام له‌ ئەمه‌ریكا (٣٤٠٠٠) كه‌س برۆایان به‌ ئایینی ئیسلام هێناوه‌، له‌ ماوه‌ی نیوان ١١ سێ‌په‌ته‌مه‌ر بۆ مانگی ته‌مموزی (٢٠٠٢ز) دا، به‌ گوێره‌ی «نايك» ئایینی ئیسلام ئایینی ئەقل و مه‌نتیقه‌ و، قورئانیش ١٠٠٠ ئایه‌تی تێدایه‌ كه‌ په‌یوه‌سته‌ به‌ زانسته‌وه‌.

* زالبوونی ئیسلامی

«زاكیر نايك» ئەوه‌ راده‌گه‌یه‌نیت كه‌ ئیسلام باشت‌رین ئایینه‌، چونكه‌ قورئان ئاماژه‌ به‌وه‌ ده‌كات كه‌ هه‌یج ده‌ق و كتیبه‌ی پێرۆز راست نین جگه‌ له‌ قورئان

و، ئىسلام ئاينى لىتووردنە، بەلام لە بەرامبەر گەندەلى و نادادپەروەرى و ماددە كحولىيەكان و ھەموو خراپەكارىيەكان، ئىسلام توندترین ئاينە، چونكە بەھاكانى مروڤايەتى بالاترن.

* ميوزيك

«نايك» ميوزيك و ماددە كحولىيەكانى ھاوتا كروووە بەوھى ھەردووکیان مەستكەرن و، بەوھ ناسراوھتەوھ كە سەماكردن و گۆرانى وتنى لاپەسەندە نىيە، چونكە ئاينى ئىسلام قەدەغەى كروووە.

* سزای دزىكردن

«زاكیر نايك» پىي وایە كە ھەركەسێك تاوانبار بىت دەبىت سزا بدرىت، ئەو برىنى دەستى پى باشە وەك سزايەك بۆ دزىكردن، ھەروھە ئامۆژگارى ولايەتە يەكگرتووەكانى ئەمريكاي كەرد بۆ جىيەجىيەكردنى برىارى دەست برىن بۆ كەمكردنەوھى ئاستى تاوان لەو ولاتەدا.

* مافەكانى ئافرەت

«نايك» بەوھ ناسراوھ كە پشتگىرى لە لىدان لە ھاوسەرەكان دەكات بە (پرووخۆشى)، ئەو ئاماژە بەوھ دەكات كە تا ئەو كاتەى كە خىزانەكان پەيوەست بن بەيەكەوھ پياو سەرۆكى خىزانە، بۆيە ئەو مافەى ھەيە كە بە نەرمى لە ھاوسەرەكەى بدات، ھەروھە ئاماژەش بەوھ دەكات كە موسولمانەكان مافى ئەوھيان ھەيە سىكس لەگەل كۆيلە ميينەكانياندا بكەن، «نايك» مەبەستى لە كۆيلە ئەو كەسانەيە كە لە شەردا بە دىل

* ھاوړه گەزبازی

«نايك» دیدیکی توندی ههیه سهبارەت به ھاوړه گەزبازی، «نايك» ئەو کەسانە بهو نه خوښانه له قەلەم دەدات کە بەدەست کیشەى میښکەوه دەنالین، چونکە ئەوان تەماشای فیلمە سینکسییه کان دەکەن و، دەبیت کەنالەکانى ئەو فیلمانە لۆمه بکړین و، سزای مردن بۆ ئەو کەسانە به پړوا دەزانیت کە ھاوړه گەزبازن.

* گەشەى بايۆلۆجى

زاكیر «نايك» وا بێردەكاتهوه کە بێردۆزى گەشەى چارلس داروین؛ تەنها وادانانیکى زانستییه و نەسەلمێنراوه، «نايك» ئاماژە بهوه دەكات کە بێردۆزه زانستییه کان تەنها وادانان به گوێرهى قورئان، بۆ نموونه چەند ئایەتیکى قورئانى هەن کە باس لە گەشەى کۆرپەلە دەکەن، هەروەها «نايك» دەلێت: «ئەوهى داروین وتویهتى تەنها بێردۆزێك بووه، هیچ کتیبێك نییه کە بلى (راستییه کانى گەشەسەندن). هەموو ئەوهى کە ههیه تەنها بێردۆزى گەشەسەندنه و، هیچ دەقیك له قورئاندا نییه کە زانست سەلماندبیتى کە راست نییه، وادانانى زانستى و بێردۆزه کان له دژى قورئان، هیچ دەقیكى قورئان نییه کە له گەل زانستدا یهك نه گریتهوه.

* رەخنەگرتن له راگەیانندن

«زاكیر نايك» بهوشیویه پیناسهى میدیا دەكات کە گرنگترین و ترسناکترین

چەكە لە جیهاندا، بەشیوەیەك دەتوانیت سپی بكات بە پەش و لاواز بكات بە پالەوان، دەبیت ئیمە راگەیاندن بەشیوەیەك بەكاربەیتن بۆ لابردنی هەڵە تێگەشتن و هەڵە لێكدانەو و هەڵە وتن بە ناوی ئیسلامەو، هەروەها «نايك» بیروپرای وایە كە هیز و میدیای پوژناوایی موسولمانەكان بە توندپەرە و ناودەبەن بۆ ناشیرینکردنی ئایینی ئیسلام و، زۆرتەین كار لە ناشیرینکردنی ئیسلامدا لەلایەن میدیای جیهانییەو دەكریت، كە پوژانە لە هەولێ شتواندنی شیوە و وێنە ئیسلامیدان لە پێگەى چاپ و بڵاوكراوە و فیدیۆ و دەنگ و هێلێ ئینتەرنێتەو و، مەبەستیان هەولدانە بۆ وەرگرتنی دەق لە قورئان و سوننە و ئەنجامدانى لێكدانەو و هەڵە بۆی، هەروەها «نايك» ئاماژە بۆ ئەو دەكات كە ئەگەر ئافەرەتێكى موسولمان حىجاب بپۆشیت ئەوا پرووبەرووی پەخە دەبیتەو، بەلام ئەگەر خۆى نەپۆشى ئەوا وەكو هێمایەك بۆ ریز و پێشكەوتن تەماشای دەكەن، یاخود ئەگەر پیاویكى تەمەن (۵۰ سأل) كچىكى تەمەن (۱۶ سأل) بكات بە هاوسەرى خۆى؛ ئەوا لە هەوالەكانى قەبەى دەكەن و گەفتوگۆیەكى زۆرى لەگەڵ دەكەن، بەلام ئەگەر پیاویكى تەمەن (۵۰ سأل) كچىكى تەمەن (۱۶ سأل) لاقە بكات ئەوا وەكو شتىكى بى بايەخ و بچووك لە راگەيانندنەكانەو بەسەكریت.

* لادان لە دین

«نايك» پتی وایە ئەو كەسانەى كە دەستبەردارى دینی ئیسلام دەبن پتویست نیه كە سزای مردنیان بەسەردا بسەپێنریت، بەلام لە ژیر سایەى یاسای ئیسلامدا ئەگەر كەسێك واز لە ئایینی ئیسلام بەیتیت و، دواتر بانگەشە

بکات له دژى ئىسلام نهوا ده بىت بکوژریت، «نايك» سوپاسى نهو ولاتانه ده کات که رېگه ده دهن به موسولمانه کان به نازادانه بانگه شه بو ئایینی ئىسلام بکه ن و، له هه مان کاتدا پتی وایه بانگه شه کردن بو ئایینه کانی تر له ده ولته ئىسلامیدا ده بىت قه ده غه بکریت، چونکه بیر و باوه ره کانیا ن هه لهن و، نابىت رېگه بده ين که که نىسه و په رستگا له ولاتی ئىسلامیدا دروست بکه ن؛ له کاتیکدا ئایینه که یان و په رستنه که شیان هه لیه.

* جيهاد

له میانی نهو وتاره ی که له زانکو ی گامبیا پېشکه شی کرد «زاگیر نايك» به توندی ئاماژه ی به وه کرد که له سه رتاسه رى جیهاندا توندوتیژی زور نه نجام ده دریت به ناوی جیهاده وه؛ که تیایدا که سانی بى تاوان ژيانیا ن له ده ستداوه، «نايك» وا بیرده کاته وه که جیهاد له لایه ن موسولمانه کان و ناموسولمانه کانیشه وه لیكدانه وه ی هه لهی بو نه نجامدراوه، جیهاد به مانای هه ولدان دیت بو باشتکردنی کۆمه لگا، باشت رین شیوازی جیهاد بریتیه له مانه وه و وه ستان له دژى ناموسولمانه کان، به به کاره یتانی وانه کانی قورئان بو پیغه مبه ر (د.خ)، چونکه کوشتنی که سی بى تاوان چ موسولمان بىت، یاخود ناموسولمان، رېگه پینه دراوه له ئایینی ئىسلامدا، له گه ل نه وه شدا راگه یاندن و میدیای رۆژئاوا به تاوانبار ده زانیت له به رامبه ر نه وه ی که موسولمان به توندرو له قه له م ده دهن.

له میانی وتاریکیشیدا که له دوه ی پېشکه شی کرد «نايك» ئاماژه ی به وه کرد جیهاد وشه یه که که له لایه ن ناموسولمانه کان و ته نانه ت هه ندیک له موسولمانه کانیش به هه له لیكدراوه ته وه و، سه ره تا له لایه ن خاچ

پەرستەكانەوہ ئەنجامدراوہ، كە ملیۆنان كەسیان كوشت لە ژێر ناوی مەسیحییەتدا، جیھاد بەراست بە مانای ئەوہ دیت كە بچەنگیت لە دژی خراپەكان بۆ ھەبوونی كۆمەلگایەکی باشتەر، بۆ بەرگریكردن لە خۆت لە مەیدانی شەپدا و، ھەروەھا لە دژی ستەمكاریی.

* (١١) ی سیپتەمبەر و ئوسامە بن لادن

لە وتاریكدا لە (٣١ ی حوزەیرانی ٢٠٠٨ز) لە تەلەفزیۆنی (Peace TV) «نايك» ئەوہی دەرخستووہ كە ھێرشى (١١ سیپتەمبەر) پرووداویكى پروون و ئاشكرايە كە ئەو ھێرشە لەلایەن جۆرج بۆشەوہ ئەنجامدراوہ، ھەر لە درێژەى قسەكانیدا ئاماژەشى بەوہ كردووہ كە تەنانت شیتیش ئەوہ دەزانیت كە ئەو ھێرشە لەلایەن ئەمریکا و خودی جۆرج بۆشەوہ ئەنجامدراوہ و، ئەو قسانەشى ھۆكاربوون بۆ ئەوہی نەھیلریت بچیتە ناو خاكی ئەمریکا و كەنەدا، دید و تیروانینەكانی «نايك» لە راگەیانندنەكانەوہ پەخنەى زۆرى بە دواى خۆیدا ھێنا. لە وەلامى پرسىاریكدا كە ئایا ئوسامە بن لادن تیرۆریستە یاخود نا؟ «نايك» ئاماژە بەوہ دەكات كە ھیچ بیروپرایەكى نییە لەسەر بن لادن، بە ھوكمی ئەوہی كە نەیبینیوہ، یاخود لە نزیکەوہ نەیناسیوہ، نە دوژمنە و نە تیرۆریست، بەلام ئەگەر ئەو شەرى دوژمنانى ئیسلام بكات ئەوا من لەگەلى دەبم، ئەگەر ئەو ئەمەریكا بە تیرۆریست بزانتیت كە گەورەترین تیرۆریستە من لەگەلى دەبم.

* تیرۆریزم، كوشتن و تەقینەوہى خۆكوژی

لە كۆتاییەكانى سالى (٢٠١٠ز)دا «نايك» بەرگری لە خۆی كرد كاتیک

قسه يه كيان به هه له ليكدابووه كه وتويه تی: «هه موو موسولمانتيك ده بيت تيروريسيت بيت»، «نايك» به رامبه ر نهو هه له تيگه يشتنه به رگري له خو ی كرد و، ئاماژه به وه ده كات ده ليت كه ئيستاش رام وایه كه ده بيت هه موو موسولمانتيك ده بيت تيروريسيت بيت، مانای وشه ی تيروريسيت چيه؟ له ناوه روكدا تيروريسيت به مانای وه ستانه وه له دژي هه موو هوكاره كانی دژ به كومه لگا، من مه به ستم نهو تيروريسته نييه كه به شيويه كي باو به كارديت بو نهو كه سانه ی كه خه لكانی بي تاوان له ناوده به ن و ده يانترسيئن، له م پروانگه يه وه من هه رگيز داوا له موسولمانه كان ناكه م كه تيروريسيت بن، «نايك» «هيتله ر» وهك نمونه دينيته وه به وه ی كه «هيتله ر» موسولمان نه بووه، به لام گه وره ترين تيروريسيت بووه له جيهاندا؛ كه نزيكه ی (6 مليون) جوله كه ی له ناو برد.

له وه لامی نه وه ی كه «زاكير نايك» بيرورای چيه له سه ر كوشتن؟ «نايك» باس له قورئان ده كات به وه ی نه گه ر كه سيك كه سيكي بي تاوان بكوژيت موسولمان بيت ياخود نا؛ نهوا وه كو نه وه وایه ته واوی مروقايه تی كوشتبيت، ئيت ر چو ن ده بيت كه موسولمان كه سی بي تاوان بكوژيت؟ ته نها له و كاته دا نه بيت كه كه سيكي تري كوشتبيت، ياخود گه نده لی له ولاتدا خولقاندبيت، هه روه ها ره خنه ی له راگه يانندن گرت به وه ی ده قيك، ياخود ئايه تيكي قورئان، يان فه رمووده يهك ده هيننه وه به هه له ليكدانه وه ی بو ده كه ن كه گوايه ئاييني ئيسلام ئايينيكه ريگه ده دات به توندوتيژی و كوشتن، هه روهك چو ن به هه له و به بي ناوه روك نهو ئايه ته ليكده دهنه وه كه خوا ی گه وره ده فه رمويت: (له هه ر شوينيك ناموسولمانتيكتان بيني بيكوژن) به بي نه وه ی ئاماژه به وه بكات كه نهو ئايه ته له كاتی جهنگدا دابه زيوه،

ئايىنى ئىسلام ھەمىشە ئاشتى بەباشترین ھەلېژاردە زانيوہ.
 لە ميانى گۆنگرەيەكى پۆژنامەنوسيدا لە سكاپ و لە ۋەلامى پرسىارى
 ئەۋەى كە ئايا «زاكىر نايك» بىروراي چۆنە سەبارەت بە بۆمبى خۆكوژىي؟
 «نايك» لەۋەلامدا ئاماژەى بەۋەكرد كە ئەۋە پىگە پىدراۋە لە ئايىنى
 ئىسلامدا كاتىك كە ۋەكو تاكتىكى جەنگ بەكاردىت، بۆ نموونە لە جەنگى
 جىھانى دوۋەمدا يابان ئەۋ كارەى ئەنجامداۋە ۋەكو تاكتىكى جەنگ، بەلام
 كاتىك ئەۋ بۆمبى خۆكوژىيە زيان بە كەسانى بى تاوان بگەيەنيت ئەۋا
 پىگە پىنەدراۋن.

* دەۋلەتى ئىسلامى لە عىراق و شام (داعش)

«زاكىر نايك» دەۋلەتى ئىسلامى لە عىراق و شام بە دەۋلەتى دژە ئىسلامى
 لە عىراق و شام ناۋبرد و، وتى: كە دوژمنانى ئىسلام پشتگىرى لە دەۋلەتى
 ئىسلامى لە عىراق و شام دەكەن، چونكە خۋاى گەۋرە لە قورئانى
 پىرۆزدا دەفەرموئىت: (كوشتنى كەسكى بى تاوان ۋەك كوشتنى تەۋاۋى
 مروقايەتییە) ئىتر چۆن ئەۋ پىكخراۋە سەر بە ئايىنى ئىسلامە كاتىك كە
 خەلكانى بى تاوان دەكوژن. ھەروەھا داۋا لە ھەموو موسولمانانى جىھان
 و راگەياندنە ئىسلامىيەكان دەكەم كە يارمەتى دوژمنانى ئىسلام نەدەن،
 تاكو پەلامارى ئىسلام بدەن و، نابىت لە راگەياندنەكانەۋە بە دەۋلەتى
 ئىسلامى لە عىراق و شام ناۋبەينىن، بەلكو دەبىت بە دەۋلەتى دژە
 ئىسلامى لە عىراق و لە شام بانگ بكرىن.

* پيشوازي، خهلات، نازناو و ريژلېنان

«زاكړ نايك» به پله‌ي (۸۹) ههمين ديت له ليستي (۱۰۰) پياوه به هيژه‌كاني ولاتي هيندستان) و، به پله‌ي (۸۲) ههمين ديت له سالي (۲۰۰۹ز) دا به گوړه‌ي وته‌ي «پرافين سوامي» «نايك» كاريگه‌رترين بيرمه‌ندي سه‌له‌فيه له هيندستان و، له چاپي ساله‌كاني (۲۰۰۹ تاكو ۲۰۱۴ز) ي كتيبي (۵۰۰) موسولمانه كاريگه‌ره‌كان) ناوي «زاكړ نايك» به ريژه‌وه هاتووه.

- له مانگي حوزه‌يراني سالي (۲۰۱۳ز) دا «نايك» نازناوي كه‌سايه‌تي ئيسلامي سالي له «حه‌فده‌ههمين خه‌لاتي نيوده‌وله‌تي قورټان» ي پيښه‌خسرا له‌لايه‌ن «محمد بن راشد ټال مه‌كتوم» حاكمي دوبه‌ي و، وه‌زيري دارايي و پيشه‌سازي ولاتي ئيمارات.

- له (۵) مانگي ئوكتوبه‌ري سالي (۲۰۱۳ز) دا به‌شي گه‌شه‌پيداني ئيسلامي له ولاتي ماليزيا خه‌لاتي ريژلېناني به‌خشييه «زاكړ نايك» له لايه‌ن سه‌روكي ولاته‌وه.

- له (۲) ي فېبريوه‌ري (۲۰۱۰ز) خه‌لاتي نيوده‌وله‌تي مه‌ليك فه‌يصه‌لي بو خزمه‌تي ئيسلامي پي به‌خسرا.

- له سالي (۲۰۱۳ز) دا خه‌لاتي شارقه‌ بو كاري خوښه‌خشي له‌لايه‌ن «سولتان بن محمد ټل قه‌سيم» ي سازاده‌ي شارقه‌ پي به‌خسرا.

- له سالي (۲۰۱۴ز) دا خه‌لاتي جياكه‌ره‌وه‌كاني فه‌رمانده له فه‌رمانې «گامبيا» ي پيښه‌خسرا له‌لايه‌ن «يه‌حيا جه‌ميع» سه‌روكي گامبياوه.

- له (۲۰۱۴ز) دا خه‌لاتي دكتورې په‌يامي مروفايه‌تي له‌لايه‌ن زانكووي گامبياوه پيښه‌خسرا.

* ھەرەشەى كوشتن

لە ڤېكەوتى (۱۳ى حوزەيرانى ۲۰۱۶ز) سەرکردهى شوينى خزمەتى ئايىنى
ھىندۇس «سىدھافى پراچى» ڤايگەياندا كە (۷۴۰۰۰) دۆلارى ئەمريكى
وھكو خەلات دەدرېت بەو كەسەى كە سەرى «زاكىر نايك» لى بكا تەوھ،
ئەمە دوای پوژېك لەوھوھات كە گرووپى «شيا حوسەينى تاىگرى» ېرى
(۲۲۰۰۰) دۆلارى ئەمريكى وھكو خەلات دانا بو ھەر كەسېك كە سەرى
«زاكىر نايك» لى بكا تەوھ.

شا سەلمان پاشاى سعوڤىيە لەكاتى خەلات كەردنى
دكتور زاكىر نايك

وتەكانى دكتور زاكىر نايك

كۆمەللىك لە بەنرخترىن و بەسودترىن
ووتەكانى دكتور زاكىر نايك

۱- ئەگەر دەرخستنى جەستەى مرۇف پېشكەوتن
بىت، ئەوا ئازەل پېشكەوتووترە لە مرۇف.

۲- موسولمانى پراكتىكى كەسپكە دىزانىت
كە بى خەوش نىيە، بەلكو ھەلدىمات ھەمىشە
خۇى باشتىر بىكات.

۳- قورئان كىتپى زانىست نىيە، بەلكو كىتپى
ھىماكانە.

۴- بە رەچاوكردنى بارودۇخەكە ئەگەر بە
ھەلەش بووبىت، چاويك بەرامبەر چاويك، ددانىك
بەرامبەر ددانىك ھەلەيە.

۵- ھەرگیز لە کاتی ئامادەنەبوونی کەسیکدا
بە خراپە باسی مەکن.

۷- من بروام بە وشەکانی ئینجیلی پیرۆز ھەیه
(کە راست بن) ھەرچۆنێک کە نوسرابن کە
لەگەڵ قورئانی پیرۆزدا یەك بگریتەو، ئەگەر
دژ بە قورئان بێت ئەوا من بروای پێ ناکەم، من
بروام بە وانەکانی ھەزەرتی مەسیح ھەیه کە
لەگەڵ قورئان یەك دەگرێتەو .

۸- ھەمیشە سەرکۆنە و مەحکومی تیرۆریزم
دەکەم، چونکە بە گوێرەی قورئانی پیرۆز ئەگەر
تۆ کەسیکی بێ تاوان بکوژیت ئەوا وەك ئەو
وايە کە تەواوی مەرۆقایەتیت کوشتبیت.

۹- ئەگەر كەسئىكى موسوئلمان پىيى وابت كە
 ئايىنى ئىسلام ئايىنىكى بى بەزىيە لەگەل
 ھەندىك شت كە دەيكات لەگەل تىرۆرىزم،
 كاتىك مافى ئافرمتهكان نادات، كاتىك كە
 دژ بە زانسته ئەوا ئەو ناموسوئلمانە مافى خۆيەتى
 كە ئەو جۆره ئىسلامە رەت بىكاتهو، كىشەكە
 ئەومىە كە ئەو وئىنايەكى ھەلەى ھەيە سەبارمت
 بە ئايىنى ئىسلام، تەنانتە منىش ئەو شۆومىەم لە
 ئىسلام پى قبول نىيە، بەلام لە ھەمان كاتدا ئەو
 ئەركى مەنە وەك موسوئلمانىك كە وئىناى راستى
 ئايىنى ئىسلام دەرىخەم بۆ ناموسوئلمانەكان، وتە
 و پەيام بەدەم كە ئايىنى ئىسلام بەبەزىتىر
 ئايىنە، مافى يەكسان دەمدات بە ئافرمقان، لەگەل
 عەقل و بىرکردنەو و زانستدا ناچوونىەك نىيە،
 ئەگەر مەن ئەو راستىيانەم خستەروو؛ ئەوا رەنگە
 ناموسوئلمانەكە ئايىنى ئىسلام قبول بىكات.

۱۰- ئەگەر (بەھا گوان) ھەكەي تۆنەتوانیت (شری گانیس) ی کوری خۆی بناسیتھو؛ ئەوا چۆن من دەناسیتھو ئەگەر كەوتمە نارهەتییهو؟

۱۱- ئامۆزگاری من بۆ ئەو كەسانەي كە جگەرە دەكیشن، مانگی رەمەزان كاتیكى زۆرباشە كە دەتوانیت بە راستی واز لە جگەرە بهینیت.

۶- من پیاوی سەلمانەم بە ئامازە كردن بە كتیبه پیرۆزەكانتان.

۱۷- بەدوای راستیدا بگەرئ، راستی رەنگە ئازادە بكات.

۱۲- ئەوۈ بت پەرستی نىيە، كەعبە ئامازمىيە بۇ ئاراستەي نوپۇز كۆردن و، بە سورانەوۈ بە دەوریدا موسولمانان وا ھەست دەكەن كە خاويەك ھەيە لە سەنتەردا، موسولمانەكان ماچى كەعبە دەكەن تەنھا لەبەرئەوۈمىيە كە پىغەمبەر محەمەد (د.خ) ماچى كۆردوۈ.

۱۸- كام ھىندۇسە لەسەر بىتى خاكانيان وەستاۈن؟ بەلام محەمەد (د.خ) لەسەر كەعبە وەستاۈە لەكاتى بانگ كۆردن بۇ نوپۇز؛ لە ماۈى سەرمتاكانى بىلاۈبوۈنەۈى ئايىنى ئىسلام، ئەمە باشتىرىن سەلماندىنە كە ھىچ بت پەرستىك لە ئىسلامدا بوۈنى نىيە، بەلام لە ئايىنى ھىندۇسدا ھەيە.

۱۳- رهنڱه برا موسوئمانه کانم پرسپاری ئهوه
 ئیڤکن بۆچی پیروزیایی له کافر دهکهیت؟
 هوکاری ئهوهی من ئهوه دهکهه ئهومیه که ئهوان
 بروایان به بهشیکی (شهاده) ههیه، یاخود باومریان
 به بهشیکی ئیسلام هیئاوه که (لا الله)یه، واته
 (هیچ خوایهک نییه)، کهواته نیوهی ئیشهکهی
 من تهواو بووه، ئیستا تهنه بهشی (الا الله) واته
 (تهنها خوا) ماوهتهوه که شهادهکه تهواو بییتو
 ئهوهشیان لهگهڵ تهواو دهکهه. ان شاء الله ئهو
 ئهرکesh تهواو دهکهه لهگهڵ ئهوانی تر دا که
 کافر نینو بهجۆریکی نادروست بروایان بهخودا
 هیئاوه، سهرهتا پیویسته ئهو چهکه ههلهیهی که
 بهرامبهر به خوا ههیانه له میشکیان بیسرمهوه؛
 دواتر چهکی دروستی خوی راستهقینهیان له لا
 دروست بکهه.

۱۴- به شیوهیه کی ئاسای کاتیڭ من کافرڭ دمبینم یه کهم شت که دمیکهم بریتییه لهوهی پیروزیاییه کی تاییه تی لیڭکه م، چونکه زۆرینهی خه څک بیروباومرڭکی کویرانه یان ههیه، ئهو مهسیحیه چونکه باوکی مهسیحیه، ئهو هیندۆسه چونکه باوکی هیندۆسه، زۆرینهی خه څک له جیهاندا کویرانه شوین ئهو ئایینه کهوتوون که باوکیان په یرموی دهکات.

۱۵- هیچ به څگه یه کی راسته قینه له بهردهستدا نییه که ئهوه بسه لمینیت که مهسیح پیغه مبه ر (سه لامی خوا ی لیږت) له (۲۵ ی مانگی دیسه مبه ر) دا له دایک بووه .

۱۹- کحول دایکی هه موو خراپه کارییه که.

۱۶- خەلکی لە پەيامە کە هەلە تێدەگەن،
ئەویش ئەومێه کە ئەوان پەیرموی یاسا دەکەن
بە وشە نەك بە رۆح، پێویستە تۆ بە رۆح پەیرموی
یاسا بکەیت.

۲۰- هەندیک کەس وابیردە کەنەوه کە
رێگەپێدراوه کە درۆ بکەیت بۆ گالتەکردن،
پێغەمبەر (د.خ) دەفەرموێت: «نەفرمتی خوا لەو
کەسە کە درۆ دەکات، بۆ ئەوهی خەلکی
پێبکەن نەفرمتی خواى لى بێت، نەفرمتی خواى
لى بێت».

۲۱- ئەگەر لێکۆلینەموت لەسەر ئایینی ئیسلام
نەکردوو، تکایە هیچ شتێک سەبارەت بە ئایینی
ئىسلام مەلێ.

۲۲- ئەگەر دىمىتەۋىت سەبارەت بە ئايىنى ئىسلام
فىرىيت، بىرۇ سەبارەت بە ئىسلام ئىكۋىنەۋە
بىكە نەك موسولمان، چۈنكى ئىسلام بى خەۋشە
ۋ پىرفىكتە، بەلام موسولمان نەخىر.

۲۳- تۆرى كۆمەلايەتى زۆر كارىگەرە،
موسولمانەكان پىۋىستە بەكارى بەيىن بۇ ئەۋەى
كە راستى ئىسلام بلاۋىكەنەۋە.

۲۴- سىۋاك پاككەرمەۋى دەمە ۋ، دىخۇشكەرى
خۋايە.

۳۰- ۋەك چۆن ئامىرەكان پىۋىستىان بە رىبەرى
بەكارەيىنان ھەيە بۇ ئىش كىردن، مەۋقەكانىش
پىۋىستىان بە قورئانە.

۲۵- بانگهواز له راگه ياندنه وه دياردهيه كه
كه دهگات به سهدان مليون كس له
ريگه ي ئينته رنيته وه و، هوكاره بو زيادبوون و
گه شه سهندني ناساندني ئيسلام.

۲۶- ئه وه ي كه خه لكي دركي پيناكات له
كاتيكا كه ئاوات دهخوازيت به (Marry
Christmas) ئه وا تو رازيت به وه ي كه پيغه مبه ر
مه سيح (عليه السلام) له (۲۵ ي مانگي ديسه مبه ر)
له دا يكه بو وه و، كور ي خوايه كه ئه وه ش هاويه شي
دانانه بو خوا.

۲۷- بانگهواز كردني ئيسلام بو ناموسو لمانه كان
له ئه ستوي هه موو موسو لمان يكا دايه.

۲۸- راگەيانندى نۆۈدموئەتى زانىياري نادروست
سەبارەت بە ئىسلام بىلاۋدەكاتەۋە، ئەۋە ئەرەكى
سەرشانى ئىمەيە كە لە رېگەي راگەيانندەۋە
بەرپەرچى بەدەينەۋە.

۲۹- ئىمە ناتۋانين دەستدرىژى بىكەين، رەخنە
بىگرين، قسەي خراب بىكەين سەبارەت بەۋ
ناموسولمانانەي كە بانگى بۆ دەكەن لە تەك
خوادا.

۳۱- لۆمەكردنى دىكتۆر «زاكىر نايك» لەبەرەمبەر
پەلامارى تىرۋرىستى بۆ سەرشارى داکا (پايتەختى
بەنگلادش)، ئەۋە ۋەكو لۆمەكردنى ئەنشتاين
ۋايە لەبەرەمبەر ھىرشى ئەتۆمى بۆ سەر ھىرۋشىما
ۋ ناكازاكى بە بەكارھىنانى ھاۋكىشەي
($e=mc^2$) بۆ دروستكردنى بۆمبى ئەتۆمى.

۳۵- بە ۋاي من ۋاگەياندن گرنگترين چەكە
لە دونيادا، دمتوانيت ۋالھوانيتك بكتات بە خراپ و
تەنانەت خراپيكتيش بكتات بە ۋالھوان.

۳۲- من دلتيام كە ھەموو ئەو تيرۋريستانە كە
ۋي ھەلەيان نيشانداۋە و خۋيان ۋا دمردەخەن كە
شوينكەوتەي من و قورئان بن، ئەوا نە من و نە
قورئانيش نابيت لۆمە بكرين لەبەرامبەر ئەو
كارە تۆقینەرانە، چونكە نە من و نە قورئانيش
توندوتيزي بلاۋ ناكەينەۋە و، ھانى كەس نادەين
بۆ كوشتنى كەسانى بى تاۋان.

۳۳- تيرۋريزم قۇرغكارى ھىچ ئاينيك نيه، ئايىنى
ئىسلام بە توندى كوشتنى كەسانى بى تاۋان
ۋيسۋا دەكتات.

۳۴- من خویندکاری ئایینی ئیسلام بە بەراورد بۆ
ئایینەکانی تر، لە هیچ ئایینیکی تردا بە ڕوونی
نەمبینووە جگە لە قورئانی پیرۆز، کە بە ئاشکرا
بانگەشە بۆ ئەوە بەکات کە کوشتنی کەسی
بێ تاوان وەک کوشتنی هەموو مرۆفایەتیە و،
پاراستنی ژیاڵی کەسیکیش وەک پاراستنی
هەموو مرۆفایەتیە.

پرسیارو وه لامه کانی دکتور زاگیر نایک

پرسیاری یه کهم / فره ژنی

بۆچی له ئایینی ئیسلامدا پیاوان رینگه پیدراون زیاتر
له یهك هاوسهريان هه بیئت؟ بۆچی له ئیسلامدا فره
ژنی رینگه پیدراوه؟

وه لām/

پیناسه ی فرمژنی (فره هاوسه ری):

۱- فره ژنی سیسته میکی هاوسه رگیریه، که تئیدا که سیک
زیاتر له هاوسه ریکی هه یه.

فره هاوسه ری دوو جوړه:

یه کهم/ فره ژنی که تئیدا پیاویك زیاتر له هاوسه ریکی هه بیئت.
دووهمیان/ فره پیاوی که تئیدا ئافره تیک له یهك کاتدا زیاتر له یهك پیاوی
هه بیئت. له ئیسلامدا فره ژنی سنووردار ریپیدراوه، به لām فره پیاوی به ته واوی
رینگه پینه دراوه. ئیستا دیننه سه ر پرسیره راسته قینه که؛ بۆچی رینگه به پیاو
دراوه که زیاتر له هاوسه ریکی هه بیئت؟

۲- قورئان تاکه نووسراوی ئایینییه له جیهاندا
ده فهرموویت: «هاوسه رگیری ته نها له گه ل یهك که سدا
بکه ن»

قورئان تاکه کتبی ئایینییه له سه ر پرووی زه وی که دهسته واژه ی:

«هاوسەرگيرىي تەنھا لە گەڵ يەك كەسدا بکەن» ى تىدايه، هېچ كىيىكى
 ئايىنى تر نىيە كە رىنمايى پياو بکات بە هەبوونى تەنھا يەك هاوسەر،
 تەننەت لە هېچ كىيىكى پىروۆزى وەكو قىداس، رامايان، مەهابەرتا، گىتا،
 تەلمود و ئىنجىلىشدا هېچ رىنوۆنىيەكى پياو نەهاتوو لە هەبوونى ژمارەى
 هاوسەردا، بەپىي ئەو كىيە پىروۆزانەيان پياو دەتوانىت چەند ئافەرت
 ئارەزووى بکات بىکات بە هاوسەرى خۆى، دواى ماوہىەكى زۆر قەشەكانى
 ئايىنى هىندوۆس و كلىساكانى ئايىنى مەسىحى ژمارەى هاوسەرەكان كە
 پياوێك بتوانىت هەبىت كەمكردەو بە يەك هاوسەر. پاشا داشارت باوكى
 راما زياتر لە هاوسەرىكى هەبوو، كرىشنا چەندىن هاوسەرى هەبوو
 لە هەمان كاتدا، تەننەت لە ئايىنى مەسىحىيدا هەروابوو، تا چەند
 سەدەيەك پيش ئىستا كلىساكان ژمارەى هەبوونى هاوسەريان كەمكردەو
 بۆ هەبوونى يەك هاوسەر لە يەك كاتدا.

فرەژنى لە ئايىنى جوولەكەشدا شتىكى رىگەپىدراو بوو، بەپىي ياساى
 تالمووك ئەبراھام سى هاوسەرى هەبوو، سۆلۆمۆن سەدان هاوسەرى
 هەبوو، ئەم سىستەمى فرەژنىيە بەردەوام بوو لە ئايىنى جوولەكەدا؛ تاكو
 سالى (١٩٥٠ن) سەرۆكى ئىسرائىل رابىنەيت هەبوونى فرە ژنى قەدەغە
 كرد و، رىگەى بە هەبوونى تەنھا يەك هاوسەردا.

٣- فرەژنى لە ئايىنى هىندوۆسدا زياترە لە ئايىنى ئىسلام:

بەگوێرەى راپۆرتىكى «ئەنجومەنى دۆخى ژنان لە ئىسلامدا» كە لە سالى
 (١٩٧٥ن) بۆلاوكراو تەو، لە لاپەرە (٦٦ و ٦٧)دا ئامارىكى فرە ژنى لە نىوان
 ئايىنى هىندوۆس و ئىسلامدا بۆلاوكردۆتەو، كە لە نىوان سالىەكانى (١٩٥١ بۆ

١٩٦١ز) دا پڙهې فره ژنی له نیوان هیندو سه کاندا (٥,٠٦%) بووه، له کاتیکدا له نیوان مسولمانه کاندا (٤,٣١%) بووه، به گوږه یاسای هینده کان ته نها پیاوی موسولمان پڼگه دراوه که زیاتر له هاوسه ریکی هه بیټ، نا یاسایه که پیاوانی ناموسولمان زیاتر له هاوسه ریکیان هه بیټ، له گه ل ئه وهی که نایاسایه پیاوانی هیندوس زیاتر له پیاوانی ئیسلام فره ژنیان په پره وکړدووه، له پشدا هیچ یاسایه نه بووه بو پڼگه گرتن له فره ژنی له ئایینی هیندوسدا تا سالی (١٩٥٤ز) یاسایه که په سه ندکرا که تیدا نایاسای بوو شوینکه وتووانی ئایینی هیندوس زیاتر له هاوسه ریکیان هه بیټ، ئه م قه ده غه کړدنې فره ژنیه یاسایه که بوو بریاری له سه ردراوه، نه که ئه وهی له کتیبی پیروزی هیندو سه کاندا هاتیبټ، تیستا باباسی ئه وهش بکه ینه وه که ئایا بوچی ئیسلام پڼگه ی دا که زیاتر له هاوسه ریکت هه بیټ؟

٤- قورئان پڼگه به فره ژنی سنوورداد ددهات.

قورئان تا که کتیبی ئایینییه که تیدا هاتووه: «ته نها یه که هاوسه رتان هه بیټ»، ئه م ده سه واژه یه له (ثابه تی ٣ له سووره تی النساء) دا هاتووه که خوا ی گه وره ده فه رمویټ: (وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَىٰ فَانكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَثْنَىٰ وَثُلَاثَ وَرُبَاعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَلَّا تَعُولُوا) (قورئان ٤: ٣) واته: (خو ئه گه ر که به دادگه رانه نه توانن په فطار له گه ل کیژه هه تیوه کاندا بکه ن، ده سا ئه و ژنانه ماره بکه ن پیټان ده شین، دوان دوان، سیان سیان، چوار چوار، واته هه ریبه کیکتان ده توانن هه تا چوار ژن ماره بکه ن به مه رجی عه داله ت و واتای ژیانندیان، خو ئه گه ر ترسان نه توانن به دادگه رانه وه کو یه که ته ماشای ژنه کانتان بکه ن

ده بیټ ته نها يه ك ژن ماره بکهن وه يان بهو که نيزانه دهستان که وتون و بوونه ته مولکتان قه ناعه ت بکهن ئا بهوشیوه یه نزیکتره که غه در و سته م له ژنان نه کهن)، پیش ئاشکراکردنی قورئان هیچ سنووریکی ئاسمانی نه بوو بۆ فره ژنی، پیاوه کان ژماره یه کی زۆر له هاوسه ریان هه بووه، ئیسلام فره ژنی سنووردارکرد بۆ چوار هاوسه ر، ئیسلام ریگه به پیاو ده دات به هه بوونی زیاتر له یه ك هاوسه ر تاكو چوار، به لām ئەم ریگه پیدانه له حاله تیکدایه که پیاوه که بتوانیت به یه کسانى و به بى جیاوازی هه لسوکه وتیان له گه ل بکات، وه ك ئەوه ی له قورئانی پیروژدا هاتوو: (وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ فَلَا تَمِيلُوا كُلَّ الْمِيلِ فَتَدْرُوهَا كَالْمُعَلَّقَةِ وَإِنْ تُصْلِحُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا) (النساء ۴: ۱۲۹)، واته: (دلنیا شبن هه رگیز ناتوانن هه رچه نده هه ولیش بدهن که به یه کسانى و به بى جیاوازی له گه ل ژنانى خو تاندا هه ل بکهن، جا که وابوو ئەوه نده دووریان مه خه نه وه له خو تان، هه تا بیانکه نه هه ل سپارده و داماو بن، ئەگه ر له گه لیان پیک بین و له گوناخ خو بپاریزن و له خوار بوونه وه له بپیاره کانی خوا به رامبه ریان پاریز بکهن، ئەوا به راستی خوا لی بوورده و به ره حمه و میهره بانه)، زۆر که سه به هه له تیگه یشتوون له وه ی که پیاوی موسولمان ناچارکراوه به زۆر زیاتر له یه ك هاوسه ریان هه بیټ، به لām به شیوه یه کی فراوان ئایینی ئیسلام پینج گرووبی هه یه له ریگه پیدراو و ریگه پینه دراوه کان، به م شیوه یه:

أ- فهرز: به زۆر یان ناچارى.

ب- مستحب: راسپاردن یان هاندان.

ج- موباح: ریگه پیدراو.

د- مه گروه: پیشنیار نه کراو.

ه- حه رام: رښه پښه دراو يان قه ده غه کړاو.

فره ژنی ده که وښته ناوه پراستی نهو پښج گرووپه وه که رښه پښدراوه، ناتوانریت نهوه بوتريت که نهو پياوه موسولمانه ی که دوو، يان سې، يان چوار هاوسه ری هه یه، باشته له پياوښک که ته نها يه ک هاوسه ری هه یه.

ه- ټيکرای ماوهی ژيانی مڼ زیاتره له ژيانی نير.

له پرووی سروشته وه نير و مڼ به نزيکه یی هاوتان، به لام مندالی کچ به رگری زیاتره له مندالی کور، مندالی کچ له توانايدايه باشته وه که له مندالی کور به ره نگاری به کتريا و نه خوشی بښته وه، هر له بهر نه مه شه که له ماوهی ته مه نی مندالیدا مردنی مندالی کور زیاتره به به راورد به مردنی مندالی کچ، نه مه ش سه لميتره وه له لایه ن پزیشکی تايهت به مندالانه وه. له ماوهی جه نگدا رښه ی کوژراوانی پياو زیاتره به به راورد به ثافره تان. له هه مان کاتدا رښه ی مردنی پياو به هو ی رووداو و نه خوشیبه کانه وه زیاتره. له نه جامدا رښه ی نهو ثافره تانه ی که پياوه کانیا ن ده مريت و بڼه ژن ده بن زياد ده بښت.

٦- هينده کان رښه ی دانیش تووانی پياو يان زیاتره به هو ی «ساواکوژی»، «کوړپه له کوژی» يه وه.

هيندستان يه کيکه له و ولا تانه ی که رښه ی مڼ که مته له رښه ی نير له ژماره ی دانیش توواندا. هوکاری سهره کی نه مه ش ده که رښته وه بو ئاستی به رزی ساواکوژی و کوړپه له له ناو بردن له ولا تی هيندستان و، نه وه پراستی به که سالانه يه ک مليون ثافره ت کوړپه له کانیا ن له بار ده بن، دوا ی نه وه ی که

بۆيان دهرده كه وېت كه كۆرپه له كانيان كچ بوون. ئه گهر رېځگرې بكرېت له م كاره خراپانه رېځه مې زياتر ده بېت به به راورد به رېځه مې نېر له ولادتدا.

۷- له سهر ئاستې دونيا رېځه مې زياتره له رېځه مې نېر.

له ولايه ته يه كگرتووه كانې ئه مهريكا ئافرهت به رېځه مې حهوت بو هه شت مليون زياتره له پياو. به تهنه نيو يورك (يهك مليون) ئافرهتې زياتره له چاو ژماره مې پياودا و، له و رېځه پياوه مې كه هه يه يهك له سهر سې پياوه كانيان هاوپره گه زبازن، ئه مه به ماناي ئه وه دېت كه ئه و پياوانه ئاره زووي هاوسه رگيرې ناكهن له گه ل ئافرهتدا. له ولايه ته يه كگرتووه كانې ئه مهريكا زياتره له (۲۵ مليون) هاوپره گه زبازي پياو هه يه. له ولاتي به ريتانيا ژماره مې ئافرهت تان (چوار مليون) زياتره له پياو. له ئلمانيا (پېنج مليون) ئافرهت زياتره له پياو. له پرووسياش (حهوت مليون) ئافرهت زياتره له پياوان هه يه. تهنه خوا خوې ده زانېت كه رېځه مې ئافرهت چهند زياتره به به راورد به رېځه مې پياو له هه موو دونيادا.

۸- ديار كردنې هه ر پياوېك يان هه موو پياوه كان به هه بوونې تهنه يهك هاوسه ر كردارې نېيه.

هه رچه نده ئه گهر هه موو پياوه كان يهك هاوسه ريان هه بېت؛ ئه وا هېشتا (۳۰ مليون) ئافرهت له ئه مهريكا ده مېنېته وه كه ناتوانن پياويان هه بېت (به ره چاو كردنې ئه وه مې كه ئه مهريكا بېست و پېنج مليون هاوپره گه زبازي هه يه). (پېنج مليون) ئافرهت له ئلمانيا و (نو مليون) له پرووسيا ده مېنېته وه كه پياويان نابېت. وا دابنې كه خوشكه كه م يه كيك بېت له و ئافره تانه مې

که له ئەمەریکا هاوسەرگیری ناکات، یان وا دابنن خوشکه کهت یه کیک بیت لهو ئافره تانه ی که له ئەمەریکا هاوسەرگیری ناکهن، ئەوا لهو کاته دا ته نها دوو بژارده ده مینیتته وه بۆ ئەو: یان ده بیت شوو به پیاوێک بکات که هاوسه ریکی تری هه یه، یان ده بیت ببیت به سامانی گشتی، بیجگه له م دوانه هه یچ بژارده یه کی تر نامینیتته وه.

له کۆمه لگه ی رۆژئاوا ییدا شتیکی باوه که پیاو دوستی هه بیت، له م حاله ته دا ئافره ت تووشی بئ ئومیدی ده بیت و، زیاتیکی نا پارێزراوی ده بیت، هه مان کۆمه لگا ناتوانیت ئەوه قبول بکات که پیاوێک زیاتر له یه ک هاوسه ری هه بیت؛ که تیایدا ئافره ت پینگه ی خۆی ده بیت له کۆمه لگه دا و، زیاتیکی پارێزراوی ده بیت. له تیوان ئەو دوو بژارده یه ی که پیشتر باسمان کرد ئایینی ئیسلام پینگه یه کی به ریز ده به خشیت به ئافره ت؛ ئەویش به جیه جێکردنی بژارده ی یه که م و په تکردنه وه ی بژارده ی دووهم، ئەویش به شووکردنی به پیاوێک که هاوسه ریکی تری هه بیت. چه ندین هۆکار هه یه که بۆچی ئیسلام رینگه ی به فره ژنی سنووردار داوه، به لام له گرنگترینیان بۆ پاراستنی ناسکیی ئافره ته.

پرسیاری دووهم/ فره پیاوی

نه گهر ریگه به پیاو درابیت که زیاد له هاوسه ریکی
هه بیت، نهی بوچی ناینی نیسلام ریگهی به نافرته
نه داوه زیاتر له پیاویکی هه بیت؟

وه لām:

زۆر له خه لك به هه نديك له موسولمانانیشه وه نهو پرسیاره ده كه ن كه
بوچی له ئیسلامدا مافی هه بوونی زیاتر له یهك هاوسه ریان داوه به پیاو،
به لām نهو مافه یان له نافرته قه دهغه كرده وه. با سه ره تا نهو دوو پات
بكه مه وه كه كۆمه لگهی ئیسلامی یه كسان و دادپهروه ره. خوا ژن و پیاوی
به یه كسانی دروست كرده وه؛ به لām به توانا و لیپه سراویتی جیاوازه وه، پیاوان
و نافرته تان جیاوازن له پرووی جهسته یی و دهروونییه وه، پۆل و کاریگه رییان
جیاوازه، ژن و پیاو له ئیسلامدا یه كسانن، به لām له هه موو پروویه كه وه نا.
له قورئانی پیروژدا لیستی نهو نافرته تانه ی باس كرده وه كه ناتوانرین
هاوسه رگی رییان له گه لدا بكریت و، زیاتر و به وردی له (سووره تی النساء)
دا خوی گه وه ره ده فهرمویت: وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا
قَدْ سَلَفَ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَمَقْتًا وَسَاءَ سَبِيلًا (۲۲) حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ
وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالَاتُكُمْ وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ وَأُمَّهَاتُكُمْ
اللَّاتِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ مِنَ الرَّضَاعَةِ وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ وَرَبَائِبُكُمُ اللَّاتِي فِي
حُجُورِكُمْ مِنْ نِسَائِكُمُ اللَّاتِي دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَلَا
جُنَاحَ عَلَيْكُمْ وَحَلَائِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ وَأَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الْأُخْتَيْنِ

إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا) (قورئان ۴: ۲۲ تا ۲۳) واتە: (ئەو ژنانە مەخوازن کە باوکتان مارەى کردوون بۆ خۆیان واتە ژنى باوکت «باوەژن» یاساغە لیت، مەگەر ئەوەى لەسەردەمى نەفامیدا بوو، بۆ ئەوە گوناھتان لەسەر نابێ چونکە تێپەرپووە، بێگومان مارەکردن و سەرچى ئەمانە کارىکى زۆر ناپەسەند و زۆر نابەجى و بێزاراوە، پرېبازىکى زۆر خراپ و ناشىرینە ئەو یاسایە، دایکتان، واتە: دایکى خۆتان و دایکى باوک و دایکى دایک حەرەمە، کچانتان و خوشکتان و خوشکى باوکتان و خوشکى دایکتان و کچى برا و کچى خوشک و ئەو ژنانەى بە ساواى شىریان پىداون «دایکى شىرى» و ئەو کچانەى هاوشىرتان بوون و دایکى ژنتان و ئەو کچانەى خۆتان بەخىوتان کردوون لەو ژنانە بن ئیوێ چووبنە لایان، خۆ ئەگەر لەگەڵیان نەخەوتبون ئەوا گوناخىکتان لەسەر ناکەوێ کچەکانیان مارە بکەن و هەر وەها قەدەغەىە حەلالى ئەو کورپانەىشتان مارە بکەن و دوو خوشکیش پێکەوێ کۆ بکەنەوێ و بیانکەنە هاوسەرى خۆتان لەیەک کاتدا پەوا نىیە، مەگەر لە رابردوودا بەسەرتانا هاتبى و لەسەردەمى نەزانى و نەفامیدا کردبىتان ئەو تێپەرپووە و لەسەرتان ناکەوێ، بەپراستى خوا سەبارەت بەوانە هەمیشە زۆر لىبوردە و دلۆقان و میهرەبانە).

نەم خالانەى خوارەو ھۆکارەکانى رېگەنەدان بە فرەپياوى لە ئىسلامدا روونکردووەتەو:

۱- ئەگەر پياويك زياتر لە ھاوسەرئىكى ھەبىت، ئەو منداڵانەى كە لەو ھاوسەرگىريە لە داىك دەبن بە ئاسانى دەناسرێنەو، داىك و باوكيان ئاشكران، لە حالەتى ئەو ھاوسەرگىريە كە چەند پياويكى ھەبىت تەنھا داىكى ئەو منداڵانە ئاشكرابە كە لەو ھاوسەرگىريەو لە داىكبوون، بەلام باوكيان پروون نىيە كە كام لە ھاوسەرەكانىتى، ئىسلام گىريەكى زۆر دەدات بە ناسنامەى داىك و باوكى منداڵ، دەروونناسان ئەو ھەمان پىدەلێن كە ئەو منداڵانەى كە داىك و باوكى خويان ناسن بە تايبەتى باوكيان، تووشى زەبرى دەروونى و ناخۆشى دەبنەو، زۆر جار سەردەمى منداڵى بە ناخۆشى تىدەپەرىت و، لە خويندنگاش بەھۆى نەزانىنى باوكى راستەقىنەىو تووشى بارى دەروونى ناخۆش دەبىت و، ھەر كاتىك پرسىارى ناوى باوكى منداڵەكە لە داىكى بكريت ئەو دەبىت داىكەكە ناوى دوو باوك يان زياتر بليت! ھەرچەندە لە سوودەكانى زانستى نوێ دەتوانيت لە رېگەى پشكنىنى جىنەكانەو داىك و باوكى منداڵ ديارى بكەيت.

۲- سروشتى پياو بە بەراورد بە ئافرەت.

۳- لەرووى بايۆلۆجىيەو ھەبىت پياو جىبەجىكردنى ئەركەكانى ئاسانتەر؛ سەربارى ھەبوونى چەند ھاوسەرئىك لەيەك كاتدا، بەلام ئافرەتئىك لەھەمان پىگەدا جىبەجىكردنى ئەركەكانى ھەكو

ئافره تىك جىبه جى ناكات به رامبه ر به پياوه كانى، چونكه ئافره ت تووشى
چەندىن گۆرانكارى دەروونى و رەفتارى دەبىتەو بەھۆى بوونى سووپى
مانگانەوہ.

۴- ئەگەر ئافره تىك لەھەمان كاتدا چەند پياوئىكى

ھەبىت؛ ئەو لە ئەنجامى كردارى سىكسكردنى ھەموو پياوھەكانى
لەگەلدا ئەگەرئىكى زۆرى دەرکەوتنى نەخۆشپىھەكانى كۆئەندامى زاوژى
بىتەوہ و، لە رىگەى سىكسەوہ ئەو نەخۆشپىھە بگوازىتەوہ بۆ ھەموو
پياوھەكانى، ئەگەرچى ھىچ كام لە پياوھەكانى لە دەرەوہى ئەو پەيوەندىيە
ھاوسەرگىرييە پەيوەندى سىكسى تريان لە دەرەوہش نەبىت، بەلام
لە حالەتى ئەوہى پياوئىك چەند ھاوسەرئىكى ھەبىت ئەو تووشى ئەو
نەخۆشپىھە نابن.

ئەو ھۆكارانەى سەرەوہ ئەو ھۆكارانەن كە دەتوانىت بە ئاسانى ديارى
بكرين و، چەندىن ھۆكارى تر ھەن كە بۆچى خواى گەورە بەو ھەموو
دانايىيەوہ فرە پياوى قەدەغەكردوہ.

پرسیاری سیّهم / حجاب بۆ ئافره تان

**بۆچی ئیسلام پلهی ئافرهت كه مده كاته وه به
هینشتنه وه یان له پشت په چه وه؟**

وه لّام /

پله و پایه ی ئافرهت له ئیسلامدا زۆرجار ئامانج بووه بۆ په لاماره كانی دنیا، «حجاب» یا خوود ئهو جلوه به رگه ی كه ئافرهتی موسوّلمان ده پپۆشیت، له لایه ن زۆر كه سه وه وه كو نموونه یه ك بۆ ملكه چبوون ده هیتریته وه له ژیر سایه ی یاسا كانی ئیسلامدا. پێش ئه وه ی هو كاره كانی پشت پۆشینی حجاب باسبكه ی، با سه ره تا لیكوڵینه وه یه ك بكه ی له سه ر پله ی كو مه لایه تی ئافرهت له پێش هاتی ئیسلام:

۱- له پێشدا ئافرهت به كه م سه یركراوه و، وه كو ئامرازێك به كارها توه بۆ پر كردنه وه ی ئارم زو وه كانیان.

ئه مانه ی خواره وه چه ند نموونه یه کی میژووین؛ راستی پێگه ی كو مه لایه تی ئافرهت له شارستانییه سه ره تاییه كاندا ده رده خه ن كه چه ند لاواز بووه، به شیوه یه ك مافه سه ره تاییه كانی مرو فیشیان پێ په وانه بینوون:

أ. شارستانی بابلیۆنییه کان:

ئافرهت به كه م سه یركراوه له ژیر سایه ی یاسای بابلیۆنییه كان هه موو مافه كانیان زهوت كرابوو. ئه گه ر پیاوێك ژنیکی بكوشتایه ئه وا له جیات

ئەوھى پياوھە سزا بىر ئۆت ھاسەرەكەيان دەكۆشت.

ب. شارستانىيە تى يۆنانى:

شارستانىيە تى يۆنانى شىكۆدار تىرىن شارستانى بووھ لە ئىوان شارستانىيە كۆنەكاندا، لە ژىر ئەم سىستەمە شىكۆمەندەدا ئافرەتان لە ھەموو مافەكانىيان بىبەشكرابوون و، لە خوارەوھ تەماشادەكران. يۆنانىيەكان ئافرەتيان لە پياو بەكەمتر زانىوھ، ھەرچەندە پاكىزەيى ئافرەت زۆر بە نرخ بوو و، لە پىزىكى بەرزدا دادەنرا، دواتر يۆنانىيەكان بەھۆى خۆبەزلزائىن و دەستدرىژى و پەفتارى نابەجىي سىكىسى و، كىردارى داوین پىسى بوو بە كىردارىكى ئاسايى لە ئىوان ھەموو چىنەكانى كۆمەلگاي يۆنانى، بەھۆى ئەمانەوھ ھەرەسيان ھىنا.

ج. شارستانىيە تى رۆمانىيەكان:

كاتىك رۆمانىيەكان لە لوتكەى شىكۆمەندىدا بوون، پياو مافى ئەوھى پىدرابوو كە ژيان لە ھاسەرەكەى خۆى بىسنىتەوھ، دەستدرىژى سىكىسى و، دىاردەى پرووتى ئافرەتان شىكى باو بوو لە ناو رۆمانىيەكاندا.

د. شارستانىيە تى مىسرى:

مىسرىيەكان ئافرەتائىيان بە شەيتان لە قەلەم دەدا و، وەكو ھىمايەكى شەيتانى تەماشايان دەكرد.

۵. عەرەبى پېش ئىسلام:

پېش ئەۋەي ئاينى ئىسلام لەناو عەرەبدا بلاويىتەۋە، عەرەبەكان زۆر بەكەم بايەخ تەماشاي ئافرەتيان دەکرد، زۆرجار پېش كاتىك منداللىكى كىچ لەدايك دەبوو زىندە بەچالايان دەکرد.

۲- ئىسلام (۱۴۰۰ سال) پېش ئىستا، ئافرەتى بەرزكردەۋە و، يەكسانى پىداون و، رېنويىنى كردوون بۆ رېكخستەۋەي بارودۇخيان و، مافەكانى بۆيان دەستە بەركرد.

حىجاب بۆ پياۋان

خەلىكى ھەمىشە باسى حىجاب دەكەن بۆ ئافرەتان، ھەرچەندە لە قورئانى پىرۇزدا خۋاي گەۋرە ئاماژەي بۆ حىجابى پياۋان كردوۋە پېش ئافرەتان ئەۋىش لە (سوورەتى نور)دا خۋاي گەۋرە دەفەرموئىت: (قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ) (النور: ۳۰) واتە: (بە پياۋانى بىرۋادار بلى چاۋ بنوقىنن لە ئاستى ژنانى نامەحرەمدا و داۋىن و عەرەتى خۇتان بپارىزن ئەۋە باشتە بۆيان، بىگومان خوا بەۋ ھەموو ئاكارانەيان ئاگادارە). بە مانايەكى تر لەۋ كاتەي كە پياۋىك تەماشاي ئافرەتەك دەكات ئەگەر ھەر بىرىكى بى شەرمانە بە مېشكىدا بىت ئەۋا پىۋىستە كە چاۋەكانى دابخات و تەماشاي ئافرەتەكە نەكات. لە ئايەتى دۋاي ئەۋە خۋاي گەۋرە ئاماژەي بۆ حىجابى ئافرەتان كردوۋە و دەفەرموئىت: (قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ) (۳۰) وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ

يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرَ أُولِي الإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتَوْبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ). واته: (به ژنانی پروادار بلّی با چاویان دابخه و ته ماشای نامه حرهم نه کهن و عه وره تیشیان بپاریزن له گونا، زینه ت و جوانی و خشلی خویان دهرنه خه ن له ئاستی نامه حرهمدا بیجگه له و نه دمانه ی که له کاتی ئیش و کاری ناو مالدا دهرده کهون وه کو دهم و چاو و هه ردوو ده ست، با گوشه ی سه رپوش و له چکه کانیان بدهن به سه ر سنگیشیاندا تا گه ردن و سنگ و به روکیان دهرنه کهوئ و خشل و جوانی و زینه تیان «سه ر و مل و گوئ و سینگ و قوّل و بالّ و لاقیان» دهرنه خه ن بو میرده کانیان نه بیّت یان بو باوکیان یان باوکی شووه کانیان یان بو کوپی خویان یان بو کوپانی میرده کانیان یان بو براکانی خویان یان کوپی براکانیان یان کوپی خوشکه کانیان یان ژنه به ندیه کانیان «که نیزه کان» یان پیوانی شوینکه وتوانی ژنان بیّ ئاره زوو و بیّ نیاز «ئه وانه ی هه ستی ژن و میردایه تیان نیه» یان ئه و مندالانه ی ئاگیان له به دهن و جیی شهرمی ژنان نییه و هیشتا بالغ نه بوون وه هه روه ها ژنان له کاتی روشتندا نابیّ پیان به زه ویدا بدهن که بزانریت خشلّ و زینه تیکیان داشاردوو، که وابوو ئه ی باوه رداران هه مووتان به ره و لای خوا بگه رپینه وه و په شیمان ببنه وه چاوتان له ئاستی نامه حرهمدا دابخه ن و عه وره تان بپاریزن، به شکو گشتیان هه م

له دنیا و هم له قیامه تدا رزگار و بهختیار بن و بو هه تا هه تابه له گونا
و سه ریچی دوو ربکه ونه وه (نور ۳۱).

۳- شەش بنچینه ی حجاب

به پتی قورئان و سونه ت شەش بنچینه هه یه بو پهیره وکردنی حجاب:
یه کهم بنچینه له پهیره وکردنی حجاب: بریتیه له داپوشینی
جهسته، ئەم بنچینه یه له ئافره ت و پیاودا جیاوازه، له پیاودا پتویسته
له ئاستی ناوک تا کو ئەژنۆی داپوشراویت، بو ئافره تان پتویسته تهواوی
جهسته ی داپوشراویت جگه له دەم و چاو و دهسته کانی تا کو مه چه ک،
ئه گهر ئاره زوویان بوو ئەوا ده توانن ئەو دوو به شەش داپوشن. هه ندیک
له زانایانی ئیسلام رایان وایه که ده بیت ئەو دوو به شە ی جهسته ش
داپوشریت و، ئافره تانی موسولمان ناچار ده کهن به ئەنجامدانی. ئەو پینج
بنچینه یی که ماوه ته وه هه مان شیوه ن له نتوان پیاو و ئافره تدا.

دووهم بنچینه: ئەو جل و بهرگانه ی که ده پوشرین پتویسته پان بن و،
شیوه ی جهسته یان ده رنه خات.

سییه م بنچینه: ئەو جل و بهرگانه ی که ده پوشرین نابیت ته نک بیت
و، جهسته له ناویدا ده ربکه ویت.

چوارهم بنچینه: جل و بهرگه کان نابیت سه رنجراکیش بن بو ره گه زی
به رامبه ر.

پینجه م بنچینه: ئەو پوشا کانه ی که له بهر ده کرین نابیت له هی
ره گه زی به رامبه ر بجیت.

شەشم بنچینه: ئەو پوشا کانه نابیت له جل و بهرگی بی باوه ره کان

بجیت، بۆ نموونه نابیت جل و بهرگه كان هيما و سمبولی تايبه تی ئایینی
بیباوه ران بیت.

۴- حجاب رهوشت و رهفتار و هه‌لسوکه‌وت له‌نیوان شته‌کاندا له‌خۆده‌گریت.

حیجابی ته‌واو له پال ئه‌و شه‌ش بنچینه‌یه‌ی جلو به‌رگ که باس‌مان‌کرد؛
ره‌فتاری ئه‌خلاقی و ره‌وشت و ئامانجی تان له‌خۆده‌گریت، ته‌نها که‌سیک
ده‌توانیت بنچینه‌کانی حجاب جیبه‌جی بکات کاتیک که حیجابی چاوه‌کان
و، حیجابی دل و، حیجابی بیر‌کردنه‌وه و، حیجابی تیروانین په‌یره و بکات،
له‌گه‌ل ئه‌وانه‌شدا حجاب شیوه‌ی رویشتنی که‌س و شیوه‌ی قسه‌کردن و
ره‌فتار‌کردن هتد له‌خۆده‌گریت.

۵- حجاب ریگری ده‌کات له‌نازاردان.

هوکاری ئه‌وه‌ی که بۆچی له‌قورئاندا بریاری حجاب بۆ ژنان ده‌رکراوه،
له‌سووره‌تی ئه‌حزابدا له‌قورئانی پیرۆزدا خوی گه‌وره ده‌فه‌رمویت: (يَا
أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ
ذَٰلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا) (الأحزاب: ۵۹) واته:
(ئه‌ی پێغه‌مبه‌ر به‌ژنه‌کانت، که‌چه‌کانت و ژنانی باوه‌رداران بلی بالاپۆش و
عاباکانیان بپێچن به‌خوێاندان، ئه‌و خو داپۆشین له‌بارترین شته‌که‌ تێوه‌ به
پاک و خاوینی داوین پارێزی بناسرین و به‌ر قسه و بوختان نه‌که‌ون و نازار
و ئه‌زیه‌ت نه‌درین هه‌میشه‌ خوا چاوپۆشیکاره). قورئان ده‌فه‌رمویت که
حجاب بریاری له‌سه‌ر دراوه بۆ ئافره‌تان تا‌کو بناسریته‌وه و بیانپاریزیت

٦- نموونەى دوو خوشکە دوانە کە.

وا دابنێ دوو خوشکی دوانە هەمان جوانییان هەبێت لە شەقامێکدا پێی بکەن، یەکیکیان حىجابى ئىسلامى پۆشیبێت، بە مانایەکی تر تەواوی جەستەى داپۆشى بێت جگە لە دەم و چا و دەستەکانى و، خوشکە کەى تری جل و بەرگی پۆژناوایى پۆشیبێت، تەنووڕەى کورتى لە بەرکەربێت و، لەو دەوورە بەرەش ئاژاوە چى یان پێگرتک هەبێت کە لە سەر پێى کچاندا وەستابێت، ئایا گێچەڵ بە کامیان دەکات؟ ئەو کچە کە حىجابى پۆشیوە یان ئەوەیان کە تەنووڕەى کورتى لە بەرکەردوو؟ بە دلنایىیە و ئەو کچەى کە تەنووڕە کورتە کەى لە بەرکەردوو، چونکە جل و بەرگی ئاوەها بانگهێشتکردنێکی ناپارستە و خۆیە بۆ پرەگەزى بەرامبەر؛ بۆ دەستدریژیکردن و ئەزىه تەدانی، قورئان بە پەوانى دەفەر مویت کە حىجاب ئافەرەت دەپاریزێت لە گێچەڵ و ئەزىه تەدان.

٧- سزای لە سێدارەدان بۆ ئەو کە سانهى لاقەى ئافەرەتان دەکەن.

لە ژێر سایەى شەریعەتى ئىسلامدا ئەگەر پیاویک ددانى بەوەدا نا کە ئافەرەتێکی لاقە کردوو، یان دەستدریژی سێکسى کردوو تەسەر؛ ئەوا سزای لە سێدارەدان بە سەریدا جێبەجێ دەکریت، زۆر کەس سەرسام دەبن بەم پرستە پەق و وشکە، تەنانەت هەندیکیان دەلێن کە ئىسلام ئایینێکی بێ پەحم و دڕندەیه!

من پرسیاریکی ساده له سه دان خه لکی ناموسولمان ده کهم، وا دابنئ
 خوانه خواسته که سیک ده ستریزئی سیکسی ده کاته سهر خیزانه کهت،
 دایکت یان خوشکه کهت و تۆش دادگایه ک دروست بکهیت و نهو کهس که
 ده ستریزئییه کهی نه نجامداوه بهیتریت بهر ده ست، چ سزایه که به سهریدا
 جیه جئ ده کهیت؟ هه موویان ده لئن ده بیت بکوژریت، به لام نه گهر
 هه مان تاوان به رامبه به هاوسهر یان دایک یان خوشکی که سیک بکریت،
 نهوا سزای له سیداره دان بریاریکی درپدانهیه؟

۸- کۆمه لگای رۆژئاوایی داوای بهرزکردنه وهی پایهی ئافرهت ده کات.

رۆژئاواییه کان قسه ده کهن سه بارهت به ئازادی ئافرهتان، نه مه ههچ نییه
 ته نهها گۆرانکارییه له به کارهینانی جهستهی ئافرهتان و به کهم سهیرکردنی
 رۆح و بیه شکردنیانه له شکۆمه ندیی، کۆمه لگای رۆژئاوایی داوا
 ده کات پینگه کۆمه لایهتی ئافرهتان بهرز بکریته وه، به لام له به رامبهردا
 به شیوهیه کی واقعی به کهم ته ماشایان ده کات، ئافرهتان و خامان بوون به
 ئامرازیکی پهتی بۆ ده ست نهو که سانهی که به داوای چیربینیندا ده گهرین،
 یان بۆ مه بهستی پرکردنه وهی ئارهزووی سیکسی که له پشت شاشه
 رهنگا وره نکه کانی «هونهر» و «کهلتور» دا شار دراونه ته وه.

۹- نه مه ریکا بهرزترین ئاستی ده ستریزئی تۆمار کردووه.

ولایه ته یه کگرتووه کانی نه مه ریکا به یه کیک له ولاته پیشکه وتوووه کانی
 دونیا داده نریت، له هه مان کاتدا زۆرتترین ئاستی ده ستریزئی سیکسی

له سهر ئاستی جیهان له وولاته دا تۆمارکراوه. به گوێره ی راپۆرتیکی FBI له سالی (١٩٩٠ز) دا هه موو رۆژیک به تیکرای (١٧٥٦) حاله تی ده ستریزێ سیکی ئه نجام دراوه، ته نها له ئه مه ریکا و، دواتر له راپۆرتیکی تردا ئاماژه به (١٩٠٠) حاله تی ده ستریزێ سیکی دراوه له ئه مه ریکا، به لام له و راپۆرته دا ئاماژه به ساله که نه دراوه په نگه سالی (١٩٩٢ز) یان (١٩٩٣ز) بیت. ئایا ئه گهر حیجابی ئیسلامی له ولاتی ئه مه ریکا په پیره و بکریت و، ئه گهر پیاو کاتیکی سه یری ئافره تیک بکات و خه یالیکى بى شه رمانه به میشکیدا هات سه ری دابخات و، ته واوی جه سته بیجگه له له ده م و چاو و ده ست دابپۆشریت و، هه رکه سیکی که ده ستریزێ سیکی ئه نجام دا سزای له سیداره دان به سه ریدا جیبه جی بکریت؛ ریزه ی ده ست دریزێ سیکی له ئه مه ریکا به رز ده بیته وه؟ یا خود ریزه که که م ده بیته وه؟

١٠- ئامرازه کانی شه ریه تی ئیسلام ریزه ی ده ستریزێ سیکی که م ده کاته وه.

به شیوه یه کی سه روشتی هه ر که ئامرازه کانی شه ریه تی ئیسلام په پیره و بکریت له هه ر پارچه یه کی ئه م دنیا به دا، جا چ ئه مه ریکا بیت، یان ئه وروپا؛ ئه وا کۆمه لگا هه ناسه یه کی به به ردا دیت. که واته حیجاب له ئاست و پیگه ی ئافره ت که م ناکاته وه، به لکو ئاستی کۆمه لایه تی ئافره تان به رزده کاته وه و، شه رمی و پاکیزه یی ئافره ت ده پاریزیت.

پرسیاری چوارەم

نایا ئیسلام بە زەبری شمشیر بڵاوبوووەتەو؟

چۆن دەتوانرێت بە ئیسلام بوتەریت (ئایینی ناشتی)، لە کاتێکدا بە شمشیر بڵاوبوووەتەو؟

وەلام/

ئەمە مشتومڕێکی باوە لە نێوان هەندیک لە ناموسولمانەکان، ئیسلام ملیۆنان لایەنگری نەدەبوو لە سەرتاسەری جیهاندا ئەگەر بە بەکارهێنانی هێز بڵاوبووێتەو، ئەم چەند خالە ی خوارەو زياتر پوونی دەکاتەو کە ئەو هێزی زگماکی راستی و عەقل و مەنتیق بوو؛ کە بەرپرسیار بوو لە بڵاوبوونەوێ ئیسلام بە شیوەیەکی زۆر کتوپر:

۱- ئیسلام بە مانای ناشتی دیت:

ئیسلام لە وشەی «السلام» ی عەرەبییەو وەرگیراوە کە بە مانای «ناشتی» دیت، هەروەها بە مانای خۆ بە دەستەوێدانێ کە سێک دیت بۆ خوا، ئیسلام ئایینی ناشتیە کە دەرکەوتوو لە ئەنجامی ملکه چوون و خۆبەدەستەوێدانێ کە سێک بۆ دروستکاری بآ «خوا».

۲- هەندیکجار دەبێت هێز بە کاربھێنریت بۆ درێژەپێدانی ناشتی:

هەموو کە سێک لەم جیهانەدا پشتگیری لە ناشتی و درێژەپێدانی دەکات،

هه ندىكجار پيويسته هيژ به كاربهيتريت بو دريژهدان به ناشتى و ئارامى،
 هه ربويه هيژه كانى پوليس هيژ به كارددهيين له به رامبهه تاوانباران و
 هوكاره كانى دژ به كومهلگا؛ بو به رقه رار بوون و به رده وامبوونى ناشتیه له
 ولاتدا. له هه مان كاتدا ئيسلام پرينمايى شوينكه وتووانى دهكات بو ئه وهى
 بجهنگن له ههه شوينيك كه جهور و ستهم ههبيت، به رهنكاربوونه وهى
 ستهم له ههه كاتيكداههبيت رهنگه پويستى به هيژ بيت، له ئيسلامدا
 هيژ تهنها بو به رز راگرتنى ناشتى و دادپهروهى به كارديت.

۳- بيروپاي ميژوونووس دى لاس توليري:

باشترين وهلام بو ئه وهى كه ئيسلام به شمشير بلابووه تهوه له لايهن
 ميژوونووس (دى لاس توليري) وهه نوسراوه، له كتيبه كهيدا به ناوى:
 «ئيسلام له چوار پياند» له لاپه ره (۸) دا دهليت: «ميژوو روونى دهكات وهه
 كه ئه فسانه ي دهمارگيري موسولمانه كان كه رامالينهري جيهان بوون و،
 زوركردنى ئيسلام له به كارهينانى شمشير له سهه نه تهوه داگيركراوه كان؛
 يه كيك بووه له ئه فسانه زور دهمارگيري به كان كه ميژوونوسان بو هه ميهشه
 چه ندياره ي ده كه نه وه.

۴- موسولمانه كان بو (۸۰۰ سال) فه رمانه وايى ئيسپانيايان كردووه:

موسولمانه كان بو ماوه ي (۸۰۰ سال) ئيسپانيايان به پروه برد، موسولمانه كان
 له ئيسپانيا هه رگيز شمشيريان به كار نه هيناوه، تاكو زور له خه لكى بكهن
 ئايينه كه يان بگوړن، دواتر مه سيحييه خاچه رسته كان هاتن بو ئيسپانيا و

موسولمانه كانيان راماللى، تەنەت يەك موسولمانىش لە ئىسپانیا نەبوو كە
بەشىۋەيەكى ئاشكرا بانگ بدات.

۵- (۱۴۰ مىليۇن) عەرەب مەسىحى قىبىتى بوون:

موسولمانەكان پاشاى نىمچە دوورگەى عەرەبى بوون، بۆ چەند سالتىكى كەم
بەرىتانيەكان فەرمانرەوايەتتيان كىرد و، چەند سالتىكىش فەرەنسىيەكان،
بەلام بە تىكرا عەرەبەكان بۆ ماۋەى (۱۴۰۰ سال) فەرمانرەوايىانكىرد. تاكو
ئەمروش (۱۴ مىليۇن) عەرەب ھەن كە مەسىحى قىبىتىن. بەواتايەكى تر
نەۋەى مەسىحىيەكانن. ئەگەر موسولمانەكان شمشىريان بەكاربەيتايە،
ئەۋا تەنەا يەك عەرەب نەدەمايەۋە كە مەسىحى بىت.

۶- زياتر لە (۸۰%) ناموسولمانەكانى ھىندىستان:

موسولمانەكان بۆ ماۋەى (ھەزار سال) فەرمانرەوايى ھىندىستانيان كىردوۋە،
ئەگەر بيانويستايە ئەۋا ھىزى ئەۋەيان ھەبوو كە ھىندە ناموسولمانەكان
بكەن بە موسولمان. ئەمرو زياتر لە (۸۰%) دانيشتوۋانى ھىندىستان
ناموسولمانن و، ھەموو ئەۋ ھىندە ناموسولمانانە ئەمرو شايتە بۆ ئەۋە
دەدەن كە ئىسلام بە شمشىر بلاۋنەبوۋەتەۋە.

۷- ئىندونىسيا و ماليزيا:

ئىندونىسيا ۋلاتىكە كە زورتىن ژمارەى موسولمانى لە ھەموو جىھاندا
تيدايە، زورىنەى خەلكى ماليزيا موسولمانن. رەنگە يەككىك پىسار بكات و
پىرسىت: «كام سوپايەى موسولمانان چوون بۆ ئىندونىسيا، يان ماليزيا تاكو

بیانکەن بە موسولمان؟»

۸- کەناری خۆرەلاتی ئەفریقا:

ئىسلام زۆر كۆپەر لە كەنارەكانى خۆرەلاتى ئەفریقا بۆلۆبوو، رەنگە يەكێك ئەو پرسیارە بكات: «ئەگەر ئىسلام بە زەبرى شمشیر بۆلۆبوو، چ سوپایەكى ئىسلام چوو، بۆ كەنارەكانى خۆرەلاتى ئەفریقا؟»

۹- زۆر كردن نىيە لە ئاییندا:

بە كام شمشیرە ئاینى ئىسلام بۆلۆبوو؟ ئەگەر موسولمانەكانیش بیانویستایە نەیاندهتوانی، چونكە لە قورئاندا هاتووە خواى گەورە دەفەر مویت: (لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدْ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى لَا انْفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ) (البقرة: ۲۵۶). واتە: (لە دینی ئىسلامدا سەپاندن و ناچار کردن و زەبر و زەنگ نىيە بۆ دیندارى و وەرگرتنى ئاینى ئىسلام، چونكە پریگای چاك و راست لە پریگای ناراست و كوفر و تولە پریگاكان لێك جیاكراونەتەو و ئاشكرايە، ئینجا هەرکەسێك باوەری بە تاغوت نەبێت و باوەری بە خوا هێنا ئەو بێگومان دەستی بە هەنگل و هوکارێکی پتەو و قایمەو گرتوو کە هەرگیز هەلناوێتەو و پچرانیشی نىيە خواى گەورەش بيسەر و زانایە).

۱۰- شمشیری بیر و هووش:

ئەو شمشیری بیر و هووش بوو، ئەو شمشیرەى كە دل و میشكى

خه لکه کانی داگیرکردووه، له (سووره تی النحل) له قورئاندا هاتوووه خوی گه ووره ده فهرمویت: (ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ) (النحل: ۱۲۵). واته (ئه ی پیغه مبهرا! ئه ی ئیمانداران! ههر به ژیرانه و نه رم و قسه ی خوښ و حکمهت و ناموژگاری شیرین و جوان خه لکه بو پریگاری پهروه ردگارت بانگ بکه، وه به چاکترین و باشتین شیوه قسه و گفتوگویان له گه ل بکه، به لکه ی جوان و به هیزیان بو بهینه وه، تو ئاوا موحاده له یان له گه ل بکه به راستی پهروه ردگاریشت باشت به حالی ئه وانه ده زانیت که له ری ئه و لایانداوه و زاناریشه به حالی ئه و که سانه رینوینن و له سهر ری راستن).

۱۱- نایینی ئیسلام له جیهاندا گه شه ده کات:

له وتاریکی هه لېژارده ی خوینه رانی «سالنامه» له سالی (۱۹۸۶ز) دا، ناماریکی بلاوکردووه ته وه که تیتیدا ناماری به رزبوونه وه ی پریژه ی نایینه کان له جیهاندا له نیو سه ده دا بلاو کراوه ته وه له نیوان ساله کانی (۱۹۳۴ز) بو (۱۹۸۴ز)، ئه م وتاره له گوڤاری “the plain truth” یشدا بلاو بووه ته وه، له سه روو هه موو نایینه کانی ناو ناماره که دا نایینی ئیسلام یه که م بووه که به پریژه ی (۲۳۵٪) و، نایینی مه سیحی به پریژه ی (۴۷٪) زیادی کردووه، په نگه که سیک بپرسیت: «چ شه پریک پرووی داوه له م سه ده یه دا تا کو چه ندین ملیون خه لکه ببن به موسولمان؟».

۱۲- ئىسلام زۆرتىن پەرسەندى لى ئەمەرىكا و ئەوروپا

ھەيە:

ئەمىرۆ خىراتىن ئايىنى گەشەسەندوو لى ئەمەرىكا و ئەوروپا ئايىنى
ئىسلامە. كام شمشىرە زۆر لى خەلكى پۇژئاوا دەكات تا وا بىكات بەو ژمارە
زۆرە ئايىنى ئىسلام قبول بىكەن؟

۱۳- دىكتور جۇزىف ئادەم پىەرسن:

دىكتور جۇزىف ئادەم بە راشكاوى دەلىت: «ئەو خەلكانەى كە نىگەرەنن
لەوھى پۇژىك چەكى ئەتۆمى دەكەوئىتە دەست عەرەب، ئەوا ھەلەن
لەوھى كە درك بەوھە بىكەن كە بۆمبى ئىسلامى دەمىكە تەقىوھتەوھ، ئەو
پۇژە ئەو بۆمبە كەوتە خوارەوھە كە مەمەد لەداىكبوو».

پرسیاری پینجهم / موسولمانه کان تیرۆریستن

بۆچی زۆرینهی موسولمانه کان ده مارگیر و تیرۆریستن؟

وهلام /

زۆرجار ئهم پرسیاره ده بێته کۆسپ و رێگر له بهردهم موسولمانه کاند، جا به شیوهیهکی راسته وخۆ یان ناراسته وخۆ؛ له میانهی ههر گفتوگۆیهک له سههه ئایین. موسولمانه کان چه ندهارهی ده که نه وه که ئهمه جوړیکه له هه بوونی زانیاری خراب و نادروست له سههه ئیسلام و موسولمانه کان، له راستیدا ئهم زانیارییه هه لانه زۆرجار سهرده کیشیت بۆ جیا بوونه وه و کرداری توندوتیژی دژ به موسولمانه کان، بۆ نموونه هیرشیک توندوتیژی دژ به موسولمانه کان له ئهمه ریکا له رینگهی ته قینه وهی بۆمبیك؛ که راگه یاندنه کان به خیرایی درکیان به وه کرد که ئهمه پیلانیکی خوره لاتی ناوه راسته و دهستی لهم هیرشه دا ههیه دواتر تاوانباره که ده رکهوت که یه کیک بووه له سههه بازه کانی هیزی سههه بازی ئهمریکا.

رێگه م بدهن به شروقه کردنی بانگه شهی: «ده مارگیری» و «تیرۆریزم»:

۱- پیناسه ی وشه ی «فه نده مینتالیزم- ده مارگیری»:

ده مارگیر که سیکه که شوینکه وته و وابه سته ی بنچینه ی ئه وه مه زه هب، یان بیرو که یهیه که بروای پییه تی، بۆ که سیک که بیه ویت بیت به دکتوریکی باش؛ ئه وه پیویسته بزانییت و، شوین زانسته که بکه ویت و، بنچینه کانی پزیشکی جیهه جی بکات. به مانایه کی تر ده بیت ده مارگیرییت له سههه

بواری پزیشکی. که سیڭ که بیهوئیت بیئت به بیرکاریزانئیکی باش؛ ئەوا پیویسته دەمارگیربیئت لەسەر بنچینهکانی زانستی بیرکاری. بۆ که سیڭ که مەبەستی بیئت بیئت به زانایەکی باش؛ ئەوا پیویسته بنچینهکانی زانست بزانیئت و، شوینی بکهوئیت و، جیبه جیی بکات، یان به شیوهیهکی تر دەبیئت دەمارگیربیئت لەسەر ئامانجه کهی.

۲- هەموو «دەمارگیرەکان» چوونیەك نین:

هیچ که سیڭ ناتوانیئت هەموو دەمارگیریه کان به یهك فلچه وینه بکیشیئت، یاخود پۆلئینی بکات بهسەر باش و خراپدا، ئەو پۆلئینکردنه پشت دەبەستیت بهوجۆره، یان ئەو چالاکییهی که کهسه کان دەمارگیرن لەسەری. بۆ نموونه دەمارگیریی لەسەر دزی و تالانکردن دەبیته هۆی زیان گەیاندن به کۆمه لگا و، به کاریکی قیزهون تەماشای ده کریت، به لام دکتۆری دەمارگیر سوودبهخش ده بیئت بۆ کۆمه لگا و ریزیکی زیاتری لیده گیریت.

۳- من شانازی ده کهم که موسولمانئیکی ده ماگیر بم:

من موسولمانئیکی ده ماگیرم به شیوهیهك بنچینهکانی ئیسلام ده زانم و، شوینکه وتهی ئایینه کهم و، بنچینهکانی جیبه جی ده کهم، موسولمانی راسته قینه شهرم له وه ناکات له وهی ده مارگیربیئت، من شانازی ده کهم که موسولمانئیکی ده ماگیر بم؛ چونکه من ده زانم بنچینهکانی ئیسلام سوودبهخش و مروفدوستین، هیچ بنه مایه کی پێ له سه رداگیراو نییه له ئیسلامدا بیته هۆی ئازار و ژیان له مرفایه تی تیکبدات. زۆر خه لك هه له تیگه یشتوون سه بارهت به ئیسلام، و چه ندين شیوازی فیکردن و

پینگەياندىنى موسولمانەكان بە ھەلەو ناراست دەزانن، ئەو ھەش بە ھۆى ھەبوونى زانىارى ناراست و ناگرنى سەبارەت بە ئىسلام، ئەگەر كەسك بە شىۋەيەكى رەخەگرانە بە مېشكىكى كراو شىۋازەكانى پینگەياندىنى تاكى موسولمان شىكار بكات، ئەوا ھىچ كەسك ناتوانىت لەو راستىيە ھەلبىت كە ئىسلام پەرە لە سوود بۆ تاك و كۆمەلگا.

٤- ماناى فەرھەنگى بۆ وشەى «دەمارگىر»:

بەپى فەرھەنگى (Webster) دەمارگىرى بزوتنەو ھەيەكى پەرۆستانى ئەمرىكى بوو كە لە سەرەتاكانى سەدەى (٢٠) سەريھەلداو. ئەو ھەش پەرچەكردارىك بوو بۆ مۆدىرنىزم و جەختى لە نەبوونى ھەلە دەكردەو لە ئىنجىلدا، ئەمەش نەك تەنھا لە بوارەكانى باوەر و ئەخلاق، بەلكو ھەك تۆمارىكى مېژووى دەقاودەق و، جەختى لە بىروباوەرى ئىنجىل دەكردەو ھەكو وتەى دەقاودەقى خودا. بەمجۆرە وشەى (فەندەمىنتالىزم-دەمارگىر) لەبنەرەتدا بەكارھەتارو ھە بۆ ئەم بزوتنەو ھەيە؛ كە گروپىكى مەسىحى بوون و برۆيان وابوو كە وشە بە وشەى ئىنجىل قسەى خودايە بە بى ھىچ ھەلە و كەمووكورپىيەك.

بەپى فەرھەنگى «Oxford» فەندەمىنتالىزم بەماناى درىژەپىدان بە توندوتىژى لە مەزھەبى كۆن و بنچىنەى ھەر ئايىنىكدا دىت، بە تايبەت ئايىنى ئىسلام. ئەمرو ھەر كەسك كە وشەى «فەندەمىنتالىزم-دەمارگىر» بەكاردىنىت وا بىردەكاتەو ھە كە ئىسلام تىرۆرىست بىت.

۵- ھەموو موسولماننىڭ پىۋىستە تىرۋرىست بىت:

ھەموو موسولماننىڭ پىۋىستە تىرۋرىست بىت. كەسى تىرۋرىستىش تۇقىنەرە. تىرۋرىست كەسىكە كە ترس بەرھەم دىنىت، لەو ساتەى دزىك پۇلىسىك دەبىنىت دەترسىت، لەو كاتەدا پۇلىسەكە تىرۋرىستە و تۇقىنەرە بۇ دزەكە. ھاوشىۋەى ئەمە ھەموو موسولماننىڭ پىۋىستە ترسىنەر بىت بۇ ھۆكارەكانى دژ بە كۆمەلگا، ۋەكو دز و، خراپەكار و، ئەو كەسانەى كە دەستدرىژى دەكەن، ھەركاتىك ئەو كەسە خراپانە موسولماننىڭ دەبىن پىۋىستە ترسىان ھەبىت، ئەو ە راستىيە كە وشەى «تىرۋرىست» يان «تۇقىنەر» بەكادرىت بۇ كەسىك كە دەبىتە ھۆكارى ترس لە ناو خەلكد، بەلام موسولمانى راستەقىنە پىۋىستە تىرۋرىست بىت بۇ چەند خەلكتىكى ديارىكراو، بە مانايەكى تر بۇ ئەو خەلكانەى كە دژ بە كۆمەلگان، نەك خەلكانى سقىل و بى تاوان، لە راستىدا موسولمان پىۋىستە سەرچاۋەى ناشى و ئارامى بىت بۇ خەلكى بى تاوان.

۶- پىدانى ناونىشانى جودا بەھەمان كەس و ھەمان

رەفتار، بۇ نمونە (تىرۋرىست) يان (نىشتمانپەرۋەر):

پىش ئەۋەى ھىندستان سەربەخۋى بەدەستبەھىنىت و، رزگارى بىت لە دەست بەرىتانيا؛ ھەندىك جەنگاۋەرانى ئازادى كە ھىچ كاريكى توندوتىژيان ئەنجام نەدەدا، بەلام لەلايەن حكومەتى بەرىتانياۋە بە تىرۋرىست لە قەلەم دەدران، ھەمان ئەو كەسانە لەلايەن ھىندەكانەۋە بە «نىشتمانپەرۋەر» لە قەلەم دەدران. ئەم دوو ناونىشان و ناۋەيتانە جياۋازانە دراۋنەتە پال ھەمان گروپ لە خەلك، لە بەرامبەر ھەمان ئەو

کارانه‌ی که ئەنجامیان دەدا، ئەوانە‌ی که پێیان وابوو که بە‌ریتانیا مافی ئەو‌ه‌ی هه‌یه هیندستان بە‌پێوه‌ببات به‌و گروپه‌ خه‌ڵکه‌یان ده‌گوت: «تیرۆریست»، ئەوانە‌ی که پێیان وابوو بە‌ریتانیا هیچ مافیکی نییه هیندستان بە‌پێوه‌ببات و فه‌رمانپه‌روای خه‌ڵکه‌که‌ی بکات به‌و گروپه‌ خه‌ڵکه‌یان ده‌گوت: «نیشتمانپه‌روه‌ر» و «جه‌نگاوه‌رانی ئازادی». ئەو‌ه زۆر گرنگه‌ پیش ئەو‌ه‌ی که بریار له‌سه‌ر که‌سێک بده‌یت پێویسته به‌ دادپه‌روه‌رانه له هه‌ردوو پ‌روه‌که‌وه گوێی لی بگیریت، ده‌بێت بارودۆخه‌که ش‌رۆقه بگیریت، ده‌بێت هوکاره‌کان له‌به‌رچاو بگیریت. دوا‌ی هه‌موو ئەمانه ئینجا ده‌بێت بریار له‌سه‌ر که‌سه‌که بده‌یت.

۷- ئیسلام به‌ مانای ناشتی دیت:

ئ‌یسلام له‌وشه‌ی «السلام» ه‌وه وه‌رگیراوه که به‌ مانای «ناشتی» دیت. ده‌مارگیره‌کان شوێنکه‌وتوو‌انیان دادپه‌روه‌ر ده‌که‌ن که له‌ سه‌رتاسه‌ری جیهاندا درێژه‌پێده‌ری ناشتی بن. بۆیه ده‌بێت هه‌موو موسوڵمانێک ده‌مارگیربێت بۆ ئەو‌ه‌ی شوێن بنچینه‌کانی ئایینی ناشتی بکه‌ون و جێبه‌جێ بکه‌ن، له‌گه‌ڵ ئەمه‌شدا پێویسته تیرۆریست بێت له‌ به‌رامبه‌ر ئامرازه‌کانی دژ به‌ کۆمه‌لگا؛ بۆ ئەو‌ه‌ی ناشتی و ئارامی له‌ کۆمه‌لگادا به‌رقه‌رار بێت.

پرسیاری شه‌شه‌م خواردنه گۆشتیه‌کان یا خود نارووه‌کیه‌کان

بۆچی موسولمانان خواردنه گۆشتیه‌کان به‌کارده‌هینن
و به‌شیویه‌یه‌کی درپندانه ئاژه‌له‌کان ده‌کوژن؟

وه‌لام/

«پرووه‌کیه‌کان» له ئیستادا بزووتنه‌یه‌کی جیهانین، ته‌نانه‌ت هه‌ندی‌کیشیان هاو‌پان له‌سه‌ر پاراستنی مافه‌کانی ئاژه‌ل، له راستیدا ژماره‌یه‌کی زۆر له خه‌لکی وا بیرده‌که‌نه‌وه که به‌کاره‌ینانی گۆشت و خواردنه نارووه‌کیه‌کانی تر توندوتیژییه له هه‌مبهر به مافه‌کانی ئاژه‌ل، ئیسلام به‌زه‌یی هه‌یه بۆ هه‌موو زینده‌وه‌ریکی زیندوو، له هه‌مان کاتدا ئیسلام درێژه به‌وه ده‌دات که خوا زه‌وی به هه‌موو پرووه‌ک و ئاژه‌له‌کانیه‌وه بۆ قازانجی مرو‌فایه‌تی دروستکردوو، ئه‌وه ده‌که‌وێته سه‌ر مرو‌فه‌کان که هه‌موو سه‌رچاوه‌کان به کاربه‌ی‌نیت یان نا.

با ته‌ماشایه‌کی لایه‌نه جیاوازه‌کانی ئه‌م گفتوگۆیه بکه‌ین.

۱- موسولمان ده‌توانی‌ت پرووه‌کی بی‌ت:

موسولمان ده‌توانی‌ت موسولمانی‌کی باش بی‌ت، له‌گه‌ل ئه‌وه‌ی که پرووه‌ک‌خو‌ریش بی‌ت، به زۆر نییه که مرو‌فی موسولمان خواردنه نارووه‌کیه‌کان بخوات.

۲- قورئان ریگه ده دات به موسولمانان که خواردنه نارووه کییه کان به کار بهیئت:

قورئان هه رچه نده که ریگه به موسولمان ده دات که خواردنه نارووه کییه کان
بخوات، نهوا ئهه چهند ئایه تهی خواره وه ئهه راستیه ده سه لمیئت:

* يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ أُحِلَّتْ لَكُمْ بَهِيمَةُ الْأَنْعَامِ إِلَّا مَا يُتْلَى عَلَيْكُمْ
غَيْرَ مُحِلِّي الصَّيْدِ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ (المائدة: ۱). واته: ئهه
ئهوانه ی باوه رتان هیئاوه گشت په یمانیک جیبه جی بکه ن و له ئه نجامدانیدا
به ئه مهك و به وه فا بن، خواردنی گوشتی و شتر و گا و مهر و بز ن دوا ی
سه برینیان حه لال کراوه بو تان و ههروه ها به چکه ی هه رکامیکیشیان، ئهه
په له وه ر و ئاژه لانه نه بیئت «که لهه سووره تدا بو تان ده خویندریته وه له
ئایه تی (حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ) دا»، به لام تا له ئی حرامداین راوکردن به په روا
دامه نین، به راستی خواش هه رچوئیک ی ویست بریارده دات.

* (وَالْأَنْعَامَ خَلَقَهَا لَكُمْ فِيهَا دِفْءٌ وَمَنَافِعُ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ) (النحل: ۵). واته:
(مهر و بز ن و گا و وشتریشی بو دروو سترکردوون که هو ی گه رمیان تیدایه
بو تان بیجگه له وه ش گه لیک سوود و که لکی تریان تیدایه بو تان «شیر و دو
و پو ن و په نیر هتد» و له گوشته کانیشیان ده خو ن)

* {وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً نُّسْقِيكُم مِّمَّا فِي بُطُونِهَا وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ كَثِيرَةٌ
وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ} (المؤمنون: ۲۱). واته: (به راستی له به دیهینانی مهر و بز ن و
گا و وشتردا په ندی فراوان و زورتان بو هه یه، وه ئه وه ی له ناو سکیاندا یه
پیتان ده نوشین، به هره و که لکی تری زوریان هه یه بو تان و لیشیان ده خو ن
وه له سه ر پستی هه ندی له و ئاژه لانه و له سه ر که شتییه کان هه لئه گیرین و

۳- گۆشت خۇراکچىدەر و دەۋلەمەندە بە پرۆتىنى تەۋاۋ:

خواردنە ناپروۋەككەكان سەرچاۋەيەكى زۆر باشى پرۆتىن، لە پروۋى بايۇلۇجىيەۋە تەۋاۋ پرن لە پرۆتىن، بەشۋەيەكى تر ھەر ھەشت جۆرە ترشە ئەمىنىيە سەرەككەكانى تىدايە، لەگەل ئەۋەشدا گۆشت ئاسن و فېتامىن B۱ و ئەۋ فېتامىنانەى تىدايە كە پېۋىستىن بۆ تەندروستى كۆئەندامى دەمار و كۆئەندامى ھەرس.

۴- مروۋقەكان ددانەكانيان ھەردوو شىۋەى گۆشتخۆرو پروۋەكخۆرى تىدايە:

ئەگەر تەماشى ددانى ئاژەلە گياخۆرەكانى ۋەكو مانگا و بزن و مەر بكةين شتىكى سەرنجراكتىش دەبىنىت لە ددانى ھەمووياندا. ھەموو ئەۋ ئاژەلەنە ژمارەيەك ددانى رېكيان ھەيە كە گونجاۋە بۆ پروۋەكخواردن و، ئەگەر تەماشى ددانى گۆشتخۆرەكانى ۋەكو شىر و پلنگ بكةين ددانى تىژيان ھەيە، بەشۋەيەك كە گونجاۋە بۆ گۆشتخۆرەكان ئەگەر بىتو شىكارىيەك بۆ ددانى مروۋق بكةين دەبىنىت كە مروۋق ددانى تەخت و ددانى تىژىشى ھەيە بۆ ھەردوو جۆرەكە كە پروۋەكخۆر و گۆشتخۆر، دەشىت و گونجاۋە. رەنگە كەسىك پرىسارى ئەۋە بكات كە ئەگەر خوا بىۋىستايە مروۋقەكان تەنھا پروۋەكخۆر بن ئەى بۆچى ددانى تىژىشى پى بەخشيۋە؟ ئەۋە لۆژىككە كە خۋاى گەۋرە پىشېنى ئەۋەى كىردوۋە كە لە ھەمان كاتدا پىۋىستمان بە پروۋەك و بە گۆشتىش دەبىت.

۵- مروّقه‌كان له تواناياندايه پرووهك و گوشتيش باش هه‌رس بکه‌ن:

کوئه‌ندامی هه‌رسی پرووه‌کخۆره‌كان ته‌نها خواردنه پرووه‌کییه‌كان هه‌رس ده‌کات، له هه‌مان کاتدا کوئه‌ندامی هه‌رسی گوشتخۆره‌كان ته‌نها خواردنه گوشتیه‌كان هه‌رس ده‌کات، به‌لام کوئه‌ندامی هه‌رسی مروّف هه‌ردوو جوّره‌که به‌باشی هه‌رس ده‌کات. که‌واته ده‌پرسین ئایا ئه‌گه‌ر خوا بیویستایه ته‌نها پرووه‌کخۆر بین، ئه‌وا بوّچی کوئه‌ندامی‌کی هه‌رسی وای پێ ده‌به‌خشین که خۆراکه نارووه‌کییه‌کانیش هه‌رس بکات؟

۶- کتیبی پیرۆزی هیندۆسه‌كان ریگه به خواردنی نارووه‌کییه‌كان ده‌دات:

یه‌که‌م: زۆریك له هیندۆسه‌كان زۆر به‌توندی پرووه‌کخۆرن وا هه‌ست ده‌که‌ن که دژ به ئایینه‌که‌یانه که خواردنه نارووه‌کییه‌كان به‌کارده‌هێنن، به‌لام راستیه‌کی دیاره که کتیبی پیرۆزی هیندۆسه‌كان ریگه به مروّف ده‌دات که گوشتیش بخۆن.

دووهم: له کتیبی یاسای هیندۆسه‌کاندا که ناوی «هانو سمورتی»ه، له زنجیره‌ی (۵ به‌شی ۳۰)دا باسکراوه، نوسراوه: «ئهو که‌سانه‌ی که گوشت ده‌خۆن هیچ کارێکی خراپ ناکه‌ن، هه‌رچه‌نده ئه‌گه‌ر هه‌موو پوژیک له دوا‌ی یه‌ک گوشت بخۆن، خودا خۆی هه‌ندیك شتی دروستکردوو به‌خوریت و هه‌ندیك که‌سیش که بیانخواه».

سټیهم: جاريکی تر له به شيکی تری هه مان کتیبی پيشوودا هاتووه ده لیت:
«خواردنی گوشت بو قوربانی گونجاوه، نه مه ش وه کو نه ریتیک به رولی
خواوه نده کان ناسراوه».

چواره م: له زنجیره ی (۵۱ به شی ۳۹ و ۴۰) ی هه مان کتیبدا هاتووه:
«خو خوی هه ندیک ناژه لی درووستکردووه بو قوربانی، که واته گوشت
به مه به ستی قوربانی کوشتن نییه»

۷- کاریگه ری نایینه کانی تر له سه ر نایینی هندوس:

هه رچه نده کتیبی پیروزی هندوسه کان ریگه به شوینکه وتوانی ده دات
که خواردنی نارووه کییه کان بخون، به لام زور له هندوسه کان خواردنه
رووه کییه کان په سه ند ده که ن، چونکه کاریگه ربوون به نایینی تری وه کو
«جه نینزم» که نایینکی هندییه له (سه ده ی ۶) ی پیش زاین په یدابووه.

۸- ته نانه ت رووه که کانیش زیندوون و ژیانیان هه یه:

چه ند نایینکی دیار سیستمی خوړاکی په ها پیاده ده که ن و، ته نها رووه ک
وه کو سه رچاوه ی خواردنیان به کارده بن، چونکه نه وان به ته وای دژی
کوشتنی زینده وهری زیندوون. نه گهر که سیك بتوانیت بمینیتته وه به بی
کوشتنی هیچ بوونه وهریکی زیندوو، من یه که م که س ده بم نه و ریچکه ی
خوړاکه ده گرمه به ر. له پیشدا مروف وای بیرده کرده وه که رووه که کان بی
گیان، نه مرو پاستیه کی گهر دوونییه که ته نانه ت رووه که کانیش ژیانیان
هه یه و گیانله به رن. که واته لوژیکی ناوها به کوشتنی زینده وهرانی زیندوو

ته‌واو نییه؛ ته‌نانه‌ت به بوون به پرووه‌کخورِیکی ته‌واویش.

۹- ته‌نانه‌ت پرووه‌کیش هه‌ست به ئازار ده‌کات:

ئه‌وان زیاتر گه‌توگۆ ده‌که‌ن سه‌باره‌ت به‌وه‌ی که پرووه‌ک هه‌ست به ئازار ناکات، ئه‌مڕۆ زانست ئه‌وه‌مان پێده‌لێت که ته‌نانه‌ت پرووه‌کیش هه‌ست به ئازار ده‌کات، به‌لام ناتوانرێت گریانێ له‌لایه‌ن مڕۆقه‌کانه‌وه‌ پرووه‌ک بیستریت، ئه‌وه‌ش به‌هۆی ئه‌وه‌ی که گوێی مڕۆف ده‌توانیت له‌ نێوان (۲۰ هێرتز بۆ ۲۰۰۰۰ هێرتز) بیستیت. هه‌ر ده‌نگێک له‌و پڕژه‌یه‌ نزمتر یان به‌رزتر له‌لایه‌ن مڕۆقه‌وه‌ ناتوانرێت بیستریت، سه‌گ ده‌توانیت تاكو (۴۰۰۰۰ هێرتز) بیستیت، هه‌رچه‌نده‌ فیکه‌یه‌کی بێ ده‌نگی سه‌گ هه‌یه که ته‌نها گوێی سه‌گ توانای بیستنی ئه‌و ده‌نگه‌ی هه‌یه، سه‌گ ده‌نگی فیکه‌ی خاوه‌نه‌که‌ی ده‌بیستیت و دیت بۆ لای. لیکۆلینه‌وه‌یه‌ک هه‌یه که له‌ ئه‌مه‌ریکا له‌لایه‌ن جوتیارێکه‌وه‌ ئه‌نجامدراوه که ئامیڕیکی داهیناوه که ده‌نگی گریانێ پرووه‌ک ده‌گۆریت بۆ ده‌نگێک که له‌لایه‌ن مڕۆقه‌وه‌ ده‌توانرێت بیستریت. له‌ دواهه‌مین لیکۆلینه‌وه‌دا ئه‌وه‌ ده‌رده‌خات که پرووه‌که‌کان ده‌توانن هه‌ست به‌ دڵ خۆشی و دڵ ته‌نگی بکه‌ن/ هه‌روه‌ها ده‌شتوانن بگرین.

۱۰- کوشتنی زینده‌وه‌ریکی زیندوو که دوو هه‌ستی

هه‌بیت تاوانیکی بچووک نییه:

یه‌کێک له‌ پرووه‌کخۆره‌کان گه‌توگۆی ئه‌وه‌ ده‌کات که پرووه‌ک ته‌نها دوو یان سێ هه‌ستی هه‌یه، له‌ کاتی‌که‌دا ئاژه‌ل پینچ هه‌ستی هه‌یه، که‌واته‌ کوشتنی

پرووه کیک تاونیکي که متره له کوشتنی ئاژه لیک. وادابنی براههت به که پرولالی له دایکبووه؛ ئەوا به به راورد به که سانی تر دوو ههستی که متره، که سیکیش دهیکوژیت، ئایا تۆ داوا له دادوهر دهکهیت که سزایه کی که متر بدات به سهر بکوژه که دا، له بهر ئەوهی که براههت دوو ههستی که متر بووه؟ له راستیدا ده بێت داوای سزایه کی که وهرتر بکهیت، چونکه که سیکي بی تاونی کوشتووه، له قورئاندا هاتووه خوای که وهر دهفه رمویت: {يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ} (البقرة: ۱۶۸) واته: (ئهی خه لکینه! له پرزق و پرۆزی سهرزه مین حه لایکی پاک بخۆن، ههرگیز به شوین ههنگاوه کانی شهیتاندا مه پۆن و په پیرهوی لیمه کهن، ئەو دوژمنیکي ئاشکراتانه).

۱۱- زیادبوونی ژمارهی ئاژه ل:

ئه گهر هه موو مروقه کان بین به پرووه کخۆر ئەوا پرێزه ی ژماره ی ئاژه ل له جیهاندا زیاد ده کات، چونکه زیادبوونی ژماره ی ئاژه له کان زۆر خیرایه، یاخود به و هه موو واتایه ی خۆیه وه زۆر باش ده زانی ت چون درێزه به هاوسهنگی ژیان بدات.

۱۲- نرخ ی گوشت گونجاوه له کاتی کد هه موو نارووه کی نین:

گرنگ نییه ئه گهر هه ندیک خه لک پرووه کی بن، هه رچه نده ئەوان نارووه کییه کان به توندوتیژی تاونبار ده کهن، له راستیدا ئه گهر هه موو هینده کان بین به نارووه کی ئەوا نارووه کییه کانی ئیستا ده بن به دۆراو و، نرخ ی گوشتیش به رز ده بیته وه.

پرسیاری ھوتەم

شیوازی موسولمانان لەسەربرینی ئاژەلەکان درندانه دەردەکەوێت

بۆچی موسولمانان ئاژەل سەردەبرن بەشیوەیەکی
درندانه و، بە ئازاردان و کوشتنیکی لەسەرخۆ و بە ئازار؟

وەلام/

رێبازی ئیسلامی لەسەربرینی ئاژەلدا بە «زەبەح» ناسراوە، کە بوو بەبابەتی
زۆربەی رەخنەگرەکان. پێش ئەوەی وەلام بەدەمەوێت پێگە بدەن ئەم بابەتە
بەستەمەوێت بە وتوێژی نێوان موسولمان و نامسولماتیکەوێت، جارێکیان
نامسولماتیک پرسیاری لە موسولماتیک کرد و لێی پرسی: «بۆچی ئێوە ئاژەل
بە شیوەیەکی ئازاردار سەردەبرن؟ ئەویش لەپێی برینی قورگیانەوێت؟»
موسولمانەکەش وەلامی داوە، وتی: «تێمە بوێر و ئازاین و لە پێشەوێ
هێرش دەبەین، تێمە شانازی بە پیاوەتی خۆمانەوێت دەکەین، ئێوە ترسنوکن
لە پێشەوێ هێرش دەبەن». ئەمە تەنھا بۆ نوکتە، بەلام ئەگەر کەسێک ئەم
چەند خالانەی خوارەوێت رەچاو بکات کە سەلمێنراوە شیوازی سەربەڕین نەک
تەنھا مرووفانە، بەلکۆ لە رووی زانستیشەوێت بایستێت:

۱- شیوازی ئیسلامیانە بۆ سەربەڕینی ئاژەل:

شیوەی سەربەڕینی ئاژەل لە شیوازی ئیسلامیدا پێویستە ئەم خالانە رەچاو

بكریت و له پرۆسهی سه‌ربرینه‌كه‌دا جیبه‌جی بكریت.

یه‌كه‌م: پێویسته‌ ئاژه‌ل به‌ شتیکی تیژی وه‌كو چه‌قۆ سه‌ربریت.

پێویسته‌ ئاژه‌له‌كه‌ به‌ كه‌ره‌سته‌یه‌کی تیژی وه‌ك چه‌قۆ، یان هه‌ر شتیکی تر سه‌ربریت، به‌لام ده‌بیت تیژ بیت و به‌خیرایی بیت، بۆ ئه‌وه‌ی ئازاری ئاژه‌له‌كه‌ كه‌متر بیت.

دووهم: ده‌بیت بۆری هه‌وا و قورگ و ده‌ماری مل بریت:

(زه‌بح) وشه‌یه‌کی عه‌ره‌بییه‌ به‌ مانای «سه‌ربرین» دیت، کرداری سه‌ربرینه‌كه‌ ده‌بیت له‌ ڕینگه‌ی برینی قورگ و بۆری هه‌وا و ده‌ماری خوینی ملی ئاژه‌ل بیت، به‌ بێ برینی دركه‌په‌تك.

سییه‌م: پێویسته‌ خوینی ئاژه‌له‌كه‌ بێته‌ ده‌ره‌وه‌.

پێویسته‌ خوینه‌كه‌ به‌ ته‌واوی بێته‌ ده‌ره‌وه‌ پێش ئه‌وه‌ی سه‌ری ئاژه‌له‌كه‌ به‌ ته‌واوی لێ بکریته‌وه‌، مه‌به‌ست له‌مه‌ش ده‌رچوونی ته‌واوی خوینی ئاژه‌له‌كه‌یه‌ كه‌ هاوکاریکی باشه‌ بۆ گه‌شه‌سەندنی زینده‌وه‌ری بچووك‌ تیایدا. نابیت دركه‌په‌تك‌ بپردریت، چونكه‌ ریشالی ده‌ماری دل ده‌پچریت له‌ گه‌لیدا، چونكه‌ ده‌بیته‌ هۆی وه‌ستانی ناردنی فه‌رمان بۆ دل، تاكو هه‌موو خوینه‌كه‌ له‌ جه‌سته‌ی بێته‌ ده‌ره‌وه‌.

٢- خوین نیوه‌ندیکی باشه‌ بۆ به‌کتریا و میکروۆب:

خوین نیوه‌ندیکی باشه‌ بۆ به‌کتریا و میکروۆب و ژه‌هراوییبوون و ...هتد، دواتر شتوازی موسوڵمانان له‌ سه‌ربریندا دروستترینه‌ و خاوینترینه‌ له‌ تیکه‌وتنی به‌کتریا و میکروۆب بۆ ناو خوینه‌كه‌، كه‌ هۆکارن بۆ زۆر نه‌خۆشی.

۳- گۆشتەكە بۆ ماوەیەكى زۆرتر بە تازەیی دەمىنئەوہ:

ئاژەلئەك بەشۆوازی ئىسلامى سەرپرەرايئەت گۆشتەكەى بۆ ماوەیەكى زیاتر بە تازەیی دەمىنئەوہ، ئەوہش بەھۆى كەمىي خوینە لە گۆشتەكەدا بە بەراورد بەشۆواژەكانى تری سەرپرین.

۴- ئاژەل ھەست بە ئازار ناكات:

خیرا سەرپرینی دەمارەكانى مل پەيوەندى نىوان لىشاوى خوین بۆ دەمارەكانى مېشك دەپچرئەيت، كە لىپرسراوہ لە ئازار، بەو ھۆیەوہ ئاژەل ھەست بە ئازار ناكات، لەكاتى مردندا ئاژەلەكە ھەولەدات و دەلەرزيت و پەل دەھاوئيت، نەك بەھۆى بوونى ئازارەوہ؛ بەلكو بەھۆى چوونەوہیەك و خاوبوونەوہى ماسوولكەكانى و، بە لىشاو ھاتنەدەرەوہى خوین لە جەستەيدا.

پرسیاری هه‌شته‌م

خواردنه نارووه‌کییه‌کان وا له موسولمان ده‌کات توندوتیژ بێت

زانست نه‌وه‌مان پێده‌لیت نه‌وه‌ی که که‌سیک ده‌یخوات
کاریگه‌ری ده‌خاته سه‌ر ره‌فتاری. باشه بۆ ئیسلام پێگه
به موسولمانان ده‌دات که خواردنه نا رووه‌کییه‌کان بخۆن،
که په‌نگه خواردنی گوشت وا له مرووف بکات توندوتیژ
بێت؟

وه‌لام/

۱- ته‌نها خواردنی ئازهلێ گياخۆر پێگه‌پێدراوه:

من هاو‌پام له‌گه‌ڵ نه‌وه‌ی مرووفه‌کان چی بخۆن کاریگه‌ری ده‌بێت له‌سه‌ر
ره‌فتار و هه‌لسوکه‌وتیان، نه‌مه‌ش په‌کیکه له‌و هوکارانه‌ی که ئیسلام پێگه‌ی
گرتووه له خواردنی گوشتی ئازهلێ گوشتخۆری وه‌کو شیر و پلنگ و ... هتد
که درنده‌ن. به‌کاره‌ینانی گوشتی نه‌م ئازهلانه به‌ دلناییه‌وه ده‌بێته هو‌ی
نه‌وه‌ی وا له مرووف بکات که تووند بێت. ئیسلام ته‌نها پێگه به‌ گوشتی
ئازهلێ گياخۆری وه‌کو مانگا و بز و مه‌ر و ... هتد ده‌دات که ئازهلێکی بێ
زیان. ئیمه‌ی موسولمان ته‌نها گوشتی ئازهلێ هیمن و بێ زیان ده‌خوین،
له‌به‌ر نه‌وه‌ی که‌سانی ئاشتیخوازین و ئاشتیمان خوشده‌وێت.

۲- قورئان ده فەرمویت پیغهمبەر ئه وانه قهدهغه دهکات

که خرابن:

* {الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ} قَالِ الَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ} (الأعراف: ١٥٧). واته: (ئيماندارى كامل ئه وانهن ده كه وونه شوين ئه و په يامدهر و هه ولدهرهى خوا كه نه خویندهواره «هیچی نه خویندوووه و نه نوسیوه» ئه و پیغهمبهرهى كه ناو و سيفهتهكانى له تهورات و ئینجیلدا نوسراوه، فهرمانیان به چاكه پیدهكات و لهشتى خراب و ناپهسهند ریگهیان لیدهگریټ و هه موو شتیكى پاك و خاوینیان بو حهلال دهكا و هه موو شتیكى خراب و زیانبه خشیان لى حهرام دهكات، وه كو شهراب و گوشتى به راز و ريبا ... هتد. وه بار و تهكلیفی قورس و كوټ و زنجیری له سهریان شهتهك درابوو لای دهبا، ئینجا ئه وانهى بریایان به و په يامبهره هیتنا و بهریز و حورمهتهوه پایان گرت و هاوکاری و پشتگیریان لیکرد به جیهاد و تیکۆشان دواى ئه و پرووناکییهش كه وتن له گه لیا نیردراوه، ئه و خه لكانه ئه مانه سيفهتیان بن به ختیار و سه رفرازن).

بو موسولمانان فهرموودهكانى پیغهمبهر به سه وه كو به لگهیهك كه خواى گهوره ریگهى داوه هه ندیک جوړ گوشت بخوات و هه ندیک نه خوات.

۳- له فهرموودهیهكى پیغهمبهدا (د.خ) هاتوووه كه خواردنى ئاژه له گوشتخورهكان ریگه پینه دراوه، به گویرهى چهند فهرموودهیهكى سه حیحی

بوخاری و مسلم و ئەو فەرموودانەی که لەلایەن (ابن عباس) هەو
گیردراوەتەو. لە (صحیح مسلم) دا لە لیستی: «پاوکردن و سەرپرین»
فەرموودە ی ژمارە (٤٧٥٢) و، کتیی (سنن) ی ابن الماجه، (بەشی ١٣)
فەرموودە ی (٣٢٣٢ بۆ ٣٢٣٤) دا هاتوووە که پیغەمبەر (د.خ) خواردنی
ئەمانە ی خوارەو هە ی قەدەغە کردوو:

یەگەم: ئازەلی کتوی، ئەوانە یان که کەلبە یان هە یە. بە مانایە کی تر ئازە لە
گۆشتخۆرە کان، لەوانە ئەو ئازەلانی که سەر بە پۆلی پشیلەن وە کو شیر،
پلنگ، پشیلە، سەگ، گورگ، کەمتیار... هتد.

دوو هەم: کرتینەرە کان، وە کو مشک و جرج و کەرویشکی چرنو کدار... هتد.

سێ هەم: خشۆکە کانی، وە کو مار و تیمساح... هتد.

چوار هەم: بالندە ی پاوچی که چرنوکیان هە یە، وە کو هەلۆ، باز، قە لەرەش،
کوندە پە پوو... هتد.

پرسیاری نویه موسولمانه کان که عبه ده په رستن

له کاتیکدا ئیسلام دژی بت په رستییه، بۆچی
موسولمانه کان که عبه ده په رستن و بۆی ده چه مینه وه
له کاتی نویژه کانیاندا؟

وهلام /

که عبه قبله یه. نهو شوینه یه که موسولمانان له کاتی نویژکردندا پرووی
تیده کهن، نهو زور گرنگه که تبینی نهو بکهین که موسولمانان
که عبه ناپه رستن، موسولمانان بیجگه له خوی گه وره بو هیچ که سیکی
تر ناچه مینه وه، وه کو نهو هی که له سووره تی (البقرة) دا خوی گه وره
ده فهرمویت: {قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا فَوَلِّ
وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ وَإِنَّ
الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ}
(البقرة: ۱۴۴). واته: (بیشک دیتمانی نهی پیغه مبه ر که به رهو ئاسمان چاو
ده گیریت و ده روانی و پیت خو شه پروو بکه یته قبله، ده سا دلنیا به ئیمه
له نویژه کاندای پرووت به رهو پروو گه یه که وهرده گیرین که خوت پیت خو شه،
پرووت به رهو مزگه وتی حهرام وهر بگیریه، وه ئیوهش نهی ئیمانداران له
هر کوئی بن ده بیت پروو بکه نه مزگه وتی حهرام، وه به راستی نه وانهش
وا نامه ی ئاسمانیان پیدراوه چاک ده زانن نهو گورانکاریه فهرمانیکی حه ق

و راسته له لایه ن پهره وردگاریانه وه، خواش له و چاو و را و پروپاگهنده یه سه باره ت به و گۆرانکاریه کردیان بئ ئاگا نیه و تۆله یان لیده ستینیت).

۱- ئیسلام برۆای به یه کیّتی هه یه:

بۆ نموونه ئه گهر موسولمانان ویستیان نوێژ بکه ن، ئه واه گونجاوه ئه گهر هه ندیکیان پرووبکه نه باکوور و هه ندیکیان پروو بکه نه باشوور بۆ ئه وه ی یه کگرتوو بن له په رستنی خۆای راسته قینه، موسولمانه کان له ههر شوینیک بن داوای ئه وه یان لیده کریّت که پرووبکه نه یه ک ئاراسته ئه ویش پرووگه ی که عبه یه.

۲- که عبه چه قی گه ردوونه:

موسولمانه کان یه که م که س بوون که نه خشه ی جیهانیان کیشاوه، ئه وان نه خشه که یان له باکووره وه به ره و باشوور کیشاوه و، بینویانه که که عبه له چه قدا بووه. دواتر له خۆره له لاته وه به ره و پۆژئاوا کیشاویانه بینویانه که که عبه له چه قدا بووه. سوپاس بۆ خوا که که عبه له سه نته ری نه خشه ی جیهاندایه.

۳- سوورانیه وه به ده وری که عبه دا بۆ ده رخستنی خۆای گه وره:

کاتیک موسولمانه کان ده گه نه (المسجد الحرام) له مه که ته واف به ده وری که عبه دا ئه نجام ده دن، ئه م کرداره سمبولی پروابوون و په رستنی یه ک خواجه، ههروهک ئه وه ی که هه موو بازنه یه ک چه قی هه یه، که واته ههروه ها

تهنها يهك خوا ههيه كه شايهني پهرستنه.

۴- فهرمووده‌ی عومەر (خوا لی‌ی رازی بی‌ت):

سه‌بارەت به به‌رده ره‌شه‌که (حجر الاسود)، فهرمووده‌یهك هه‌یه كه دراوه‌ته پالایه‌كێك له‌هاوه‌لانی پی‌غه‌م‌بەر (د.خ)، كه ئەویش عومەری کوری خەتتابە. به پیتی صحیح بوخاری به‌گی دووهم، له کتییی حەج، به‌شی (۵۶)، له فهرمووده‌ی ژماره (۶۷۵) دا، حەزەرەتی عومەر ده‌فهرمویت: «من ده‌زانم تۆ به‌ردیت و نه سوودت هه‌یه نه‌زیان. ئە‌گەر نه‌مدیایه كه پی‌غه‌م‌بەر (د.خ) ده‌ستت لی‌بدات یان ماچت بکات، ئە‌وا منیش هه‌رگیز ده‌ستم لی نه‌ده‌دايت و ماچم نه‌ده‌کردیت».

۵- خە‌لکی ده‌ه‌وستان و له‌لای که‌عبه‌دا بانگیان ده‌دا

له‌سه‌رده‌می پی‌غه‌م‌بەر‌دا (د.خ) خە‌لکی له‌لای که‌عبه وه‌ستاون و بانگیان داوه، یاخود خە‌لکیان بانگ کردوووه بۆ نوێژ. پهن‌گه که‌سیک له‌و که‌سانه‌ی که واگومان ده‌به‌ن که مسوڵمانه‌کان که‌عبه ده‌پهرست هاوکات ئە‌م پرسیاره‌ش له‌خۆی بکات: کام بته‌پهرست له‌سه‌ر سه‌ری ئە‌و بته ده‌وه‌ستیت که خۆی ده‌په‌رستیت؟ (واته: ئە‌گەر مسوڵمانه‌کان که‌عبه وه‌ك بتيك بپهرستن، چۆن ده‌بی‌ت به‌پێوه بچنه‌ سه‌ر که‌عبه و بانگ بده‌ن؟).

پرسیاری دهیه م

ناموسولمانه کان ریگه یان پی نادریت بچنه ناو مه ککه
و مه دینه:

بوچی ناموسولمانه کان ریگه یان پی نادریت بچنه ناو شاره
پیروژه کانی وه کو مه ککه و مه دینه وه؟

وه لام/

ئه وه راسته که ناموسولمانه کان ریگه یان پی نادریت بچنه ناو شاره
پیروژه کانی وه کو مه ککه و مه دینه؛ ئه ویش له ریگه ی یاساوه. ئه م خالانه ی
خواره وه هوکاری گونجاو پروون ده کاته وه:

۱- هه موو هاوالاتیه ک ریگه ی پینادریت که بچنه ناو سهربازگه له کاتیکیشدا
من هاوالاتیه کی هیندیم، من ریگه م پی نادریت بچمه هه ندیک ناوچه ی
دیاریکراوه وه وه ک سهربازگه کان. له هه موو ولاتیک چهند شوینیکی
دیاریکراو هه یه که هاوالاتی ساده ناتوانن بچنه ناویه وه، تهنه ریگه به و
که سانه ده دریت که له سوپادان، یان ئه وانه ی که له بهرگیدان بچنه ئه و
شوینه، هاوشیوه ی ئه وه؛ ئیسلام ئایینیکی گهردوونیه بو ته وای دنیا
و هه موو مروقایه تی، سهربازگه ی موسولمانان ئه و دوو شاره پیروژهن
(مه ککه و مه دینه) تهنه ئه وانه ی که بروایان به ئیسلام هه یه، یان ئه وانه ی
که بهرگری له ئایینی ئیسلام ده کهن ده توانن بچنه ناوی. ئه وه نامه ننتقییه بو

کهسانی ئاسایی تا بووهستنهوه له دژی چوونه ناو سهربازگهوه. به هه مان
شیوه کهسانی ناموسولمان بۆیان نییه له دژی چوونه ناو مهککه و مه دینه
بووهستنهوه.

٢- فیزا بۆ چوونه ناو مهککه و مه دینه:

یه کهم: ههر کاتیک کهسیک گهشت بکات بۆ ولاتیکی بیگانه، ئهوا پتویسته
سهرهتا داواي فیزا بکات. به مانایهکی تر ده بێت مۆلهتی چوونه ناو ئه
ولاته وهربگریت، هه موو ولاتیک یاسای خۆی ههیه و داواي فیزا دهکات
بۆ داخلبوونی.

دووهم: یه کیك لهو ولاتانهی که زۆر تونده له ده رکردنی فیزا ولایه ته
یه کگرتووه کانی ئه مه ریکایه، ئه وان زۆر مه رج و داواکاریان هه یه ده بێت
پیشکەشی بکهیت تا کو فیزای ئه و ولاته ت ده ده نی.

سییه م: کاتیک که سهردانی سه نگافورام کرد، له فۆرمی کۆچه راندا ئاماژه
به وه کرابوو ئه وانیه که مادده ی هۆشبه ر ده هیئن ده کوژرین. ئه گه ر من
مه ویت سهردانی سه نگافورا بکه م ئه وا ده بێت پابه ند بم به یاساکانی،
من ناتوانم بلیم که کوشتنی ئه و که سانه ی که مادده ی هۆشبه ر ده به ن
سزایه کی درندانه یه، من ته نها ئه گه ر رازی بم به داواکاری و مه رجه کانیان
ئه و کات رینگه م ده ده ن بچمه ولاته که یانه وه.

چواره م: فیزا مه رچی سهره تاییه بۆ ههر کهسیک که بیه ویت بچیته مه ککه

یان مه‌دینه، نه‌وا وتنی: «لا إله إلا الله محمد رسول الله» هیه،
که به مانای: «هیچ خواجه‌ک نییه جگه له خوا‌ی راسته‌قینه، محهمه‌دیش
په‌یامبه‌ری خودایه».

پرسیاری یانزه‌یه‌م هه‌رامکردنی گوشتی به‌راز

بوچی خواردنی گوشتی به‌راز هه‌رامکراوه له ئیسلامدا؟

وه‌لام/

راستی هه‌رامکردنی گوشتی به‌راز له ئیسلامدا زۆر پروونه، ئهم خالانه‌ی
خواره‌وه لایه‌نه جیاوازه‌کانی هه‌رامکردنه‌که پروون ده‌کاته‌وه:

۱- هه‌رامکردنی گوشتی به‌راز له قورئاندا:

قورئان له چوار شویندا به‌کاره‌یتانی گوشتی به‌رازی هه‌رامکردووه:

یه‌که‌م: {إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهِلَّ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ
فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ} (البقرة: ۱۷۳).
واته: (خوای گه‌وره ته‌نها هه‌ر ئهمانه‌ی لی هه‌رام کردوون: لاک‌
مرداره‌وه‌بوو، خوینی پ‌ژاو و په‌وان، گوشتی به‌راز، هه‌ر ئاژه‌لی‌کیش که
بو سه‌ربرین ناوی غه‌یری خوای لی هه‌یرابیت، به‌لام هه‌ر که‌سێک له به‌ر
ناچاری و بی ئاره‌زوو به‌ ئه‌ندازه‌ی پ‌یویست بخوات و زیاده‌خوری نه‌کات
هیچ تاوان و گونا‌حیکی ناگات له خواردنی ئه‌و شتانه‌دا، به‌راستی خوا زۆر
گونا‌ح پ‌وش و دل‌وفان و میهره‌بانه).

دووهم: (حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالْدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أَهَلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ
 وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا
 ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ ذَلِكُمْ فِسْقٌ الْيَوْمَ يَنْسُ الَّذِينَ كَفَرُوا
 مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ
 نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنِ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرِ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمِهِ
 فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ) (المائدة: ٣). واته: (خواردنی گوشتی مردارهوه بوو
 و ههر خوینیک له ههر نه ندامیکی ناژهل بیته ده ری و پروا و ههروهه
 گوشتی به رازیش پیسه و له سهرتان حه رام کراوه و ههر ناژه لیکیش که له
 وه ختی سهر بریندا ناوی غهیری خوی لیبهیتری و مالاتی خنکاو و لیدراوی
 مردارهوه بوو و ههلدیپراو و له شاخ به ره وه بوو و مردارهوه بوو له شه ره
 چه قودا و ههرچی درنده په لاماری دابییت و مردارهوه بوبییت مه گهر
 بهر له گیان ده رچوونی فریای که وتبی و سهرتان بری بییت، ههرچی بو
 بته کانیش سهربرا حه رامه و ههرچیش له سهر قوماری تیر دابهش ده کریت
 و مه بهسته کانی پی دیاری ده کریت قه ده غه و حه رامه، کردنی ههر کاریک
 له وانه له سنوور ده رچوون و نا فه رمانی خوییه و توله ده درییت. ئیتر و
 نه مړو پوژی عه ره فیه و نه وانه ی که کافر و بی باوه رن له گه یاندنی زیان
 به دینه که تان، که و بوو له وان مه ترسن و ههر له من بترسن و پاریزگاری
 له سنوره کانی من بکه ن، وه له نه مړووه به رنامه و ئایینه که تانم به پایان
 گه یاند و نیعمهت و به خششی خوّمم بو ته واو کردن و سهرم خستن به سهر
 دوژمانتاندا و رینمایم کردن بو ریگهی راست، ئیسلامیشم به به رنامه و
 ئایین بو هه لباردن، ئینجا له گهل حه رام کردنی نه و شتانه شدا هه رکه سیک
 له برسانا ناچار بوو بو خواردنی ههر یه کیک له وه قه ده غه کراوانه و مه ترسی

ئەوھى ھەبوو گەر شتېك نەخوات لەبرسانا ھەريّت دەتوانن لايان بخوات
 ھەمەرجيک نەيەويّت خوئ تووشى گوناح بکات و زياددەپرۆيى بکات.
 ھەراستى خواش زۆر لايەبووردهيە و لەکاتى واشدا شتېك بخوات لاي ناگريّت
 و زۆريش مېھرەبان و دلۆفانە).

سَيِّئِهِمْ: {قُلْ لَا أَجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَى طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ
 مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خِنْزِيرٍ فَإِنَّهُ رِجْسٌ أَوْ فِسْقًا أُهْلًا لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ
 فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ} (الأنعام: ١٤٥). واتە:
 (بەوانە کە لە خوێانەووە ئەو ئازەل و مەر و مالاتە یاساغ ئەکەن بڵن:
 لەو شتانەدا کە خۆی گەورە بۆی ناردووم شتێک نابینەمەووە خواردنی لە
 کەسێک حەرام بێت باشە ئێوە ئەو ھەموو شتانەتان چۆن حەرام کرد؟
 بێجگە لە مردارەووە بوو یان خوێنێکی پرژێراو یان گوشتی بەراز کە بێگومان
 ئەو بەرازە ھەموو گیانی پیس و قێزەونە یان مەگەر ئازەلێک کە بەناوی
 غەیری خواوە سەر بپرەبایت ئینجا ھەر کەسێک بە ناچاری بە بێ ئارەزوو
 ئەو حەرامانە بخوات لە ئەندازەى پێویست نەچیتە دەر ھیچ گوناحیکی
 ناگات چونکە بە راستی پەرەردگارت زۆر لێ بووردهیە و زۆريش بە پەحم
 و مېھرەبانە).

چوارەم: {إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلَ لِغَيْرِ اللَّهِ
 بِهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ} (النحل: ١١٥). واتە:
 (بەراستی خوا ھەر گوشتی مرداربوو و خوێنی پەوان و گوشتی بەراز و ئەو
 سەرپراوانەى کە بە ناوی غەیری خواوە سەرپرەراون لای حەرام کردوون،

جا ھەر كەسك ناچار بوو له خواردنى ئەوانە دەبا بى زىادەپروى و
بەئەندازەى پتويست لىيان بخوات چونكه خوا زۆر لىبوورده و مېهرەبانە).

۲- حەرام كەردنى گۆشتى بەراز لە ئىنجىلدا:

مەسىحىيەكان لەلايەن كىتبى پىروزيانەووە خواردن و بەكارهێنانى گۆشتى
بەرازيان لى قەدەغەكراوە، لە كىتبى «لىفئىتەكەس» ھاتووە گۆشتى بەراز
نابىت بخورىت، ھەروەھا لاشەشيان نابىت دەستى لى بدرىت، چونكه
پاك نىيە بۆ ئىو، ھەروەھا دەقى حەرامكەردنەكە لە كىتبى «لىفئىتەكەس»
باسكراوەتەو.

۳- بەكارهێنانى گۆشتى بەراز دەبىتە ھۆى چەندىن نەخۆشى:

ناموسولمانەكان و بىباوەران تەنھا كاتىك بە حەرامكەردنى گۆشتى بەراز پازى
دەبن لە پرووى زانستى و لۆژىكىيەو بەسەلمىنرىت، خواردنى گۆشتى بەراز
دەبىتە ھۆى (۷۰) جوړى جىاواز لە نەخۆشى، كەسك كە گۆشتى بەراز
بەكاردەھىنئىت پەنگە تووشى چەندىن جوړى جىاوازي كرم بىتەو لەوانە
كرمى بازنەيى، كرمى دەمبوسى، كرمى قولاپى ...ھتد، يەكەك لە ھەرە
ترسناكترىن جوړى ئەو كرمانەى كە لە ئەنجامى خواردنى گۆشتى بەرازەو
تووشى مرووف دەبىت؛ جوړە كرمىكە كە پىى دەوترىت كرمى شرىتى كە بە
رىخۆلەو دەنوسىت و زۆر درىژە، گەراكانى تىكەلى خوين دەبىت و، لە
پىى خوينەو دەگاتە ھەموو ئەندامەكانى لەش، ئەگەر بچىتە مېشكەو
دەبىتە ھۆكارى لە دەستدانى بىر و ھزر، ئەگەر بچىتە دلەو دەبىتە

هۆی جهلتهی دَل، ئه گهر بچیتته چاوه وه ده بیتته هۆی کویربوون، ئه گهر بچیتته جگهره وه ده بیتته هۆی تیکچوونی جگهر، ئه و جوړه کر مه له توانایدا هه یه هه موو ئه ندامه کانی له ش تیکبدات، جوړیکی تری کر می تر سناک له گوشتی به راز کر می قامچییه. تیکه یشتنیکی هه له ی باو هه یه سه باره ت به گوشتی به راز ئه ویش گوایه ئه گهر گوشته که به باشی بکوئینریت ئه و ئه و گه رای کرمانه ی که باسمانکرد ده مر ن و له ناو ده چن، له لیکوئینه وه یه کدا که له ئه مریکا ئه نجامدراوه ئه وه ده رکه وتوو له تیکرای (۲۴) که س که به ده ست کر می قامچییه وه ده نالینن (۲۲) یان زوړ به باشی گوشتی به رازیان کولاندوو، ئه مه ئه وه ده رده خات که گه را کانی ناو گوشتی به راز به پله ی گهر می ئاستی کولان له ناو ناچن.

۴- گوشتی به راز ریژه یه کی زوړ چه وری تیدایه:

پیکهاته ی جهسته ی به راز ماسولکه ی که مه له به ارمبه ریدا ریژه یه کی به رچاو له چه وری له گوشته کهیدا هه یه، ئه م چه ورییه له سه ر ده مار ده نیشی و ده بیتته هۆی به رزی په ستانی خوین و جهلته ی دَل، جیکه ی سه رسورمان نییه که (۵۰٪) ی ئه مه ریکیه کان به ده ست به رزی په ستانی خوینه وه ده نالینن.

۵- به راز یه کیکه له پیسترین ئاژه له کانی سه ر زه وی:

به راز یه کیکه له پیسترین ئاژه له کانی سه ر زه وی، به شیوه یه ک له سه ر پاشماوه ی ئاژه ل و خو ل و خاشاک و پیسای گه شه ده کات و پښ ده گات، باشترین که ناس و پاککه ره وه ی پیساییه که تا ئیستا بینییتم خوا دروستی

کردبیت. له لادیکان خه لک توالیتی مۆدیرن و داخراویان نییه، به گشتی له دهروهه پیسای دهکهن، زۆربهی جار پیسای مروفهکان له لایه ن به رازه وه پاك ده کریته وه، هه ندیک مونا قه شه ی ئه وه ده که ن که ولاتانی پیشکه وتوو ی وه ک ئوسترالیا به رازه کان له بارودۆخیکی پاك و بئ میکرۆبدا پهروه رده ده که ن، هه رچه نده پاك رابگیریت، به لام به راز سروشتی خو ی وایه که زۆر پیس و پیسخۆره؛ ته نانه ت ئه گه ر شتیان ده ست نه که ویت ئه وا پیسی به کتر ده خو ن.

٦- به راز بئ شه رمترین ئاژه له:

به راز بئ شه رمترین ئاژه له له سه ر پرووی زه وی، تاکه ئاژه له که هاوړیکانی بانگه یشت ده کات تا کو سی کس له گه ل هاوړی مییه کهیدا بکه ن. له ئه مه ریکا زۆر خه لک گوشتی به راز به کاده هینیت، زۆر جار دوا ی ئاهه نگ و سه ما کردن هاوسه ره کانیا ن ده گۆر نه وه به شیوه یه کی تر به یه کتری ده لێن: «تۆ له گه ل هاوسه ری من بخه وه و سی کس بکه، منیش له گه ل هاوسه ره که ی تۆدا ده خه وم و سی کس ده که م». ئه گه ر ئه وان گوشتی به راز بخۆن ئه وا وه ک ئه وانیش په فتار ده که ن، ئیمه هه موو ته ماشای ئه مه ریکا ی پیشکه وتوو ده که ی ن هه رچییه ک ئه وان بیکه ن دوا ی چه ند سالتیک ئیمه ش لاسایان ده که ی نه وه و وه ک ئه وان ده که ی ن، به گویره ی وتاریک له گو فاری «Island» دا هاتوو که کرداری ئالو گۆری هاوسه ره کان بووه به شتیکی باو له ناو باز نه ی ده وله مه نده کانی بۆمبای.

پرسیاری دوازدهم

قه‌ده‌غہ‌کردنی خواردنه‌وهی خواردنه‌وه کحولیه‌کان

بۆيى ئايىنى ئىسلام بەكارهينانى كحولى ھەرام كىردوو؟

وولام /

به‌پیتی تۆماری میژوویی کحول بوو به کۆسپ له‌به‌رده‌م کۆمه‌لگای مروّفایه‌تی و، به‌رده‌وام ده‌بێت له‌که‌مکردنه‌وه‌ی ژيانی مروّف و، ده‌بێته هۆکاری نه‌هامه‌تی بۆ ملیۆنان له‌جیهاندا، کحول هۆکاری سه‌ره‌کی زۆر کێشه‌ی کۆمه‌لایه‌تییه‌ که‌ پووبه‌پرووی کۆمه‌لگا ده‌بێته‌وه‌ و، به‌رزبوونه‌وه‌ی زۆری پزێه‌ی تاوان و نه‌خۆشییه‌ هه‌زرییه‌کان و، تێکچوونی مالی ملیۆنان که‌س له‌سه‌رتاسه‌ری جیهاندا، هه‌موو ئه‌مانه‌ به‌هۆی هه‌یزی تێکده‌ری کحوله‌وه‌ ده‌بێت.

۱- حرام کردن کحول له قورئاندا:

قورئانی پیروز لهم نایه تهی خواره وه دا حه رامکردنی خواردنه وه
 کحولیه کانی پروونکردوته وه و ده فهرمویت: **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ
 وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ
 تُفْلِحُونَ** {المائدہ: ۹۰}. واتہ: (ئہی گہلی خاوهن باوهر ییگوومان که عاره ق
 خوړی و قوماربازی و کاغهزی بانصب و ئهو بهردهی حه یوانی بته کانی

له سەر سەردەبېرى بۆ بته كان و فالگرتنه وه بۆ دەرکهوتنى بارىكى چاك يان
خراپ، ئەمانە گشت پيسن و له كارى شەيتانن، ئيوە خۆتانى لى دووربگرن
تا بەلکو له دونيا و له قيامەتدا رزگار و بەختەوەر بن).

۲- حەرامکردنى خواردنە وه كحولیە كان له ئىنجىلدا:

ئىنجىل بەکارهێنانى خواردنە وه كحولیە كانى حەرامکردووە لەم چەند
برگەيەى خوارەویدا:

یەكەم: شەراب گالته پیکەرە، خواردنە وه یەكی بەهیزی توورەكەرە و، قیل
له هەر كەسێك دەكات كە دەیخواته وه و ژیری لى دەستینیت.
دووهم: «نابیت شەراب بخوریتە وه» (ئیفیزنس ۱۸:۵) (پروڤتیربس ۱:۲۰).

۳- خواردنە وه كحولیە كان كاردەكاتە سەر سەنتەرى رێگەگرتن:

مروڤ خواهنى سەنتەرىكى رێگەگرتنە له مێشكیدا، ئەم سەنتەرە رێگە
دەگریت له مروڤ ئەو كارانە ئەنجام بدات كە بە هەلە دادەنرێن. بۆ
ئموونە، كەسێك لەبارى ئاسایدا زمانىكى خراپ بەكارناهيیت لەكاتى
قسە كردن لەگەڵ دايك و باوكیدا، يان كەسانى له خۆى گەرەتر، لەكاتى
وەلامدانە وهى تەلەفۆندا سەنتەرى رێگەگرتنى مێشكى رێگرى دەكات
لە وهى كە بە خراپى وەلام بداتە وه. كاتێك كەسێك خواردنە وهى كحولى
بخواتە وه سەنتەرى رێگەگرتنى مێشكىشى مەست دەبیت، ئەمەش بە
وردی ھۆكارەكەى ئەو یەكە كە كەسێكى سەرخۆش زۆر جار سەرقال دەبیت
بە هەلسوكەوتیکە وه كە تەواو جیاوازه له كەسایەتى خۆیە وه. بۆ ئموونە،

کهسی مهست بوو وا ده‌بیریت که زمانی سووک و بازاری به‌کار دینیت و، درکیش به‌هه‌له‌کانیشی ناکات کاتیک له‌گه‌ل دایک و باوکی قسه ده‌کات، زوریان له بیتاگایان میز ده‌که‌ن به جلوبه‌رگه‌که‌یاند، ته‌نانه‌ت ناتوان به باشی قسه بکه‌ن، یان به پښگادا برؤن.

۴- حاله‌ته‌کانی وه‌کو زینا و لاقه‌کردن و، سی‌کسی نیوان خوشک و برا و، نایدز، زیاتر له نیوان نه‌و که‌سانه‌دا زیاتره که ماده‌ی کحولی به‌کار ده‌هینن:

به گویره‌ی نویسنکه‌ی پژگار بووانی قوربان‌یانی تاوانی نه‌ته‌وه‌یی له‌سالی (۱۹۹۶ز) دا پوژانه به تیکرای (۲۷۱۳) ده‌ستدریژی سی‌کسی نه‌نجامدراوه، نه‌م سه‌رژمیرییه نه‌وه‌مان پیده‌لئت که ده‌ستدریژیکه‌رانی سی‌کسی له‌و کاته‌ی که تاوانه‌که‌یان نه‌نجامداوه که‌سانی سه‌رخوش بوون، هه‌مان حاله‌ت بو‌ ئازاردانیش راسته، به گویره‌ی سه‌ر ژمیرییه‌کان (۸٪) ی نه‌مریکیه‌کان کرداری سی‌کس له‌نیوان خوشک و براکانیان نه‌نجامده‌دن، به واتایه‌کی تر له هه‌موو دوانزه بو‌ سیانزه که‌سی‌کدا یه‌کیکیان سی‌کسی له‌گه‌ل برا یان خوشکیدا کردوو، زوربه‌ی نه‌و حاله‌تانه‌ش به‌هو‌ی سه‌رخوش‌بوونی یه‌کیک یان هه‌ردوو که‌سه‌که‌وه بووه، یه‌کیک له‌ هو‌کاره سه‌ره‌کییه‌کانی ب‌لا‌بوونه‌وه‌ی نایدز به‌هو‌ی کحوله‌وه بووه.

۵- هه‌موو به‌کاره‌ینه‌رانی ماده‌ کحولیه‌کان له‌سه‌ره‌تادا له‌ که‌مه‌وه ده‌ستیانیپ‌کردوو:

هه‌ندی‌ک که‌س پشتگیری له‌وه ده‌که‌ن که‌ نه‌وان له‌ که‌مه‌وه ده‌ستیانیپ‌کردوو،

ئەوان دەلېن لە پوژيڭدا يەك يان دوو پيڭ دەخۆنەو و، دەتوانن كۆنترۆلى خۇيان بىكەن و ھەرگىز نايەلن كە تەواو سەرخۆش بن، لېكۆلېنەو و يەك ئەو و دەرخستوو كە ھەموو ئەو كەسانەى كە ماددەى كحولى بەكار دەھيئن لە سەرەتا لە كەمەو دەستيان كەردوو بەبەكارھيئەنى ماددە كحولىيەكان، پاشان بەرە بەرە زىادىان كەردوو، ھېچ كەسيك نىيە يەكسەر و لە پەردا بوويىت بە مەشروبخوړيكي تەواو، ھېچ كەسيك لە وانەى كە بانگەشەى ئەو دەكەن كە كەم دەخۆنەو ناتوانن بلىن ھەرگىز سەرخۆش نەبوون، يان ھەرگىز كۆنترۆلى خۇيان لە دەست نەداو تەنھا بۆ جاريكيش بىت.

٦- ئەگەر كەسيك تەنھا بۆ جاريكيش سەرخۆش بىت و، كاريكى شەرمەزار كەرەنە ئەنجام بدات؛ ئەوا ئەو كارە ئەگەر تەنھا بۆ جاريكيش بوويىت بۆ ھەتا ھەتايە لە ژيانيدا دەمىنيتەو:

وا دابنى كە يەككە لەو كەسانەى كە كەم دەخۆنەو تەنھا بۆ جاريك كۆنترۆلى خۇيان لە دەست دابىت، لە ھالەتى سەرخۆش بووندا دەستدريژى سيكسى كەردە سەر كەسيك، ياخود لەگەل خوشك يان برايە كيدا سيكسى كەرد، ھەرچەند دواتر پەشيمان بىتەو ئەوا ئەو كەسە ئەو تاوانە لەگەل خويدا ھەلدەگريت بە دريژاي تەمەنى ئەو كەسەى كە تاوانەكەى ئەنجامداو و، ئەو كەسەى كە تاوانەكەى بەرامبەر ئەنجامدراو بوو بە قوربانى و بە تەواوى دەپرووخيت.

۷- حەرامکردنی ماددە کحولییەکان لە فەرموودەدا:

پێغەمبەری ئیسلام موحەممەد (د.خ) دەفەرمویت:

یەكەم: لە سونەنی ئیبن ماجە زنجیرەى (۳) لە كتیبی سەرخۆشكەرەكان بەشى (۳۰) فەرموودەى ژمارە (۳۳۷۱) دا هاتوووە دەفەرمویت: « كحول دایكى هەموو خراپییەكانە و ئابرووبەرترینى خراپەكانە».

دووهم: لە سونەنی ئیبن ماجە زنجیرەى (۳) لە كتیبی سەرخۆشكەرەكان بەشى (۳۰) فەرموودەى ژمارە (۳۳۹۲) دا هاتوووە دەفەرمویت: «هەر شتێك بە ئاستێكى زۆر سەرخۆشت بكات، ئەوا حەرامكراوە ئەگەر برێكى زۆر كەمیشى لى بخوریتەوه». كەواتە هیچ پاساوێك نییە بۆ قووم یان پێكێك.

سێهەم: لە سونەنی ئیبن ماجە زنجیرەى (۳) لە كتیبی سەرخۆشكەرەكان بەشى (۳۰) فەرموودەى ژمارە (۳۳۸۰) دا هاتوووە دەفەرمویت: «نەك تەنها ئەو كەسەى كە كحولەكە دەخواتەوه، بەلكو ئەو كەسەى كە بە شێوەیەكى راستەوخۆ یان ناراستەوخۆ مامەڵەى پێوە دەكات بەرنەفرەتى خوا كەوتوووە».

چوارەم: لە ئەنەسەوه دەگیریتەوه كە پێغەمبەرى خوا موحەممەد (د.خ) فەرموویەتى: «نەفرەتى خودا بە (دە) گرووپ و تاقم دەكەوێت لەو خەلكانەى مامەڵە بە شەراب و ماددە كحولییەكانەوه دەكەن. لەو كەسانەش: ئەو كەسەى دەپاڵتوویت، ئەو كەسەى كە بۆى دەپاڵتوویت، ئەو كەسەى كە دەیخواتەوه، ئەو كەسەى كە دەیگوازیتەوه، ئەو كەسەى

که بۆی ده بریت، ئەو که سهی که خزمه تی پێوه ده کات، ئەو که سهی که ده یفرۆشیت، ئەو که سهی که پاره ی پێ پاشه که وت ده کات، ئەو که سهی که ده یکریت، ئەو که سهی که بۆ که سیکی تری ده کریت».

۸- ئەو نه خوشییانه ی که له کحوله وه تووش ده بین:

چه ندين هوکاري پزیشکی ههیه له چه رامکردنی به کارهێنانی ماده ده کحولیه کان، زۆرترین ژماره ی مردن په یوه ندی ههیه به ههر که سیکه وه که به شیوه یه کی تایبه ت ماده ده کحولیه کان به کارده هیئن، سالانه ملیۆنان خه لک ده مرن به هو ی به کارهێنانی کحوله وه، من نامه ویت بچمه ورده کاری هه موو کاریگه ری ئەو نه خوشییانه ی که له ئەنجامی کحوله وه تووشی مرو ف ده بن، چونکه زۆربه یان ناسراون، له خواره وه لیستیک له وه خوشییانه باسده که م:

یه که م: نه خوشی درێژخایه نی جگه ر که نه خوشیه کی زۆر ناسراوه.

دووهم: نه خوشیه کانی شیرپه نجه وه کو شیرپه نجه ی سه ر د ل، شیرپه نجه ی جگه ر، شیرپه نجه ی ریخۆله ...هتد.

سیه م: هه لئاوسانی گه ده، هه لئاوسانی په نکریاس، هه لئاوسانی جگه ر، هه مووی په یوه ستن به به کارهێنانی کحوله وه که مرو ف تووشی ده بیت.

چواره م: نه خوشی ماسوله که کانی د ل، به رزی په ستانی خوین له رێژه ی

ئاسايى خۆي، نەخۆشى خويىنبەرەكان، جەلتەي دىل.

يېنجەم: جەلتەي دەماغ، دەرکەوتنى لەپەر و جۆراوجۆرى ئيفلىجى

شەشەم: حالەتى وەستانى ناردنى پەيام بۆ مېشك و دېرکەپەتك، تېكچوونى
ئەو دەمارانەي كە پەيوەندىيان ھەيە بە راگرتنى بالانسى مرقۇقەو.

جەوتەم: تووشبوون بە لەدەستدانى يادەوهرى.

ھەشتەم: تووش بوون بە نەخۆشىيەكانى وەكو «بىرى بىرى» و، «بىلاگرا».

نۆيەم: دەرکەوتنى نىشانەي ترسناك، رەنگە ھەندىك جار بېتتە ھۆي مردن
لەكاتى ژەھراوويىوون بە ماددە كحولىيەكان و وازلېھىتان.

دەيەم: كاريگەرييەكانى نەخۆشىيەكانى خويىن؛ لەوانە كەمبوونى ترشى
فۆليك و، باوترىن خستەپرۈوى خراپ بەكارھىتانى كحول دەبېتتە ھۆي
گەرەبوونى قەبارەي خرۆكە سوورەكان لە چاوقەبارەي ئاسايى خۆي
و، لەناوچوون و تېكچوونى خرۆكە سوورەكان و بەرزبوونەوھى چەورى
خويىن.

يازەدەيەم: كەمبوونەوھى پەرەكانى خويىن كە دەبېتتە ھۆي درەنگ مەيىنى
خويىن لە دواي برىنداربوون.

دوازدهیه م: به کارهینانی حه بی «فلاجیل» به شیوهیه کی خراپ له گه ل
مادده کحولیه کاندای کارلیک ده کات.

سیازدهیه م: تیکچوونی سیستمی به رگری له ش.

چوارددهیه م: خواردنی له راده به ده ری مادده کحولیه کان ده بیته هوی
ئاوسانی سی و، مردنی ریشاله کانی ده مار و، نه ستووربوونی سپل.

پازدهیه م: له کاتی ته و او سه رخوش بوون که سی سه رخوش به شیوهیه کی
هه میسه یی ده رشیته وه و، له کاتی رشانه وه ده چه میته وه و، نه وه ی
ده پرشینته وه به ئاسانی ده چیتته سییه کانیه وه و ده بیته هوی خنکان و
مردن.

شازدهیه م: کاریگه ری زور خراپی هه یه له سه ر ئافره تان؛ به تایبته له کاتی
دوو گیانیدا زیان تیکی زور ده گه یه نیت به کورپه که ی.

حه فدهیه م: نه خوشیه کانی پیست په یوه ندیه کی زوریان هه یه به مادده
کحولیه کانه وه.

هه ژدهیه م: نه کزیمای هه لوه رینی نینوک و سووتانه وه ی گوشه ی ده و روبه ری
ده م.

۹- خووگرتن به مادده كحوليه كانه وه نه خوشيه، پزيشكه كان ئيستا ده توانن
 نازادانه روو بكه نه تهو كه سانه ي كه مادده ي كحولى به كاردده هينن و،
 پيان بلين كه خووگرتن به مه شروب خواردنه وه وه نه خوشيه زياتر له وه ي
 ئالووده بوون بيت، دامه زراوه ي ليكولينه وه ي ئيسلامى له ناميلكه يه كدا
 بلاوى كردووه ته وه و ئاماژه ي به وه كردووه كه نه گهر مادده كحوليه كان
 نه خوشى بيت ته نها نه خوشيه كه:

* كه به بوتل ده فروشريت.

* ريكلامى بو ده كريت له روظنامه و گوڤار و راديو و تهله فزيونه كاندا.

* موآله تي بلاو بوونه وه ي پيدراوه.

* قازانج به رههم دينيت بو حكومهت.

* ده بيته هو ي مردن له ريگا خيراكاندا.

* ژيانى خيزانى تيكده شكينيت و، ريژه ي تاوان به رز ده كاته وه.

خووگرتن به مادده كحوليه كانه وه نه خوشى نيه، بهلكو كارى شهيتانه.
 خواى گه وه به هه موو دانايى ئاگادارمان ده كاته وه كه دوور بكه وينه وه
 له شهيتان. ئيسلام كه پيى ده وتريت: «ئايينى سروشتى مروڤ» كحولى
 حه رام كردووه، به كارهيئنانى مادده كحوليه كان لادانى مروڤه له بارودوڤى
 ئاسايى خو ي؛ به شيوه يه ك ئاستى مروڤه كان بو ئاستى گيانله به ره كان
 داده به زينيت، هه ربويه به كارهيئنانى مادده كحوليه كان له ئيسلامدا
 حه رامه و قه ده غه كراوه.

پرسیاری سیانزه‌هه‌م یه‌کسانی له‌شایه‌تیداندا

**بوچی دوو شایه‌تی ئافره‌ت یه‌کسانه به یه‌ک شایه‌تی
پیاو؟**

وه‌لام/

ئه‌وه راست نییه که دوو شایه‌تی ئافره‌ت هه‌میشه یه‌کسانه به یه‌ک شایه‌تی پیاو، ئه‌وه ته‌نها له‌چه‌ند حاله‌تیکدا وایه، وا حیسابی بو ده‌کریت، له‌قورئاندا زیاتر له‌پینج ئایه‌ت هاتوو که ئاماژه بو شایه‌تیدان ده‌کات به‌بی‌جیاکاریکردن له‌نیوان پیاو و ئافره‌تدا؛ له‌به‌رامبه‌ردا ته‌نها یه‌ک ئایه‌ت هاتوو که ده‌فه‌رمویت دوو شایه‌تی ئافره‌ت یه‌کسانه به یه‌ک شایه‌تی پیاو، ئه‌ویش له‌سووره‌تی (البقرة ئایه‌تی ۲۸۲) که درێژترین ئایه‌تی قورئانه که باس له‌مامه‌له‌ی دارایی ده‌کات. خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدِينٍ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَاكْتُبُوهُ وَلْيَكْتُبَ بَيْنَكُمْ كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ وَلَا يَأْبَ كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ كَمَا عَلَّمَهُ اللَّهُ فَلْيَكْتُبْ وَلْيُمْلِلِ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا يَبْخَسْ مِنْهُ شَيْئًا فَإِنْ كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيهًا أَوْ ضَعِيفًا أَوْ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُمْلََّ هُوَ فَلْيُمْلِلْ وَلِيُّهُ بِالْعَدْلِ وَاسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ مِمَّنْ تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَاءِ أَنْ تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتُذَكَّرَ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَىٰ وَلَا يَأْبَ الشُّهَدَاءُ إِذَا مَا دُعُوا وَلَا تَسْأَمُوا أَنْ تَكْتُبُوهُ صَغِيرًا أَوْ كَبِيرًا إِلَىٰ أَجَلِهِ ذَلِكُمْ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ وَأَقْوَمُ لِلشَّهَادَةِ وَأَدْنَىٰ أَلَّا تَرْتَابُوا إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً حَاضِرَةً تُدِيرُونَهَا بَيْنَكُمْ

فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَلَّا تَكْتُبُوهَا وَأَشْهَدُوا إِذَا تَبَايَعْتُمْ وَلَا يُضَارَّ كَاتِبٌ وَلَا شَهِيدٌ وَإِنْ تَفْعَلُوا فَإِنَّهُ فُسُوقٌ بِكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَيَعْلَمْكُمْ اللَّهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ). (البقرة: ۲۸۲) واته: (ئه‌ی ئه‌وانه‌ی باوه‌رتان هه‌یناوه هه‌رکات قه‌رز و قۆله‌ی ماوه‌دارتان له‌گه‌ڵ یه‌کتدا کرد وه‌ یان کپین و فروشتنتان به‌ قه‌رز کرد بۆ ماوه‌یه‌کی دیاریکراو بینوسن با نوسه‌ریکی خاوه‌ن داد به‌ دادگه‌رانه بینوسیت و به‌ لای هه‌یج که‌سیکدا نه‌روات ناشیت هه‌یج نوسه‌ریک سه‌رپێچی بکات له‌ نوسینی «قه‌باله‌» که‌دا هه‌رچۆنیک خوا فێری نوسینی کردووه‌ با بینوسیت خۆ ئه‌گه‌ر قه‌رزازه‌که‌ش خۆینده‌وار نه‌بوو تا خۆی بینوسیت ده‌بیت بۆ خۆی حه‌قه‌که‌ به‌یان بکات و نوسه‌ره‌که‌ش بینوسیت ده‌بیت له‌ خوا ی په‌روه‌ردگاری خۆی بترسیت له‌ کاتی نوسینه‌که‌دا که‌م و کورتی له‌ هه‌یج شتیکی دا نه‌کات، ئینجا ئه‌گه‌ر قه‌رزازه‌که‌ هه‌له‌شه‌ و نه‌زان بوو یان له‌ پرووی ئه‌قله‌وه‌ بێ هه‌یز و لاواز بوو وه‌ یان نه‌یده‌توانی ئه‌وه‌ی پێویسته‌ بیلێ و بنوسری با چاودێر و سه‌ره‌پرشت کاره‌که‌ی به‌ دادگه‌رانه‌ سه‌نه‌ده‌که‌ داریژیت و نوسه‌ره‌که‌ش بینوسی، ده‌بیت دوو پیاوی موسوڵمان له‌ خۆتان بۆ ئه‌و کاره‌ شایه‌ت بن خۆ ئه‌گه‌ر دوو پیاو ده‌ست نه‌که‌وتن با پیاویک و دوو ئافره‌ت ببن به‌ شایه‌ت که‌ ئیوه‌ش به‌ شایاتی دانیان پازی ببن و په‌سه‌ندیان بکه‌ن تا ئه‌گه‌ر یه‌کیک له‌و دوو ئافره‌ته‌ له‌ بیر ی چوو ئه‌وی تریان به‌بیری به‌یینه‌وه‌، هه‌ر وه‌ختیکیش شایاته‌کان بانگ کران بۆ شایه‌تی دان یان بۆ هه‌لگرته‌ی شایه‌تی نابێ خۆ بگرن و دوور بن و ئاماده‌ نه‌بن، هه‌رگیز نابێ له‌ نوسینی ماوه‌یه‌ی قه‌رز که‌م بیت یان زۆر ماندوو ببن و له‌ش گرانی بکه‌ن و پشت گوێی بخه‌ن، ئه‌و نوسینه‌ به‌و شێوه‌یه‌ لای خوا دادگه‌رانه‌ تر و په‌سه‌ندتره‌، چاکتریش ده‌توانن شایه‌تی رابگرن و بۆ نه‌هه‌شتنی گومان

و دوو دلېش چ بۆ شايهت، چ بۆ دادوهر، چ بۆ قهرزدار باشتره، ههموو
 كات بينوسن مه گهر وه ختيك بازرگاني ئالوگورتان دهست به دهست و به
 نه قدي بيت نه وسا گوناختان ناگات نه گهر نه ينوسن، شايهت بگرن له كاتي
 كرپين و فروشتندا نابيت چ نوسهر، چ شايهت زيانتان پيېگه يهنن و ئازارتان
 بدهن بهو شيويه ي كه حهقه كه نه نوسن و شايهتي به حهق نه دهن، خو
 نه گهر وا نه كهن نه وا له سنوور ده رچوون و گوناخي له ملي خوتانه، ده شي
 له خوا بترسن، خوا فيري زانست و كاروباري بازرگانيتان ده كات و خوا به
 ههموو شتيك به ئاگايه).

ئهم ئايهتي قورئانه باس له مامه لهي دارابي ده كات، له حالهتي ئاوه هادا
 ئاموزگاري كراوه كه نووسينيكي رهزامه ندي بنووسريت له نيوان دوو
 لايه نه كه دا و، دوو شايهت يش ئاماده بن، وا باشتره كه ههر دوو شايه ته كه پياو
 بن، له حالهتي كدا كه دوو پياو پهيدا نه بوون نه وا نه و كات دوو ئافرهت و
 پياويك به شايهت ده گيرين.

بۆ غمونه، وا دابنن كه سيك به دهست نه خوشيه كه وه ده ناليتيت و،
 دهيه ويت نه شته رگهري بكات؛ بۆ نه وه ي چاره سهري خوي بكات وا
 باشتره دوو پزيشكي ليها توو نه شته رگهري به كه نه نجام بدهن، له حالهتي كدا
 نه گهر دوو پزيشكي دهست نه كهوت نه وا بژارده ي دووهم له بهرده ميда
 بريتيه له وه ي كه يه كيك له پزيشكه كان و دوو ياريد ده دهري پزيشكي
 نه شته رگهري به كه نه نجام بدهن، هاوشيوه ي ئهمه له مامه لهي دارايدا دوو
 پياو په سه ندره، ئيسلام پياو به پهيدا كهر ي بژيوي خيزان هه ژمار ده كات،
 هه رچه نده لپرسراوي تي دارابي ده بيت پياو بيت، چونكه نه وان به باشتر و
 شاره زاتر داده نرين له مامه لهي دارايدا به به راورد به ژنان، بژارده ي دووهم

که ده بیټ پیاوړک و دوو ئافرهټ بیټ ته گهر هاتوو یه کیک له ئافرهټه کان
 هه له یه کی کرد، نه و ئافرهټی دوو هم ئاگاداری ده کاته وه، نه و وشه عه ره بییه ی
 قورئاندا به کارهاتووو بریتیه له «نزیل» که به مانای «شله ژان» یان «هه له»
 دیت، زور کهس هه له لیکدانه وه و وه رگپرانیان بو ته و وشه یه کردوو، پټیان
 وایه به مانای «له بیرکردن» دیت، له بهر نه هم هو یه که له حاله تی مامه له ی
 دارایدا دوو ئافرهټ به رامبه ر به یه ک پیاو هه ژمارده کریټ، هه رچه نده
 له هه ندیک حاله تی وه کو کوشتنی دوو ئافرهټ به رامبه ر به یه ک پیاو
 هه ژمارده کریټ له شایه تیداندا، نه ویش هو یه که ی ده گه ریټه وه بو ته وه ی
 که له حاله تی وه هادا ئافرهټان زیاتر تووشی شله ژان ده بنه وه به به راورد
 به پیاوان، نه ویش به هو ی نه و باره سوژدارییانه ی که هه یانه، له هه موو
 حاله ته کانی تر دا یه ک پیاو به یه ک ئافرهټ هه ژمار ده کریټ، نزیکه ی پینج
 ثایه ت هه ن له قورئاندا که باسی شایه تدان ده که ن به بی جیاوازیکردن له
 نیوان پیاوان و ئافرهټاندا و، له کاتی وه سیټکردندا ته نها دوو کهس پیویسته
 بو شایه تیدان، له سووره تی (المائدة) له قورئانی پیروژدا هاتوو:

* يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا شَهَادَةُ بَيْنَكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ حِينَ الْوَصِيَّةِ
 اثْنَانِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ أَوْ آخَرَانِ مِنْ غَيْرِكُمْ إِنْ أَنْتُمْ صَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَأَصَابَتْكُمْ
 مُصِيبَةُ الْمَوْتِ تَحْسِبُوهُمَا مِنْ بَعْدِ الصَّلَاةِ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ إِنِ ارْتَبْتُمْ لَا نَشْرِي
 بِهِ مِمَّا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَى وَلَا نَكْتُمُ شَهَادَةَ اللَّهِ إِنَّآ إِذَا لَمِنَ الْأَمِينِ {المائدة: ۱۰۶}، واته: (ته ی نه وانه ی باوه رتان هیئاوه هه رکات یه کیکتان مه رگی هات
 ویستی وه سیه ټیک بکات ده بیټ له کاتی وه سیه ته که دا دوو که سی دادگه ر
 له خوټان بکه ن به شایه ت، خو ته گه ر چوونه سه فه ر و مه رگتان ئاوقه د

بوو موسولمانیستان دهست نه کهوت دهتوانن دوو کهسی تر له غهیری
خوتان بکهن به شایهت ئینجا نه گهر لهو دوو شایهته بهد گومان بوون
ههتا دواي نوژی عهسر ههردوو پراگرن دهبیّت سویندیک بخوّن که ئیمه
له بهر هیچ کهس دینمان به هیچ شتیک نافروشین، ههچهنده نهو کهسه
به سوینده کهی ئیمه شتیک دهست بکهویت خزمیشمان بیّت و شایهتی
خواش نه شارینه وه نه گهینه تاوانبار و گوناح بار ده بین ئینجا نه گهر دواي
سویند خواردنه که ده رکوت که دوو شایهته کهی پیشوو دروین کردوو و
خوین تاوانبار کردوو به بی دوو کهسی شیوا و نزیکتر له میرات به رانی
مردوو که له جیاتی نهو دوو شایهته پیشوو دروژنه بیته پیش سویندیک
بخوّن و بلین سویند به خوا نه شایهتهی ئیمه له شایهتهی کهی نهوان
راستره و هه قتره وه له هه قیش لامان نه داوه دهنا له سته مکاران ده بین،
ئینجا پاش سویند خواردنه که ماله که ده دریتته وه به میرات به رانی مردوو که.

* {وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ
جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ} (النور: ٤)، واته:
(نهو که سانهش که ژنانی داوین پاک تۆمه تبار ده کهن به زینا پاشان چوار
شایهت ناهینن بو چه سپاندنی داوا کهیان ده بیّت هه شتا شه لاقیان لیبدنه
تا جاریکی تر به ناههق و نارهوا ناموسی خه لک له که دار و بریندار نه کهن
ههتا هه تابه نابیّت شایه تیشیان بو شتی تر لیوه بگرن، ئا نهوانه ن له
سنوورده رچووان و لای خوا به فاسق نه درین له قه له م).

هه ندیک توژیژر نهو رایه یان ههیه که رۆلی دوو ئافرهت له شایه تیداندا

بهرامبەر به يهك پياو پيويسته بۆ هه موو حاله ته كان جي به جى بكريت،
 ئه مه ناتوانريت ره زامه ندى له سهر بدريت، چونكه ته نها يهك ئايه تي
 دياريكراوى قورئان ئه ويش سووره تي (النور) ه ئايه تي (٦) به رووني دوو
 شايه تي ئافره ت بهرامبەر به يهك شايه تي پياو داده ني.

* (وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ شُهَدَاءُ إِلَّا أَنْفُسُهُمْ فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ
 أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ} (النور: ٦)، واته: (ئهو كه سانه ش كه
 تۆمه تي زينا ده دهنه پال هاوسه ره كانيان له هه مان كاتدا بي جگه له خويان
 شايه تي تريان نيه تا شايه تيان بۆ بدن كه ئهو ژنه زيناي كردوو ه جا بۆ
 ئه وه ي ئهو هه شتا شه لاقه يان له كۆل بيته وه ئه وا ئه بيت هه ريهك له و
 جوړه پياوانه چوار جار به ناوي خواوه شايه تي بدات و سويند بخوات به
 خوا و بليت به راستي من له راستگويانم).

فه رمووده يه كي هه زره تي عائيشه (ر.ع) له سهر يهك شايه تي ده گيرتته وه
 زۆر ياسازانان هاوړان له سهر ئه وه ي ته نانه ت يهك شايه تي ئافره ت به سه
 بۆ بينيني مانگ، بيهينه بهر چاوى خۆت يهك ئافره ت به س بيت بۆ يه كيك
 له كۆله كه كانى ئيسلام، به مانايه كي تر پوژووگرتن يان هه موو كۆمه لگاي
 موسو لمانانى پياو و ژنان رازى ده بن، يان شايه تيه كه ي قبول ده كه ن!
 هه نديك له ياسازانان ده لين كه يهك شايه ت داوا ده كريت له سه ره تاي
 مانگي ره مه زاندا و، دوو شايه ت بۆ كوتايي ره مه زان، هيچ جياوازيه كي
 نيه ئه گه ر شايه ته كان ئافره ت يان پياو بن.

هه نديك رووداو ته نها شايه تي ئافره ت داوا ده كريت و شايه تي پياو قبول

ناکریٲ، بۆ ځوونه له کیشه‌کانی ٲافره‌تاندا له کاتی شوشتنی جه‌سته‌ی ٲافره‌تی مردوو شایه‌ته‌که ده‌بیٲ ٲافره‌ت بیٲ. بۆیه وه‌رگرتنی شایه‌ت له باروودۆخه‌کاندا جیاواز له نیٲوان ٲیاو و ژندا له هه‌ندی‌ک حاله‌تدا شایه‌تی ٲیاو قبول ده‌کریٲ و شایه‌تی ژن قبول ناکریٲ و به‌ ٲیچه‌وانه‌وه، ئه‌مه‌ش به‌ هۆی ٲۆل و سروشتی ٲیاوان و ٲافره‌تانه‌وه‌یه له کۆمه‌لگادا له‌سه‌ر بڼه‌مای ٲایینی ئیسلام.

پرسیاری چواردهههه / میرات

له ژیر سایه ی یاسای نیسلامدا بوچی له کاتی دابه شکردنی میراتی باواندا ئافرته نیوه ی پیاوی بهرده که ویت؟

ولام /

له قورئانی پیرۆز پێنمایی تایبەت و ورد سەبارەت بە دابەشکردنی میرات
هەبە. له وانه:

* {كُتِبَ عَلَيْكُمُ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ إِنْ تَرَكَ خَيْرًا الْوَصِيَّةُ لِلْوَٰلِدَيْنِ
وَالْأَقْرَبِينَ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ} (البقرة: ١٨٠)، واته: (لهسه رتان
نوسراوه که که سیکتان که و ته سه ره مه رگ، مال و دارایی له دوا به جیما
ده بیت به شیوهیه کی په سه ند وه سیهت بکا که باوک و دایک و خزمانی هه ر
که سه و به شی خوی پیبگا تا بیته مایه ی خوشبه ختی و دل خوشکردنیان،
خه لکانی خواناس و پاریزکار هه قه نه م کاره بکه ن).

* وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا وَصِيَّةً لِأَزْوَاجِهِمْ مَتَاعًا إِلَى الْحَوْلِ غَيْرَ إِخْرَاجٍ فَإِنْ خَرَجْنَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِي مَا فَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ مِنْ مَعْرُوفٍ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ (البقرة: ٢٤٠)، واته: (نهو که سانه له ئیوه له سه ره مه رگدان و ده مرن و ژنه کانیان له دواى خوځان به جیده هیلن با پیش نه وهی گیانیان دهر بچی راسپیړن و وه سیه ت بکه ن که ژنه کانیان «نه گهر ویستیان» تا

ماوهی سالتیک دهرنه کرین و ههر له جیی خویان بمیننه وه و خه رجیان بدەن، خو ئه گهر به ویستی خویان دهرچوون و گونا هیشیان له سهر ئیوه نابیت سه بارهت به ههر کاریکی په سه ند و شیاو بو خویان ده یکه ن، خوا بالاده ست و کارجوان و کار دروسته).

* {لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا (۷) وَإِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ أُولُو الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينُ فَارْزُقُوهُمْ مِنْهُ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا (۸) وَلْيَخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكَوْا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّةً ضِعَافًا خَافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا} (النساء: ۷-۹)، واته: (له و كه له پوره ی كه له دواى باوك و دايك و خزمانى نزيك به جى ده مینى تیرینه به شی خو ی هه یه و هه روه ها له و میراته ش له باوك و دايك و خزمانى نزيك به جیده مینى میننه ش به شی خو ی هه یه. ئه و میراته كه م بیت یان زور به شی هه ركه سیک له لایه ن په روه ردگار وه دیاریکراوه و براوه ته وه و ده بیت بدری، ههر كه له کاتى دابه شکردنى كه له پوره كه دا خزمانى نزيكى مردوو و میرات نه گر وه هه تیوان و بى نه وایان له وى بوون ده بیت له و میراته شتیکیان بده نى و بى به شیان نه که ن هه رچه ند میراتیشیان ناکه وى وه به پرووى خو ش و جوانه وه قسه یان له گه ل بکه ن با دلیان نه رهنجى و لیتان نه تورین وه ئه و كه سانه ش كه له پاش خو یان چه ند وه چه و مندالیکی لاواز و بیده سه لات به جى دین دهب له کاتى وه ست کردنه كه دا ترسى خوا یان له دلدا بیت و شتیکی وا له پاش خو یان رانه سپیرن ناهه قى و سته م بیت، با له خوا بترسن و هه میشه به رامبه ر به مافه کانیان قسه ی باش و په سه ند بکه ن).

* يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَرِثُوا النِّسَاءَ كَرِهًا وَلَا تَعْضُلُوهُنَّ لِتَذْهَبُوا بِبَعْضِ مَا آتَيْتُمُوهُنَّ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبَيَّنَةٍ وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا { (النساء: ١٩)،
 واته: (تهی نهوانه ی پرواتان هیناوه بو ئیوه رهوانیه به زورداری ژنان بکهن به میرات و دهستیان به سهردا بگرن نابی تهنگه تاویان بکهن و ئازاریان بدهن له بهرئه وهی که ههندی له و ماره ییه ی که پیتانداون دهسه لگرن، جا مه گهر به ئاشکرا داوین ته ری و زینا بکهن یان هه رکاریکی تری نابه جی بکهن، به باو و نه ریتیکی په سهند و جوان هاوکاریان بکهن مامه له تان چاک بیت له گه لیاندا، ئینجا ته گهر به هو ی لاساریانه وه ژیان له گه لیاندا نه ده گونجا ددان به خو تانا بگرن و ئیوه ههر چاک بن چونکه گه لی شتی وا هه یه ئیوه خوشیتان لینایه که چی خوا خیر و چاکه یه کی زوری تیا داناوه).

* {وَلِكُلٍّ جَعَلْنَا مَوَالِي مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلَّذِينَ عَقَدْتَ أَيْمَانُكُمْ فَأَتَوْهُمْ نَصِيْبُهُمْ إِنْ اللَّهُ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا} (النساء: ٣٣)، واته: (بو ههر میراتبه ریک چه ند که سیکمان داناوه به میراتگر له و میراته ی باوک یان دایک و خزمی نزیک به جییان هیشتووو میرات بگرن، ته و که سانهش که په یمانتان له گه ل به ستوون هه رکات مردن و مالیکیان له دوا به جیما ده بیت ئیوه مافی خو یانیان پیبگه یه نن و هاوکاریان بکهن و خیانهت له یه کتر نه کهن، به راستی خوا به سهر هه موو شتیکا هه میسه شایهت و ئاگاداره).

له قورئانی پیروژدا خوی گه وره له چه ند ئایه تیکدا به وردی باسی شیوازی دابه شکردنی میرات ده کات، له وانه:

* {يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيَيْنِ فَإِنْ كُنَّ نِسَاءً فَوْقَ اثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ وَإِنْ كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ وَلِأَبَوَيْهِ لِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا السُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ إِنْ كَانَ لَهُ وَلَدٌ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلَدٌ وَوَرِثَهُ أَبَوَاهُ فَلِأُمِّهِ الثُّلُثُ فَإِنْ كَانَ لَهُ إِخْوَةٌ فَلِأُمِّهِ السُّدُسُ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِي بِهَا أَوْ دَيْنٍ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ لَا تَدْرُونَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ لَكُمْ نَفْعًا فَرِيضَةٌ مِنَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا} (النساء: ١١)، واته: (ئاگاداربين! خوا سه بارهت به کاروباری مندا له کانتان وه سیه تتان بو ده کا پیتان رائه گه یه نن که ده بیت له که میراته که تاندا دوو نه وه نده ی به شی میینه بده نه نیرینه، خو ئه گهر ئافره ته میراتگره کان دووان بوون یان زیاتر، دوو به ش له سئ به شی میراته که ده بن، خو ئه گهر میینه که ته نیا کچیک بوو، نیوه ی میراته که بو ئه وه و شش یه کیش ده درئ به هه ریه که له باوک و دایکی مردووه که له وه که له پووره ی به جئی هیش تووه به مه رجئ مردووه که مندالی له پاش به جیما بن ئیر چ میینه و چ نیرینه ئینجا ئه گهر هیچ مندالی نه بوو ده بوو باوک و دایکی میراته که ی بگرن، سئ یه کی بو دایکی ده بیت، ئینجا ههروهک باوک و دایکی هه یه چه ند براییه کیشی هه بوو دوان یان زیاتر نه وه له وه حاله ته دا دایک شش یه کی پیده ده ری و نه وه ی ده مییتته وه بو باوک که یه، مافی میراتبه ره کان دوا ی دانه وه ی قهرز و قۆله و پیکهینانی وه سیه تی مردووه که ده درئ، ئیوه نازانن له باوانتانه وه و نه وه و کوره کانتان کامیان سوودی زیاتره بو تان بریاریکه خوا خو ی دیاری کردووه بو تان، بیگومان خوا خو ی هه میسه زانایه و چاکه بو میراتبه ره کان).

* {وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ أَزْوَاجُكُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُنَّ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَكُمْ

الرُّبْعُ مِمَّا تَرَكْنَ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِيَنَّ بِهَا أَوْ دَيْنٍ وَلَهُنَّ الرُّبْعُ مِمَّا تَرَكْتُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ الثُّمُنُ مِمَّا تَرَكْتُمْ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ تُوصُونَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ وَإِنْ كَانَ رَجُلٌ يُورَثُ كَلَالَةً أَوْ امْرَأَةٌ وَلَهُ أَخٌ أَوْ أُخْتُ فَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا السُّدُسُ فَإِنْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ فَهُمْ شُرَكَاءُ فِي الثُّلُثِ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصَى بِهَا أَوْ دَيْنٍ غَيْرَ مُضَارٍّ وَصِيَّةً مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَلِيمٌ (النساء: ١٢)، واته: (لهو ميراته ژنانتان به جتي دههیلن نه گهر مندالیان نه بیټ، کور یان کچ له دوو بهش به شیکتان ده که ویت نه گهر مندالیان هه بوو ټیوه «ټهی میړده کان» چواریه کتان ده که ویت لهو که له پووره ی نهو ژنانه تان به جیان هیشتووه نه وه ی تریشی وه ک میراته بهر ه کانی تر نه بیټ، نه مانهش دوا ی نه نجامدانی وه سیه ټیک کردوویانه یان دانه وه ی قهرز و قو له یه ک له سه ریانه، ژنه کانتان چواریه کی میراتان ده گرن به مه رجیک مندالتان نه بیټ، جا نه گهر ته نها یه ک ژنتان هه بوو هه موو چوار یه که که بو نهو ده بیټ، خو نه گهر له ژنیک زیاتر بوون نهوا به یه کسان ی دابهش ده کړیت له نیوانیاندا، خو نه گهر مندالیان هه بوو ژنانتان هه شته کی میراته که یان پیډه دریت، پاش دانه وه ی قهرزیک له سه رتانه یان پیک هیټنای وه سیه ټیک کردووتانه، خو نه گهر پیاوړیک یان ئافره ټیک مرد «باوک و باپیر و مندالی نه بوو» به لکو براهه یان خوشکیکی دایکی هه بوو هه ریبه که یان شه شیه کی میراته که یان بو هه یه «به بی جیاوازی له نیوان نیر و می دا»، نه گهر برا و خوشکه دایکیه که له یه کیک زیاتر بوون هه موویان سی یه کی که له پووره که ده به ن نیر و می به یه کسان ی، نهو میراته یهش دوا ی پیک هیټنای وه سیه ټیک یان دوا ی دانه وه ی قهرزیک که له سه ریته ی، نابی وه سیه ته که به جوړیک بی زیان به خشبیټ بو میراتگره کان، نه م برپاره له خوداوه

دراوه نهو خوايه نهو برباره‌ی داوه بو خوی ده‌زانیټ چ شټیک چاکه و
 ناگادار و له‌سه‌رخویه).

* {يَسْتَفْتُونَكَ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكَلَالَةِ إِنِ امْرُؤٌ هَلَكَ لَيْسَ لَهُ وَلَدٌ وَلَهُ
 أُخْتُ فَلَهَا نِصْفُ مَا تَرَكَ وَهُوَ يَرِثُهَا إِن لَّمْ يَكُنْ لَهَا وَلَدٌ فَإِن كَانَتَا اثْنَتَيْنِ
 فَلَهُمَا الثُّلُثَانِ مِمَّا تَرَكَ وَإِن كَانُوا إِخْوَةً رِّجَالًا وَنِسَاءً فَلِلَّذَكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيَيْنِ
 يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ أَن تَضْلُوا وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ} (النساء: ١٧٦)، واته: (لټټ
 ده‌پرسن: ده‌رباره‌ی كه‌سې باوك و مندالې نې يه و ده‌مرې، چي بكه‌ن به
 كه‌له‌پووره‌كه‌ي؟ پټيان بلې خوا خوي وه‌لامتان ده‌داته‌وه. (جا بو ته‌فسيري
 «كه‌لاله» هه‌ندې ده‌لټن به كه‌سيك ده‌لټن كه نه باوك و نه مندالې هه‌يه
 و ده‌مرې، هه‌نديكي تر ده‌لټن: نهو كه‌سه‌يه ته‌نها مندالې نه‌بې و به‌مرې)،
 نه‌گه‌ر كه‌سيك مرد و هيچ مندالې نه‌بوو هه‌ر ته‌نها خوشكيكي هه‌بيت
 نه‌وا نيوه‌ي ميراته‌كه‌ي ده‌با خو نه‌گه‌ر نهو خوشكه‌كه‌ش به‌مرې و هيچ
 مندالېكي له‌پاش نه‌بوو نه‌وا براكه‌ي ته‌واوي ميراته‌كه‌ي ده‌با، خو نه‌گه‌ر
 هه‌ر نهو مردووه دوو خوشكي لي به‌جي‌مان، نه‌وا دوو به‌شيان له سې به‌ش
 بو هه‌يه، هه‌روه‌ها نه‌گه‌ر له دوو خوشك زياتر بوون، خو نه‌گه‌ر چه‌ند
 خوشك و چه‌ند براهه‌ك له‌پاش مردووه‌كه‌ جي‌مان و هيچ مندالېشي نه‌بوو،
 نه‌وا هه‌ر نيره‌ي دوو نه‌وه‌نده‌ي مي‌ينه‌ ميراتي به‌رده‌كه‌وي خواي گه‌وره
 نهو ياسايه‌تان بو پرونده‌كاته‌وه نه‌وه‌ك لي‌تا تي‌ك به‌چي و مافي يه‌كتر زه‌وت
 بكه‌ن، دياره‌ خواش به‌هه‌موو شټيك زانايه).

له زوربه‌ي حاله‌ته‌كاندا ئافره‌ت نيوه‌ي ميراته‌كه‌ هاوشاني پياو وه‌رده‌گريټ،

هەرچهنده ئەمه له هه‌موو حاله‌تیکدا وانیه، له کاتی‌کدا که‌سی مردوو هیچ نه‌وه‌یه‌کی له دوا‌ی به‌جی نه‌ماوه، به‌لام کور یان کچ به‌جی مینیت هه‌ر یه‌کیك له‌و دوانه‌ شه‌ش یه‌کی میراته‌که‌یان به‌رده‌که‌ویت، له‌ حاله‌تی دیارو به‌چاوی وه‌ك ئه‌وه‌ی کاتیک ئافره‌ته‌که‌ ده‌توانی دوو ئه‌وه‌نده‌ی پیاوه‌که‌ به‌ریت ئه‌وه‌یه‌ ئه‌گه‌ر مردوو‌ه‌که‌ ئافره‌ت بیت و هیچ منداڵ یان کور یان کچی‌کی نه‌بیت و ته‌نها هاوسه‌رو دایک و باوکی له‌ دوا‌ی به‌جی‌ما‌بیت، ئه‌وا هاوسه‌ره‌که‌ی نیوه‌ی مو‌لکه‌که‌ی به‌رده‌که‌ویت، له‌ کاتی‌کدا دایکی سی یه‌ك و باوکی شه‌ش یه‌کی به‌رده‌که‌ویت، له‌ حاله‌تی وه‌ها تایبه‌تدا دایکه‌که‌ دوو ئه‌وه‌نده‌ی باوکه‌که‌ی به‌رده‌که‌ویت، ئه‌وه‌ راسته‌ که‌ وه‌کو یاسایه‌کی گشتی له‌ زۆرینه‌ی بارودۆخه‌کاندا ئافره‌ت نیوه‌ی پیاوی له‌ میراتی به‌ جی ماودا به‌رده‌که‌ویت، بۆ ئه‌مونه‌ له‌م بارودۆخانه‌ی خواره‌وه‌دا:

١- کچ نیوه‌ی نه‌و میراته‌ی به‌رده‌که‌ویت که‌ ده‌دریت به‌ کور.

٢- ئه‌گه‌ر که‌سی مردوو منداڵی له‌ دوا به‌ جی ما‌بیت؛ هاوسه‌ر یه‌ك له‌سه‌ر هه‌شتی پێده‌دریت، له‌ کاتی‌کدا پیاوه‌که‌ی یه‌ك له‌سه‌ر چوار.

٣- ئه‌گه‌ر که‌سی مردوو هیچ منداڵی‌کی نه‌بیت؛ هاوسه‌ر یه‌ك له‌سه‌ر چواری پێده‌دریت، له‌ کاتی‌کدا پیاوه‌که‌ی یه‌ك له‌سه‌ر دوو.

۴- ئەگەر كەسى مردوو هیچ ئەوۈ و كۆرەزايەكى نەبوو؛ ئەوا خوشك نيوەى بەشى براكەى پئدەدرئت.

لە ئىسلامدا ئافرەت هیچ ئەركىكى ئابوورى و دارايى لەسەر شان نىيە، ئافرەت پئش ئەوۈى شوو بكات ئەوا ئەركى لەسەر برا و باوكىيەتى بۆ پركردنەوۈى پئداوئىستىيەكانى و، پئدانى خەرجى جلو بەرگ و پۆژانەى، دواى ئەوۈى شوو دەكات ئەو ئەركەى لەسەر باوك و براى دەگوازئتەوۈ بۆ سەر شانى پياوۈەكەى يان كۆرەكەى.

ئىسلام پركردنەوۈى تەواو پئداوئىستىيەكانى خئزانى خستووۈتە ئەستۆى پيا، بۆ ئەوۈى بتوانئت ئەو پئداوئىستىيانە پربكاتەوۈ ئەوا دوو ھىندەى بەشى ژنى بەردەكەوئت لە مىراتى. بۆ ئموونە ئەگەر پياوئك بمرئت لە دواى خوئ (۱۵۰۰۰۰ روپيە) بۆ مندالەكانى (كۆر و كچئك) بەجئبھئلتئت؛ ئەوا كۆرەكە (۱۰۰۰۰۰ روپيە) و كچەكەش (۵۰۰۰۰ روپيە) بەردەكەوئت، چونكە ئەركەكانى مالەكە دەكەوئتە سەر شانى كۆرەكە و، پەنگە تەواوئ ئەو مىراتىيەى كە بەرىكەوتووۈ لە خزمەتى مالەكەيدا خەرجى بكات و، لە (۲۰%)ى بۆ بئىنئتەوۈ، لەلايەكى تر كچەكە كە (۵۰۰۰۰ روپيە)ى بەركەوتووۈ كەس زۆرى لئناكات، تەنانەت يەك تۆزئش لەو پارەيە سەرف بكات، دەتوانئت ھەمووى ھەلبگرئت، تۆ ئەو مىراتىيەت پئ باشە كە لە (۱۰۰۰۰۰ روپيە)دا (۸۰۰۰۰)ى سەرف بكەئت، يان (۵۰۰۰۰ روپيە)ت بەربكەوئت و ھەمووى ھەلبگرئت؟

پرسیاری شانزه‌هه‌م / ژيانی دواي مردن

چون ژيانی دواي مردن بسه‌لمينين؟

وه‌لام/

۱- باوه‌ربوون به ژيانی دواي مردن له سهر باوه‌ريکی
کویرانه بنيات نه‌نراوه:

زور خه‌لک پييان سه‌يره چون که سيک که مورکيکی زانستی و نه‌خلاقى هه‌بيت
بروا به ژيانی دواي مردن ده‌کات، خه‌لکی واداده‌نيت که هه‌رکه‌سى بروا
به ژيانی دواي مردن بکات، نه‌وا له‌سهر بنه‌ماي باوه‌ربوونیکي کویرانه‌يه،
برواي من به ژيانی دواي مردن له‌سهر وتوويزيکی ئاقلانه بنياتراوه.

۲- ژيانی دواي مردن بروايه‌کی ئاقلانه‌يه:

زياتر له هه‌زار ئايه‌ت له قورئانی پيروز هه‌يه که راستی زانستی تيدايه،
هه‌نديک له‌و راستيانه‌ی که له قورئاندا ئاماژه‌ی پيکراوه له‌م چه‌ند
سه‌ده‌ی رابردوودا سه‌لميتراون، به‌لام زانست هينده پيش نه‌که‌وتوو تاکو
هه‌موو ده‌قه‌کانی قورئان بسه‌لمينيت. وادابني (۸۰٪)ی هه‌موو نه‌وانه‌ی
له قورئاندا ئاماژه‌ی پيکراوه سه‌لميتراون و (۱۰۰٪) راست بوون و، نزیکه‌ی
(۲۰٪)ی ماوه تاکو ته‌واوی راستيه‌که‌ی بسه‌لمينيت، له‌گه‌ل نه‌و زانيارييه
سنوورداره‌ی که ئيمه هه‌مانه ناتوانين بليين که دلنباين له‌وه‌ی ته‌نانه‌ت
ريژه‌يه‌کی که له‌و (۲۰٪)ی يان ئايه‌تيکی هه‌له‌يه، هه‌رچه‌نده (۸۰٪)ی

قورئان (۱۰۰٪) راسته و، له (۲۰٪) تا ئیستا نه سه میټراوه، لوژیک ته وه مان پیده لیت که تهو (۲۰٪) هس راسته، هه بوونی ژیانی دوی مردن له قورئاندا ئاماژه پیکراوه ده که ویتته تهو (۲۰٪) ناروونه که لوژیک به راست له قه له می ده دات.

۳- چه می ناشتی و به های مروّف بئ سووده به بئ چه می ژیانی دوی مردن:

ئایا دزیکردن کاریکی باش یان خراپه؟ که سیکی ئاسایی پهنکه بلیت تهوه دزیکردنه کاریکی خراپه، چون که سیك که باوه پی به ژیانی دوی مردن نییه ده توانیت قه ناعت به تاوانباریکی به ده سلات و کاریگر بکات که دزیکردن کاریکی خراپه؟ وا دابنی که من به هیترین و کاریگرترین تاوانباری سهر زهویم، له هه مانکاتیشدا که سیکی زیرهک و لوژیکیم، من ده لیم دزیکردن باشه، چونکه واده کات که ژیانیکی خوشم هه بیت، ته گهر ههر که سیك خالیکی لوژیکیم له به ردهم دابنیت له وهی بوچی دزیکردن کاریکی خراپه بو من، من راسته وخو تهو که سه ده وه ستینم بهم خالانهی لای خواره وه:

یه گهم: تهو که سهی که دزی ده کات تووشی ناره حه تی ده بیتته وه.

هه ندیک پهنکه بلین تهو که سهی که دزی ده کات تووشی ناره حه تی و زه حمت ده بیت، من به دلنیا ییه وه رازیم به وه که زور خراپه بو که سیك که دزی بکات، به لام دزیکردن بو من باشه، ته گهر من هه زار دۆلار بدزم

ئەوا دەتوانم لە رېستورانتيكى پىنج ئەستېرەيى ژەمىكى باش بخۆم.

دووەم: ئەى ئەگەر كەسك دزى لە تۆ بكات؟

هەندىك كەس مناقەشەى ئەو دەكەن كە رەنگە رۆژىك دزىش لەمن بكرىت، بەلام كەس ناتوانىت دزى لەمن بكات، چونكە من تاوانبارىكى زۆر بە دەسەلاتم سەدان پاسەوانى تايبەتيم هەيه، من دەتوانم لە هەركەسك كە بمەوئ دزى لىبكەم، بەلام كەس ناتوانىت ئەو كارە لەگەل من بكات، چونكە كەس ناتوانىت دزى لە دزىكى شارەزاي وەك من بكات.

سپيەم: رەنگە پۆليس دەستگيرت بكات.

رەنگە هەندىك كەس بلىن ئەگەر دزى بكەيت ئەوا لە لايەن پۆليسەو دەستگير دەكرىت. لىرەدا من دەلىم كە پۆليس ناتوانىت من دەستگير بكات، چونكە پۆليس مووچەى خۆى هەيه لەلاى من و، تەنانەت مووچە بە وەزىرەش دەدەم، من لەگەل ئەو دەدام ئەگەر كەسكى ئاسايى دزى بكات دەستگير دەكرىت و پۆليس خراپى بەسەر دەهينىت، بەلام ناتوانم ئەو كارە بەرامبەر بە من بكەن، چونكە من تاوانبارىكى بە دەسەلاتم. كەواتە يەك هۆكارم پى بلى كەوا لەمن بكات كە دەست لە دزى هەلبگرم.

چوارەم: پارەيهكى ئاسانە.

هەندىك دەلىن دزىكردن پارەيهكى ئاسانت وەچنگ دەخات، ئەو وەش يەككە لەو هۆكارانەى كە وا دەكات دزى بكەم، ئەگەر كەسك دوو بژاردەى لەبەردەست بىت بۆ پارە پەيدا كردن يەككيان ئاسان و ئەويتريان

قورس، كامەيان ھەلدەبژىریت؟ بەدلىيايىھە ۋە ئاسانەكە.

پىنچەم: ئەو دەرىزى مەۋقايەتتە.

ھەندىك پىم دەلىن كە دزىكردن دژ بە مەۋقايەتتە ۋە مەۋق دەبىت ئاگادارى مەۋقەكانى تىر بىت، من پىسار دەكەم كى ئەو ياسايە داناوھە كە ناوئراوھ «مەۋقايەتتە»؟ من بۆچى پەپەھە ۋە ياسايە بىكەم؟ ئەو ياسايە پەنگە بۆ كەسانى بەسۆز باش بىت، بەلام من كەسىكەم كە بەرژەۋەندى ۋە قازانجەكانم پىش گىنگىدان بە مەۋقەكان دادەنىم.

شەشەم: دزىكردن كارىكى خۇ پەرستانەتتە.

پەنگە ھەندىك كەس بلىن كە دزىكردن كارىكى خۇ پەرستانەتتە، مەنىش ھاورام لەگەلىاندا، بەلام بۆچى من خۇپەرست نەبەم؟ دزىكردن يارمەتىم دەدات ژيانىكى خۇشە ھەبىت ۋە چىژى لى بىنىم.

۴- ھىچ ھۆكارىكى لۆژىكى نىيە بۆ دزىكردن تا كارىكى خراب بىت.

ھەرچەندە ھەموو ئەو گەتوگۆيانە ۋە ھەۋلىان دەدا بىسەلمىن كە دزىكردن كارىكى خرابە بى سوودبوون، ئەو گەتوگۆيانە پەنگە باوەر بە كەسىكى سادە بىتىن، بەلام ناتوان باوەر بە كەسىكى بە دەسەلات ۋە كارىگەرى ۋەكە من بىكات، ھىچ كام لەم مەناقەشانە ناتوان پىگىرى لە ھىژى مىشك ۋە لۆژىك بىكەن، جىتى سەرسورمان نىيە كە زۆر تاوانبار ھەن لە جىھاندا؛ كە دەستدرىژى سىكىسى... ھتە دەكەن ۋ، ۋەكو كەسىكى باش

۵- موسولماننیک ده توانیت قه ناعهت به تاوانباریکی به دهسه لات بکات.

ئیتستا با بیروکه کان بگۆرین، وادابنن تۆ تاوانباریکی به دهسه لاتیت له جیهاندا که پۆلیس و وهزیره کان مووچهت لی وهرده گرن و، سوپاش ههیه تا بتپاریزیت، منیش موسولماننیکم که بپوات پیده هیتم که دزیکردن و لاقه کردن و فیلکردن... هتد کاری خراپن، نه گهر من وتووێژه کان به رهو پیش بهم بۆ نه وهی بیسه لمینم که نهو کارانه خراپن؛ نهوا تاوانباره که به ههمان شیوهی پیشتر وهلامم ده داته وه. من هاوپرام له گه له نه وهی که تاوانباره که لۆژیکی بوو له هه موو گفتوگۆکانیدا و راست بوو، نه گهر کاتیک که نهو تاوانباریکی به دهسه لات و تاوانبار بیت.

۶- هه موو مروقیك دادپهروهری دهویت:

هه موو مروقیك ئاره زووی دادپهروهری ده کات، ته نانهت نه گهر بۆ کهسانی تریشی نهویت نهوا بۆ خووی دهیهویت، هه ندیک کهس مهست بوون له دهسه لاتدا و ئازار چهشتن دهسه پینن به سه ر نهوانی تر دا، هه مان نهو خه لکانه به رهه لستی دهرده برن کاتیک کاریکی نادادپهروهرا نه به رامبه ر به خویان نه نجام ده دریت، هوکاری نه وهی که نهو خه لکانه ی که بی هو ش و بی ئاگا ده بن به رامبه ر به ئازار چهشتنی کهسانی تر؛ نهوا به هو ی په رستنی دهسه لات ه وهیه، نهو دهسه لات و کاریگه ریه ی که خو یان هه ستی پی ده کهن، نه ک پیگه ده گریت له وهی که نادادپهروهری به سه ر خه لکدا

بسه پښت، به لکو خويانی پي له خه لکانی تر ده پاريزن که نادادپه روه ر بن
به رامبه ريان.

۷- خوا به هيژترين و دادپه روه رترينه:

من وه کو موسولمان په ننگه باوهر به تاوانبار بهيتم سه بارهت به هه بوونی
خوا (به ثماژه کردن بو ټو وه لمانه ی که بوونی خوا ده سه لمینن) که
ټو خودایه به هيژتر و دادپه روه رتره له ټو، له قورثانی پيروژدا هاتووه
ده فهرمويت:

«به راستی خوا به قه دهر تۆزقالیک سته م (له ئاده ميزاد) ناکات، خو ټه گهر
چاکه يه ک هه بيت (به ره که تی به سهردا ده رژیښت و) چهند به رابه ری
ده کات و له لایه نی خوږه وه پاداشتی گه وره و بی سنوور ده به خشیت
(به چاکه خوازان)» (۴۰/۴).

۸- بوچی خوا سزام نادات:

ټه گهر که سی تاوانبار که سیکی لوژیکی و زانستی بیت هاوپایه له گهل
ټه وهی که خوا بوونی هه یه دواي ټه وهی که راستیه زانستییه کانی قورثان
سه بارهت به بوونی خواي بو ده خه ینه پروو، به لام په ننگه هه ندیک جار
مناقشه ی ټه وه بکات ټه گهر خوا هینده به ده سه لات و دادپه روه ر ټه ی
بوچی سزای من نادات؟

۹- ئەو كەسانەى كە كارى ناداد پەرورەرانە دەكەن دەبىت

سزا بدرىن:

هەموو كەسك لەو كەسانەى كە دەنالین بە دەست نادادپەرورەرى و خراپى بارى دارابى و كۆمەلایەتى، بە دنیایەو دەیانەوئىت كە تاوانبارانى نادادپەرورەرى سزا بدرىن، هەموو كەسكى سادە ئاواتەخوازە كە كەسانى دز و خراپەكار دەرسىكيان دابدريت، هەرچەندە ژمارەيەكى زۆر لە تاوانبارەكان سزادراون هېشتا زۆريان ماوہ كە سزا نەدراون و بووراون لە هەموو باجك، ئەوان ژيانكى خوش و ئاسوودە دەژين تەنانەت زۆر بە سەربەستانە دەژين، ئەگەر نادادپەرورەرى كرا بەرامبەر كەسكى خاوەن دەسەلات لەلایەن كەسكەوہ كە لەو دەسەلاتى زياتر بىت؛ ئەوہ ئەوانيش دەیانەوئىت كە تاوانكارانى نادادپەرورەرى سزا بدرىن.

۱۰- ژيان تاقىكردنەوہىە بۆ ژيانى دواى مردن:

ژيان تاقىكردنەوہ و هەلسەنگاندنە بۆ ژيانى دواى مردن، وەكو لە قورئانى پيروزدا خواى گەورە دەفەرموئىت: {الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْعَفُورُ} (المملك: ۲)، واتە: (ئەو خوايەى كە مردن و ژيانى دروستكرد، بۆ ئەوہى تاقيتان بكاتەوہ كامەتان كار و كردهى چاكتر و باشترە پاشانيش بە پيى ئەوہ پاداش وەرگرىتەوہ، وە تەنھا ئەو دەسەلاتدارە).

۱۱- دادپەرورەرى كۆتايى لە پۆژى دوايیدا، خواى گەورە لە قورئانى پيروزدا دەفەرموئىت: {كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوَفَّوْنَ أَجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَمَنْ

زُخْرِحَ عَنِ النَّارِ وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ { آل عمران: ۱۸۵}، واته: (هه موو که سیڅ بڼ جیاوازی تامی مردن ده چیژی، پوژی قیامت گشت کرې و پاداشی خوټانتان ده دریته وه، ټینجا هه رکه سی له ناگر دوور خرایه وه برایه به هه شته وه بڼ شک سهر فراز و سهرکه وتوو ده بیت، ژیاڼی ئه م دونیا به ش ته نیا خوڅی و له زه ټیکي که م و چه واشه کار و فریوده ر و خسته به ره که واته وشیار بن).

داده پروه ری کوټای له پوژی دوايي دیت، دواي نه وه ی که که سیڅ ده مریت له پوژی دوايیدا له گه ل هه موو مروقه کانی تر زیندوو ده بیت هه، گونجاوه نه گه ر که سیڅ به شیڅ له سزا کانی وه ربگریټ له دنیا دا، پاداشت و سزای کوټای ته نها له پوژی دوايیدا ده بیت، په نگه خواي گه وره له دنیا دا سزای دزیڅ یان که سی خراپه کار نه دات، به لام به دلنیا به وه له ژیاڼی دواي مردن به سزای خوڅی ده گات.

۱۲- چ جوړه سزایه کی مروځ به سهر هیتله ر ده سه پیڼریت:

هیتله ر له سهرده می فهران په وایه تی خویدا شه ش ملیوڼ جوله که ی کرد به خو له میښ، نه گه ر پولیس ده ستگیری بکردایه چ سزایه که ده سه پیڼرا به سهر هیتله ردا؟ زوړترینی نه وه ی که ده یان توانی بی که ن نه ویش دانانی هیتله ر له ناو ژووری گازدا تا کو ده مرد، به لام ئه م سزادانه له به رامبه ر کوشتنی په که جوله که یه، نه ی چی سه باره ت به سزای کوشتنی پیڼج ملیوڼ و نو سه د و نه وه د و نو هه زار و نو سه د و نه وه د و نو جوله که که ی تر؟

۱۳- خودا ده توانیت له ئاگری دۆزه خدا زیاد له شه ش ملیون جار هیتلەر بسوتیتیت، خوی گه وره له قورئانی پیروژدا ده فهرمویت: {إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا سَوْفَ نُصْلِيهِمْ نَارًا كُلَّمَا نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ بَدَّلْنَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَذُوقُوا الْعَذَابَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَزِيزًا حَكِيمًا} (النساء: ۵۶)، واته: (بیگومان نه و که سانه ی به ثایهت و نیشانه کانی ئیمه بیباوهرن له دواروژدا ده یانبهینه ناو ئاگریکی بلیسه دار و گهرمه وه نه یانبرژینتی ههر جاره ی که پیستی جهسته یان داپلخا و سوتا، چهند پیستیکی تریان بو نه گورین له جیتی نه ودا تا پتر نه و سزایه بچیژن، به راستی خوا ده سه لاتداری کاردرسته ههرگیز له خووه سزای هیچ که سیک نادات)، نه گهر خوا بیهویت نه و زیاتر له شه ش ملیون جار هیتلەر له ئاگری دۆزه خدا ده سووتیتیت.

۱۴- هیچ چه مکیکی به های مروّف و باش و خراب نییه؛ به بئ چه مکی ژیانی دوا ی مردن:

نه وه پروونه بئ باوه رهینانی که سیک سه بارهت به ژیانی دوا ی مردن؛ چه مکی به های مروّف و سروشتی باش و خراب شتیکی نهسته مه، بو نه وه ی بیسه ملیتیت نه وه ی که ده یکات نادا په روه رانه یه، به تایهت کاتیک نه و که سه ده سه لاتدار و کاریگهر بیت.

پرسیاری هه فده هه

**بۆچی موسولمانان دابه شبوون به سهر چه ندين
رېياز و قوتابخانهی فیکری جياوازدا؟**

**له کاتیکدا موسولمانان بر وایان به یهک خوا ههیه و،
شوینکته و تهی یهک قورئانن، باشه بۆچی چه ندين رېياز
و چه ندين قوتابخانهی فیکری جياواز له نيوانیاندا ههیه؟**

وهلام/

۱- ده بیئت موسولمانان یه کگرتوو بن:

ئه وه راستیه که موسولمانان ئه مرۆ دابه شبوون له نیوان خویندا، تراژیدیا که
له وه دایه که ئه و جوړه دابه شبوونه له لایه ن ئیسلامه وه پالېشتی ناکریت،
ئیسلام بر وای به یه کگرتووی و یه کیتی ههیه له نیوان شوینکته و تووانی،
قورئانی پیروژ ده فهرمویت: {وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا
نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا
وَكُنْتُمْ عَلَى شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ
تَهْتَدُونَ} (آل عمران: ۱۰۳)، واته: (به تیکرا گشتان ده ست به پرشتهی ئاینی
خوا و قورئانه که یه وه بگرن و قهت لئی نه تراژین و کاریک مه که ن بیته
هووی په رت بوونتان، به خشش و نیعمه ته کانی خوا وه بیربێنن، ئه و ده مه
که ئیوه له سه رده می نه فامیدا دژ به یه کتر بوون ئینجا خوا به به زه یی هوگری
و ته بایی خستو ته وه نیوان دله کانتانه وه، ئه و جا ئیستا به هووی به خشش و

میهره بانی خوځه وه بوونه برا و کینه ی چه ندين سآله له دلتان ده رچوو، نه و کات ئیوه له سهر لیواری چالیکې پر له ناگر بوون و پرزگاری کردن لئی، خوا به و شیوه یه جوانه نایه ته کانی روون ده کاته وه بوټان به شکو ریی راست بدوزنه وه و پینوین بن).

چ جوړه حه بلېک خوای گه وړه مه به ستیه تی له م نایه ته دا؟ خوای گه وړه مه به ستی له و حه بله «خودایه» که هه موو موسولمانان پیویسته به توندی ده ستی پیوه بگرن، له م نایه ته دا دوو جار دوو پاتکردنه وه هاتووه له گه ل ووتنی «هه موو پیکه وه ده ستی پیوه بگرن»، هه وړه ها ده فهرمویت «نابیت دابه ش بن»، له نایه تیکې تر دا هاتووه خوای گه وړه ده فهرمویت: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ...} (النساء: ۵۹)، واته: (ته ی ته و که سانه ی باوه پرتان هیناوه گوپرایه لی فهرمانه کانی خوا و پیغه مبه ر بن له هه موو کاروباریکدا وه گوپرایه لی کاربه ده ستان و کارسازانی خوټان بن، وه ته گه ر کیشه تان هه بوو ته و بیکیږنه وه بو لای خوا و پیغه مبه ر...). که و ابوو نابیت به هیچ جوړیک کیشه کانتان به رنه لای تاعونه کانی سه رده م، هه موو موسولمانان پیویسته شوینکه و ته ی قورټان و فهرمووده بن و نابیت دابه ش بن له یتوان خویندا.

۲- دروستکردنی ریبار و به ش قه ده غه یه له ئیسلامدا:

خودا له قورټانی پیروژدا ده فهرمویت: {إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيعًا لَسَتْ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ إِمَّا أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ} (الأنعام:

۱۵۹)، واته: (بیگومان ئەو کەسانەى دینی خوئیانیان پەرت و بلاوکرد و بوونه چەند دەستە و بەستەیه کی جیاواز و لیکترازاو، تۆ کاریکت بەوان نیه، بەراستی بریاری چاره‌نوسیان هەر لای خوایه پاشانیش به هه‌کاری کردووایه ئاگاداریان ده‌کات). له‌م ئایه‌ته‌دا هاتوو هه‌کاری ئەوانه نه‌که‌ین که ئایینه‌که دابه‌ش ده‌که‌ن بۆ چەند به‌ش و پڕیازیک، به‌لام کاتیک یه‌کیک پرسیار له‌ موسولمانیک ده‌کات و لیتی ده‌پرسیت: «تۆ کیت؟» وه‌لامی باویان ئەوه‌یه: «ده‌لی من سوننه‌م یان شیعهم» هه‌ندیک ناویان له‌خۆ ناوه‌ هه‌نه‌فی یان شافعی، یان مالیکی یا هه‌مبه‌لی، هه‌ندیکی تر ده‌لین: دیوبه‌ندی له‌ کاتیکدا هه‌ندیکی تر به‌ خویان ده‌لین: بارقیلی.

۳- پیغه‌مبه‌ره‌که‌مان موسولمان بووه‌:

که‌سێک ره‌نگه‌ پرسیاری ئەوه‌ بکات له‌ موسولمانان پیغه‌مبه‌ری خۆشه‌ویستمان کتیه؟ ئایا ئەو هه‌نه‌فی یان شافعی یان هه‌مبه‌لی یان مالیکی بووه؟ له‌ وه‌لامدا ده‌لین: نه‌خیر، ئەو موسولمان بووه، هاوشیوه‌ی هه‌موو پیغه‌مبه‌ر و په‌یامبه‌ره‌کانی تری خودا، له‌ قورئانی پیرۆزدا هاتوو هه‌: {قَلَمًا أَحَسَّ عِيسَى مِنْهُمْ الْكُفْرَ قَالَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ أَمْنَا بِاللَّهِ وَاشْهَدْ بِأَنَا مُسْلِمُونَ} (آل عمران: ۵۲)، واته: (ئینجا هه‌ر که عیسا هه‌ستی کرد ئەوان باوه‌ری پیناکه‌ن وتی کێ بێ له‌به‌ر خوا یار و یاهه‌رم بێت په‌په‌روه‌ی له‌ دینه‌که‌ی بکه‌ین، شاگرده‌ دلسۆز و پالوته‌کانی ووتیان هه‌ر خۆمانین له‌به‌ر ئایینی خوا یاریده‌ده‌رین به‌ ته‌نها ئاماده‌ین خۆ به‌خت بکه‌ین بۆ خوا باوه‌ری دامه‌زراومان به‌ خوا هه‌یناوه‌ و تۆش شایه‌ت به‌ عیسا که به‌راستی ئیمه‌ موسولمان و ملکه‌چی فه‌رمانی

خواین).

له قورئاندا، له سووره تی (قُل عمران) دا هاتووو که عیسا پیغهمبه ر (علیه السلام) موسولمان بووه و، له ثابته تی (٦٧) ی هه مان سووره تدا هاتووو که ئیبراهیم پیغهمبه ر (علیه السلام) مه سیحی یان جوله که نه بووه، به لکو ئه ویش موسولمان بووه: {مَا كَانَ إِبْرَاهِيمُ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلَكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُّسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ} (آل عمران: ٦٧)، واته: (دلنیا بن که ئیبراهیم نه جوله که و نه گاور بوو به لکو یه کتا په رست و ملکه چ و پاسال و موسولمانیک بوو ته نها ساتیکیش له هاوبه ش په یدا که ران نه بووه).

٤- قورئان ده فرمویت هه مووتان به خوئان بلین موسولمان:

یه که م: ئه گهر که سیك ئه و پرسیاره له موسولمان بکات و لئی بپرسیت تو کیت؟ ئه واپیویسته له وه لامدا بلیت من موسولمانم نه ک حه نه فی... هتد: {وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ}. (فصلت: ٣٣)، واته: (کی له و که سه قسه ی جوانتره خه لک به ره و یه ک خوا ناسی و بو ئیسلام کردنه په یره و و پروگرام بانگ ده کات، وه کرده وه ی چاکیش ده کات و به شانازی یه وه ده لیت «من یه کیکم له موسولمانان»).

دووهم: پیغهمبه ر له کاتی ناردنی نامه بو پاشا و فره مان په و ناموسولمانه کان به مه به ستی بانگه یشترکردنیان بو سهر ئایینی ئیسلام، له و نامانه دا هاتووو و له قورئانی پیروژدا باسکراوه: {قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا

مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَا مُسْلِمُونَ} (آل عمران: ۶۴)، واته: (ئەي پيغەمبەر بە خاوەن نامەکان بڵێ وەرن با ئیمە و ئیوە لەسەر وشە و بەرنامەیهك سوور بین که بۆ هەردوو لامان چوونیه که و یەکسانە، وەرن با جگە لە خوا کەسی تر نەپەرستین و هیچ شتیکیش نەکەینە شەریک و هاوبەش، هەندیکیشمان لە جیاتی خوا نەکەینە خوا و بپەرستێن، ئینجا ئەگەر هەر پروویان لەو قسە راستیە وەرگێرا و بۆ یەکتا پەرستی نەهاتن بە دەمتانەوه، بە راشکاوی پێیان بڵێن دەسا ئیوە بە شایەت بن بزانن که بە راستی ئیمە موسوڵمان و ملکه چی بریاره کانی خوان).

۵- ریز له هەموو زانیانی ئیسلام بگره:

پێویستە ئیمە ریز له هەموو زانیانی ئیسلام بگرین له ئیواناندا چوار پێشەوا لەوانە پێشەوا؛ ئەبو حەنیفە، پێشەوا شافعی و، پێشەوا حەمبەل و، پێشەوا مالک (خوای گەورە لێیان رازی بێت)، ئەوان توێژەر و یاسازانی گەورە ی ئیسلام بوون، خوا خۆی پاداشتیان بداتەوه بۆ لیکۆلێنەوهی کارەکانیان، کەسێکە ناتوانێت بەرھەڵستی بکات ئەگەر کەسێک رازی بن لە گەڵ دیدەکان و لیکۆلێنەوه کانی پێشەوا ئەبو حەنیفە و پێشەوا شافعی ...هتد بۆ کاتێک پرووبە پرووی ئەو پرسیارە دەبێتەوه کە تۆ کییت؟ ئەوا پێویستە وەلامە کە «من موسوڵمانم» بێت.

رەنگە هەندیک مناقشە ی ئەو بەکەن بە هێنانەوهی فەرموودەیهکی پێغەمبەرمان (صلی اللہ علیہ وسلم) لە سونەنی ئەبو داوددا لە ژمارە (۴۵۷۹) لەم فەرموودەیهدا پێغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) رایگەیانندوووە کە: «ئومەتە کەم پەرت دەبێت بۆ ۷۳ ریباز» ئەم فەرموودەیه

ئەو ەرادەگەيەنئيت كە پيغەمبەر پيشبيني كردهو ە كۆمەلگاي ئىسلامى
بئيت بە (۷۳) رېياز، ئەو نەيفەرموو ە كە موسولمانان دەبئيت چالاك بن لە
دابهشبوون.

قورئانى پيروژ فەرمانى ئەو ەمان پيدەكات كە بەش و رېياز لە ئايىنى
ئىسلامدا دروست نەكەين، ئەوانەي كە شوئىنكەوتە و پەروەردەي قورئان و
فەرموودەي صەحيحن و بەش نەبوون؛ ئەوا ئەوان لەسەر رېگاي راستين،
بە گوئىرەي فەرموودەيەكي ترى ژمارە (۱۷۱) پيغەمبەر فەرموويەتي:
«ئومەتەكەم بەش دەبئيت بۆ (۷۳) رېياز و ەمووشيان لە ئاگري دۆزەخدا
دەبن جگە لە يەك رېياز، ەاو ەلەكاني لە پەيامبەري خوايان پرسى كام
رېيازەيە؟ پيغەمبەري خوا (د.خ) لەو ەلامدا فەرمووي: ئەو رېيازەي كە من
و ەاو ەلەكاني لەسەرە».

لە قورئانى پيروژدا لە چەند ئايەتتيدا ئاماژە بۆ ئەو ەكراو ە: «گوئرايەلى خوا
و پەيامبەري خوا بن» موسولمانى راستەقينە پئويستە تەنھا شوئىنكەوتەي
قورئانى پيروژ و فەرموودەي صەحيح بئيت، دەتوانيت ەاورابيت لەگەل
ەموو زانايەكي ئىسلام تا ئەو كاتەي لەگەل قورئان و فەرموودەي صەحيحدا
يەك دەگرنەو ە، ئەگەر ئەو ەاورابوونە لەدژى قسەي خوا و سوننەتي
پيغەمبەر (د.خ) بئيت ئەوا ەيچ بە ەايەكي نيبە، بئى گوئدانه ئەو ەي كە ئەو
زانايە چەندى زانيبئيت، بەويستى خوا زۆرينەي جياوازييەكان و كيشەكان
چارەسەر دەبن و دەتوانين ئوممەتتەكي موسولمانى يەكگرتوومان ەبئيت.

پرسیاری ههژدهههه

هه‌موو ئایینه‌کان داوا له مرۆف ده‌کەن کە
کەسی باش بن، بۆچی ده‌ییت مرۆقه‌کان ته‌نها
په‌یره‌وی ئایینی ئیسلام بکەن؟

هه‌موو ئایینه‌کان به شی‌وه‌یه‌کی سه‌ره‌کی شوینکه‌وتووانی دادپه‌روه‌ر ده‌کات که کاری باش بکه‌ن، بۆچی ده‌بی‌ت ته‌نها شوینکه‌وته‌ی ئایینی ئیسلام بین؟

وولام /

۱- جياوازی سەرەکی نۆوان ئايینی ئیسلام و زۆربەى ئایینەکانى تر:

هه‌موو ئایینه‌کان به‌شیوه‌یه‌کی سه‌ره‌کی داوا له‌ مڕۆڤ ده‌کات که‌ که‌سانی
باش بن و له‌ کاری خراپ دوور بکه‌ و نه‌وه‌، به‌لام ئیسلام له‌ سه‌روو نه‌وانه‌وه‌
کار ده‌کات، ئیسلام پڕیبه‌ریمان ده‌کات بۆ پڕیگای دیار بۆ نه‌نجامدانی کاری
باش و سه‌رینه‌وه‌ی کاری خراپ له‌ نێوان تاکه‌کان و کۆمه‌لدا، ئیسلام ده‌چیته‌
ناو سه‌روشتی کۆمه‌لگای ئالۆزی مڕۆڤه‌کان، ئیسلام پڕنۆینی خۆ دروستکردن
ده‌کات، هه‌ر بۆیه‌ به‌ ئایینی ئیسلام ده‌وتریت: «ئایینی سه‌روشتی مڕۆڤ».

۲- ئىسلام فەرمانىمان پى دەكات كە خۇمان بەدوور بگرين
لەدزىكردن و، چۆنیه تی لەناوبردنی دزىكردنمان بۆ
باسدەكات.

یەكەم: ئىسلام وەسفى چۆنیه تی لەناوبردنی دزىكردن دەكات:
هەموو ئایینه سەرەكییه كان شوینكە و تەوانیان دادپەرورەر دەكەن كە
دزىكردن كاریكى خراپە، ئىسلامیش بەهەمان شتو. كەواتە جیاوازی چیه
لەنیوان ئىسلام و ئایینه كانى تر؟ جیاوازییه كە دەكەوێتە سەر ئەو راستییە
كە ئىسلام لەگەڵ ئەوێ كە موسوڵمانان وا فێردەكات كە دزىكردن كاریكى
خراپە، رێگایەكى پراكتیکیشمان نیشان دەدات لە دروستكردنی پێكها تە
كۆمەلگایەك كە دزى تێدا نەكریت.

دووهم: ئىسلام باسى زەكات دەكات:
ئىسلام وەسفى سیستەمى زەكات دەكات كە بەخشیشىكى سالانەى
ناچارىیه:

ياسای ئىسلام باسى ئەو دەكات كە هەموو كەسێك كە پارەى لە خۆى
زیاترى پاشەكە و تەكردوو، بەرێژەیهك كە زیاتر لە (۸۵) گرام ئالتون؛ ئەوا
پێویستە (۲،۵٪)ى بێهەشت، ئەگەر هەموو كەسە دەوڵەمەندەكانى دونیا
بە دڵسۆزانە زەكات بێهەشت ئەوا هەژارى لەسەر زەوى نامینیت و نەهێچ
كەسێك لە دونیادا نابیت كە لە برساندا بمریت.

سییه: ئه و ده رته نجامانه ی که له ئه نجامی جییه جیکردنی شه ریه تی
ئیسلامه وه وه ده ست دیت:

ئه مه ریکا به یه کیک له ولاته پیشکه وتوووه کانی دونیا داده نریت ناخوشه ختانه
به رزترین پیژهی کوشتن و دزیکردن و تالانکردنی تیدا تو مارکراوه، وا دابن
ئه گهر شه ریه تی ئیسلام له ئه مه ریکا جییه جی بکریت، یان به مانایه کی تر
هه موو ده وله مه نده کانی ئه مریکا (۲,۵٪) ی بیبه خشیت له سه رو (۸۵*گرام
تالونه وه که پاشه که وتیانکردوووه و، هه موو دز و تالانکارییه کان ده ستیان
بپردریت وه کو سزایه ک، ئایا ئه و کات دزیکردن له ئه مه ریکا نزم ده بیته وه
یان به رز؟ به سروشتی پیژه که کهم ده بیته وه. من هاو پام له گه ل ئه وه ی
ده سترینی دزه کان جییه جی بکریت ئه و ملیۆنان که س بئ ده ست ده بن،
مه به سته که لیڤه دا ئه وه یه که پیژهی دزیکردن زۆر کهم ده بیته وه.

دزه کان جوانتر بیر له کرداری دزیکردنه که ده که نه وه پیش ئه وه ی یه کیک
ده سته کانی له ده ست بدات، ته نیا ئامانجی جییه جیکردنی ئه م یاسایه
ئه وه یه که زۆرینه ی دزه کان بئ ئومید بکات و، پیژه یه کی زۆر کهم
ده مییته وه که دزی بکات؛ له ئه نجامیشدا ده ستی ژماره یه کی کهم له
خه لکی به هو ی دزیکردنه وه ده پردرین، به لام له به رامبه ردا ملیۆنان که س
به ناشتی و ئارامی ده ژین.

۳- ئىسلام رېڭە دەگرېت لە لاقەکردنى ئافرهتان و،
حىجابى بۆ پياوان و ئافرهتان پېئويست کردوو و، سزاي
لە سىدارەدانىش بەسەر ئەو کەسانەدا دەسەپىنئىت کە
دەستدرېژى سىکسى دەکەنە سەر کەسىک.

يەكەم: ئىسلام وەسفى چۆنەتە لەناوبردنى ئازاردان و لاقەکردنى ئافرهتان
دەکات:

هەموو ئايىنە سەرەکیەکان ئاماژە بەو دەکەن ئازاردان و لاقەکردنى
ئافرهتان تاوانىکى گەورەيە، ئىسلامىش هەمان بىروپاي هەيە دەي کەواتە
جياوازی چيە لەتوان ئايىنەکانى تر و ئايىنى ئىسلامدا؟ جياوازییەکە
ئەوہيە کە ئايىنى ئىسلام رېژىکى زياترى بۆ ئافرهت داناو، ئازاردان و
دەستدرېژىکردنە سەر ئافرهتانی بە تاوانىکى مەترسیدار داناو و، رېگایەکی
روونیشى باسکردوو کە چۆن کۆمەلگا خۆی بە دوور بگرېت لەو جوړە
تاوانانە.

دووہم: حىجاب بۆ پياوان: (لە پەرەکانى پېشووتردا باسکراو).

سێهەم: حىجاب بۆ ئافرهتان: (لە پەرەکانى پېشووتردا باسکراو).

چوارەم: حىجاب ئافرهتان لە ئازاردان دەپارېژىت: (لە پەرەکانى پېشووتردا
باسکراو).

پنجەم: نموونەى دوو خوشکە دوانەکە: (لە پەرەکانى پېشووتردا باسکراو).

شەشەم: سزاي لە سىدارەدان بۆ ئەو کەسانەى کە دەستدرېژى سىکسى

دەکەنە سەر ئافرهتان: (لە پەرەکانى پېشووتردا باسکراو).

هەوتەم: ئەمریکا زۆرتري رېژەى دەستدرېژى کردنە سەر ئافرهتەى

تۆمارکردوو: (لە پەرەکانى پېشووتردا باسکراو).

دوای ئه وهی به لگه و که سه کان ئاشکرا ده بن و دهرده که ویت که سیک
ناموسولمان ئه و کاره ی ئه نجامداوه ئه و به بی به ها ته ماشای پرووداوه که
ده کریت.

سییه م: ئه گهر پیاویکی موسولمانی ته مه ن (۵۰ سال) کچیکی (۱۵ سال)
ماره بکات به پره زامه ندی خوی؛ ئه و له لاپه پره ی یه که می راگه یه ندنه کاند
بلاوده کریتته وه، به لام کاتیک پیاویکی ناموسولمانی ته مه ن (۵۰ سال)
ده ستریزێ سیکسی بکاته سهر کچیکی (۶ سال) له هه واله کاند زور
به بی گرنگی و بی به ها باسده کریت و، له ناو کورته ی هه واله کانی هه موو
پوژیکێ ئه مریکا دا بلاوده کریتته وه، له تیکرای (۲۷۱۳) حاله تی لاقه کردن
که پروویانداوه هیچیان نه بوونه ته جیی بایه خی ده زگا کانی راگه یانندن
هه رچه ندنه له و جوړه حاله تانه بوونه ته شیوازیکی ژیان له ئه مریکا.

۲- که سانی که مته رخه م له هه موو کوومه لگایه کدا هه یه:

من ئاگادارم له وهی هه ندیک موسولمان هه ن که ناراستن و جیی باوه پ
نین، به لام راگه یانندنه کان به وشیه یه بیرده که نه وه که ته نیا موسولمانان
له م جوړه کارانه دا تیه و گلاون، له کاتیکدا له هه موو کوومه لگایه کدا که سانی
که مته رخه م هه ن و، کوومه لگای ئیسلامیش به دهر نییه له و جوړه که سانه.

۳- له ئه نجامدا موسولمانه کان باشت رینن:

سه رباری هه بوونی هه موو ئه و جوړه که سانه له کوومه لگای ئیسلامیدا،
به لام هیشتا باشت رین کوومه لگای جیهان پیکدینن، ئیمه ی موسولمانان

گه وره ترين كۆمه لگايين كه مادده كحوليه كان به كارناهيئين. به تيكر ا ئيمه
كۆمه لگايه كين كه زورترين به خشينمان ههيه له جيهاندا؛ له به رامبه ردا
كه سيك يان لايه نيك نيهه كه مۆميكي ئوميد بۆ موسولمانان دابگيرسيئيت
له و شوينه ي كه نه هامه تي ههيه.

٤- له چاوي شوڤير ههيه وه بريار له سه ر ئۆتۆمبيله كه مه ده ن:

ئه گه ر ده ته وي ت بريار له سه ر دوامو دي لي ئۆتۆمبيلي جوړي مارسيدس
بده يت كه تا چه ند باش يان خراپه، ئه وا نابيت برياره كه له سه ر بنه ماي
چونيه تي به كارهيئاني ئۆتۆمبيله كه بيت له لايه ن ئه و شوڤيره ي كه
ليده خوړي ت و، به شيوهيه كي خراپ به كاريد هئي ت، به لكو ده بيت
ته ماشاي توانا و ليه اتووي و سه لامه تي و بر ي ئه و سوته مه نيه ي كه سه ر في
ده كات بكر ي ت. له به ر خاتري گفتوگو كه په نگه رازي بيم به وه ي كه بليم
باشه شوينكه وتواني ئيسلام خراپن، به لام ناتواني بريار له سه ر باشي و
خراپي ئيسلام بده ين له ريگه ي شوينكه وتوانيه وه، ئه گه ر ده ته وي ت بريار
له سه ر ئه وه بده يت كه برياري دروست له سه ر ئيسلام بده يت، ئه وا ده بيت
بگه ري ته وه بۆ قورئان و فه رمووده ي سه حيح.

٥- بريار له سه ر ئيسلام بده له ري ي باشتري ن شوينكه وته يه وه نه ويش موحه مه د پيغه مبه ره (د.خ):

ئه گه ر به شيوهيه كي كرداري ده ته وي ت بزاني ت كه تا چه ند ئۆتۆمبيله كه باشه؛
ئه وا پيوست شوڤيري كي شاره زاي له سه ر دابري ت تاكو كوالي تي ئۆتۆمبيله كه

به‌باشی ده‌ربخات، هاوشیوهی ئه‌مه‌ گهر ده‌ته‌وێت بزانیته‌ که‌ ئاینی
 ئیسلام تچه‌ند ئاینیکی دروست و باشه‌، ئه‌و ده‌بیته‌ له‌ پرێگه‌ی باشت‌ترین
 شوێنکه‌وته‌یه‌وه‌ هه‌لبه‌سه‌نگینیت که‌ ئه‌ویش کو‌تا پیغه‌مبه‌ر موحه‌مه‌ده
 (د.خ)، هاوشانی زانایان و میژوونووسانی ئیسلامی چه‌ندین میژوونووسی
 ناموسوڵمان که‌ زۆر به‌ راستگۆیانه‌ باسی که‌سایه‌تی پیغه‌مبه‌ریان کردووه‌
 له‌ کتیییکی «مایکل هارت» دا به‌ ناوی: «سه‌د کاریگه‌رترین پیاوانی جیهان»
 ناوی موحه‌مه‌د پیغه‌مبه‌ر (د.خ) له‌ سه‌رووی ریزه‌بندی هه‌موویانه‌وه‌ وه‌کو
 یه‌که‌م که‌سی کاریگه‌ر له‌ جیهاندا له‌ کتیه‌دا ناوی هاتووه‌.

پرسیاری بیسته به ناموسولمانه‌کان دهوتریت «کافر»:

**بوچی موسولمانه‌کان به «کافر» ناوی ناموسولمانه‌کان
ده‌به‌ن؟**

وه‌لام:

«کافر» ده‌دریته پال که‌سیک که شته‌کان رهت بکاته‌وه، «کافر» وشه‌یه‌کی
عه‌ره‌بییه و، له وشه‌ی «کفر» هوه وهرگیراوه که به‌مانای که‌سیک راستی
ده‌شاریته‌وه، یان ره‌تی ده‌کاته‌وه.

ئه‌گه‌ر ناموسولمانه‌کان پییان ناخو‌شه پییان بوتری «کافر» و، به سووکایه‌تی
و گالته‌پیکردن وهریده‌گرن، ئه‌وا پتویسته ئاینی ئیسلام قبول بکه‌ن.

بیست و یه‌که‌م

ئەم قورئانەى كە ئیستا لەبەردەست موسولمانانداپە چاپە سەرەكى و بنچینه‌ییه‌كه نییه

زۆر چاپی قورئان هه‌بوون كه سووتینراون له‌لایه‌ن
هه‌زره‌تى عوسمان (په‌زای خۆی له‌سەر بی‌ت) ته‌نها
یه‌ك دانه نه‌بی‌ت، ئەو قورئانەى ئیستا لەبەردەستدایه
ئەو قورئانەیه‌ كه له‌لایه‌ن عوسمانه‌وه‌ كۆكراوه‌ته‌وه‌ و،
ئەوه‌ش چاپە بنچینه‌ییه‌كه‌ى قورئان نییه‌؟

وه‌لام/

یه‌كێك له‌ ئەفسانه‌ زۆر باوه‌كان سه‌باره‌ت به‌ قورئان ئەوه‌یه‌ كه‌ عوسمان
سییه‌م خه‌لیفه‌ى موسولمانان یه‌ك قورئانى كۆكردووه‌ته‌وه‌ له‌ چه‌ند كۆپییه‌ك
كه‌ له‌و كاته‌دا هه‌بوون، قورئان له‌لایه‌ن هه‌موو موسولمانانى دونیاوه‌ به
قسه‌ى خوا ده‌زانری‌ت و هه‌ژمار ده‌كری‌ت، ئەوه‌ هه‌مان ئەو قورئانیه‌ كه
به‌ سروش بو‌ محهمه‌دى پیغه‌مبه‌ر (د.خ) ۳۰۰۰۰۳۰۰۰۰۹۷۸ كه‌ قورئانیكى
راسته‌قینه‌یه‌ له‌ ژێر چاودێرى پیغه‌مبه‌ردا نووسراوه‌ته‌وه‌، ئیمه‌ ئیستا پریشه‌ى
ئەو ئەفسانه‌یه‌ هه‌لده‌سه‌نگینین كه‌ عوسمان قورئانى راسته‌قینه‌ى هه‌یه‌.

۱- پیځه مېر (د.خ) خوی سهر پېرشتی نووسینه وهی قورثانی کردوه:

هر کاتیک که پیځه مېر (د.خ) له ریځه ی سروشه وه قورثانی پیځه یشتوه،
ئو سهره تا خوی دهقی ئو قورثانه ی له بهر ده کرد که بوی دابه زیوه،
دواتر هاوه له کانی له سروشه که ناگدار ده کرده وه و بوی ده گیرانه وه،
تا کو ئو وانیس له بهری بکه ن، پیځه مېر یه کسر داوای له نووسه ره کانی
قورثان ده کرده وه که ئو ئایه ته بنووسنه وه که به سروش له لایه ن خواوه
بوی دابه زیوه، دواتر خوی ته ماشای ده کرده وه، پیځه مېر (د.خ) که سیکی
نه خوینده وار بوو که نه یده توانی بنووسیت و بخوینیتته وه، که واته دوا ی
پیځه یشتی هر ئایه تیک بو هاوه له کانی دوو باره ی ده کرده وه و ئو وانیس
ده یاننووسییه وه، دواتر خودی خوی داوای لیده کردن که ئو وهی نووسیویانه
جاریکی تر بوی بخویننه وه، ئه گهر هر هه له یه ک هه بو وایه ئو و چاکی
ده کرده وه، ته نانه ت به هاوه له کانی شیدا چاو یکی به و دهقه نو سراوه نه دا
ده خشانده وه که دهقی قورثانه که یان له بهر کردبوو، به م ریځایه له ژیر
چاودیری تاییه تی خویدا ته وای قورثان نو سراوه ته وه.

۲- قورثان به دوا ی یه کدا هاتووه له ری سروشتی ئاسمانییه وه:

ته وای قورثان له ماوه ی (۲۲ سال و نیو) بهش بهش له و کاته ی که
پتویست بووه دابه زیوه ته خواره وه، قورثان له لایه ن پیځه مېر وه (د.خ)
به شیوه یه کی یه ک له دوا ی یه ک و به پتی پتویست کونه کرایه وه، قورثان
له ری سروشتی ئاسمانییه وه به دوا ی یه کدا بو پیځه مېر (د.خ) له ریځه ی

«جبرائیل» هوه هاتۆته خواری، ههر کاتیک ئه و سرووشانه ده گوازییه وه بۆ
 هاوه له کانی؛ پیغه مبه ر (د.خ) ئاماژه ی بۆ ئه وه ده کرد که له چ سووره تیک
 و دوا ی چ ئایه تیک دابنریت.

هه موو مانگی ره مه زانیك هه موو به شه کانی قورئان کۆده کرایه وه، له گه ل
 ئه و ئایه ته شدا که پیشتر دابه زیبوون، له ماوه ی کۆتا مانگی ره مه زاندا
 پیش ئه وه ی پیغه مبه ر (د.خ) کۆچی دوا یی بکات، جاریکی تر قورئان
 پشکینراوه ته وه و دوو جار پیدا چوونه وه ی بۆ کراوه، ئه مه به لگه یه کی
 پروونه که قورئان له لایه ن پیغه مبه ره وه (د.خ) کۆکراوه ته وه له ماوه ی ژیا نی
 خۆیدا به ههر دوو شیوه ی نوسرا و له بهر کرا و له لایه ن چه ندین ها وه لی
 پیغه مبه ره وه (د.خ).

۳- قورئان له سه ر یه ک ماده ی با و نوسرا وه ته وه:

ته واوی قورئان له گه ل ریزه بندی ته وا و دروستی ئایه ته کان له سه ر ده می
 ژیا نی پیغه مبه ردا ریک خراون، هه رچه نده ئایه ته کان له سه ر پارچه پیست
 و به ردی ته خت و ته نک و نامیلکه و لق ی دارخورما ... هتد نوسرا ونه ته وه،
 دوا ی وه فات ی پیغه مبه ر (د.خ)، ئه بو به کر (ره زای خوا ی له سه ر بیت) یه که م
 خه لیفه ی موسو لمانان، فهرمانی کرد به وه ی که ئه و چه ند جو ره ماده
 جیاوازه ی که قورئانی له سه ر نوسرا وه ته وه بخریته سه ر یه ک جو ره ماده
 و، له یه ک شویندا دابنریت که له شیوه ی پارچه کاغه زدا بیت و، ئه و پارچه
 کاغه زانه ش ده بیت به ده زوو یان شتیک تووند به سه رتیت؛ تا رینگه بگریت
 له ون بوون و هیچ به شیکی قورئانه که نه فه وتیت.

٤- عوسمان (رهزای خوای له سهر بیت) چهند کۆپییه کی قورئانی دروستکرد به دهستنوو سه ره کییه که وه.

چهن دین هاوه لی پیغه مبه ر اها تبوون له سهر نووسینه وه ی قورئان به شیوازی خو یان له و کاته ی که گو ییستی ده بوون له سهر لیوی پیغه مبه ره وه (د.خ)، هه رچه نده نه وه ی نه وان ده یان نووسییه وه له لایه ن خودی پیغه مبه ره وه (د.خ) هه لسه نگاندنی بو نه ده کرا، بو یه ده کرا چهن دین هه له ی تیدا بوو بیت، هه موو ئایه ته کان که بو پیغه مبه ر (د.خ) دابه زیون، ره نگه له لایه ن هه موو هاوه له کانییه وه نه بیسترا بیت، یاخود هه ندیک له هاوه له کانی ئاماده ی نه و دانیشتنه نه بووه که پیغه مبه ر ئایه ته که ی بو گیراونه ته وه له نه جامدا چهند به شیکی جیاواز له لایه ن چهند هاوه لیکه وه نه نو سراونه ته وه، نه مهش بووه هوکاری دروستبوونی ململانی له نیوان موسو لمانان له ماوه ی فه رمان ره وایه تی خه لیفه ی سییه م «عوسمان» دا.

عوسمان دهستنوو سه سه ره کییه که ی قورئانی هینا که له لایه ن «حه فسه» وه هه لگیرا بوو که هاو سه ری پیغه مبه ر (د.خ) بوو، عوسمان فه رمانی به چوار هاوه ل کرد که له نیوان نه و که سانه دا بوون که قورئانیان نووسی بووه وه صلی الله علیه وسلم نه و کاته ی که پیغه مبه ر (د.خ) گیرا بوو یه وه، نه و چوار هاوه له له لایه ن «زیاد بن پابت» وه سه رکر دایه تی ده کران بو نووسینه وه ی ده قی قورئان له چهند کۆپییه کی ته واودا، دواتر کۆپییه کان له لایه ن عوسمان وه نیردران بو سه نته ری موسو لمانان، له هه مان کاتدا چهند کوکرا وه یه کی چهند به شیکی قورئان هه بوو له لای خه لکی که ناته واو بوون و هه له یان تیدا بوو، خه لیفه ی موسو لمانان داوای لیکردن که

هه موو ئه و كۆپىيە ناتەواو و پەر هەلانه لەناو بېهەن كە يەك ناگریتەوه
 لەگەڵ دەستنووسە سەرەكییەكەدا؛ بۆ ئەوەی دەقی قورئانە سەرەکی و
 بنچینەییەكە بپارێزێن، دوو لەو كۆپییانە كە لە دەقە سەرەكییەكەوه كۆپی
 كراون تا ئیستاش ماون، یەكێکیان لە پرووسیا و ئەوی تریشیان لە
 مۆزەخانەى «تۆپ قاپى» هە لە تورکیا.

ه- ھێماکانى جەختکردنەوه لەلایەن غەیریە عەرەبەکانەوه زیادکراوه.

دەستنووسی سەرەکی قورئان ئەو ھێمایانەى نییە كە ئاماژە دەكەن بۆ دەنگى
 نەبزوین لە نووسینی عەرەبیدا. ئەو دەنگە نەبزوینانە بە (ئەتتەشکیل،
 زەبەر، پەیشن، ئۆردۆ، ئەسفەتەح، دامە و قاسرەین) ناسراون، عەرەبەکان
 داواى ھێماکانى دەنگى بزوین و ھێماکانى جەختکردنەوه ناکات بۆ
 دەستکەوتنى شتوازی خویندەنەوهیەکی دروستى قورئان، ھەرچەندە كە
 زمانى عەرەبى زمانى دایکیانە، بۆ موسوڵمانە غەیریە عەرەبەکان كە قورس
 بوو، تاكو قورئان بە دروستى بخویننەوه بە بى دەنگى نەبزوین؛ ئەو
 ھێمایانە ناسێراون و زیادکران بۆ دەقی قورئان لە ماوەى کاتى پینجەم
 خەلیفەى موسوڵمانان «مەلیكى كورى مەروان» (٦٦-٨٦ى ھىجرى / ٦٨٥-
 ٧٠٥ زایینى) و، لە ماوەى فەرمانرەوايەتى ئەلحەجاج لە عێراقدا.

ھەندىك خەلك مناقەشەى ئەو دەكەن كە ئەو قورئانەى كە ئیستا
 لەبەردەستدایە بە دەنگى بزوین و ھێماکانى جەختکردنەوه بە ھەمان ئەو
 قورئانە نییە كە لە سەردەمى پێغەمبەردا (د.خ) لەبەر دەستابوو، بەلام
 ئەوان شكستیان ھێنا بەوەى درك بەو بکەن كە وشەى «قورئان» بەمانای

«خویندنه وه» دیت، له بهرئه وه پاراستنی خویندنه وه ی قورئان گرنگه به بئ
ره چا وکردنی ئه وه ی گهر نووسینه که جیاواز بیت یان گهر دهنگی بزوینی
تیدا بیت، ئه گهر شیوازی خویندنه وه که و عهره بییه که هه مان شت بیت
ئه وا مانا که شی وهك خوئی ده مینیتته وه.

۶- خوا خوئی به لیئنی داوه پاریزگاری له قورئان بکات:
خوای گه وره له قورئاندا به لیئنی داوه: {إِنَّا نَحْنُ الذَّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ}
(الحجر: ۹)، واته: (بهراستی خویمان ئه م قورئانه مان ناردو ته خواری و ههر
خویشان ناگادار و پاریزگاری ده بین).

پرسیاری بیست و دووهم نایا ئیسلام توندوتیژی به رههم دههینیت؟

نایا ئیسلام ریگه به توندوتیژی و خوینپرشتن و درندهیی
دهدات له کاتیگدا له قورئاندا هاتوو هه که موسولمانان
پیویسته کافرهکان بکوژن له هه ره شوینیک بینیان؟

وهلام/

چهند ئایه تیکی کهم له قورئاندا هه له لیکدراونه تهوه بو وا نیشانسانی
ئهوهی که ئیسلام ریگه به توندوتیژی دهدات و شوینکه وتوانی هان
دهدات ئهوانه بکوژن کهله ده رهوهی بازنه ی ئیسلامدان.

۱- ئایه تیک له سووره تی التوبه:

ئهم ئایه ته ی خواره وه له سووره تی التوبه زورجار له لایه ن په خنه گرانی
ئیسلامه وه به هه له لیکدراونه تهوه بو ده رخستنی ئه وه ی که ئیسلام ریگه
دهدات به توندوتیژی و خوینپرشتن و درندهیی: {فَإِذَا انْسَلَخَ الْأَشْهُرُ الْحُرْمُ
فَأَقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَخُذُوهُمْ وَأَخْصِرُوهُمْ وَأَقْعُدُوا لَهُمْ كُلَّ
مَرْصِدٍ فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ
رَحِيمٌ} (التوبه: ۵)، واته (ئینجا که مانگه هه رام و خاوه ن ریزه کان برانه وه،
واته ئه وه مانگانه ی که جه نگیان تیدا قه ده غه کراوه «زیلقه عیده، زیلحیججه،
موحه په م، په جه ب»، له هه ره جیگه یه کدا موشریکه کانتان ده سته که وت

به مه رجی (ژن و مندال و گو شه گیر نه بن) بیان کوژن و بیان گرن و گه مارویان
 بدهن و له هه موو که مین و ریگه یه کیشدا بویان دانیشن، ئه گهر په شیمان
 بوونه وه له هاوبه ش دانان بو خوا و به پړیک و پیکی نوژیان ئه نجامدا،
 زه کاتیان جیبه جیکرد، ئیوه ش ریگه یان بو چوّل بکه ن به راستی له خودا زور
 لیبورده یه و زوړیش دلوفان و میهره بانه به رامبه ر به ته وه به کاران).

۲- ناوه پړوکی ئه م ئایه ته له ماوه ی جه نگدایه:

په خنه گرانی ئایینی ئیسلام ئه م ئایه ته باس ده که ن به بی باسکردنی
 ناوه پړوکه که ی، بو ئه وه ی له ناوه پړوکه که ی تیبگه یت ئه وا پیویسته که له
 ئایه تی «یه کی» ئه و سووره ته وه بخوینریتته وه، ده فهرمویت: که په یمانیکي
 ئاشتی هه بوو له نیوان موسولمانان و بت په رسته کانی مه که که دا، ئه م
 په یمان نامه یه له لایه ن بت په رسته کانه وه پیشیل کرا، له به رامبه ردا ماوه ی
 چوار مانگ ده رفعت درا به بت په رسته کانی مه که که، تا کو په یمانه که چاک
 بکه نه وه و په پره و ی بکه ن ئه گهر نا شه ر راده گه یه نریتتی له دژیان.

۳- نمونه ی جه نگی نیوان ئه مریکا و فیتنام:

ئیمه ده زانین که ئه مه ریکا له پیشدا له جه نگدا بووه له گه ل فیتنام، وا
 دابنئ سهرۆکی ئه مه ریکا، یان جه نه رالی سوپای ئه مه ریکا به سهر بازه
 ئه مه ریکیه کانی وتوو له ماوه ی شه ردا «له ههر شوینیک فیتنامیه کتان
 دوزیه وه بیکوژن» ئه مپرو ئه گهر من بلیم که سهرۆکی ئه مه ریکا وتویه تی:
 «له ههر شوینیک فیتنامیتان بینی بیکوژن» به بی ئه وه ی ئه و بارودوخه
 روون بکه مه وه که ئه م قسه یه ی تیدا کراوه؛ ئه وا وه کو قه سا بخانه یه ک دیته

به رچاو، به لّام ته گهر من باسی ناوه پوکه که ی بکه م که ته و قسه یه له کاتی
شهردا کراوه؛ ته و زور لوژیکی دهرده که ویت به و هی که ویستوو یه تی
وره ی سهر بازه ته مه ریکیه کان به رز بکاته وه له کاتی شهره که دا.

۴- نایه تی «پینچ» له سووره تی (التوبه) بۆ به رزکردنه وه ی وره ی موسولمانه کان بووه له کاتی شهردا:

هاوشیوه ی مومنه که ی پیشوو ته وه ی که له سووره تی (التوبه) نایه تی
(۵) دا ئاماژه ی پیکراوه بۆ به رزکردنه وه ی و ره ی موسولمانه کان بووه له
کاتی شهردا، بۆ ته وه ی نه ترسن پینان و تراوه له ههر کوێ دوژمنتان بینن
بیانکوژن.

۵- شۆری له نایه تی (۵) بۆ نایه تی (۷) ی سووره تی (التوبه) بازی داوه.

ئارون شۆری یه کیکه له په خنه گره به هیزه کان که په خنه له ئیسلام ده گریت
له ولاتی هیندستان، ته و ئاماژه به هه مان نایه تی سووره تی ده کات له
کتیبه کهیدا به ناوی: «جیهانی فه تواکان» له لاپه ره ی (۵۷۲) پاش باسکردنی
نایه تی (۵) بازیداوه بۆ نایه تی (۷) ی سووره تی (التوبه)، هه موو که سیك
هه ست به وه ده کات که نایه تی (۶) ی په راندوووه.

۶- سووره تی (التوبه) نایه تی (۶) وه لّام ده داته وه:

سووره تی (التوبه) نایه تی (۶) وه لّامی ته وانه ده داته وه که ئایا ئیسلام رینگه
به توندوتیژی و خوینرشتن و توندپه وی ده دات؟ ده فه رمویت: {وَإِنْ أَحَدٌ

مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجَرَهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ أَبْلَغَهُ مَأْمَنَهُ ذَلِكَ
بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْلَمُونَ} (التوبة: ٦)، واته: (ئه‌گه‌ر به‌کټک له‌و موشریکانه
په‌نای پټهټنایت په‌نای بده، تا به‌ باشی فه‌رمایشتی خوا ده‌بیستی و لټی
حالی ده‌بیټ، پاشان بیگه‌یه‌نه به‌ شوټنټیک که هټمن و ئاسووده‌بیټ و له
هیچ نه‌ترسی، چونکه ئه‌وانه گه‌لټکن نازانن ئیمان و بروا چییه).

قورئان به‌ ته‌نها نافه‌رموټ که بت په‌رسته‌کان به‌ دواى په‌نابه‌ری ده‌گه‌رټن
له‌ ماوه‌ی شه‌ردا که ده‌بیټ مافی په‌نابه‌رییان پټی ببه‌خشرټ؛ به‌لکو ده‌بیټ
بشگه‌یه‌نرټنه شوټنټیکى سه‌لامه‌ت، له‌ ئیستادا جه‌نه‌رالټیکى میهره‌بان و
ناشتیخواز له‌میانی شه‌ردا په‌نگه‌رټیکه به‌ سه‌ربازانى دوژمن بدات ئازاد بن
ئه‌گه‌ر ئه‌وان ناشتیان بوټټ، به‌لام چ جه‌نه‌رالټیکى سوپا به‌ سه‌ربازه‌کانى
ده‌لټت که ئه‌گه‌ر سه‌ربازانى دوژمن به‌ دواى ناشتیدا گه‌ران له‌ کاتى شه‌ردا
به‌لټن ئازادبن؟ ئه‌مه ته‌واو ئه‌وه‌یه که خواى گه‌وره له‌ قورئانى پیروژدا
ئاماژه‌ی پټی ده‌کات؛ ئه‌ویش رټیکه‌دانه به‌ ناشتی له‌ جیهاندا.

پرسیاری بیست و سییه‌م

قورئان وشه‌ی «ئیمه» به‌کارده‌هینیت بۆ خوا

ئایا ئیسلام برۆای به‌ چەند خواوه‌ندیک هه‌یه؟ چونکه
قورئان وشه‌ی «ئیمه» به‌ کارده‌هینیت کاتی خوا له
قورئاندا قسه‌ ده‌کات؟

وه‌لام/

ئىسلام به‌شیوه‌یه‌کی بنه‌رته‌ی ئایینیکه‌ که برۆای به‌ بوونی یه‌ك خودا هه‌یه،
په‌یوه‌سته به‌ یه‌ك خوداوه، برۆای وایه‌ که خوا ته‌نها و تاکه، له‌ قورئاندا
خوا‌ی گه‌وره‌ زۆرجار ئاماژه‌ بۆ خۆی ده‌کات له‌ ڕیگه‌ی به‌کارهینانی «ئیمه»،
به‌لام ئه‌مه به‌ مانای ئه‌وه نایه‌ت که ئىسلام برۆای به‌ بوونی زیاتر له
خوایه‌ك هه‌بیت.

دوو جوړ وشه‌ی «کو» هه‌یه:

له‌ چەندین زماندا دوو جوړ «کو» بوونی هه‌یه، یه‌کیکیان «کو» له‌ ژماره‌دا
که ئاماژه‌یه بۆ شتیک که له‌یه‌ك شت زیاتر بیت، «کو» یه‌که‌ی تر «کو» ی
ریزه.

۱- له‌ زمانى ئینگلیزیدا، شارنى ئینگلتەرا ئاماژه‌ بۆ خۆی ده‌کات به‌ «ئیمه»
له‌ جیاتی به‌کارهینانی «من» ئه‌مه به‌ کو‌ی شایانه‌ ناسراوه.

۲- گاندی سەرۆك وهزیرانی هیندستان وا راها تبوو بلیت: «ئیمه ده مانه ویت»، «ئیمه» هیمایه که له «کۆی شایانه».

۳- هاوشیوهی ئەمانه له زمانی عه ره بیدا، کاتیک خوای گه وره له قورئانی پیروژدا ئاماژه بو خۆی ده کات، زۆرجار وشه ی «نحن» به کار دیت که به مانای «ئیمه» دیت، ئەوه به مانای «کۆ» نایهت له ژماره دا، به لکۆ به مانای «کۆ» ی ریز دیت. یه کتاپه رستی و بروابوون به بوونی یه ک خوا یه کیکه له کۆله که کانی ئیسلام، هه بوون و ته نهایی خوا چه ندين جار له قورئاندا ئاماژه ی پیکراوه: {قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ} (الاخلاص: ۱). واته (ئه ی موحه مه د بلی ئەو په روه ردگاره ی من ده یه رستم تاک و ته نیایه و هاوه ل و هاوبه شی نییه).

پرسیاری بیست و چوارهم

بیرۆکه‌ی هه‌لوه‌شاندنه‌وه

موسولمانان برۆایان به بیرۆکه‌ی هه‌لوه‌شاندنه‌وه هه‌یه، به مانایه‌کی تر برۆایان به‌وه‌یه که نایه‌ته پێشووتره‌کانی قورئان ئالوگۆرکراون به نایه‌تی تر که دواتر دابه‌زیون، نایا نه‌مه ئه‌وه ده‌گه‌یه‌نیت که خوا هه‌له‌ی کردووه و دواتر چاکی کردووه‌ته‌وه؟

وه‌لام/

۱- دوو لێكدانه‌وه‌ی جیاواز:

قورئانی پیرۆز له‌م چه‌ند نایه‌ته‌ی خواره‌وه‌دا ده‌فه‌رمویت: {مَا نَسَخْ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا أَوْ مِثْلَهَا أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ} (البقرة: ۱۰۶)، واته: (ئێمه له قورئاندا هه‌ر نایه‌تیک ب‌سپینه‌وه و له‌کاری بخه‌ین یان فه‌رامۆشی ب‌که‌ین و له‌بیری ب‌به‌ینه‌وه، له جیاتی ئه‌وه نایه‌تێکی چاکتر و ئاسانتر هه‌ر وه‌کو ئه‌وه ده‌خه‌ینه جێی تا له پاشه‌روژدا ببێته مایه‌ی پاداشتی گه‌وره‌تر و زیاتر).

وه‌کو سه‌رچاوه‌یه‌ك بۆ ئه‌مه خوای گه‌وره له قورئانی پیرۆزدا ده‌فه‌رمویت: {وَإِذَا بَدَلْنَا آيَةً مَكَانَ آيَةٍ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُنْزِلُ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مُفْتَرٍ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ} (النحل: ۱۰۱)، واته: (هه‌ركاتێك ئێمه نایه‌تیک به نایه‌تێکی ب‌گۆڕین و لابه‌رین وه یان نایه‌تێکی تر له جێی ئه‌و دابنێین، خوا بۆ خۆی

زاناتره به وهی دایده به زینّ له وه لامدا ده یانوت تۆ ههر درۆ هه لده به ستی،
به لکو ئه وان زۆر به یان خو یان نه زانن و له حیکمه تی خوا تیناگهن).
له م ئایه تدا وشه ی عهره بی «ئایات» به مانای «هیمما»، یان «ئایهت» و
ههروه ها به مانای «سروش» دیت، ئه م ئایه ته ی قورئانه ده توانریت به دوو
شیواز لیکبدریتته وه:

شیوازی یه که م: ئه و سروشانه ی که هه لوه شینراوه ته وه یان ئالوگۆریان
پیکراوه؛ ئه و سروشانه ن که پیش قورئان بوون بۆ هه وونه: «ته ورات، زه بور،
ئینجیل». لیره دا خوا ده فهرمویت که ئه و نه بووه ته هۆکار بۆ ئه وه ی
سروشه کانی پیشووتر له بیر بکریّن، به لام ئه و ئالوگۆری پیکردوون به
شتیکی باشت و هاوشیوه، ئه مه ئه وه ده گه یه نیت که ئینجیل و ته ورات و
زه بور ئالوگۆرکراون به قورئان.

شیوازی دووهم: ئه گه ر وا دابنیین که وشه ی عهره بی «ئایهت» له و ئایه ته ی
سه ره وه ئاماژه بیت بۆ ئایه ته کانی قورئان، نه ک سروشه کانی پیشووتر،
که واته ئه مه ش ئه وه ده گه یه نیت که هیچ کام له ئایه ته کانی قورئان
هه لئه وه شاوه ته وه، به لکو به شتیکی باشت و هاوشیوه شوینی گیراوه ته وه،
ئه مه به مانای ئه وه دیت که چه ند ئایه تیکی دیاریکراو له قورئان که پیشتر
دابه زیون شوینیان به و ئایه تانه گیراوه ته وه که دواتر دابه زیون، من له گه ل
هه ردوو لیکدانه وه که دا هاویرام زۆر له موسولمانه کان و ناموسولمانه کان به
هه له له لیکدانه وه ی دووهم گه یشتوون؛ به وه ی که به مانای ئه وه دیت له
ئایه ته پیشووتره کانی قورئان هه لوه شینراونه ته وه و چیت بۆ ئه مپرو راست

نین، وهك ئهوهی كه ئهوان گۆریویانن به ئایهتهکانی دواتری قورئان، یان ئایهته هه‌لوه‌شاهه‌کان، ئهم گرووپه‌ی خه‌لك تسانهت به هه‌له‌ بروایان وایه كه ئهو ئایه‌تانه دژ به‌یه‌ك و به‌رپه‌رچی یه‌ك ده‌ده‌نه‌وه.

٢- به‌رهمه‌یه‌نانی كتیبیک هاوشیوهی قورئان:

هه‌ندیك له‌ عه‌ره‌به‌ بت په‌رسته‌كان ده‌لێن كه قورئان له‌لایه‌ن پیغه‌مبه‌ره‌وه شیوێنراوه، خوا لهم چه‌ند ئایه‌ته‌ی خواره‌وه به‌ره‌نگاری عه‌ره‌بانه‌كان ده‌بیته‌وه له‌ سووره‌تی (الإسراء): {قُلْ لِّیْنَ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلٰی اَنْ یَّاتُوْا مِثْلُ هٰذَا الْقُرْآنِ لَا یَأْتُوْنَ مِثْلِهٖ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِیْرًا} (الإسراء: ٨٨)، واته: (بلی ئه‌گه‌ر هه‌موو مرووف و جنیه‌كان کۆببنه‌وه بۆ ئه‌وه‌ی وینه‌ی ئهم قورئانه به‌یئن هه‌رگیز ناتوانن وینه‌ی ئهو به‌یئن ئه‌گه‌ر هه‌ندیکیان پالپشت و هاوکاری هه‌ندیکیان بن بۆ ئه‌نجامدانی ئهو کار). دواتر ئهو به‌ره‌نگاربوونه‌وه‌یه ساده‌تر بوو لهم ئایه‌ته‌ی سووره‌تی (هود): {اَمْ یَقُولُوْنَ افْتَرَاهُ قُلْ فَاْتُوْا بِعَشْرِ سُوْرٍ مِّثْلِهٖ مُفْتَرٰیَاتٍ وَّادْعُوْا مَنْ اَسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِیْنَ} (هود: ١٣)، واته: (یان ده‌لێن موحه‌مه‌د خۆی ئهم قورئانه‌ی هه‌لبه‌ستووه و داویه‌ته پال خوا، پییان بلی جا ئه‌گه‌ر ئیوه ئهو قورئانه به‌ درۆ و هه‌لبه‌ستراو ده‌زانن، فه‌رموون ئیوه‌ش ده‌ سووره‌ت هه‌لبه‌ستی یان وه‌کو ئه‌وه به‌یئن كه له‌ هه‌موو پروویه‌كه‌وه وه‌کو ئهو وابن، هه‌ركه‌سیك ده‌توانن «بێ له‌ خوا» بانگی بكه‌ن بۆ هاوکاریتان ئه‌گه‌ر راست ئه‌كه‌ن ده‌لێن ئهم قورئانه درۆ و هه‌لبه‌ستراوه).

دواتر زیاتر ساده‌تر بوو لهم ئایه‌ته‌ی سووره‌تی (یونس): {اَمْ یَقُولُوْنَ افْتَرَاهُ

قُلْ فَاتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ وَادْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ {
(یونس: ۳۸)، واته (یان ده لَین موحه مه د خوی هه لیه ستوو هه له سه ر خوا،
تۆش پێیان بَلّی ئە گەر وایه تهنه ها سووره تیک وهك ئەو بهینن كه له هه موو
پروویه كه وه لهو بچیت، بیجگه له خوا هه ركه سیک ده توانن هاواری بۆ
به رن و داوای یارمه تی لیبکه ن بۆ ئەو کاره ئە گەر راست ئە که ن).

له کۆتاییدا له سووره تی (البقرة) دا زۆر به رهنگار بوونه ی عه ره به کانی
پروونتر کردوو هه وه: {وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ
وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ (۲۳) فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا
وَلَنْ تَفْعَلُوا فَأْتُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ {
(البقرة: ۲۳-۲۴)، واته: (ئە گەر سه باره ت بهو قورئانه ی ئیمه ناردومانه ته
سه ر بهنده ی خو مان ئیوه دوو دَل و به گومانن ئاخۆ راسته یان نا؟ هه وَل
بدن هه یچ نه بی بچو کترین سووره ت وه کو ئەو بهینن بۆ ئەوه ش شایه ت و
هاو باوه ره کانتان بانگ بکه ن ئە گەر ئیوه راست ده که ن، وه ئە گەر هه یچتان
بۆ نه کرا که هه رگیز هه یچیشتان بۆ ناکرێ وهرن باوه ر بهینن خو تان بپاریزن
لهو ئاگره ی که سووتینه ر و هه لگیر سی نه ره که ی جهسته ی ئاده می و به رده،
که ئیستا بۆ کافران و بیباوه ران ئاماده کراوه).

خوا ی گه وه به رهنگار بوونه ی عه ره به کانی پله به پله ساده تر کردوو ه
و، به دابه زینی ئەو ئایه تانه سه ره تا به رهنگاری بت په رسته کان بووه وه
به به ره هه م هینانی کتیبیک هاوشیوه ی قورئان، دواتر یهك سووره ت له
کۆتاییدا به رهنگاریان ده بنه وه بۆ به ره هه مهینانی یهك سووره ت به جو ریک
له جو ره کان هاوشیوه ی ئایه ته کانی قورئان بیت، ئەمه به مانای ئەوه نایه ت

که ئەو ئایەتەکانی دواتر دابەزیون ھەلۆھەشیزاراونەتەو، بە مانایەکی تر لە سوورەتی (البقرة) ئایەتی (۲۳ و ۲۴) بەرپەرچی سێ ئایەتەکی پیشووتر دەدەنەو، بەرپەرچدانەو بەمانای ئەو دەیت که دوو شت ناتوانیت لەھەمان کاتدا گونجاو بێت، یان ناتوانیت لەیەك شوین پیکەو دابزین، ئایەتەکانی پیشووتری قورئان هیشتا قسە ی خواپە وە زانیارییەکانی تا پوژگاری ئەمپروش راستین، بو موونە ئەو بەرەنگاربوونەو بو بەرھەمھێنانی ھاوشیوێ قورئان بو ئەمپروش دەبیت، ھاوشیوێ بەرەنگاری بو بەرھەمھێنانی دە سوورەت، یەك سوورەتی ھاوشیوێ قورئان راست دەبیت و، توانای بەرەنگاری بو بەرھەمھێنانی یەك سوورەت بە جوړیك لە جوړەکانی ھاوشیوێ قورئان، ئەمە بەرپەرچدانەو بەرەنگاربوونەو کانی پیشووتر نییە، بەلام سادەترین بەرەنگاربوونەو چووێتە ناو قورئانەو.

وادابنێ من قسە لەسەر کەسێکی لال دەکەم که ناتوانیت قوئاغی (۱۰) ی خویندنگا بپریت، دواتر دەلیم که ناتوانیت قوئاغی (۵) ی خویندنگا بپریت، دواتر دەلیم که تەنانت ناتوانیت قوئاغی (یەك) یش بپریت، لە کوتایدا ئەو ناتوانیت تەنانت قوئاغی باخچە ی ساوایانیش بپریت، ئەوێ که من سەبارەت بەو کەسە دەیلیم ئەوێ که ئەو تەنانت ناتوانیت قوئاغی باخچە ی ساوایانیش بپریت تاكو لە خویندنگا قبول بکریت، ھەر چوار رستەکەم دژی یەك نابیتەو، بەلام دوا قسەم که دەیلیم ناتوانیت قوئاغی باخچە ی ساوایانیش بپریت ئەو بەسە بو دەرختنی ئاستی زیرەکی ئەو کەسە، ئەگەر کەسێك نەتوانیت قوئاغی باخچە ی ساوایان بپریت ئەوا بئ گومان ناتوانیت قوئاغی (۱ و ۵ و ۱۰) ی خویندنگاش بپریت، چونکە ھەرگیز لە خویندنگا وەرناگیریت.

۳- حەرامکردنی خواردنەوهی مەى قوڤاغ بە قوڤاغ:

مەوونەیهکی تر لەو ئایەتە تانە پەیوەندی هەیه بە حەرامکردنی خواردنەوهی مەى قوڤاغ بە قوڤاغ، یەكەم ئایەتی قورئان سەبارەت بە سەرخۆش بوون لە سوورەتی (البقرە): {يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَّفْعِهِمَا وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلِ الْعَفْوَ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ} (البقرة: ۲۱۹)، واتە: (سەبارەت بە باده و شەراب و قومارەوه لێت دەپرسن ئاخۆ ئەوانە حەلال و پەوان یان حەرام و ناپەوان؟ پێیان بڵێ تاوان و گوناھیان گەورەیه بۆ خەڵکیش بێت قازانج و کەڵکیان هەیه «خۆشی و لەزەتی تێدا، باری ئابوری بۆ هەندێ کەس دەستەدا»، بەلام تاوان و زیانەکانی لە سوود و بەهرەکانی زیاتر، لێت دەپرسن چی ئینفاق بکەن لە رێگەی خوادا؟ پێیان بڵێ ئەى پەيامبەر زێدە لە خۆتان و مāl و مندالتان ببەخشن هەر بەو شێوەیه خۆی گەورە بەلگەو نیشانەکانی خۆیتان بۆ روون دەکاتەوه بەلکو بتوانن لە ئاکامی کاروباری دنیا و قیامەتان بیریکنەوه).

ئایەتی دواتر سەبارەت بە هەمان بابەت لە سوورەتی (النساء) خۆی گەورە دەفەرمویت: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنتُمْ سُكَارَىٰ حَتَّىٰ تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ وَلَا جُنُبًا إِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ حَتَّىٰ تَغْتَسِلُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَىٰ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِّنْكُم مِّنَ الْغَائِطِ أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوْهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُوًّا غَفُورًا} (النساء ۴۳)، واتە (ئەى ئەو کەسانەى باوەرتان هێناوه لە کاتی کدا

سەرخۆش نزیکی نوێژ مەکە و نەوه هەتا بزائن چی دەلێن، وه لە کاتی

لهش گرانیدا تا خۆتان نه شوون نزیکی مزگهوت مه بنه وه مه گهر پړیواربن و
له سه فهدا بن، خو ئه گهر نه خووش بوون یان له سه فهدا بن یان یه کیکتان
له سه ر پيش ئاو هاته وه یان توخنی ژنه کانتان کهوتن و هیچ ئاو یکتان
دهست نه کهوت بو دهست نوێژ یان خوشتن ئه واکلیکی پاک پهیدا بکهن و
به دهم و چاو و دهسته کانتاندا بیهیتن به راستی خوا زور لیبوردیه).

دوا ئایه تی قورئانیش له هه مبه ر سه رخووش بوون خواردنه وه ی مه ی له
سووره تی (المائدة): {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ
وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ} (المائدة: ۹۰)،
واته (ئهی ئه وانه ی باوه رتان هیناوه بیگومان بن له وه ی که ئاره قخوری
و قومار و کاغزی یانصیب و ئه و به رده ی که حه یوانی بت په رسته کانی
له سه ر سه رده بردری بو زانینی به ختی باش و خراپ، ئه مانه گشت پیسن و
له کاری شهیتانن ئیوه خۆتانی لیتی به دوور بگرن تا کو له دنیا و قیامه تدا
به خته وه ربن).

قورئان له ماوه ی (۲۲ سأل و نیو) دا نوسرایه وه، زور چاکسازی له کۆمه لگادا
کرا به شیوه ی قوناغ به قوناغ بوو، ئه مه ش بو ئاسانکردنی گرتنه خو ی یاسای
نوی له لایه ن خه لکه وه، چونکه گۆرانکاری له ناکاو و کتوپر هه میشه
سه رده کیشیت بو یاخیبوونی خه لک و گیره شیوینی.

قه ده غه کرن و حه رامکردنی خواردنه وه به سی قوناغ کرا، له ئایه تی
یه که مدا ته نها ئاماژه بو ئه وه کرابوو که خواردنه وه تاوانیکی گه وره یه

و هه نديك سوودی ههيه به لām گوناچه كهی گه وره تره له سووده كانی، له دووهم ئایه تدا ئاماژه به وه كرا كه كه سيك نابيت له پوژدا بخواته وه، چونكه موسولمان پيوسته له پوژيكد پينج جار نويز بكات، له م ئایه تدا باس له خواردنه وه ناكات له شهودا، له بهرته وهی كه هيچ نويزيك نيه له شهودا بويه ريگه دراوه كه له شهودا بخواته وه به مانای نه وهی كه كه سيك ده توانيت بخواته وه و دهشتوانيت نه خواته وه.

ئه گهر ئه م ئایه ته ئاماژه ی به وه بكر دایه كه كه سيك كه خواردويه تيبه وه ناتوانيت نويز بكات؛ ئه و كات بهر په چ دانه وه ده بوو، خوا وشه كان له شوي نی خویدا به كارد هه نييت له كو تايدا ته واو حه رام كردنی خواردنه وهی مه ی له هه موو كاتيكد له سووره تی «المائده» ئایه تی (۹۰) دا باسكراوه، ئه مه به پروونی ئاماژه به وه ده كات كه س ئایه ته كه بهر په رچ و دزی يه ك ناوه ستیتته وه، ئه گهر وا بووايه ئه وا گونجاو نه ده بوو كه س ئایه ت به دوا ی يه كدا بيت، له كاتيكد موسولمانان چاوه پروان ده كرين په پره وی هه موو ئایه تيك بكه ن كه له قورئاندا هاتوو، ته نها به شويكه وتنی ئایه تی كو تا یی ئه وا رازی ده بيت به شويكه وتوو ی دوو ئایه ته كه ی پيشووتر بيت.

وا دابنی من ده ليم كه من ليره ناژيم، دواتریش ده ليم كه من له كاليفورنيا ناژيم. له كو تايدا ده ليم كه من له ولايه ته يه كگرتوو هه كانی ئه مه ريكا ناژيم، ئه مه ئه وه ناگه يه نييت كه ئه م قسانه م دژ به يه كن، يا خود بهر په رچی يه ك ده ده نه وه، هه ر يه كيك له قسه كان زانیاری زیاتر ده به خشيت كه پرسته كه ی پيشووتر ئه و زانیاریه ی تیدا نيه، چونكه ته نها به وتنی نه وهی كه من له ولايه ته يه كگرتوو هه كانی ئه مه ريكا ناژيم ئه وا پروونه كه من نه له لوس

ئەنجلۆس و نە لە کالیفۆرنیا ناژیم، ھاوشیوێ ئه‌وه به‌کارهێنانی مادده کحولیه‌کان به‌ ته‌واوی هه‌رامکرا، ئه‌وه پ‌وونه که نوێژکردن له‌ حاله‌تی سه‌رخۆشیدا هه‌رامکراوه و، زانیاری ئه‌وه‌ی که خواردنه‌وه گوناخیک‌ی گه‌وره‌یه و سوودیک‌ی تری هه‌یه بۆ پیاو، به‌لام گوناخه‌که له‌ سووده‌که گه‌وره‌تره .

٤- قورئان هیج دژیه‌کیکی تیدا نییه:

بیروۆکه‌ی هه‌لوه‌شاندنه‌وه ئه‌وه ناگه‌یه‌نی‌ت که دژبه‌یه‌کی له‌ قورئاندا بوونی هه‌یه، هه‌ر چه‌نده گونجاوه شوێنکه‌وته‌ی هه‌موو ئایه‌ته‌کانی قورئان بیت له‌هه‌مان کاتدا، ئه‌گه‌ر دژبه‌یه‌که‌ی بوونی هه‌بوایه له‌ قورئاندا، که‌واته نابیت قسه‌ی خودا بیت، وه‌ک ئه‌وه‌ی خوا‌ی گه‌وره له‌ قورئانی پ‌یروژدا ده‌فه‌رمو‌یت: {أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا} (النساء: ٨٢)، واته (ئاخۆ ئه‌و دو‌ورو‌وانه بۆچی له‌ مانا و مه‌به‌ستی قورئان وردنابنه‌وه که چه‌ند ورد و پ‌ر حیکمه‌ته‌ خۆ ئه‌گه‌ر له‌ غه‌یری خوا بوبا ب‌یگومان شی‌واوی و دژایه‌تییه‌کی زۆریان تیا به‌دی ده‌کرد به‌لام چونکه‌ فه‌رمو‌وده‌ی خوایه ده‌بینی له‌ هه‌موو که‌م و کورتی و ناته‌واوییه‌که‌ دو‌وره).

پرسیاری بیست و پینجهم مانای ئەلیف لام میم

بۆچی چەند سوورەتیکی قورئان بە « ئەلیف لام
میم، ها میم، یاسین» دەست پێدەکات؟ گەرنگی ئەو
دەستەواژانە چین؟

وەلام/

۱- وشە کورتکراوەکان:

« ئەلیف لام میم، ها میم، یاسین...هتد» بە حروفی «موقەتەع» ناسراون،
بە مانایەکی تر وشە کورتکراوەکان، لە ئەلیف و بێی زمانی عەرەبیدا
(۲۹) وشە هەن (ئەگەر هەمزە و ئەلیف بە دوو پیت هەژماربکریت) و،
(۲۹) سوورەتیشمان هەیە لە قورئانی پیرۆزدا کە بە وشە کورتکراوەکان
دەستیانی پیکردوو، ئەو وشە کورتکراوانە هەندێک جار بە تەنها و، هەندێک
جار بە لیکدراوی دوو وشە و، هەندێک جاریش لیکدراوی سێ وشە و
،چوار و پینج دەردەکەون.

یەكەم: سێ سوورەت بەیەك وشە دەستی پیکردوو:

* سوورەتی «صاد» بە «صاد» دەستی پیکردوو.

* سوورەتی «قاف» بە «قاف» دەستی پیکردوو.

* سوورەتی «القلم» بە «نون» دەستی پیکردوو.

دوووهم: لیكدراوی دوو وشه:

- * سووره تی «طه» به «ط» و (هاو) دهستی پیکردوو.
- * سووره تی «النمل» به (ط) و (سین) دهستی پیکردوو.
- * سووره تی «یاسین» به (یاء) و «سین» دهستی پیکردوو.

سینیهه: (حاء) و «میم» له ههوت سووره تی یهك له دواى یهكدا بوونیان
ههیه:

- * سووره تی «غافر».
- * سووره تی «فصلت».
- * سووره تی «الشوری».
- * سووره تی «الزخرف».
- * سووره تی «الدخان».
- * سووره تی «الجاثیه».
- * سووره تی «الاحقاف».

چوارهم: «ئهلیف لام میم» لیكدراوی سی وشه له شهش سووره تدا:

- * سووره تی «البقره».
- * سووره تی «آل عمران».
- * سووره تی «العنکبوت».
- * سووره تی «الروم».
- * سووره تی «لقمان».
- * سووره تی «السجده».

پینجهم: (الف لام راء) له شهش سوورەتی یەك له دواى یەكدا:

* سوورەتی «یونس».

* سوورەتی «هود».

* سوورەتی «یوسف».

* سوورەتی «الرعد».

* سوورەتی «ابراهیم».

* سوورەتی «الحجر».

شەشەم: «تا، سین، میم» له دوو سوورەتدا:

* سوورەتی «الشعراء».

* سوورەتی «قصص».

هەوتەم: لیکدراوی چوار پیت دووجار دەرە کەوێت:

* سوورەتی «الأعراف» به «ئەلیف لام میم صاد».

* سوورەتی «الرعد» به «الف لام راء».

هەشتەم: لیکدراوی پینج پیت دووجار دەرە کەوێت:

* سوورەتی «مریم» به «کاف، هاء، یا، عەین، صاد».

* الشوری (به حاء میم عەین سین قاف).

۲- مانای ئەو وشە کورتکراوانە:

له مانا و مەبەستی ئەو پیتە کورتکراوانە لەلایەن توێژەرانی ئیسلامەوه

لیکدانه وهی جیاوازی بۆ ده کریت، هه ندیکى کهم لهو لیکدانه وانه:

یه کهم: ئەو پیتانه رهنکه کورتکراوه بن بۆ رسته و وشه؛ بۆ نموونه: «ئەلیف لام میم» بهمانای «نور» پرووناکی دیت.

دووهم: ئەو پیتانه کورتکراوه نین، بەلکو هیماو ناوی خودای گهورهن، یان هەر شتیکی تر.

سێهه: ئەو پیتانه وهکو سهروا به کارهاتوون.

چوارهم: ئەو پیتانه هه ندیکى گرنکی ژماره یان هه یه، وهکو پیتی سامیه کان، ههروهها به های ژماره یان هه یه.

پێنجهم: ئەو پیتانه به کارهاتوون بۆ راکیشانی سه رنجی پێغه مبه ر (د.خ) و گوێگرانی، چه ندین به رگ نوسراون له سه ر گرنکی ئەم پیته کورتکراوانه.

۳- باشتترین لیکدانه وه بۆ پیته کورتکراوه کان:

له هه موو ئەو لیکدانه وانه ی که له لایه ن توێژه رانه وه لیکدانه وه یان بۆ کراوه، ئەوه ی که راسته له لایه ن ته فسیری ئین که سیر و زه مه خشه ری، یان ئین ته میه وه پشتگیری و په سه ندکراوه ئەمه ی خواره وه یه:

جهسته ی مروّڤ له چه ندین توخمی بنچینه یی جیاواز پیکهاتووه که له سروشتدا دۆزراوه ته وه؛ له وانه خوّل و تۆز، هیشتا رهنکه گالته چاری بیت بلییت که مروّڤایه تی کتومت هاوشیوه ی خوّل، ئیمه ده توانین هه موو ئەو توخمانه ی که مروّڤی لێ دروست بووه هه بیت و، گالۆتیک ئاوی بۆ زیاد بکه ین که بونیادی جهسته ی مروّڤه، ئیمه توخمه کانی جهسته ی مروّڤ ده زانین و هیشتا ئیمه ون ده بین کاتیک پرسیار سه بارهت به نهینی ژبان

هاوشيوه ی ته مه قورئان ئاماژه بو ټو خه لکانه ده کات که ټوه
 رته ده که نه وه که ده سه لاتيکی خوايی ئاسمانيه، پييان ده لیت که ټم
 قورئانه له زماني خوټانه که شانازی پيوه ده که ن، که پيکها تووه له هه نديک
 پيت که عه ره به کان زور به ره وانی مه به سته کانی خو يانی پی ده رده برن.
 عه ره به کان زور شانازی به زمانه که يانه وه ده که ن و، ټو کاته ی قورئان
 دابه زی زماني عه ره بی له لوو تکه دا بوو، له گه ل پي ته کانی وه کو: «ټه ليف
 لام ميم/ يا، سين/ هاء، ميم... هتد» له زماني ئينگليزیدا ده توانين بلين
 «A,B,C,D». قورئان به ره نگاری مرو فقه کان ده بيتته وه بو به ره مه پيانی
 به لايه نی که مه وه يه ک سوور هت به جوړيک له جوړه کان هاوشيوه ی قورئان
 بيت له جوانی و ريکو پيکيدا، ټه گه ر گومانيان له راست و دروستی قورئان
 هه يه.

له پله ی يه که مي دا قورئان به ره نگاری هه موو پياوه کان و جنييه کان ده بيتته وه
 بو به ره مه پيانی شتيک هاوشيوه ی قورئان، ټم به ره نگار بوونه وه يه له
 سوور هتی (الإسراء) ټايه تی (٨٨) (پيشتر رافه کراوه)، دواتر قورئان ټو
 به ره نگار بوونه وه يه دوو باره ده کاته وه له سوور هتی (هود) ټايه تی (١١)
 (پيشتر رافه کراوه)، به وتنی ټه وه ی که (ده) سوور هت به ره هم به نييت
 وه کو ټو «خوا» يه، دواتر پييان ده فه رمويت: ته نانه ت (يه ک) سوور هت
 به ره هم به نييت؛ ټه ویش له سوور هتی (يونس) ټايه تی (٣٨) (پيشتر
 رافه کراوه)، له کو تاييدا ئاسان ترين به ره نگار بوونه وه له سوور هتی (البقرة) دا

خوای گه وره ئاماژهی پیکردوو له سووره تی (البقرة) دا ئایه تی (۲۳ و ۲۴)
(پیشتر رافه کراوه).

بۆ به راوردکردنی لیتاتووی دوو به هرهمه ند ئه وا پتویسته هه مان مادده ی
خاویان پێدهیت بۆ ئه وه ی هه لیا ن به نگی نیت له هه مان ئه رکدا، ئه گه ر
ئهو دوو به هرهمه ند به رگدروو بوون؛ ئه وا پتویسته هه مان قوماشیان
پێدهیت، مادده خاوه کانی زمانی عه ره بی ئه م پیتانه ن: «ئه لیف لام
میم»، «یا سین»، ... هتد (له ئینگلیزی دا A,B,C,D) سروشتی موعجیزه ی
زمانی قورئان؛ ته نها ناکه وێته سه ر ئه و راستیه ی که ئه وه قسه ی خوا به ،
به لکو ده که وێته سه ر ئه و راستیه ش که له چه ند پیتکه وه دروستبووه ،
که بت په رسته عه ره به کان شانازیان پتوه ده کرد که به ره ره کانی نا کرێن .
عه ره به کان به توانای په وان بێژ و قسه په وانی و ده ربړینی پر مانا تیبینی
ده کرێن، هه ر وه کو بونیادی جه سته ی مرۆف که بۆ ئیمه دانراوه که
له لایه ن ئیمه ناتوانریت به ده سته یتریت، ئه و پیتانه ی که قورئان
پیکده هینن وه کو (ئه لیف لام میم ...) ناسراون بۆ ئیمه و، به شیوه یه کی
به رده وام بۆ پیکهینانی وشه کان به کارده هینریت. ناتوانریت ژیا ن له لایه ن
ئیمه وه دروست بکریت؛ هه رچه ند ئه و زانیاریانه مان هه بیت له باره ی
بونیادی جه سته ی مرۆفه وه، هاوشیوه ی ئه مه ئیمه ناتوانین ئه و جوانی و
په وان بێژییه ی قورئان به ده سته یترین؛ له گه ل ئه وه ی ئه و پیتانه ده زانین که
قورئانی لی پیکهاتوو، چونکه قورئان بنچینه یه کی ئاسمانی خودایه .

۴- موعجیزه‌ی قورئان راسته‌وخۆ دوا‌ی ئه‌و پیتە
لێکدا‌بر‌ا‌وانه‌ ئاما‌ژه‌ی پێک‌را‌وه‌:

هه‌رچه‌نده‌ راسته‌وخۆ دوا‌ی ئه‌و پیتە لێکدا‌بر‌ا‌وانه‌ که‌ له‌ قورئاندا ئاما‌ژه‌ی
پێک‌را‌وه‌، له‌م چه‌ند ئایه‌ته‌ی خوا‌ره‌وه‌ خودا سه‌باره‌ت به‌ موعجیزه‌ی قورئان
و ده‌سه‌ل‌اته‌که‌ی قسه‌ ده‌کات: {الم (۱) ذَٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى
لِّلْمُتَّقِينَ} (البقرة: ۱-۲)، واته‌ (ئهم کتیبه «قورئان» بۆ که‌سێک که‌ تێب‌ف‌ک‌ری
هیچ گومانێکی تێدا نییه‌ که‌ له‌لایه‌ن خوا‌وه‌ هاتووه‌، نور و ڕێنماییه‌ بۆ
موسو‌لمانه‌ پارێز‌کاره‌کان).

پرسیاری بیست و شه‌شهم نایا قورئان وتویه‌تی که زهوی ته‌خته؟

قورئان ده‌لّیت که خوا زهوی وه‌کو فهرشیک دروستکردوه
بوّتان، نه‌مه نه‌وه دهرده‌خات که زهوی ته‌خته، نایا نه‌وه
ناچوونیه‌کی نییه له‌گه‌ل زانستی سهرده‌مدا؟

وه‌لام/

۱- زهوی وه‌کو فهرشیک دروستکراوه.

پرسیاره‌که ئاماژه بوّ ئایه‌تیک قورئان له سووره‌تی (نوح) ده‌کات: {وَاللّٰهُ
جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ بِسَاطًا} (نوح: ۱۹)، واته: (وه ههر ئه‌و خوایه زهوی بوّ
ئیوه پراخستوه به‌پراخستنیک له‌سهری قه‌رار بگرن)، به‌لام ئه‌و راستیییه
ئایه‌ته‌که‌ی سهره‌وه ته‌واو نه‌بووه به‌رده‌وام ده‌بیّت بوّ ئایه‌تی دوا‌ی خو‌ی
که لی‌کدانه‌وه بوّ ئایه‌تی پیشووتر ده‌کات: {لِتَسْلُكُوا مِنْهَا سُبُلًا فِجَاڤًا} (نوح:
۲۰)، واته: (تا به‌ئاسانی به‌رێگا فراوان و دوّله‌کانیدا برۆن).

هه‌مان په‌یام له سووره‌تی «طه» دا دووباره‌بووه‌ته‌وه: {الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ
الْأَرْضَ مَهْدًا وَسَلَكَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ أَزْوَاجًا
مِّنْ نَّبَاتٍ شَتَّى} (طه: ۵۳)، واته: (ئه‌و خوایه‌ی که زهوی باره‌یناوه و
کردوویه‌تی به‌ لانه‌ک و بێشکه بوّ ئیوه تا زۆر به‌ئاسانی تیایدا بژین، وه
چه‌ند رێگا و رێبازیکی بوّتان تییدا دروستکرد تا له‌ ناو شاخ و ده‌شتیدا به
ئاسانی هاتوچۆ بکه‌ن).

ئەستوورى تويىكلى زەوى كەمترە لە (۳۰ ميل) كە ئەویش زۆر تەنكە بەراورد بە نيوە تيرەى زەوى كە نزىكەى (۳۷۵۰ ميل) دەبىت، چىنە قوولايەكانى زەوى زۆر گەرم و شل و نەيارە بۆ ھەموو شىوازىكى ژيان، تويىكلى زەوى تويىكلىكى پەقە كە دەتوانىن لەسەرى بژىن، قورئان زۆر بە ئاشكرا ئاماژەى بۆ دەكات كە ھەكو فەرشيكي راخراو و فراوان واىە كە دەتوانىن گەشت بكەين بە درىژايى پىگا و شوئەكانىدا.

۲- فەرش دەتوانرىت زياتر فراوانتر بىت لە ھەر پروويەكى تەواو پەق:

تەننەت يەك ئايەتیش لە قورئاندا نىيە بفرمويىت كە زەوى تەختە، قورئان تەنھا بەراوردى نىوان تويىكلى زەوى دەكات لەگەڵ فەرشيكدە، ھەندىك خەلك وا دەزانن كە فەرش تەنھا دەتوانرىت لەسەر پروويەكى تەخت رابخرىت، ئەو ھەگونجاو ھە كە فەرش دەتوانرىت لەسەر خەر و گوئيش رابخرىت ھەكو زەوى، ئەو ھە ئاسانى دەردەكەويت كە جىھان بە فەرشيك داپۆشراو ھە. فەرش يان كومبار بەشئوہەكى گشتى لەسەر پروويەك دادەنرىت كە زۆر ئاسوودە نەبىت كە بەسەرىدا برۆيت، قورئان ھەسفى تويىكلى زەوى دەكات بە فەرشيك كە بە بى ئەو ھە مروفەكان ناتوانن بژىن و ھەننەو ھە؛ بەھوى گەرمى و شلى چىنەكانى ژىر زەوى.

۳- زەوى لەيەك جىابوو تەو ھە:

ھاوشئوہى ئەو ھە، قورئان لە چەند ئايەتەكدا ئاماژە بۆ ئەو ھە دەكات كە زەوى لەيەك جىابوو تەو ھە: {وَالْأَرْضُ فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ الْمَاهِدُونَ} (الذاريات:

٤٨)، واتە: (زەویشمان راخست بۆ ژيان ئای چ راخەریکی چاکین ئیمە).
 هاوشیوهی ئەوه، قورئان لە چەند ئایەتیکدا باسی ئەوه دەکات کە زەوی
 شوئینیکی کراوه و فراوانە: {أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهَادًا (٦) وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا (٧)}
 (النبا: ٦-٧)، واتە: (ئەری ئیمە ئەو زەویەمان نەکردۆتە لانی و بێشکە و
 جێی ئارامگرتن بۆتان، ئەو چیا و کێوەکانیشمان وەک مێخ بۆ دانەکوێون
 و زەویمان پێ نەبەستوو؟).

لە هیچ کام لەو ئایەتانە قورئان ئەوه دەرناخات کە زەوی تەختە، تەنها
 ئەوه دەردهخات کە زەوی شوئینیکی فراوانە و ھۆکاری فراوانییەکی
 ئاماژە ی پێکراوه، قورئانی پیرۆز دەفەرمویت: {يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ
 أَرْضِيَّ وَاسِعَةً فَإِيَّايَ فَاعْبُدُونِ} (العنكبوت: ٥٦)، واتە: (ئەو ئەو بەندانی
 باوەرتان ھێناوە بەراستی زەوی من پان و فراوانە، ئەگەر نەتانتوانی
 جێگە یەک بە ئازادانە پەرستش بکەن بگۆژنەووە بۆ جێگایەکی تر).

٤- زەوی شیوہیەکی گۆیی ھەیە:

قورئان ئاماژە ی بە شیوہی راستەقینە ی زەوی کردووە: {وَأَغْطَشَ لَيْلَهَا
 وَأَخْرَجَ ضُحَاهَا} (النازعات: ٣٠)، واتە: (دوا ئاسمانیش زەوی بە شیوہیەکی
 ھێلکەیی بە دیھێناووە بۆ نیشتەجێبوون و ھەوانەوہتان).

«دحاھا» لە وشە ی «دوحیا» وە ھەرگیراوە، کە بە تاییەت ئاماژە ی بە ھێلکە ی
 نەعامە کە شیوہ ی گۆییە بە دروستی ھەمان شیوہ ی زەوی، کە واتە قورئان
 و زانستی مۆدێرن بە تەواوی گونجاون.

پرسیاری هه وته

ئایا تهنها خوا رهگهزی منداڵ له منداڵدانی دایکیدا دهزانییت؟

قورئان دهلیت که تهنها خوا رهگهزی منداڵ له منداڵدانی دایکیدا دهزانییت، بهلام زانستی نیستا پیشکهوتوو و به ئاسانی رهگهزی منداڵ له منداڵدانی دایکیدا دیاری دهکات له ریگهی ئامیری سهروو دهنگیهکانهوه، ئایا ئهم ئایهتهی قورئان ناچوونیهک نییه لهگهڵ زانستی پیشکهوتوودا؟

وهلام/

خوا توانای بهسهر ههموو شتیکیدا ههیه و ههموو شتیکیش دهزانییت، خوا زانیاری لهسهر ئهو شتانه ههیه که دهبینرین و ئهو شتانهش که نابینرین.

۱- خوا به ههموو شتیکی دهزانییت:

زۆرێک له خهڵک برهوان وایه که قورئان بانگهشهی ئهوه دهکات که تهنها خوا رهگهزی منداڵ دهزانییت له منداڵدانی دایکیدا، قورئانی پیرۆز دهفرمویت: {إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ} (لقمان: ۳۴)، واته: (بهراستی زانیاری هاتنی پوژی قیامهت

هەر لای خوايه، تهنه ئه‌ویش باران ده‌بارینى له کاتى دیاریکراوى خۆیدا،
 ئه‌ویش ئه‌زانى چى له منداڵدانه‌کاندايه، هه‌چ که‌سیک سه‌د له‌سه‌د نازانیت
 سه‌به‌ینى چى ده‌کا له چاک و خراب، هه‌چ که‌سیش نازانى له‌کام سه‌ر زه‌وى
 ئه‌مرى، هەر خوايه زانا و به‌ ئاگایه به‌ته‌واوى پرووداوه‌کان و گشت نه‌ینى
 و ئاشکرایه‌کیشى لایه‌کسانه)، په‌يامى هاوشیوه‌ی ئه‌و ئایه‌ته‌ی سه‌ره‌وه له
 قورئاندا هاتوو هه‌واى گه‌وره ده‌فه‌رمویت: {اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْثَىٰ
 وَمَا تَغِيضُ الْأَرْحَامَ وَمَا تَزْدَادُ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ} (الرعد: ٨)، واته: (له
 پێژدان و هه‌موو مێینه‌یه‌که‌دا (ژن، ئاژه‌ل) هه‌رچى تێدابى پێش داریدانى
 نێر و مێ خوا ده‌یزانى و تهنه‌ها هه‌ر ئه‌ویش ئاگاداره‌ پێی، وه هه‌ر ئه‌ویش
 ده‌زانیت که منداڵدانه‌کان چێیان لى که‌م ده‌بێتوه واته له‌بار ده‌چى وه
 یان پتر له‌ ماوه‌ی ئاسایى خۆیان ده‌ژین، هه‌موو شتیکیش به‌لای خواوه
 ئه‌ندازه‌یه‌کى دیاریکراوى هه‌یه، ماوه‌ی له‌ دایکبوونى به‌ ئاسایى یان به
 نااسایى، رزق و رۆزى، ئاکام مه‌رگى، به‌ختیارى و به‌ده‌ختى).

٢- په‌گه‌ز له‌ رێگه‌ی ئامێرى سه‌روو ده‌نگیه‌کانه‌وه دیارى ده‌کریت:

ئه‌مرو زانست زۆر پێشکه‌وتوو و ده‌توانن زۆر به‌ ئاسانى په‌گه‌زى منداڵ
 له منداڵدانى داىکى دووگیاندا له‌ رێگه‌ی به‌کارهێنانى ئامێره‌ سه‌روو
 ده‌نگیه‌کانه‌وه دیارى بکه‌ن.

٣- وشه‌ی «په‌گه‌ز» ئاماژه‌ی پێنه‌کراوه له‌ ئایه‌تى قورئاندا، ئه‌وه‌ راسته‌ که
 زۆریک له‌ وه‌رگیرکاران و رافه‌که‌رانى ئه‌م ئایه‌ته‌ پێرۆزه‌ی قورئان که ده‌لى

تەنھا خوا رەگەزى مىندال دەزانىت لە مىندالدانى داىكىدا، ئەگەر تۆ دەقە
 عەرەبىيەكەى ئەم ئايەتە بخوڧىتەو ھىچ وشەيەكى عەرەبى تىدا باس
 نەكراو ھە ئامازەبىت بۆ «رەگەز»، لە راستىدا قورئان دەفەرموئىت ھە
 زانىنى ئەو ھى ھە چى لە مىندالدانى ئافرەتدا ھەيە، تەنھاي لەلای خوايە،
 زۆرىك لە رافەكاران بە ھەلە لىي تىگەيشتوون و ئامازە بەو ھە دەكەن ئەو
 ئايەتە بە ماناي ئەو دەيت ھە تەنھا خوا رەگەزى مىندالە ھە دەزانىت ھە لە
 مىندالدانى داىكىدا ھەيە، ھە ئەمەش تىگەيشتىكى ھەلەيە.

٤- ھىچ كەسك بىجگە لە خوا ناتوانىت برىار لەسەر سروشتى مىندال بدات:

ئەم ئايەتە ئامازە نىيە بۆ رەگەزى مىندال لە مىندالداندا، بەلكو ئامازەيە
 بۆ مىندال لە مىندالدانى داىكىدا چۆن دەبىت، سروشتى چۆن دەبىت؟ ئايا
 بەرامبەر بە دايك و باوكى مېھرىبان يان دل رەق دەبىت؟ ئايا دەبىتە
 نىعمەت يان بەلا بۆ كۆمەلگا؟ ئايا باش يان خراپ دەبىت؟ ئايا دەچىت
 بۆ بەھەشت يان جەھەننەم؟ تەواوى ئەو زانىارىيانە تەنھا لای خوا
 دەبىت، ھىچ زانايەك نىيە لە جىھاندا گرنگ نىيە ھە چەندە ئامىرەكانى
 پىشكەوتوون؛ ناتوانىت ئەو زانىارىيانەى دەست بىكەوئىت لەسەر مىندالىك
 لە مىندالدانى داىكىدا.

پرسیاری بیست و هه‌شتم / حۆری

به پئی قورئان کاتیك پیاویك ده‌چیتته به‌هه‌شت حۆری
ده‌دریتتی؛ كه نافرته‌تی جوان، ئایا نافرته‌تی چی پئی
ده‌دریت کاتیك ده‌چیتته به‌هه‌شت؟

وه‌لام/

۱- حۆری له‌ قورئاندا ئاماژه‌ی پیکراوه‌ له‌ چوار شویندا:

* {كَذَلِكَ وَزَوَّجْنَاهُم بِحُورٍ عِينٍ} (الدخان: ۵۴)، واته (هه‌روا وه‌سفمان کرد
بۆت، هاو‌جووتمان کردوون، به‌ ژنانی سپی و چاو‌گه‌وره‌).

* {مُتَكِينٍ عَلَى سُرُرٍ مَّصْفُوفَةٍ وَزَوَّجْنَاهُم بِحُورٍ عِينٍ} (الطور: ۲۰). واته:
(له‌سه‌ر قه‌نه‌فه‌ی ریزکراو پالیانداوه‌ته‌وه‌ و پروویان له‌یه‌ك کردووه‌،
هاوسه‌رمان کردوون به‌ ژنانی سپی چاو‌گه‌وره‌).

* {حُورٌ مَّقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ} (الرحمن: ۷۲). واته: (ژنانی سپی چاو‌په‌شن
له‌ناو خیه‌وت و چادره‌کاندا ده‌رناچن).

* {وَحُورٌ عِينٌ} (الواقعة: ۲۲). واته: (ژنانی چاو‌به‌له‌ك و چاو‌گه‌وره‌ و سپی
پێست و ده‌م و چاو‌دره‌خشانیاں بۆ هه‌یه‌).

۲- حۆری به‌ مانای «کچی جوان» وه‌رگێردراوه‌

زۆریك له‌ وه‌رگێره‌رانی قورئان وشه‌ی حۆرییاں به‌ کچی جوان وه‌رگێراوه‌،
ئه‌گه‌ر حۆری به‌ مانای کچی جوان بێت ئه‌ی که‌واته‌ ئه‌وه‌ به‌ مانای ئه‌وه‌

دیت که تهنه بۆ پیاوه، نهی ئافره تان له بههه شتا چی به ده سته هیئن؟

۳- مانای (حوور، یان حوری):

وشه ی «حوور» شیوه ی کۆی (حوار) په یوه ست به پیاوان و (حوراء) په یوه ست به ئافره تان؛ که به مانای که سیک نیر یان من که له بههه شتا ئاماژه به بۆ که سیک زۆر سپیه و چاویکی روحانی ههیه، له قورئاندا له چهند ئایه تیکدا وه سفی کراوه که له بههه شتا هاوسه رت ده بیت که به مانای جووت یان هاوپی دیت: {وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا قَالُوا هَذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَأَنُؤُوا بِهِ مُتَشَابِهًا وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ} (البقرة: ۲۵).
واته: (ئهی پیغه مبه ر مژده بده به وانه ی که بروایان به خوا و پیغه مبه ر و روژی دواپی ههیه و ئاکاره چاک و په سنده کان ئه نجام ده ده ن، که بیگومان بههه شت که لیکیان بۆ ههیه که چهن دین کانیاو و رووبار له ژیر دره خته کانیدا دین و ده چن، هه ر که له و به رهه م و میوه ی بههه شتانه یان بۆ دین و ده یچیژن، ئه و میوه جاته ی له بههه شتا بۆیان ده هیئری هه موو له چاک و باشیدا به رهن گ له یه ک ده چن، له و بههه شته دا چهن دین ئافره ت و هاوسه ری پاک و خاوینیان بۆ ئاماده کردوو و بههه تاهه تاییش له وئ ته میننه وه و ژیا نیکی خو ش ده به نه سه ر)، ههروه ا: {وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَنُدْخِلُهُمْ ظِلًّا ظَلِيلًا} (النساء: ۵۷)، واته: (ئهو که سانه ش که که باوه ریان هیئاوه و کاره چاکه کانیا ن ئه نجامداوه، بیگومان له دواړوژدا ئه یانبه ینه ناو باخ و باخاتی وه هاوه که به بن دره خته کانیدا

کانی و پروبار دیت و ده‌روا، هه‌تا سه‌ریش له‌وێ ده‌میننه‌وه، ژنانی پاک و خاوینیان ده‌ده‌ینن که له هه‌موو شتیکی ناره‌وا و قیزه‌ون دوورن، وه ده‌شیانبه‌ینه بن سیبه‌ری چروپره‌وه ئیتر له‌وێ نه‌سه‌رما و نه‌گه‌رما تینیان تیناکات له‌م ئایه‌ته‌دا سیبه‌ری به‌هه‌شت به‌و‌ش‌ه‌ی (ظلیل) هاتوه‌.

که‌واته‌ و‌ش‌ه‌ی «حۆر» هه‌یچ په‌گه‌زیکی دیاریکراوی نییه، محهمه‌د ئه‌سه‌د و‌ش‌ه‌ی «حۆر» ی به‌ هاوژین وه‌رگه‌ی‌راوه و، عبدالله یوسف به‌ (هاورپی) وه‌رگه‌ی‌راوه، هه‌رچه‌نده به‌ گوێره‌ی هه‌ندیک له‌ توێژه‌ران پیاو له‌ به‌هه‌شتدا حۆری ده‌دریتن که کچی جوانن که چاویکی گه‌وره و دره‌وشاوه‌یان هه‌یه، ئافره‌تیش له‌به‌هه‌شتدا پیاویکی ده‌دریتن که چاویکی گه‌وره‌ی دره‌وشاوه‌ی هه‌یه.

٤- ئافره‌تان له‌ به‌هه‌شتدا شتیکی ناسایی به‌ده‌سته‌ده‌ینن:

زۆریک له‌ ناوه‌په‌رۆکی توێژه‌ران ئه‌وه ده‌لێن که و‌ش‌ه‌ی «حۆر» که له‌ قورئاندا ئاماژه‌ی بۆ کراوه، ئاماژه‌یه بۆ کچی جوان که په‌گه‌زه‌که‌ی دیاریکراوه، ده‌سه‌لاتیک که په‌نگه‌ له‌لایه‌ن هه‌موو جووره‌ خه‌لکیکه‌وه قبول بکری، ئه‌میش له‌ فهرمووده‌دا وه‌لامی دراوه‌ته‌وه به‌وه‌ی که ئافره‌تان شتیکیان ده‌سته‌که‌وین که دڵ ئاره‌زووی نه‌کردوه، گوێ نه‌ی‌بیستوه، چاو نه‌ی‌بینوه، به‌ مانای ئه‌وه دیت که ئافره‌تانیش له‌ به‌هه‌شتدا شتیکی ناسایی به‌ ده‌سته‌ده‌ینن.

پرسیاری بیست و نۆیه م ئایا دل بهرپرسیاره له تیگه یشتن؟

له قورئاندا ئاماژه به وه کراوه که خوا دلی کافرهکانی داخستوو و بپروا ناهینن. زانست نه مپرو ئه وه مان پیده لیت که مینشک بهرپرسه له تیگه یشتن و بپروا هینان نه ک دل. ئایا قورئان له گه ل زانست ناچوونیه ک نییه؟

وهلام/

۱- خوا دلی کافرهکانی داخستوو، له قورئانی پیرۆزدا ده فهرمویت: {إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَلْأَنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ (٦) خَتَمَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَعَلَى سَمْعِهِمْ وَعَلَى أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ (٧)} (البقرة: ٦-٧)، واته: (بیگومان ئه وانهش سه بارهت به به لگه و ئایه ته کانی خوا، خوانه ناس و بیباوه رن، وه ک یه ک وایه بۆیان، ئایا بیانترستی یان نه یانترستی، ههر باوه ر ناهینن، چونکه خوا به هو ی گونا ه و سه ری پتی چیا نه وه مۆری به ده بختی به سه ر دل و گو یاندا ناوه ههر گیز رۆشنا یی و بپروایان تیناچی و هه ق نابیستن).

۲- وشه ی (قلب) له عه ره بیدا به مانای دل، ههروه ها زیره کی دیت:

وشه ی «قلب» ی زمانی عه ره بی له م چه ند ئایه ته دا به مانای دل دیت، ههروه ها به مانای زیره کیش دیت، به و شیوه یه ئه و ئایه ته ی سه ره وه

مانایه کی تر ده به خشیت ئه ویش ئه وهیه که ده رگای زیره کی کافره کانی
داخستوو و به شیوهیه که ناتوانن تیبگهن و بروابهینن.

۳- له زمانی عه ره بیدا دَل به مانای چه قی تیگه یشتنیش دیت:

له زمانی عه ره بیدا دَل له پال ماناکه ی خویدا به مانای سه نته ر و چه قی
تیگه یشتنیش دیت.

۴- چه ندین وشه که له زمانی ئینگلیزیدا به کارهاتوو و، له مانا راسته قینه که یه وه جیاوازن:

ته نانه ت له زمانی ئینگلیزیدا چه ندین وشه ههن که به کاردیت بو
شیکردنه وهی شتیک، له کاتیکدا مانا راسته قینه که ی ئه و وشانه جیاوازن
له گه ل به کارهیتانه که یدا وه که ئه م وشانه ی خواره وه:

* Disaster:

وشه ی «Disaster» به مانای ئه ستیره یه کی خراپ دیت، به لام له ئیستادا
به مانای کاره ساتیکی گه وره دیت. هه موومان ئه وه ده زانین که ئه و دوو
مانایه بو یه که وشه چه ند لیک دوورن.

* Trivial:

وشه ی «Trivial» به مانای سی ریگا دیت که یه که ده گرن، به لام له ئیستادا
ئه م وشه یه به کاردیت بو شتیک یه ی و که م بایه خ، سی ریگا به یه که ده گهن

له پرووی به کارهینانهوه زۆر جیاوازه له شتیک که هیچ و کهم بایه خ بێت.

* «Sunrise» و «Sunset»:

وشه‌ی «Sunrise» به مانای هه‌لهاتنی خۆر دیت، وه له‌مڕۆدا وشه‌ی «Sunrise» زۆر به‌کار دیت، له‌کاتی‌کدا زۆر کهس ئه‌وه ده‌زانن که زه‌وی به‌دوری خۆیدا و به‌دووری خۆردا ده‌سوورپێته‌وه، زۆریک له‌ ئێمه ئه‌وه ده‌زانین که پۆژ هه‌لنایه‌ت له‌ ماوه‌ی پۆژه‌ه‌لاتندا، هه‌رچه‌نده ئه‌ستێره‌ناسه‌کانیش ئه‌و وشه‌ی «خۆره‌ه‌لاتن» به‌ کار دین، هاو‌شیوه‌ی ئه‌مه له‌کاتی «Sunset» خۆرئاوا‌بووندا خۆر به‌ شیوه‌یه‌کی کرداری ئاوا نابێت.

ه- له‌ زمانی ئینگلیزیدا د‌ل چه‌قی خۆشه‌ویستی و سۆزه:

له‌ زمانی ئینگلیزیدا «د‌ل» به‌و ئه‌ندامه‌ی جه‌سته ده‌وتریت که پ‌ال به‌ خۆینه‌وه ده‌نیت بۆ ئه‌ندامه‌کانی له‌ش، هه‌مان وشه به‌کار دیت به‌مه‌به‌ستی چه‌قی بیرکردنه‌وه و خۆشه‌ویستی و سۆز. ئه‌م‌رۆ ئێمه ئه‌وه ده‌زانین که م‌یشک چه‌قی بیرکردنه‌وه و خۆشه‌ویستی و سۆزه، ه‌یشتا له‌ کاتی ده‌رب‌رینی سۆزدا به‌رامبه‌ر به‌ که‌سیک ده‌ل‌یین: «من تۆم له‌ قوولایی د‌لمه‌وه خۆشه‌و‌یت» خه‌یاڵ بکه که زانا‌کان به‌ هاوسه‌ره‌کانیان ده‌ل‌یین: «من تۆم له‌ قوولایی د‌لمه‌وه خۆشه‌و‌یت» خ‌یزانه‌کانیشیان هه‌مان وه‌لام ده‌ده‌نه‌وه. ته‌نانه‌ت ب‌نه‌ما‌کانی زانستیش نازانن، که م‌یشک به‌ر‌پ‌سه له‌ سۆز نه‌ک د‌ل؟ به‌راستی به‌شیوه‌یه‌کی زانستی پ‌ت‌ویسته ب‌ل‌یین: «من تۆم له‌ قوولایی م‌یشکمه‌وه خۆشه‌و‌یت».

۶- عەرەبەكان دەزانن كە وشەى دڭ لەزمانى عەرەبىدا بۆ
مەبەستى چەقى بىركردنەوہ و تىگەيشتن بەكاردىت:
ههچ عەرەبىك هەرگىز پرسىارى ئەوہ ناكات كە بۆچى خوا دڭى كافرهكانى
داخستووہ؟ چونكە دەزانىت كە لە ناوہرۆكدە ئاماژەىە بۆ چەقى بىركردنەوہ
و تىگەيشتن و سۆز.

پرسیاری سییه م خوا دلی کافره کانی داخستوو؟

نه گهر خوا دلی کافره کانی داخستوو به بۆچی لومه
ده کرین که نیسلام قبول ناکهن؟

وه لام/

۱- خوا دلی نهوانه ی داخستوو که به شیوه یه کی
به رده وام راستی په تده که نه وه:

خوا له قورئاندا ئاماژه ی پیکردوو (البقرة: ۶-۷)، (بیشتر ئه م ئایه ته
رافه کراوه).

ئهو ئایه ته ی سهره وه ئاماژه نییه بو ئهو کافره کانی که برپا ناهینن، (الَّذِينَ
كَفَرُوا) ئه م وشه عهره بییه به کار دیت بو نهوانه ی که راستی په تده که نه وه،
هیچ جیاوازییه کی نییه نه گهر ئهو که سانه ئاگادار بکړینه وه یان نا، ئهوا
ههر برپا ناکهن، خوا دل و بیستن و چاویانی داخستوو، نه که له بهر نه وه ی
که خوا دلی داخستوون ئهو کافره کانیان و برپا ناکهن؛ به لکو به
پیچه وانه وه، نهوان نه گهر راستیه کانیان پی بوتړیت و ئاگاداریش بکړینه وه
ئهو ههر تیناگهن و باوهر ناهینن و راستیه کان په تده که نه وه، که واته
خودا بهرپرسیار نییه له مه، به لکو خو یان بهرپرسن.

۲- نمونەى ئەو مامۆستايەى كە پېشبینى ئەو دەكات كە خویندكارىك دەر دەچیت:

وا دابنى كە مامۆستايەكى شارەزا پېش تاقىكردنەوہى كۆتايى پېشبینى
ئەو دەكات كە خویندكارىك لە تاقىكردنەوہى كە دا دەكەویت و دەرناچیت،
لەبەرئەوہى كە خویندكارە كە كەمتەر خەمە و زۆر گرنگى بە وانەكەى
نادات و، ئەركەكانى مألەوہى ئەنجام نادات، ئەگەر دواى تاقىكردنەوہى كە
دەر كەوت خویندكارە كە دەر نەچووە كى دەبیت لۆمە بكریت؟ خویندكارە كە
يان مامۆستاكە؟ تەنھا لەبەرئەوہى مامۆستاكە پېشبینى ئەوہى كردووە
ئەو بە مانای ئەو نایەت كە دەبیت مامۆستاكە لۆمە بكریت، بەلكو
خویندكارە كە خۆى بەرپرسىارە لە دەر نەچوونى. ھاوشیوہى ئەمە خوا خۆى
لە پېشدا دەزانیت كە ھەندىك خەلك كە راستى پەتدەكەنەوہ و برۆاى
پېناھىنن و خواش دلى داخستوون؛ كەواتە ئەو كەسانە خۆيان دەبیت
بەرپرسىارىتى پەتكردنەوہ بگرنە ئەستۆ.

پرسیاری سی و یه‌که‌م

ئاسمان و زهوی له شه‌ش پوژدا دروست کراوه نه‌ک هه‌شت پوژ:

قورنان له چه‌ندین شوین ئاماژه‌ی به‌وه کردووه که ئاسمان و زهوی له ماوه‌ی شه‌ش پوژدا دروستکراوه، به‌لام له سووره‌تی «فصلت» دا ئاماژه‌ی به‌وه کردووه له هه‌شت پوژدا ئاسمان و زهوی دروستکراوه، ئایا ئه‌م دوو قسه‌یه دژ به‌یه‌ک نین؟ هه‌مان ئایه‌ت ده‌لیت که زهوی له شه‌ش پوژ و ئاسمان له دوو پوژدا دروستکراوه: ئه‌مه دژی بیروکه‌ی ته‌قینه‌وه گه‌وره‌که‌یه که تییدا زهوی و ئاسمان له شه‌ش پوژ له هه‌مان کاتدا دروستبوون.

وه‌لام/

۱- ئاسمان و زهوی له شه‌ش پوژدا دروستکراون:

من هاویرام له‌گه‌ل ئه‌وه‌ی که قورنان ئاماژه‌ی بو ده‌کات که زهوی و ئاسمان له ماوه‌ی شه‌ش پوژدا دروستبوون، له‌م چه‌ند ئایه‌ته‌ی خواره‌وه‌ی قورنانی پیروژدا باسکراوه:

* {إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ} (الأعراف: ۵۴)، واته:

(به‌راستی هەر خواى په‌روه‌ردگارى ئیوه بوو توانى ئاسمانه‌كان و زه‌وى له ماوه‌ى شەش رۆژدا دروست بکات، ئه‌وساش به‌و شیوه‌یه‌ى که شایسته و شیاوی زاتی خۆی بێت چووه سه‌ر عه‌رشى فه‌رمانه‌وه‌ایه‌تى خۆى، رۆژ به‌ شه‌و داده‌پۆشنى و رۆژیش به‌په‌له‌ ده‌که‌ویته‌ شوینی شه‌و، خۆر و مانگ و گشت ئه‌ستیره‌کانى دروست کرد، هه‌مووشیان له‌ژێر ده‌ستى ئه‌ودا پامکراون و به‌پیتی یاسای ئه‌ویش دین و ده‌چن، چاکیش بزائن که دروست کردن و ته‌کبیر و فه‌رمانى بۆ به‌رپوه‌بردى هه‌موو بوونه‌وه‌ر هه‌ربه‌ده‌ستى ئه‌وه، زۆر به‌به‌ره‌که‌ت و گه‌وره‌یه‌ خوايه‌ك که په‌روه‌ردگارى گشت جیهانه‌).

* {إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ مَا مِنْ شَفِيعٍ إِلَّا مِنْ بَعْدِ إِذْنِهِ ذَلِكَمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ} (یونس: ۳)، واته: (به‌راستی په‌روه‌ردگارتان هه‌ر ئه‌و خوايه‌یه که ئاسمانه‌كان و زه‌وى له‌ماوه‌ى شەش رۆژدا دروستکرد، پاشان به‌و شیوه‌یه که شایسته و شیاوی زاتی ئه‌و بێت و خۆی مه‌به‌ستیه‌تى چوویه سه‌ر عه‌رشى فه‌رمانه‌وه‌ایى خۆى، به‌ته‌نیا بۆ خۆى کاروبارى جیهان به‌رپوه‌ده‌با، خۆى به‌دواوه هه‌یج تکه‌کارێک نییه تکه‌ای بۆ بکات مه‌گه‌ر که‌سێک خۆى مۆله‌تى بدات، هه‌ر ئه‌و خوايه‌یه په‌روه‌ردگارتان ده‌سا ئیوه‌ش هه‌ر ئه‌و به‌هه‌رستن، ئاخۆ په‌ند و ئامۆژگارى وه‌رناگرن و وردنابنه‌وه له‌و هه‌موو بوونه‌وه‌ره‌).

* {وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَلَئِنْ قُلْتِ إِنَّكُمْ مَبْعُوثُونَ مِنْ بَعْدِ الْمَوْتِ لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ} (هود: ۷)، واته: (هه‌ر ئه‌و خوايه‌یه

ئاسمانه كان و زهوى له ماوهى شەش رۆژدا دروستکرد، و ھىماى تەخت و
 عەرشەكەشى ھەر لەسەر ئاوبوون، ئەم بوونەوھەرى دروستکرد بۆ ئەوھى
 تاقىيان بىكەتەوھە ئايا کامتان کردەوھەتان چاکترە، سویند ئەخۆم ئەگەر
 بىشلىيت بى شەك ئىوھە پاش مردن زىندوو ئەکرىنەوھە و تۆلە دەدرىن، بە
 دلىيايىھە ئەوانەى کافر و بى باوھەرن ئەلەين ئەم قسە و باسە تۆ دەیکەیت
 و دەیلەيت جادوویەکی ئاشکرا بەولاوھە ھىچى تر نییە).

* {الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ
 الرَّحْمَنُ فَاسْأَلْ بِهِ خَبِيرًا} (الفرقان: ۵۹)، واتە: (ئەو خوايەى ئاسمانەکان و
 زهوى و ھەرچى لەنيوانياندايە بە شەش رۆژ بەدى ھىنا پاشان چووھە سەر
 عەرش و فەرمانرەوايەتى خۆى بەو شىوھەيەى کە ھەر شايستەى زاتى خۆى
 بىت، ھەر ئەوھە بەبەزەيى سا تۆ داوا و ھاوار ھەر لەو زاتە بکە).

* {اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى
 الْعَرْشِ مَا لَكُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا شَفِيعٍ أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ} (السجدة: ۴)، واتە:
 (ئەو خوايە ئاسمانەکان و زهوى و ھەرچى لەنيوانياندا ھەيە لە ماوھى
 شەش رۆژدا بەدەيھىنا، لە پاشان چووھە سەر عەرش، ئەى کافران بۆتان نيیە
 ھىچ دۆست و تەکاكارىک -جگە لە خۆى- لەسزا رزگارتان بکات، دە ئايا
 ئامۆژگارى وەرناگرن و لەسەر کوفر و شىرکى خۆتان بەردەوام دەبن؟).

* {وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَمَا مَسَّنَا مِنْ
 لُغُوبٍ} (ق: ۳۸)، واتە: (سویند بە خوا ئاسمانەکان و زهوى و ھەرچى لە

نیوانیاندايه له ماوه‌ی شه‌ش روژاندا دروستمانکرد، له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا هه‌چ ماندوو بوونی‌کمان تووش نه‌هات.

* {هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يَعْلَمُ مَا يَلْجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ} (الحديد: ٤)، واته: (هه‌ر ئه‌و خوايه ئاسمانه‌كان و زه‌وی له ماوه‌ی شه‌ش روژدا دروست کرد، پاشان چوو هه‌ر عهرشی خۆی به‌ چوونی‌ک که شایسته‌ی زاتی خۆی بێت، ده‌زانیت چی ده‌چیت به‌ ناو زه‌ویدا له‌ باران و جانه‌وه‌ر ...هتد، وه‌ چیشی لێده‌رده‌چیت له‌ رووه‌ک و گژوگیا و میوه‌ ...هتد، چی له‌ ئاسمان دێته‌ خوار و چیشی پێدا سه‌رده‌که‌وی وه‌ک فرشته‌ و کاروکرده‌وه‌كان وه‌ له‌هه‌ر جێگایه‌ کیشدا بن ئه‌و (خوا)یه‌تان له‌گه‌له‌، وه‌ خوا به‌هه‌موو کاره‌کانتان بینایه‌ به‌ هه‌رشتیک تێوه‌ ئه‌نجامی بده‌ن ئه‌و ئه‌یبنی).

ئه‌و ئایه‌ته‌ی قورئان که به‌ پێی ئه‌وه‌ تۆ ده‌لییت که زه‌وی و ئاسمان له‌ هه‌شت روژدا دروستکراوه‌ له‌ سووره‌تی (فصلت) ئایه‌تی: {قُلْ أَنتُمْ لَكُمْ تَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ الْأَرْضَ فِي يَوْمَيْنِ وَتَجْعَلُونَ لَهُ أَندَادًا ذَلِكَ رَبُّ الْعَالَمِينَ (٩) وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِي مِّنْ فَوْقِهَا وَبَارَكَ فِيهَا وَقَدَّرَ فِيهَا أَقْوَاتَهَا فِي أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ سَوَاءً لِّلنَّاسِ لِيُنْزِلَ فِيهَا مِّنَ السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا (١٠) ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا (١١) فَفَضَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ وَأَوْحَىٰ فِي كُلِّ سَمَاءٍ أَمْرَهَا وَزَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا مِصَابِيحَ وَحِفْظًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ (١٢)}

(فصلت: ٩-١٢)، واته: (پێیان بلێ باوه‌ر به‌و زاته‌ ناکه‌ن که له‌ماوه‌ی چوار

رۆژدا زهوى و تهواوى شته نهينيه كانى زهوى دروستکرد و هيما و ويينه و
 نموونه و هاوبه شى بۆ پيدا كردن و دهسه لاتى تهدهنه دهست، ئا تهوه تهو
 پهروهردگار و بهديهينه ريه پهروهردگارى جيهانه كان، وه چهند كهژ و كيوى
 چهسپاوى مه حكهمى بلندي له سهر زهوى داناوه و كردوونى به ميخ بۆى
 تا ئيوه هه لئه ديري و له سهر پشتى بژين و خير و بيرىكى زۆرى تىخست،
 رۆزى و بژيوى خه لكه كهى تيا ديارى كرد ههر لهو چوار رۆژدا، بۆ تهوانهى
 كه پرسىار ده كه ن زهوى له چهند رۆژدا دروستكراوه؟ ده گوترى لهو چوار
 رۆژانه دا، پاش دروستكردنى زهوى ئيرادهى دروستكردنى ئاسمانىشى كرد
 كه وهك دوو كه لى وابوو، ئينجا خوا به ئاسمان و زهوى فهرموو بىن و شكلى
 خوتان وهر بگرن و ملكه چ بن چ به زۆر چ به ئاره زوو چونكه برياردراوه كه
 ده بىت دروست بىن، تهوانيش وتيان وابه خوشى ملكه چ بووين و هاتين و
 شكلى خوما نمان وهر گرت، جا كهوت ئاسمان له ماوهى دوو رۆژدا - جگه له
 چوار رۆژه كهى تر - به تهواوى دروستكرد، و له ههر ئاسمانىك چى تهويست
 بريارى بۆ دا كه وابوو ئاسمان و زهوى ههر دوو پىكه وه له ماوهى شهش
 رۆژدا دروستكران، و نزىكترين ئاسمانىشمان به چهندين چرا - تهستيره -
 رازانده وه بۆتان و به پاراستن پارستمان له گوپراگرتنى شهيتان، ئه و كار
 سه رسوپهينه رانه گشت ئه ندازه گرتنى خواى به دهسه لاتى زانايه).

له و پرووه وه وا دهرده كه ويىت كه ئه م ئايه تانهى قورئان ئاماژه به وه دهكات
 كه زهوى و ئاسمان له ماوهى هه شت رۆژدا دروستكراون، خوا له سهره تاي
 ئه م ئايه ته دا ده فهرمويت كه تهوانهى ئه و زانيارى يانهى له م پارچه نوسينه دا
 هاتوو قورغ ده كه ن يان به كارى دههين بۆ به رزكردنه وهى ئاستى گومان

سه‌بارەت بە دەسه‌لاتی خوا که ئاره‌زووی بێ‌ پزیزکردن به‌ خوا و نه‌هی کردن له‌ یه‌ کگرتووی ده‌که‌ن، خودا پێمان ده‌فه‌رموێت به‌ تێپه‌رپوونی کات له‌ ناکاو ئه‌و بێ‌ باوه‌رانه‌ ئه‌م دژ به‌یه‌کیه‌ پروون ده‌که‌نه‌وه‌.

٢- «ثم» به‌ مانای (وێ‌پ‌رای ئه‌مه‌) یان «له‌مه‌ زیاتر» دێت:

ئه‌گه‌ر به‌ وریاییه‌وه‌ شیکاری بۆ ئه‌م ئایه‌ته‌ بکه‌ین ئه‌وا بۆت ده‌رده‌که‌وێت که سه‌بارەت به‌ دوو دروستکردن قسه‌ ده‌کات؛ ئه‌وانیش زه‌وی و ئاسمان، زه‌وی بێ‌جگه‌له‌ شاخه‌کان له‌ ماوه‌ی دوو پوژدا دروستکراوه‌، چیاکانیش له‌سه‌ر زه‌وی و به‌ چه‌سپاوی و نه‌گۆ‌پ‌یی و پ‌ر به‌ره‌که‌ت له‌ چوار پوژدا، که‌واته‌ زه‌وی له‌گه‌ڵ دروستکردنی چیاکاندا له‌ ماوه‌ی شەش پوژدا دروستکراوه‌، وێ‌پ‌رای ئه‌مه‌ ئاسمان له‌ ماوه‌ی دوو پوژدا دروستکراوه‌، ئه‌و وشه‌ عه‌ره‌بییه‌ی که له‌ سه‌ره‌تای ئایه‌تی (یانزه‌هه‌م)ی سووره‌تی (فصلت) دا به‌کارهاتووه‌ بریتییه‌ له‌ «ثم» که به‌ مانای «وێ‌پ‌رای ئه‌مه‌» یان «دواتر» دێت.

چهند وه‌رگێ‌رێ‌کی قورئان هه‌ن که «دواتر»یان به‌رامبه‌ر وشه‌ی «ثم» به‌کارهێ‌ناوه‌، که «وێ‌پ‌رای ئه‌مه‌» ده‌گه‌یه‌نێت، ئه‌گه‌ر «دواتر» به‌ هه‌له‌ له‌به‌رامبه‌ر وشه‌ی «ثم» به‌کارهێ‌نرابێت ئه‌وا دروستکردنی زه‌وی و ئاسمان له‌ ماوه‌ی هه‌شت پوژدا ده‌بێت، که ئه‌مه‌ش نا چوونیه‌کیه‌که‌ له‌گه‌ڵ ئایه‌ته‌کانی تری قورئاندا دروست ده‌کات؛ که زه‌وی و ئاسمان له‌ ماوه‌ی شەش پوژدا دروستکراوه‌ و، به‌رپه‌رچی بیروۆکه‌ی «ته‌قینه‌وه‌ گه‌وره‌که‌»ش ده‌داته‌وه‌.

له‌به‌رئه‌وه‌ وه‌رگێ‌رانی راست بۆ وشه‌ی «ثم» له‌م ئایه‌ته‌دا «وێ‌پ‌رای ئه‌مه‌»یه‌،

عبدالله يوسف علی به دروستی وشه ی «ثم»، یان «ویپرای ئه مه» ی وه رگپراوه، که ئه وه ده رده خات زهوی و چیاکان دروستکراون له ماوهی شهش پۆژو هاوکات ئاسمان له ماوهی دوو پۆژدا دروستکراوه، له بهر ئه م هوکاره کۆی پۆژه کان ناکاته ههشت پۆژ، به لکو ده کاته شهش پۆژ.

ئه گهر وه ستایه ک بلیت که بینایه کی (ده) نهۆمی و دیواری ده وروبهری له ماوهی شهش مانگدا دروست ده که م، له دوا ی تهواو بوونی پپۆژه که ی ورده کاری زیاتر ده به خشیت به وتنی ئه وه ی که ژیر زه مینی بیناکه له ماوهی دوو مانگدا و هاوکات (ده) نهۆمه کهش چوار مانگی پپچوو و، له و کاته ی که ژیر زه مینی بیناکه دروست ده کرا دروستکردنی دیواری ده وروبهری دوو مانگی خایاند، که واته پروونکردنه وه ی یه که م و دووه می دژ به یه ک نین، به لکو پروونکردنه وه ی دووه می ورده کاری زیاتر ده به خشیت سه بارهت به دروستکردنه که.

۳- زهوی و ئاسمان هاوکات دروستکراون:

قورئان وه سفی دروستکردنی گهر دوون ده کات له چه ند شوینیکدا (پیشتر ئاماژه به هه موو سوورهت و ئایه ته کان کراوه)، پاشان بۆ زیاتر پروونکردنه وه خوا ی گه و ره له سووره تی (الأنبیاء) دا ده فه رمو ی ت: {أَوَلَمْ يَرَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ} (الأنبیاء: ۳۰)، واته: (ئایا خوا نه ناس و بی باوه پان نه یانینیوه که بیگومان ئاسمانه کان و زهوی یه کپارچه بوون و پیکه وه نووسابوون نه ئه م بارانی ده باراند نه ئه ویش رووه کی سهوز ده کرد، جا له وه به دواوه ئیمه

له یه کمان کردنه وه، له ئاویش هه موو شتیکی زیندوو مان دروست کرد،
ئاخۆ هیستا هه ر باوه پ ناکه ن).

خوای گه وه له و ئایه ته ی سه ره وه دا سه باره ت به ته قینه وه گه وه که
قسه ده کات که زه وی و ئاسمان هاوکات دروستکراون. هه روه ها نه گه ر
لیره دا به هه له «ثم» به «دواتر» وه ربگی پیت؛ نه وا ته نها له م ئایه ته دژ به
بیروکه ی ته قینه وه گه وه که و ئایه ته کانی تری قورئان ده بنه وه، له به رنه مه
وه رگی پانی دروست بو وشه ی «ثم» بریتیه له «وی پرای نه مه» یان «سه رباری
نه مه».

پرسیاری سی و دووهم

نایا پیاو له سپیږم یان تۆو دروست بووه؟

له شویښکی قورناندا ئاماژه بهوه کراوه که مروّف له تۆو یان سپیږم دروستکراوه و، له شویښکی تریشدا ئاماژه بهوه کراوه که له خۆل دروستکراوه، نایا ئه‌و دوو نایه‌ته دژ بهیهک نین؟ چۆن له رووی زانستییه‌وه ده‌یسه‌لمینیت که مروّف له خۆله‌وه دروست بووه؟

وه‌لام/

۱- پیاو، یاخود مروّف له خۆل و سپیږمه‌وه دروستکراوه:

قورنان ئاماژه بو دروستکردنی مروّف ده‌کات له دلوپیک سپیږمه‌وه؛ له چه‌ند نایه‌تیکدا له‌وانه: {أَلَمْ يَكُنْ نُطْفَةً مِنْ مَنِيٍّ يُُمْنَى} (القیامه: ۳۷)، واته: (ناخۆ ئه‌وه نوتفه و ئاوپکی که‌م نه‌بوو له مه‌نی پیاودا ده‌پژژرایه ناو مندالدانه‌وه؟ بوچی وا زوو گوڤا؟) هه‌روه‌ها قورنان له چه‌ند شویښکی تر ئاماژه به‌وه ده‌کات که مروّف له خۆل دروستکراوه، ئه‌م نایه‌ته‌ی خواره‌وه وه‌کو سه‌رچاوه‌یه‌ک به‌کار دیت: {يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِنْ مُضْغَةٍ مُخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لِنُبَيِّنَ لَكُمْ وَنُقِرُّ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشَدَّكُمْ وَمِنْكُمْ مَنْ يُتَوَفَّى وَمِنْكُمْ مَنْ يُرَدُّ إِلَى أَرْدَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِنْ بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا وَتَرَى الْأَرْضَ هَامِدَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ وَأَنْبَتَتْ مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ} (الحج: ۵)، واته: (ئه‌ی خه‌لکینه! ئه‌گه‌ر ئیوه له

زیندووو بوونه وه دوو دل و به گومانن، وهرن ته ماشایه کی سهره تا و بنه رته
خوتان بکهن و چاکیش بزائن ئیمه ئاده ممان له گل دروو سترکردوو، له
پاشا (نه وه کانی) له تنۆکه ئاوێک که له پشتی باوک هه لده قولن، ئینجا
له خوینپارهیه ک وهک زهروو، پاشان له گوشتپارهیه ک، تهواو سهر و سیما
پیدراو یا ناتهواو، پیش تهواو بوون له بارده چن، تا دهسه لاتن خوماتان بو
دهربخهین، ئینجا چیمان بوو بوی دهیخهینه مندا لده وه و ههر لهویش
بریاره له سهر ده دهین و دهیهیلینه وه تا دیمهن و نیگاری تهواو ده بیت تا
کاتی دیاریکراو بو له دایکبوونی راده گهیه نین، پاشان به ساوایی و زور لاواز
و بئ دهسه لات لهو مندا لده وه ده تان هینینه خواری، پاشان پهروه رده تان
ده کهین تا ورده ورده ده گه نه هیژ و پیژی تهواو تان و بیروهوشتان کامل
ده بیت، هه تانه ههر له سهره تای ژیا نه وه ده مرن و نه وه نده نامینه وه،
هی واشتان ههیه ده مینن و ته مهنی دریز ده بیت، تاوای لیدیت پاش
نه وهی کاتی خوئی شتیکی ده زانی ئیستا هه موو شتیکی له بیرده چیته وه،
به لگهیه کی تری دهسه لاتمان بو زیندوو کردنه وه تان له وه رزی زستاندا نه م
زهویه وشک و مردوو هیه ده بینن که هیچ گژوگیایه کی تیا نییه و خاموش
و بئ ههست و خوست، که چی ههر که ئاوی بارانی به سهردا ده باریت
راده چهنن و ده بزوی و به جووله ده کهوئ و نه ژیه ته وه به خو دا دیت و
گه شه ده کا و له هه موو جو ره گژوگیایه کی جوان ده پروئ).

ئیستا ئیمه ده زانین که هه موو توخمه کانی جهسته ی مروف له زه ویدا
بوونیان ههیه چ به بریکی کهم بیت یان زور، نه مه راقهیه کی زانستییه بو
ئایه تی قورئانی که ده فهرمویت پیاو له خو له وه دروست بووه، له چه ند

ئايەتتىكى ديارىكراودا قورئان ئاماژە بەۋە دەكات كە پياۋ لە سېپىرمەۋە
 دروستكراۋە، لە كاتىكدا لە چەند ئايەتتىكى ديارىكراۋى تردا قورئان ئاماژە
 بەۋە دەكات كە پياۋ لە خۆلەۋە دروستكراۋە ھەرچەندە دژيەكبۈۋن
 نىيە، دژ بەيەكبۈۋن بە ماناي ئەۋە دىت كە دەرپرېنەكان دژ بەيەك بن و
 ململانتى يەكتر بىكەن و پىكەۋە لەھەمان كاتدا راست نەبن.

۲- پياۋ لە ئاۋ دروستكراۋە:

لە چەند شوئىتتىكى ديارىكراۋى قورئاندا ھاتوۋە كە پياۋ لە ئاۋەۋە
 دروستكراۋە: {وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا فَجَعَلَهُ نَسَبًا وَصِهْرًا وَكَانَ رَبُّكَ
 قَدِيرًا} (الفرقان: ۵۴)، واتە: (خو ھەر ئەۋ زاتەيە كە لە تنۆكە ئاۋى (مەنى)
 مەۋيەكى ژىر و بىسندە و گۆيا و بىناي دروست كەردوۋە)، زانست ئەۋەى
 سەلماندوۋە كە ھەر سى دەرپرېنەكە راستن، پياۋ لە سېپىرم و خۆل و ئاۋەۋە
 دروستكراۋە.

۳- ئەۋە دژ بەيەكبۈۋن نىيە، بەلكو ۋادابنى كە من دەلېم بۆ ئەۋەى
 كۆپىك چا دروست بىكەين پىۋىستمان بە ئاۋە، ھەروەھا بە گەلای چا بۆ
 دەستكەۋتنى چا، ھەردوۋ رستەكە يان دەرپرېنەكە دژ بەيەك نىن، چونكە
 پىۋىستمان بە ئاۋ و گەلای چايەكەيە بۆ ئەۋەى چايەك دروست بىكەين،
 زياتر ئەگەر من مەۋىت چايەكى شىرىن دروست بىكەم ئەۋا پىۋىستە
 شەكرىشى بۆ زىاد بىكەين.

ھەرچەندە لە قورئاندا ھىچ دژ بەيەككە بوۋنى نىيە كاتىك دەفەرموئەت

پیاو له سپږم و خۆل و ئاو دروستکراوه، ئهوه دژبهیه کبوون نییه، به لکو
جیاکارییه له جیاوازبووندا که به مانای قسه کردن دیت له نیوان دوو چه مکی
جیاوازدا له سهر هه مان بابته به بی ململانی، بۆ نموونه ئه گهر من بلیم
پیاو هه میسه راستگۆ و درۆزنه ئهوه دژبهیه کبوونه، به لام ئه گهر بلیم پیاو
هه میسه دلسۆز و میهره بان و خوشه ویستیان ههیه ئهوا جیاکارییه له
جیاوازبووندا.

پرسیاری سی و سییه م

خوا خوی دوو رۆژه لآت و دوو رۆژئاوایه؟

له نایه تیکدا ئاماژه به وه کراوه که خوا خوی دوو رۆژه لآت و دوو رۆژئاوایه، چۆن له رپوی زانستییه وه شرۆفهی ئهم نایه ته ده کهیت؟

وه لآم/

۱- قورئان ئاماژه به وه ده کات که «خوا» خوی دوو رۆژه لآت و دوو رۆژئاوایه.

ئهو نایه تهی قورئان ئاماژه ده کات بۆ ئه وهی که خوا ده سه لآتدار و خوی دوو رۆژه لآت و دوو رۆژئاوایه، له م نایه تهی سووره تی (الرحمن): {رَبُّ الْمَشْرِقَيْنِ وَرَبُّ الْمَغْرِبَيْنِ} (الرحمن: ۱۷)، واته: (ههر ئهو خوایه خاوه نی دوو هه لآتگهی خۆره له هاوین و زستاندا وه ههروه ها خاوه نی دوو جیگاری خۆرئاوا بوونی خۆره له هاوین و زستاندا)، له قورئاندا رۆژه لآت و رۆژئاوا به شتوازی دوانی به کارهاتوو هه وه به مانای ئه وه دیت که «خوا» خوی دوو رۆژه لآت و دوو رۆژئاوایه.

۲- خوا ده سه لآتدار و خوی هه ردوو رۆژه لآت و رۆژئاوایه:

زانستی جوگرافیا ئه وه مان پێ ده لیت که خۆر له خۆره هه لآته وه هه لآدیت، به لآم ئهو خاله ی که خۆر به رده وام ده کات له گۆرین به درێژایی سآل

تهنها له دوو پوڅی سالد ده بیټ که به «یه کسانى نیوهی شه و پوڅ»
 ناسراوه، ئایا خوږ به دروستی له خوږه لاته وه هه لدیټ؟ له چهند پوڅی
 دواتردا ته نانهټ له لایه کی که می باشور و لایه کی که می باکوره وه به لای
 پوڅه لاتدا هه لدیټ، له ماوهی وهرزگوږینی هاویندا خوږ له ئه وپه پری
 پوڅه لاته وه هه لدیټ، وه له ماوهی وهرزگوږینی زستاندا خوږ له م په پری
 خوږه لاته وه هه لدیټ، به هه مان شیوه له ماوهی وهرزگوږینی هاویندا
 خوږ له م په پری خوږئاو ابوونه وه ئاوا ده بیټ و، له کاتى وهرزگوږینی زستاندا
 خوږ له وپه پری خوږئاو ابوونه وه ئاوا ده بیټ، ده توانیټ ئه م دیارده به ئاسانى
 له بومبای ببیریټ، یان له ههر شاریکی تر له لایه ن ئه و خه لکه ی که له و
 ناوچه دیاریکراوانه دا ده ژین، ئه وان ده توانن ټیبینی ئه وه بکه ن که له
 ماوهی وهرزگوږینی هاویندا خوږ له م په پری خوږه لاته وه هه لدیټ و، له
 ماوهی وهرزگوږینی زستاندا له و په پری خوږه لاته وه هه لدیټ، به کورتی به
 دریژیی سالد خوږ به رده وام ده بیټ له هه له اتن له چهند خالیکی جیاوازی
 خوږه لات و، ئاوا ده بیټ له چهند خالیکی جیاوازی خوږئاو ابوونه وه،
 به وشپوهیه کاتیک قورئان ئاماژه به وه ده کات که «خوا» ده سه لاتدار و
 خواى دوو پوڅه لات و دوو پوڅئاوایه، یان به مانایه کی تر خواى هه ردوو
 په پری پوڅه لات و پوڅئاوایه.

۳- «خوا» ی ده سه لاتدار و خواى هه موو خاله کانی پوڅه لات و پوڅئاوایه:

زمانی عه ره بی دوو جوږ کو ی هه یه یه کیکیان «کو» ی دوانییه؛ که ئاماژه بو
 دوو شت ده کات، جوږه که ی تریان «کو» ی ئاماژه بو دوو یان زیاتر، له و

ئایه‌ته‌ی سووره‌تی (الرحمن) که پیشتر باسما نکرد ئه‌و وشه عه‌ره‌بیانه‌ی به‌کارهاتووهِ بریتین له: «المشرقین» و «المغربین» که کۆی دوان بیّت، واته دوو پۆژه‌لات و دوو پۆژئاوا.

خوای گه‌وره له‌م ئایه‌ته‌ی قورئاندا ده‌فه‌رمووت: {فَقَلَّا أَقْسَمُ بِرَبِّ الْمَشَارِقِ وَالْمَغَارِبِ إِنَّا لَقَادِرُونَ} (المعارج: ٤٠)، واته: (جا سویند به‌خاوه‌نی خۆره‌لاته‌کان و خۆرئاواکان ئیمه به‌توانا و ده‌سه‌لاتین).

ئه‌و وشه عه‌ره‌بیانه‌ی که له‌م ئایه‌ته‌دا بۆ پۆژه‌لات و پۆژئاوا به‌کارهاتوون بریتین له: «مشرقی» و «مغربی» که له‌جۆری دووه‌می کۆیه، که ئاماژه بۆ دوو و زیاتر له‌دوو، له‌به‌رئه‌وه له‌ده‌رئه‌نجامدا «خوا» خوای هه‌موو خاله‌کانی پۆژه‌لات و پۆژئاوايه.

پرسیاری سی و چواره‌م

یهک رۆژ له دیدی خوادا بریتییه له (۱۰۰۰) بۆ
(۵۰۰۰۰ سال)

نایه‌تیک هه‌یه له قورئاندا ناماژه بۆ ئه‌وه ده‌کات که
یهک رۆژ له دیدی خوادا یه‌کسانه به (۱۰۰۰ سال)، وه له
نایه‌تیک تری قورئاندا هاتوو که یهک رۆژ یه‌کسانه به
(۵۰۰۰۰ سال)، نایا قورئان خۆی دژایه‌تی خۆی ناکات؟

وه‌لام/

۱- کات له‌لای خوا به‌راورد ناکریت به کاتی له‌سه‌ر زه‌وی:
خوای گه‌وره له دوو شوینی قورئاندا ده‌فه‌رمویت: {وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ
وَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ وَعْدَهُ وَإِنَّ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّونَ} (الحج:
۴۷)، واته: (له جیاتی ئه‌وه‌ی وردبئه‌وه له شوینه‌واری تیاچوو‌ه‌کان! که‌چی
به‌گالته‌وه به‌په‌له‌ داوای سزات لی ئه‌که‌ن خۆ هه‌ر پێش دیت، به‌لام هه‌موو
شتیک به‌لای خواوه کاتیک یۆ براوه‌ته‌وه خواش هه‌رگیز له به‌لینی خۆی
پێچه‌وانه کار ناکات، خوا زۆر له‌سه‌رخۆ کار ئه‌کات، چونکه تاکه رۆژی
له‌لای په‌روه‌ردگارت به‌قه‌د (هه‌زار سال) ه که ئیوه ده‌یژمیرن).

{يَذَّبُرُ الْأَمْرَ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ ثُمَّ يَخْرُجُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ أَلْفَ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ} (السجدة: ٥)، واته: (ئهو خواجه به که له سهرووی ئاسمانهوه بو زهوی کاروباری خه لک دهبر دهکات، له پاشان بهرز ئهبنهوه بو لای خووی، له پوژیکدا که بهپیی ژماردنی ئیوه (یهک ههزار ساله)، که پیتوانهی یهک پوژ له دیدی خوادا یهکسانه به (١٠٠٠ سال) و، له ئایهتیکه تر هاتوو به یهک پوژ یهکسانه به (٥٠٠٠٠ سال)، بهبهراورد به سالی سه زهوی، ئهم ئایهتانه به گشتی به مانای ئهوه دیت که کات له لای خوا بهراورد ناکریت به کات له سه زهوی.

٢- «یوم» به مانای مانهوه دیت:

«یوم» که لهم ئایهتهدا ئاماژهی بو کراوه که هاوتای ئهوهی که مانای پوژ دیت مانای «ماوهیهکی دریز» یان «چهرخ» یک دهگهیهتیت، گهر وشهی «یوم» به دروستی وهربگریت به «ماوه» ئهوا هیچ ئالوزبوونتیک نییه.

یهکهه: (الحج: ٤٧) (پیشتر ئاماژه بهم ئایهتهکراوه):

کاتیک ئافرهتان داوایان کرد که پهله بکات له سزادانهکه، خوی گهوره له قورئاندا فهرمووی خودا له بهئینهکانی پاشگهز نابیتهوه، له راستیدا ماوهیهک له دیدی خوادا وهکو (١٠٠٠ سال)ی سه زهوی وایه.

دووه م: (السجده: ٥) (پیشتر ناماژ به م نایه ته کراوه):

سییه م: {تَعْرِجُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ} (المعارج: ٤)، واته: (فریشته کان و جو بریل به رزده بنه وه بو لای له روژ کاریکدا که ماوه که ی (په نجا هه زار سال) ه لای موشریک و و بی باوه ره کان).

چوارهم: ماوه ی دوو کاری جیاواز پیویسته هاوتا بیت، بو نموونه نهو ماوه یه ی که پیویسته بو سه فهرکردن له خالی «A» بو فاشی یه ک کاتر میتر، و نهو ماوه یه ی که پیویسته بو سه فهرکردن له خالی «B» بو کشمیر (٥٠) کاتر میتر بیت، نهوه نهوه ناگه یه نیت که من دوو دهر برینی دژ به یه کم دهر بریوه، له بهر نه م نایه ته ی قورئان نه ک ته نها دژایه تی یه ک نا که ن، به لکو له ئاستیکی گونجاوی نه وه دان له گه ل راستیه کانی زانستی سه رده م.

پرسیاری سی و پینجهم ئیبلیس مړوف بووه یان جن؟

له چهند شویننکی قورناندا نهوه هاتووه که ئیبلیس
فریشتهیه، بهلام له سووره تی (الكهف) دا ناماژه بهوه
کراوه که ئیبلیس جن بووه، نه مه دژ بهیهک نییه له
نیوان نایه تهکانی قورناندا؟

وهلام/

۱- پرووداوی ئیبلیس و فریشتهکان له قورناندا باسکراوه:

چیروکی ئادهم و ئیبلیس له زور شوینی قورناندا باسکراوه له وانه:
* {ثُمَّ لَآتَيْنَهُمْ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ
وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ} (الأعراف: ۱۷)، واته: (ئهوساش له بهردهم و
له دوايانه وه له راست و له چهپانه وه بویان بيم و بجمه جهسته يانه وه،
دونيا و قیامه تیان لی چه واشه بکه م، نه و کات دهبینی که زوربه یان
سوپاسگوزار و یه کتاپه رست نابن).

* {وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ (۲۸)
فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ (۲۹) فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ
كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ (۳۰) إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى أَنْ يَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ (۳۱)} (الحجر:
۲۸-۳۱)، واته: (وه بیر بیته نه و کاته پهروه ردگارت به فریشتهکانی ووت،

که مروّڤیک دروست ده کهم له قورپکی په شی گوږاوی وشکه لاتووی وا
 که ههرکات په نجهی لی درابا دهنگی ده نایه وه، ئینجا ههر به ته واوی
 ریکمخست و له گیانی خوّم روحم به بهردا کردووه بوو به مروّڤیک ته واو
 خاوهن گیان، ئیوهش فریشته کان دا وهرنه وه و ده مه و پروو سووژدهی
 بو بهرن هه مووتان، ئینجا فریشته دهست به جی هه موویان به ټیکرا
 فه رمانه کهی خویان به جی هیئا و کړنوشی ریز و حورمه تیان بو ئادهم
 برد، شهیتانی گه وره -ئیبلیس- نه بی، نه و ملی نه داو، ئیبا یکرد له گه ل
 کړنوش به ران بیت).

* {وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ قَالَ أَأَسْجُدُ لِمَنْ خَلَقْتُ
 طِينًا} (الإسراء: ٦١)، واته: (نه و کاته یان وه بیر بیته وه نه ی په یامبه ر که به
 فریشته کا نمان گوت کړنوش به رن، کړنوشی ریز و حورمه ت، جا نه وانیش
 دهست به جی کړنوشیان برد ئیبلیس نه بی، وتی من چون کړنوش ده به مه
 بهر که سیك که له قور دروست کړاوه؟

* {وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى} (طه: ١١٦)، واته:
 (به فریشته کا نمان ووت: کړنوش بو ئادهم به رن، نه وانیش هه موو به په له
 سوژدهیان بو برد ئیبلیسی (شهیتان) نه بیت، نه و فیزی نه هیئا و سوژدهی
 نه برد).

* {إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِنْ طِينٍ (٧١) فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ
 فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ (٧٢) فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ

(۷۳) إِلَّا إِبْلِيسَ اسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ (۷۴) { (ص: ۷۱-۷۴)، وات: ه (ئهو) ده‌مه‌ی که په‌روه‌ردگاری تو به فریشته‌کانی فهرموو: وا له قور به‌شهریک واته ئاده‌م دروست ده‌که‌م، ئینجا کاتی له‌شیم ریکوپیک کرد و له روحی خوم گیانم کرد به‌به‌ردا، ئیوه‌ش هه‌مووتان سوجدده و کړنوشی ریزی بو به‌رن، ئه‌وسا فریشته‌کانیش گشتیان سوجدده و کړنوشیان بو برد مه‌گه‌ر ئیبلیری شه‌یتان نه‌بی که خوی لیگورا و ده‌عیه‌چی و ده‌مبازبوو، سپله‌یی کرد).

به‌لام له سووره‌تی (الک‌هف) دا ده‌فهرمویت: {وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ كَانَ مِنَ الْجِنِّ فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ أَفَتَتَّخِذُونَهُ وَذُرِّيَّتَهُ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِي وَهُمْ لَكُمْ عَدُوٌّ بِئْسَ لِلظَّالِمِينَ بَدَلًا} (الک‌هف: ۵۰)، وات: (ئهو) روژگاره وه‌بیر بینه که به فریشته‌کامان ووت: سوژده بو ئاده‌م به‌رن، دیاره مه‌به‌ست لهو سوژده‌یه سوژده و کړنوشی ریزه نه‌ک سوژده‌ی په‌رستن، ئه‌وانیش هه‌موو ده‌ستبه‌جی فهرمانه‌که‌یان جیبه‌جیکرد و کړنوشیان برد (ئیبلیر) نه‌بی، ئه‌و له (جن) بوو له فهرمانی په‌روه‌ردگاری خوی ده‌رچوو، ئایا ئیتر ئیوه شه‌یتان و زارو و نه‌وه‌کانی له‌باتی من (خوا) ده‌که‌نه دو‌ست و پشتیوانی خوتان؟ له حالیکدا که ئه‌وان (خوی و نه‌وه‌کانی) دوژمنی ئیوه‌ن و هه‌میشه دژایه‌تیتان ده‌که‌ن، ئای چ گو‌پړینه‌وه‌یه‌کی خراپه گو‌پړایه‌لی کردنی ناهه‌قیکاران بو شه‌یتان له‌باتی خوا).

۲- یاسای عه‌ره‌بی «تغلیب»:

وه‌رگیرانی به‌شی یه‌که‌می ئایه‌ته‌که بریتییه له « ئیمه به فریشته‌کامان

ووت سوځده ببهن بۆ ئادهم، ئهوان سوځدهيان برد بيجگه له ئيبليس»
 ئه مه ئه وه مان لا دروست ده کات که ئيبليس فرشته بووه، قورئان به
 عهره بي دابه زيوه، له ريزماني عهره بيدا ياسايه که ههيه که به «تغليب»
 ناسراوه، ئه گهر زورينه بانگکران ئهوا که مينهش ده گرتهوه، بۆ نمونه
 ئه گهر له پۆليکدا (۹۹) خویندکاری کوړ و ته نها (۱) خویندکاری کچ هه بوو
 ئهوا ئه گهر به عهره بي بلیم با کوړه کان هه ستن ئهوا کچه کهش ده گرتهوه،
 پيوست ناکات به ته نها ناوی بهیتریت.

هاوشیوهی ئه و نمونه یه ی سهره وه له قورئاندا کاتیک خوا بانگی فرشته کانی
 کرد ئيبليسش ئاماده بوو، به لام پيوست ناکات به ته نها ناوی بهیتریت.
 کهواته به گویره ی ئه و پرسته یه ئيبليس رهنگه فرشته و رهنگه جنیش بیت،
 به لام له سووره تی (الکھف) ئایه تی (۱۸) ئه وه ده زانین که ئيبليس جن
 بووه، له هیچ شویتیکی قورئاندا نه هاتوو که بلین ئيبليس فرشته بووه،
 کهواته هیچ دژ به یه کبوونیک له قورئاندا بوونی نییه.

۳- جن ئازاده و ده توانیت گوپرایه لی فرمانه کانی خوا نه بیت، جن ئازاده
 و رهنگه بی گوپی فرمانه کانی خواش بکات، به لام فرشته هه میسه
 گوپرایه لی فرمانه کانی خوایه کهواته له فرمان ده رچوونی ئيبليس و
 گوینه دان به فرمانه کانی خوا ئه وه ده رده خات که ئيبليس جنه نه ک
 فرشته.

پرسیاری سی و شه‌شهم

دانه‌ری قورئان شاره‌زایی زانستی بیرکاری نییه

به گویره‌ی نارون شوری هه‌له‌ی بیرکاری هه‌یه له قورئاندا له سووره‌تی (النساء) ئایه‌تی (۱۱ و ۱۲) کاتی‌ک که به‌شه جیاوازه‌کانی میرات که ده‌دری‌ت به میرات‌گره‌کان کۆی ده‌که‌ینه‌وه زیاتره له‌یه‌ک، که‌وابی‌ت دانه‌ری قورئان بیرکاری‌زان نییه.

وه‌لام/

قورئان له چه‌ندین شویندا سه‌باره‌ت به میرات قسه‌ی کردوو‌ه:

* سووره‌تی (البقرة) (۱۸۰:۲) (ئهم ئایه‌ته له بابه‌تی (میرات) دا باس و رافه‌کراوه).

* سووره‌تی (البقرة) (۲۴۰:۲) (ئهم ئایه‌ته له بابه‌تی (میرات) دا باس و رافه‌کراوه).

* سووره‌تی (النساء) (۹-۷: ۴) (ئهم ئایه‌ته له بابه‌تی (میرات) دا باس و رافه‌کراوه).

* سووره تی (النساء) (٤: ١٩) (ئەم ئایەتە لە بابەتی (میرات)دا باس و راقە کراوە).

* سووره تی (النساء) (٤: ١٩) (ئەم ئایەتە لە بابەتی (میرات)دا باس و راقە کراوە).

* سووره تی (النساء) (٤: ٣٣) (ئەم ئایەتە لە بابەتی (میرات)دا باس و راقە کراوە).

* سووره تی (المائدة) (٥: ١٠٥-١٠٨) (ئەم ئایەتە لە بابەتی (میرات)دا باس و راقە کراوە).

* سووره تی (النساء) (١١ و ١٢ و ١٧٦) زۆر بە وردی باسی میراتی کردوووە. (ئەم ئایەتە لە بابەتی (میرات)دا باس و راقە کراوە).
ئێستا با هەڵسەنگاندنێک بۆ ئەو ئایەتە بکەین کە لەلایەن (ئارون شوری)یەووە باسکراوە. (٤/١١ و ١٢) (پێشتر لە بابەتی میراتدا ئەم ئایەتە تەفسیرکراوە).

ئاینی ئیسلام بە وردەکارییەکی زۆرەووە یاسای میراتی باسکردوووە، تەواوی بنەما و بنچینه کانی لە قورئاندا ئاماژەی بۆ کراوە، لەوەش زیاتر وردەکاری زیاتر لە فەرموودەکاندا باسکراوە. کەسێک دەتوانێت هەموو ژیاڵی بەسەرببات بە گەڕانی بە دوا یاسای ئیسلامی سەبارەت بە میرات لە هەموو پرووێه کەو، (ئارون شوری) پێشبینی دەکات کە تەنها بە پرووکەش

ئەویش بە تەنھا بە خۆئىندىنەوھى دوو ئايەت لە قورئان بە بى زانىنى
بنچىنەكان.

ئەمە ھاوشۆھى ئەو كەسەيە كە دەيەوئىت ھاوكيشەيەكى بىركارى شىكار
بكات، بەلام ياسا بنچىنەيەكانى بىركارى نازانىت، بى ئاگا لەوھى كە كام
ھىماى بىركارى لە سەرەتادا دىت، كام ھاوكيشە دەبىت سەرەتا شىكار
بكرىت، لە زانستى بىركارىدا يەكەم كەوانەكان دووھم دابەشكردن و سىيەم
لىكدان و چوارەم كۆكردنەوھ و پىنجەم لىدەركردن، گەر (ئارون شۆرى)
بىركارى نەزانىت و، سەرەتا لىكدان و دواتر لىدەركردن و دواتر كەوانەكان
و دواتر دابەشكردن و لە كۆتايىدا كۆكردنەوھ ئەنجام بدات؛ ئەوا وەلامەكە
ژمارەيەكى زۆر ھەلەى تىدا دەبىت.

كاتىك قورئان ئاماژە بۆ ياساى مىرات دەكات لە سوورەتى (النساء) ئايەتى
(۱۱ و ۱۲)، سەرەتا مىراتگرەكان و دواتر دايك و باوك و ھاوسەر، بە
گوێرەى ياساى مىرات لە ئىسلامدا دواى دانەوھى ئەو پارەيەى لەسەريانە
لە سەرەتادا، ئەو بەشەى كە دەدرىت بە ھاوسەر بە پشت بەستن بەوھى
كە ئايا كەسى مردوو مندالى بەجى ھىشتووھ ياخود نا، ھەرچەندە سامان
كە جىھىلرايىت دەكرىت بە دوو بەشەوھ لەنيوان كۆرەكان و كچەكان بە
رەچاوكردنى بەشەكان، كەواتە ئەو پرسىارە لە كوێوھ سەرى ھەلدا كە
دەرئەنجامى كۆتايى دەكاتە يەك؟ كەواتە ئەوھ خوا نىيە كە سەبارەت بە
بىركارى نازانىت، بەلكو ئەوھ (ئارون شۆرى) خۆيەتى كە بىركارى پشتگوێ
خستووھ.

پرسیاری سی و هه وته خوا به خشندهیه یان تۆله سینه؟

قورئان له چه ند شوینیکدا فهرمویه تی که خوا
میهره بانترین و به خشنده ترینه، به لام له زۆر شویندا
ئاماژه به سزای توند دهکات، ئایا خوا به خشندهیه یان
تۆله سینه؟

وهلام/

۱- خوا میهره بانترینه:

قورئان له چه ندین شوین ده فره مویت که خوا میهره بانترینه، له راستیدا
هه موو (۱۱۴) سووره ته که ی قورئان بیجگه له له سووره تی (التوبة) به:
«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ» ده ست پیده کات؛ به مانای «به ناوی خوای
گه و ره و میهره بان».

۲- خوا به خشندهیه:

له چه ندین ئایه تی قورئانی پیروژدا باس له به خشنده یی خوای گه و ره کراوه
له وانه (النساء : ۲۵) و (المائدة: ۷۴)، که ئاماژه به وه ده که ن که «خوا زۆر
لیبوره ده و زۆر میهره بانه».

۳- خودا سزای توندی نهو که سانه دهدات که شایه نیانه:

خودا له گه‌ل نهو هی به‌خشنده و میهره‌بانه سزای زور توند ده‌سه‌پینیت به‌سهر نهو که سانه‌ی که شایسته‌ی نهو سزا تونده‌ن، له چند نایه‌تییکی قورئاندا هاتوو که خوا سزای هه‌موو نهو که سانه دهدات که له فه‌رمانی ده‌رده‌چن، چند نایه‌تیک باس له چند جوړیکی جیاوازی نهو سزا تونده ده‌که‌ن که خوا به‌سهر سه‌ری‌چی‌کاراندا ده‌یسه‌پینیت: {إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا سَوْفَ نُصْلِيهِمْ نَارًا كُلَّمَا نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ بَدَّلْنَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَذُوقُوا الْعَذَابَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَزِيزًا حَكِيمًا} (النساء: ۵۶)، واته: (بیگومان نه‌وانه‌ی به‌ نایه‌ت و نیشانه‌کانی تیمه بی‌باوه‌رن، له دوا پروژدا ده‌یانبه‌ینه‌ناو ناگریکی بلی‌سه‌دار و گهرمه‌وه نه‌یانبرژینن هه‌رجاره‌ی که پیستی جه‌سته‌یان داپل‌و‌خا و سووتا چند پیستیکی تریان بو نه‌گو‌رین له‌جیی نه‌وه‌دا، تا پتر نهو سزایه‌ بچیژن، به‌راستی خوا ده‌سه‌لاتداری کار دروسته‌هه‌رگیز له‌خویه‌وه سزای که‌س نادات).

۴- خوا دادپه‌روه‌ره:

پرسیاره‌که نه‌وه‌یه خوا به‌خشنده‌یه یان توله‌سینه؟ خالیکی گرنه‌گ که ده‌بیت په‌چاو بکری‌ت نه‌وه‌یه که له‌گه‌ل نه‌وه‌ی که خوا به‌خشنده و میهره‌بانه، سزای توندی نهو که سانه‌ش دهدات که خراپه‌ده‌که‌ن، چونکه نهو دادپه‌روه‌ره، قورئان له‌سووره‌تی (النساء) دا‌ئاما‌زه‌ی پیکردوو: {إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِنْ تَكَ حَسَنَةً يُّضَاعِفْهَا وَيُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ أَجْرًا عَظِيمًا} (النساء: ۴۰)، واته: (بیگومان خوا به‌سه‌نگی بچو‌کترین گهردیله‌ (زه‌رره) سته‌م له‌هیچ که‌س نا‌کا و به‌نه‌دازه‌ی گهردیله‌یه‌ک چاکه‌بوو،

خوا به ره که تی به سه ردا ده پِژِژِ و دوو نه وهنده پاداشتی نه داته وه و لای
 خوئی پاداشتیکی گه وره ی پیده به خشی)، زیاتر و وردتر خوای گه وره له
 سووره تی (الانبیاء) دا ده فهرمویت: {وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ
 فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ حَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَى بِنَا
 حَاسِبِينَ} (الانبیاء: ۴۷)، واته: (بیگومان روژی قیامت ئیمه ته رازووی
 به رامبه ر دادپه روه ری دانه نیتین و کرده وه کانیا نی پی نه کیشین، نه وسه
 هیچ که سیک که مترین سته می لینا کری چ له چاکه کاران و چ له خراپه کاران،
 ته نانه ت نه گهر کرده وه کانیا ن به نه ندازه ی سه نگی ده نکه خه رته له یه کیش
 بیت که له بچو کیدا کراوه به نموونه ئیمه نه یه نیتین و ناماده ی نه که ین وه
 نه وهنده به سه بو ئیمه که به وردی ژمیریاری کرده وه کانیا ن بین).

۵- نمونه: ماموستا نه و خویندکاره ده به خشی ت که گزی ده کات له کاتی تاقیکردنه وه دا:

نه گهر له کاتی تاقیکردنه وه خویندکاریک گزی بکات و نه و ماموستایه ش
 که چاودیره به سه ریه وه به گزیکردنی خویندکاره که ده زانیت، ماموستا که
 ده لیت که نه و زور به خشنده و میهره بانه؛ بویه ریگه ده دا به خویندکاره که
 به رده وام بیت له گزیکردنه که ی، نه و خویندکارانه ی که زور هه ولیان داوه
 وه کوششیان کردووه بو تاقیکردنه وه که به ماموستا که نالین به خشنده
 و میهره بانه، به لکو پتی ده لیت نادادپه روه ره، نه م کرداره به به زه ییه ی
 ماموستا که هانی خویندکاره کانی تر ده دات نه وانیش گزی بکه ن.

نه گهر هه موو ماموستا کان میهره بان و به به زه یی بن و ریگه بده ن که
 خوینده کاره کان گزی بکه ن؛ نه و هه رگیز خویندکار بو تاقیکردنه وه کان

ههول نادات و خووی بۆ ئاماده ناکات و، له ئه نجاميشدا له پێی گزی کردنه وه غمريه کي زۆر باشيش به ده سته هينيت، به و جوړهش هه موو خویندکاره کان له تاقیکردنه وه کاندای ده رده چن، به لام له پرووی کردارییه وه له ژيانيان شکسته هينن، ته وای مه به ستی تاقیکردنه وه هه لده وه شیت و هه یچ به هایه کي نامينيت.

٦- ژيان تاقیکردنه وه یه بۆ ژيانی دواي مردن:

ژيان له م جيهانه دا تاقیکردنه وه یه بۆ ژيانی دواي مردن، قورئان له سووره تي «الملک» دا ده فرموي: {الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ} (الملک: ٢)، واته: (ئه و خوايه که مردن و ژيانی دروستکرد، بۆ ئه وهی تاقیتان بکاته وه، کامه تان کار و کرده وهی چاکتر و باشتره پاشانیش به پێی ئه وه پاداشت وهرده گریته وه وه ته نها ئه وه ده سه لاتدار و زۆریش گونه پۆش و لیبوردیه).

٧- ئه گهر هه مووان ببه خشیت و کهس سزا نه دات کي فرمانه کانی خوا جيبه جی ده کات؟

ئه گهر خوا هه موو که سيک ببه خشیت و کهس له سه ر تاوانه کانی سزا نه دات؛ ئه و ئه و کات بۆچی خه لک پيوسته گوپرايه لی فرمانه کانی خوا بیت؟ من هاوړام له گه ل ئه وهی که کهس نه چیته جه هه ننه مه وه، به لام ئه م ژيانه ی ئیستامان ده بیته جه هه ننه م، ئه گهر هه موو مروقه کان بچن بۆ به هه شت؛ که واته مه به ست و ئامانج و سوودی مروقه کان چیه؟ کاتیک دیته دونیا وه، ئه م ژيانه ناتوانریت ناوی لی بنریت تاقیکردنه وه بۆ ژيانی

۸- خوا تهنها له و که سانه خوښ ده بیټ که تهوبه ده کهن، خوای گه وره تهنها نه و که سانه ده به خشیت که په شیمان ده بڼه وه و تهوبه ده کهن: {قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ (۵۳)} وَأَنِيبُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَسْلِمُوا لَهُ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنْصَرُونَ (۵۴)} وَاتَّبِعُوا أَحْسَنَ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ بَغْتَةً وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ (۵۵)} (الزمر: ۵۳-۵۵)، واته: (تهی موحه مه د له منه وه بلّی: تهی به بنده کانی من تهی نه وانهی سته م و زیاده پړویان له خوټان کردووه، ټیوه له میهره بانی خوا بڼی ټومید مه بن، به راستی خوا له هه موو کونا هڅی خوښ نه بڼی، چونکه نه و لیږورده و میهره بانه، بگه پړینه وه بو لای خوا وه ندتان و ملکه چی فه رمانی نه و بن پیش نه وهی سزا که تان بو بڼی، دوا ییش له لایه ن هیچ که سیکه وه یارمه تی نادریڼ).

چوار بنچینه ی تهوبه کردن هه یه:

یه که م: رازی ببه به وهی که کاره که هه له یه.

دووه م: کتوپر له نه نجامدانی نه و کاره بو ه سته.

سییه م: له داهاتوودا هه رگیز دوو باره ی مه که ره وه.

چوارم: هه موو نه و زیانانه بژمیږه که داو ته له هه ر که سیکه.

پرسیاری سی و هه‌شتم

بت به‌کارده‌هینریت بۆ جه‌ختکردنه‌وه (ترکیز)

تویژه‌رانی نایینی هیندۆس هاوړان له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی که
فیداس و کتیبه‌ پیرۆزه‌کانی تری نایینی هیندۆس ریځه
ده‌گرن له‌ بت په‌رستی، به‌لام له‌به‌ر ئه‌وه‌ی می‌شک
په‌نگه‌ به‌ ته‌واوی پینه‌گه‌یشتبیت؛ بۆیه‌ شتیک پښوایسته
بۆ جه‌ختکردنه‌وه له‌ کاتی په‌رستندا، دوا‌ی ئه‌وه‌ی که
می‌شک ده‌گاته‌ ناگاییه‌کی به‌رزتر چتر بت پښوایست
نییه‌ بۆ جه‌ختکردنه‌وه.

وه‌لام/

۱- موسو‌ل‌مانه‌کان گه‌یشتونه‌ته‌ ئاستیکی به‌رزی ناگایی:
ئه‌گه‌ر شتیک پښوایست بیت بۆ جه‌ختکردنه‌وه (ترکیز) له‌ قوناغه‌کانی
سه‌ره‌تادا، دواتر که‌ می‌شک گه‌یشته‌ ئاستیکی به‌رزی ناگایی ئه‌وا ئه‌و به‌
پښوایست نییه‌، ئه‌وا من ده‌لیم که‌ موسو‌ل‌مانه‌کان گه‌یشتوونه‌ته‌ ئاستیکی
به‌رزی هو‌شیاری و ناگایی، چونکه‌ کاتیک که‌ خوا ده‌په‌رستین پښوایستی به‌
هیچ بت و په‌یکه‌ریک نییه‌ تا بمانگه‌یه‌نیت به‌و ئاسته‌ به‌رزه‌ی ناگایی.

۲- منڊال پرسيار دهکات بۆچی ئاسمان ههوره بروسکه دهکات؟

کاتیک من گفتوگو دهکهم له گهڵ (IRF) دا ههندیك ئهو پرسياره دهکهه که منڊاله کامان ده پرسن: «بۆچی ئاسمان ههوره بروسکه دهکات؟» ئیمه بهوه وهلامیان دهدهینهوه که: «دایکه گهوره مان له ئاسمان ئارد دههاریت»، له بهرئهوهی که زۆر بچووکه بۆ ئهوهی تیبگات. هاوشیوهی ئهمه له قوناغه کانی سه ره تادا خه لکی پتویستیان به بتیک ههیه بۆ ئهوهی جهخت بکه نهوه (ترکیز) بکه نهوه.

له ئایینی ئیسلامدا ئیمه بروامان به وتنی درۆ نییه؛ ته نانهت درۆی سپیش، من هه رگیز ئهم وهلامه درۆیانه نادهم به منڊاله کهم، چونکه دواتر که ده چیته خویندنگا ئهوه فێرده بیت که ههوره بروسکه پرووناکییه که بههوی فراوان بوونی کتوپری ههوا ی گهرمه وه دروست ده بیت، ئهو بیر لهوه دهکاتهوه که مامۆستا کهی درۆ دهکات، بهلام کاتیک که له راستیه که تیده گات بۆی ده رده که ویت که باوکی درۆی له گهڵ کردووه، ئه گهر وا ههست ده کهیت که منڊاله که رهنگه له شته ئالۆزه کان تینه گات؛ ئهوا پتویسته وهلامی پرسياره کهی ساده بکه یته وه له بری ئهوهی که به ناراستی وهلامی بده یته وه. ئه گهر خۆت وهلامه کهت نه زانی ئهوا پتویسته به راستگویی و پتی بلییت: «من نازانم»، بهلام زۆر منڊالی رۆژگاری ئهمرۆ بهوه وهلامه پازی نابن، ئه گهر به منڊاله کهی من بوترییت: «نازانم» ئهوا دهلیت: «اوکه بۆچی نازانیت؟» ئهمه ناچارم دهکات که ههول بدهم و، وهکو منڊاله کهم خۆم پهروه رده بکه م.

۳- ئەوانەى كە لە پۆلى يەكى سەرەتايىن پۆيىستى بە
 بتيك ھەيە بۆ جەختكردنەوہ ($\epsilon=2+2$)، ئەمە بە ھەمان
 شيۆہ دەمىنيتتەوہ لە پۆلى يەكى سەرەتايىيەوہ تاكو
 پۆلى دە).

ھەندىك لە پەخنەگرەكان لەو كاتەى كە ھەول دەدەن بڕوا بە من بھينن
 سەبارەت بە بت پەرستى دەلین: كە لە پۆلى يەكەمى سەرەتايى خويندكار
 لە سەرەتادا وا فيردەكریت بۆ پەرستنى خوا ئەویش بە جەختكردنەوہ بە
 يارمەتى بتيك، بەلام كاتيك كە بەرەو پيش دەچیت چيتر پۆيىستى بە بتيك
 نابیت بۆ جەختكردنەوہ لە كاتى پەرستنى خوادا. راستىيەكى زۆر گرنگ
 كە دەييت تيبينى بكریت ئەوہ يە كە ئەگەر تەنھا بنچينەكانى ھەموو
 بابەتيك بەھيژن؛ بۆ نموونە مامۆستايەكى بيركارى قوناغى يەكى سەرەتايى
 خويندكارەكانى وا فير دەكات كە ($\epsilon=2+2$) بە بى گويدانە ئەوہى كە
 ھەرچەندە خويندكارەكە خويندنگا تيدەپەرڤينيت، ياخود دەييت بە دكتور
 لە زانستى بيركاريدا بنچينەى ($\epsilon=2+2$) بە ھەمان شيۆہ دەمىنيتتەوہ
 گۆرانكارى بەسەردا نايت. لە قوناغەكانى سەرووترى خويندندا خويندكار
 لەتەك كۆكردنەوہدا پەنگە جەبر و سيڭۆشەزانى و لوگارىتم... ھتد فيربيت،
 بەلام بنچينەكانى كۆكردنەوہ بە ھەمان شيۆہى خۆى دەمىنيتتەوہ.

ئەگەر مامۆستاكە لە پۆلى يەك بنچينەكانى بە ھەلە فيرى خويندكارەكانى
 بكات؛ پيشبينى ئەوہ دەكەين كە ئەو خويندكارە لە داھاتوودا چۆن بيت؟
 ئەگەر پرنسيپە بنچينەيىيەكانى قيداس سەبارەت بە خوا كە ھيچ وینەى
 نىيە، كەواتە تويزەران چۆن ئەو راستىيە بزانن؟ دواى زانينى ئەو راستىيە

ده توانن بیده نگی هه لبرژیرن سه بارهت بهو پراکتیزه هه له یه ی که له لایه ن
 خه لکه وه نه نجام دراوه؟ ئایا تۆ به کوره کهت ده لئیت که له پۆلی یه کی
 سه ره تاییه که (۲+۲) یه کسان نییه به ۴، به لکو ۵ یان ۶، ته نها ئه و راستیه
 سه ملینه دوا ی ئه وه ی خویندن ته واو ده کات؟ هه رگیز، له راستیدا ئه گه ر
 ئه و هه له یه ک بکات ئه و تۆ بۆی راست ده که یته وه پتی ده لیت ده کاته (۴)،
 نه ک به یللیت تاکاتی ته واو بوونی خویندنی چاوه پرتی وه لامه راسته که بکات
 و، ئه گه ر له سه ره تاوه بۆی راست نه که یته وه ئه و داها تووی ده شیوینیت.

پرسیاری سی و هه‌شتم

ئاو چەند ناویکی ههیه له چەند زمانیکی جیاوازا،
خوا چەند ناویکی ههیه له چەند زمانیکی جیاوازا

«ئاو» بەچەند ناویکی جیاواز له چەند زمانیکی جیاوازا
ناسراوه وهکو: «water» له زمانی ئینگلیزی، له زمانی
هیندیدا به: «panni»، له زمانی تامیدا به «تانی» ...هتد،
هاوشیوهی ئەمه ئەگەر به «الله» به ram و Jesus بانگ
بکریت خوا یه‌کیک نییه و هه‌مان خواش نییه؟

وه‌لام/

۱- «الله» ئاماژه‌یه بۆ جوانترین ناوه‌کانی خۆی گه‌وره له قورئانی پیرۆزدا
له سووره‌تی (الإسراء) خودا ده‌فه‌رمویت: {قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ
أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى وَلَا تَجْهَرُ بِصَلَاتِكَ وَلَا تُخَافُ بِهَا وَابْتَغِ
بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا} (الإسراء: ۱۱۰) واته (پێیان بڵێ: له نزاو دوعا‌کانتاندا ناوی
پیرۆزی «الله» به‌رن وه‌یان هاوار به هه‌ریه‌کی له سیفه‌ته پیرۆزه‌کانی
ئهو بکه‌ن، جا ئیوه‌ش به هه‌ر ناو و سیفه‌تیکه‌وه له‌و ناو و سیفه‌تانه بۆ
خۆی دیاری‌کردوون ده‌توانن داوی لێبکه‌ن و هاواری بۆ به‌رن چونکه ناوی
پیرۆزی خوا زۆرن).

تۆ ده‌توانیت خوا به هه‌ر ناویک بیت بانگ بکه‌یت، به‌لام ده‌بیت ناوه‌که

ناویکی جوان بیټ و، نابیت هاوتا بیټ له گه ل وینه په کی هزریدا، ده بیټ
ناویک بیټ که تایه تمه ندی خوی تیدا بیټ.

۲- ده توانریت ئاو به چهند ناویکی جیا به چهند زمانیکي تر بانگ بکریټ، به لام شتیکی تر له پال ئاودا ناتوانریت به ئاو بانگ بکریټ له زمانیکي تردا.

تو ده توانیت ئاو به چهند ناویک بانگ بکهیت بو نمونه: «water» له
زمانی ټینگلیزیدا، «panni» له زمانی هیندیدا، «tannin» له زمانی تامیدا
و، «ماء» له زمانی عهره بیدا و، «apahin» له زمانی سانسکریټدا، «jal»
له سوده هندیدا، «jalorpaani» له گوجره نیدا، «pandiin» له مارسیدا،
«neer» له کاندا، «neemin» له تیوگو، «vellam» له مه لایه لامدا ... هتد.
نه گهر که سیک پیم بلیت که هاوړیه کم ناموژگاری کردووم که هه موو
روژیک به یانیه که ی پویسته په رداختک «panni» بخواته وه، به لام نه و
نه یتوانی بیخواته وه، چونکه کاتیک که ده یخواته وه نه و او هه ست ده کات که
برشیته وه، پرسیار ده کات ده لیت که «panni» په نگی زهرده و بونی هه به،
دواتر بوم دهرده که ویت که نه وه ی که نه و ناماژهی بو ده کات «panni»
ئو نیه، به لکو میزه، هه رچهنده تو ده توانیت ئاو به چهند ناویکی جیا
بانگ بکهیت که هه مان مانای ئاو ده گه یه نن، به لام تو ناتوانیت شتی تر
به «panni» یان ئاو بانگ بکهیت و بیناسیته وه. خه لکی په نگی بیربکاته وه
که نه و نمونه په راسته قینه نیه، من هاوړام له گه لیاندا چونکه ته نانه ت
که سیکي زور گیلش جیاوازی نیوان ئاو و میز ده زانیت و هه ستی پی
ده کات، ده بیټ زور گیل بیټ بو نه وه ی به میز بلیت ئاو، هاوشیوه کاتیک

هر كه سيك كه چه مكي راسته قينه ي خوا ده زانيت ده بينيت كه خه لك
خوای نادروست ده په رستن؛ نهوا به شيويه كي سروشتي پرسیار ده كات كه
چون كه سيك ناتوانيت جياوازي بكات له نيوان خوای راسته قينه و خوای
نادروست و دروستكراودا.

۳- پاكيتي خوا ناتوانريت بسه لمي نريت به ناوهيناني به چهند ناويكي جيا له چهند زمانكي جياوازا، به لام ده بيت بخريته سهنگي مهحهك.

ثالتون چهند ناويكي ههيه له وانه «sona» له زماني هيندا، «gold» له
زماني ئينگليزيدا، «الذهب» له زماني عه ره بيدا، سهرباري زانيني هه موو
ناوه جياكانی ثالثون، نه گهر كه سيك بيه ویت ثالثونه كه ي به تو بفروشت
و بليت ثالثونه كه م عه ياره (۲۴) ه، خو تو كویر نيت به بن نه وه ي بزانيت
ثالثون چيه و، بن نه وه ي نه وه بسه لمي نيت كه نه وه ثالثوني راسته قينه يه
يان نا، له ريگه ي مهحه كي ثالثونه وه نايكريت، پهنگه نه و پهنگه زهرده
دره وشاويه ثالثون نه بيت، چونكه هه موو شتيكي دره وشاوه ثالثون نيه.

۴- سووره تي (الإخلاص) سهنگي مهحه كي ثاينزانيه:

هاوشيوه ي نه وه هر كه سيك، يان هه لبري دراووك كه ناوي خوای لي نرا
ناتوانريت وه كو خوای راسته قينه قبول بكريت، به بن نه وه ي له سهنگي
مهحه كدا هه لبيسه نگينيت، سهنگي مهحه كي ثاينزاني كه ليكولينه وه يه
له خوا له سووره تي (الإخلاص) دا له قورثاني پيروزدايه: {قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ
(۱) اللَّهُ الصَّمَدُ (۲) لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ (۳) وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ (۴)}

واته: (ئەي موحەمەد بَلَى: ئەو خوايەي كە من دەپەرستم تاك و تەنبايە و هاوەل و هاوبەشی نیه، ئەو خوايەي ناوی «الله» یە جیگای هیوا و ئومیدە و بى نیازیشە، كەسى لى نەبوو، وە لە كەشیش نەبوو بى دايك و باوكە، هەرگیز هیچ كەسك هاوشیو و هاوتای نییە و كەس ناتوانیت بەرھەلستی بكات).

۵- دەبیّت مەموو مەلبرێردراویك تاقیکردنەو تێپەرینیّت بۆ ئەو مەبتوانریت پێی بوتریت خوا:

هەر مەلبرێردراویك كە داوا دەكات ببیّت بە خوا و هاوشیوێی ئەو بیّت؛ ئەوا پێویستە تاقیکردنەو تێپەرینیّت بۆ ئەو مەبتوانریت خوا و، وەكو ئەو بپەرستریّت، وا دابنێ كەسك دەلیت محەمەد خوايە، با بیخەینە تاقیکردنەو كەى سوورەتى (الإخلاص) هەو.

۵-۱: {قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ} ئایا (محەمەد) تاك و تەنبايە؟ نەخیر ئەو تەنبا پەيامبەر نەبوو، بەلكو چەند پەيامبەریكى تریش هەبوون.

۵-۲: {اللَّهُ الصَّمَدُ} ئیمە دەزانین كە (محەمەد) تالی زۆر چەشتوو هەرچەندە كە ئەو دەسەلاتدارترین پەيامبەرى خوابوو، لە تەمەنى (۶۳ سأل)یدا كوچی دواى كرد و لە (مەدینە) نێژرا.

۵-۳: {لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ} دەزانین كە ئەو لە مەككە لەدایكبوو و، دايك و باوكى ناویان (عبدالله) و (ئامینە) بوو، چەند مندالیكى هەبوو لەوانە (...)

ابراهیم ...هتد).

۵-۴: {وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ} ههچهنده هه موو موسوّلمانان پیغه مبهریان خوشدهویت و پرّیزی لّیده گرن و، هه مووان دواى فرمانه کانی ده که ون، هیشتا ته نانهت تاکه موسوّلمانیک نادوژیته وه له ته وای دنیا دا که ژیر بیت بلّیت که محمه د خواجه، یاسا و پرّیازه که ی ئیسلام بریتیه له «لا اله الا الله محمد رسول الله» «هیچ خواجه ک نییه جگه له خوا و محمه د په یامبه ری خواجه» دّیت.

ئهمه له کاتی نوژدا پرّوژی پینج جار دووباره ده بیته وه، هه ربویه که موسوّلمانه کان پرّوژانه ئه وه یان وه بیردیته وه پرّز له پیغه مبه ری خوا (د.خ) ده گرن و، فه رمانه کانی جیه جی ده که ن، ئه و ته نها په یامبه ر و خزمه تکاری خواجه نه ک خوا!!

۶- ئه و خواجه بسه لمینه که ده یه رستیت:

ئیستا که بۆمان پروونکردنه وه که چۆن سه نگی مه حه کی ئاینزانی به کاردیت، ئه وه ئه رکی هه موو که سیکه بۆ ئه وه ی ده ربکه ویت که ئه و خواجه ی ده یه رستیت راسته قینه یه یان نا.

پرسیاری سی و نۆیه م

ئایینی هیندۆسی کۆنترین و باشتترین ئایین نییه

**ئایینی هیندۆسی کۆنترین و پاکترین و راسته قینه ترین
و باشتترین هه موو ئایینه کانی دونیایه؟**

وه لām/

۱- ئایینی ئیسلام کۆنترین ئایینه:

ئایینی هیندۆسی کۆنترین ئایین نییه، ئه وه ئایینی ئیسلامه دیرینترین
ئایینه کانه، خه لکی به هه له له وه تیکه یشتوون که ئیسلام (۱۴۰۰ سال)
ته مه نه تی و، پێغه مبه ریش (د.خ) دامه زرینه ری ئایینه که یه. ئیسلام له
زه مه نی نه مریه وه هه یه، له و کاته ی که مرو و ف یه که م هه نگاوی له سه ر
زه وی داناوه، محه مه دی په یامبه ر (د.خ) دامه زرینه ری ئایینه که نییه، به لکو
ئه و په یامبه ری به ده سه لات ی خوا یه.

**۲- دیرینترین ئایین پێویسته پاکترین و به ده سه لاترین
ئایین بێت:**

ئایینی ئاتوانیت بانگه شه ی پاکترین و به ده سه لاترین ئاین بو خۆی
بکات؛ ته نها کاتیک بنچینه کانی کۆنترین نه بن، ئه مه هاوشیوه ی که سی که
ده لیت ئاوی له په رداخیکی کراوه دا پاراستوو له ماله که ی خۆیدا له
ده ره وه ی به سته ر (سه لاجه) که دا بو ماوه ی سی مانگ، پاکتره له ئاوێک

که له پهرداخیکې پاکدا کوکراوه ته وه و راسته وخو دواى نه وه پالټوراوه.

۳- کوټا ټایین ده بیټ پاکترین و به دهسه لاترین ټایین بیټ:

له لایه کی تره وه ټایینیک ناتوانیت بانگه شه ی پاکترین و به دهسه لاترین ټایین بو خو ی بکات؛ ته نیا کاتیک بنچینه کانی نو ی و تازه ترین نه بن، بوتلیک له ناوی دلۆپنراو که له ده به نراوه و پاریزراوه له سه لاجه دا بو ماوه ی سی مانگ؛ پاکتره له بوتلیک ټاو به سازگاری له ده ریا کوکراوه ته وه.

۴- بو ټایینیک که پاک و به دهسه لات بیټ نابیت خو ټیه لقورتان و گوړانکاری و پیداجوونه وه و پاکسازی له کتیبه پیروژه که یدا بکریټ که له لایه ن خواوه دابه زیوه؛ بو ههر ټایینیک که پاک و به دهسه لات بیټ، نابیت کتیبه پیروژه که ی هیچ زیادکردنیک و سرینه وه و پیداجوونه وه و هه له چنی ټیدا بیټ، سه رباری نه وه سه رچاوه ی سروش و ټاراسته کردنی ټایینه که پیویسته خواى تاك و به دهسه لات بیټ.

قورټان ته نها کتیبی پیروژه له سه ر پووی زه وی که له شیوازه سه ره کی و بنچینه یه که ی خو ی دریژه ی پیدراوه، هه موو کتیبه پیروژه کانی تری هه موو ټایینه کان زیادکردن و سرینه وه و پیداجوونه وه و هه له چنی ټیدایه. قورټان له هزر و بیرى زوړیک له خه لکیدایه، له راستیدا له و شیوه سه ره کییه ی له و کاته ی که بو په یامبه ر دابه زیوه، ئیستا زیاتر له وه سه دان هه زار خه لکی

هەن که قورئانیان له هزر و میشکیان پاراستوو و له بهریانکردوو،
 سەرەپای ئەمەش ئەگەر تۆ بەراوردی ئەو کۆپیانی بەکەیت که لەلایەن
 خەلیفە عوسمانەووە دروستکراوە لە قورئانە سەرەکیە کەووە که ئیستا هەیه
 و، لە بەردەستە لە مۆزەخانە ی تۆپقاپی لە ولاتی تورکیا، ئەوا هەمان ئەو
 قورئانەیه که ئەمڕۆ لە بەردەستە، خودا لە قورئاندا لە سوورەتی (الحجر)
 دا بە ئینی داو: {إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ} (الحجر: ۹)، واتە:
 (بەراستی ئیمە خویمان ئەم قورئانەمان ناردۆتە خوارەو و هەرخۆشمان
 ئاگادار و پارێزەری دەبین).

۵- کۆنترین ئایین پێویستە باشتترین ئایین بێت.

ئایینیکی ناتوانیت بانگەشە ی باشتترین ئایین بۆ خوێ بکات تەنیا کاتیک که
 بنچینه کانی کۆنترین نەبن، ئەمە هاوشتیوە ی ئەو هیه که کەسێک دەلێت
 ئۆتۆمبیلە که هی سەدە ی (۱۹) یە؛ باشتەر لە ئۆتۆمبیلی جۆری تۆیۆتا
 (۱۹۹۸ز) لە بەرئەو هیه کۆنتر، ئەو گیلێتییه که بلێت ئەو ئۆتۆمبیلە ی
 که هی سەدە ی (۱۹) یە پێویستی بە دار بوو بۆ ئەو هیه ئیش بکات، باشتەر
 لەو هیه که بە سویچ دابگیرسێت تەنھا لەبەر ئەو هیه که کۆنتر.

۶- دواھەمین ئایین دەبێت باشتترین بێت:

لەلایەکی ترەو ئایینیکی ناتوانیت خوێ بە باشتترین ئایین دا بنی تەنیا
 بنچینه کانی ئەو ئایینە نوێ ی خود دواتر نەهاتن،
 ئەمە وەکو کەسێک وایە که دەلێت ئۆتۆمبیلە کەم لە جۆری (cc ۸۰۰)
 سازۆکیه) که لە سالی (۱۹۹۹ز) دروستکراوە، باشتەر لە ئۆتۆمبیلی

جوړی (مارسیدس ۵۰۰ SEL) که له سالی (۱۹۹۷ز) دروستکراوه، بۆ
 نهوهی بریار بدهیت کام ئوتۆمبیله باشتړه ئهوا پټویسته به وردی سهیری
 تاییه تمه نندیه کانی ئوتۆمبیله که بکهیت؛ بۆ نموونه هیزی ئوتۆمبیله که،
 خیراییه کهی، ئاستی ئاسووده ییهتد، ئوتۆمبیلی جوړی (مارسیدس ۵۰۰
 SEL) که له سالی (۱۹۹۷ز) دروستکراوه زوړ باشتړه و ئاست به رزتره له
 ئوتۆمبیلی (۸۰۰ cc سازوکی) که له سالی (۱۹۹۹ز) دروستکراوه.

۷- ئایینیك باشتړینه نه گهر چاره سهری بۆ کیشه کانی مروڤ پټ بیت:

بۆ ئایینیك که به باشتړین دابنریت ده بیت چاره سهری پټ بیت بۆ هه موو
 کیشه کانی مروڤایه تی، ده بیت ئایینی راستی بیت پټویسته بۆ هه موو
 ته مه نیک بگونجیت، ئایینی ئیسلام تاکه ئایینه که چاره سهری پټیه بۆ
 هه موو کیشه کانی مروڤایه تی، بۆ نموونه کیشه ی مادده کحولیه کان، زیاد
 له هه بوونی ژنیک، لاقه کردن و ئازاردان، دزیکردن، په گه زپه رستی، چینی
 کومه لایه تی ...هتد، ئایینی ئیسلام ئایینی راستیه یاساکان و چاره سهره کانی
 بۆ هه موو ته مه ن و ئاستیک ده بیت، قورئان ته نها کتیبی ئایینه که له سهر
 پرووی زهوی به پاکي ماوه ته وه و له هه موو سهرده می کدا قسه ی خودا
 بووه، به مانایه کی تر له پشتردا کاتیک که سهرده می موعجیزه و ئه ده ب و
 هوئراوه بوو؛ تا کاتی ئیستا که سهرده می زانست و ته کنه لوژیا، سهره پای
 نه مه ش ئایینی ئیسلام ئایینی ده ستردی مروڤ نییه، به لکو ئایینی که که له
 لای خوا ی به ده سه لاته وه به سروش هاتووه ته خوار ی و، ته نیا ئایینی که لای
 خوا په سه ندکرا بیت.

پرسیاری پرسپاری چله

ئایا خوا له کتیبه پیروژهکانی تردا ناوی هاتوو؟

«الله» گونجاوترین ناوه بۆ خوا له قورئاندا، ئایا «الله» له کتیبه پیروژهکانی تر بیجگه له قورئان ئاماژهی بۆ کراوه یان ناوی هیئراوه؟

وهلام/

۱- نزیکه‌ی زۆرینه‌ی کتیبه پیروژه ئایینییه‌کان وشه‌ی «الله» یان تێدایه وهك ناویك بۆ خوا.

۲- ئیلاهم، ئیلاه، ئه‌لاه:

له ئینجیلدا خوا زۆر جار به ئیلاهم ئاماژه‌ی بۆ کراوه، له زمانی عبریدا «هم» له کۆتایی وشه‌که‌دا ئاماژه‌یه بۆ شیوه‌ی (کۆ)ی شکۆمه‌ندی، خوا به (ئیلا) یان (ئیلاه) له زمانێ ئینجیلی ئینگلیزیدا ئاماژه‌ی بۆ کراوه به پروونکردنه‌وه (ئیلاه)؛ به شیوه‌یه‌کی تر وه‌کو (ئه‌لاه) رینووس ده‌کریت، موسولمانه‌کان خوا به «الله» رینووس ده‌که‌ن و به «الله» ده‌یخویننه‌وه، له کاتیکدا ئه‌مان به (ئه‌لاه) رینووسی ده‌که‌ن و به (ئیلاه) ده‌یخویننه‌وه، زمانێ عه‌ره‌بی و عیبری خوشکه‌ زمانن، که‌واته ده‌لێن که پێویسته به «الله» بخوینرێته نه‌ك به (ئیلاه).

یه کهم: مه سیح هاواری کردووہ (الله، الله) کاتیک کہ له خاچانداوہ:
 له (Gospel of Mathew) زنجیره ی (۲۷) به شی (۴۶) و، (Gospel of Mark)
 زنجیره ی (۱۵) به شی (۳۴) ی (The New Testament) ئاماژہ ی بۆ
 کراوہ کہ کاتیک مه سیح له خاچدراوہ به دہنگیکی بهرز هاواری کردووہ:
 (E>-Li, E>-Li, la -ma sa- bach)- tha- ni) ئہم قسہ یہ ی حہزہ تی
 مه سیح له ہہموو ئہو وەرگیرانہ ی کہ له بہردہ ستن کہ زیاترن له (۲۰۰۰)
 زمانی جیاواز له ہہموو جیہاندا له ہہموویاندا به مانای «الله الله بۆچی
 به جیت ہیشتم؟» دیت.

دووہم: «الله» له (ئاینی سیخ) دا:
 یہ کیک لهو ناوانہ ی کہ له لایہن گورونہک ساہیب بہ کارہاتووہ ئاماژہ یہ بۆ
 خوا وشہ ی «الله» یہ.

۳- «الله» له کتیبی رگیقدا سروودی ئایینی (۱) به شی (۲):
 تہانہت له رگیقدا کہ کتیبیکی زۆر پیروزی ئایینی ہیندۆسہکانہ وشہ ی
 (الا) ہاتووہ کہ به تہواوی به «الله» دہخویریتہوہ.

۴- ئہلۆ ئہ پانیشاد:
 له نیتوان چہند جوریکی جیاواز له ئہ پانیشاددا یہ کیکیان ناوی (ئہلۆ
 ئہ پانیشاد) ہ له چہند کاتدا وشہ ی «الله» بہ کارہاتووہ بۆ ئاماژہ کردن بہ
 خوا.

پرسیاری چل و یه کهم

ناشتن باشتره له سووتاندنی جهستهی کهسی کوچکردوو

بوچی موسولمانان جهستهی کهسی مردوو له خاکدا
دهنیژن له جیاتی سووتاندنیان؟

وهلام/

۱- پیکهاتهی جهستهی مروڤ له خوڤدا بوونی ههیه:

ئهو پیکهاتانهی له جهستهی مروڤدا هه ن به بریکی زورتر یان کهمتر له
خاکدا بوونیان ههیه، لهم پرووهوه زانستی تره که جهستهی کهسی مردوو
بنیژیت که بهئاسانی شیتهل ده بیټ و له گهل خاکه کهدا یه که ده گریته وه.

۲- پیس نه بوونی ژینگه:

سووتاندنی جهستهی مردوو ده بیټه هو ی پيسبوونی بهرگه هه وای زهوی؛
که زهره رمه نده بو ته ندروستی و ژینگه، هیچ پيسبوونیکی ژینگه دروست
نابیټ نه گهر بیټ و کهسه مردوو که بنیژیت.

۳- خاکی دهورووبه ری به پیت ده بیټ:

بو سووتاندنی جهستهی کهسی که چه ندین دار ده بیټ ببردیت، که ئه مهش
ده بیټه هو ی که مبوننه وهی ریژهی سهوزی و زیان به ژینگه ده گه یه نیټ،

كاتىك جەستەى مردوو دەنىژىت لىگەل ئەوۋى كە درەختەكان دەپارىزىن
خاكى دەورووبەرىشى بە پىت دەبىت و ژىنگەش بەرەو پىش دەچىت.

۴- لایەنى ئابوورى:

سووتاندنى جەستەى كەسى مردوو گران دەكەوئىت ئەویش بەھۆى
سووتاندنى چەند تەنىك دار كە دەبىت بسووتىزىت، سالانە لە ولاتى
هينستان چەندان ملیون پرووپىە لەدەست دەدەن بە ھۆى سووتاندنى
كەسانى مردووۋە، ناشتنى كەسى مردوو لەرووى ئابورىيەۋە ھەرزانتەر
دەكەوئىت و كەمترى تىدەچىت.

۵- ھەندىك خاك دەتوانرىت جارىكى تر بەكاربەئىزىتەۋە بۆ ناشتنى مردووى تر:

ئەو دارەى كە لە سووتاندنى كەسىكدا دەسووتىزىت ناتوانرىت جارىكى
تر بۆ سووتاندنى جەستەى كەسىكى تر بەكاربەئىزىتەۋە، چونكە دەبىت
بە خۆلەمىش، ئەو خاكەى كە مردووى تىدا دەنىژىت دواى تىپەربوونى
چەند سالىك و شىبوونەۋەى جەستەى مردووۋە كە بە تەواۋى، دەتوانرىت
جارىكى تر مردووى تىدا بنىژىتەۋە.

پرسیاری چل و دووهم بندی و مانگالوسترا

بوچی ئافره‌تی شووکردووی موسولمان بندی، یاخود
تیکاون به نیوچه‌وانیان‌ه‌ه‌ه‌ نییه و مانگالوسترا له‌به‌رناکه‌ن
وه‌ک ئافره‌تی شووکردووی هیندی؟

وه‌لام/

بندی یان تیکه

بندی له‌(بندو)ی زمانی سانسکریت‌ه‌ه‌ وه‌رگراوه‌ که به‌مانای (خال) دیت،
به‌ شیوه‌یه‌کی هه‌میشه‌یی ئه‌و خاله‌ له‌ تۆزیک‌ی ره‌نگ سووری تیر دروست
ده‌کریت که ده‌که‌وێته‌ نێوان برۆکان و نیوچه‌وانی ئافره‌تی هیندیه‌ه‌ه‌،
بندی به‌ هیمای (پارقاتی) داده‌نریت و، هیمای وزه‌ی ئافره‌ته‌ له‌لایه‌ن
ئایینی هیندۆسه‌ه‌ه‌، باوه‌ر وایه‌ که ئافره‌ت و پیاوه‌که‌ی ده‌پاریزیت، وه‌کو
نه‌ریت هیمای شووکردنه‌ و ئافره‌تی شووکردوو ده‌پۆشیت، هه‌روه‌ها پیتی
ده‌وتریت: (ئه‌ستیکا).

٢-بندی بووه‌ به‌ مۆده‌:

له‌ رۆژگاری ئه‌م‌رۆدا بندی بووه‌ به‌ مۆده‌، ته‌نانه‌ت کچیک‌ که شووی
نه‌کردوو ده‌پۆشیت، شیوه‌ی بندی چیت‌ر له‌ خالدا نه‌ماوه‌ته‌وه‌ ئیستا
له‌چه‌ند شیوه‌یه‌کی تر دا هه‌یه‌ له‌وانه‌ شیوه‌ی هیلکه‌یی، ئه‌ستیره‌یی،

شیوهی دل... هتد، تهنانت بیجگه له پهنگی سوور به چهند پهنگیکی تر
 دهرده کهویت لهوانه: شین، سهوز، زهره پرتهقالی... هتد، مادهدهکانی بندی
 گورانکاری به سهردا هاتووه.

۳- مانگالستورا

مانگالستورا به مانای دهزووی بهختی باش دیت؛ که ملوانکهیه که به
 تایبته له لایهن ئافرهتی شووکردووی هیندییهوه لهمل دهکریت که هیمايه
 بو شووکردنی. ئه و ملوانکهیه پیکدیت له دوو دهنگ له دهنگولهی رهش
 له گهل زنجیریک که به شیوهیهکی ههمیشهی ئالتوونه، دهنگه رهشهکان
 بهمه بهستی پاریزگاری له خراپه بهکاردیت؛ که باوهپر وایه هاوسه رگیری و
 ژبانی ئافرهته که دهپاریزیت له لای میرده کهی، له باشووری هیندستان به
 مانگالستورا دهوتریت (تالی). ئافرهتی شووکردووی هیندی هه رگیز نابیت
 مانگالستوراکهی دابنیت تهنها ئه و کاته نه بیت که ده بیت به بیوه ژن.

۴- خوا خوی پاریزه ره:

خوا دروستکاری ئیمه؛ باشرین پاریزگاری مروفايه تیه، ئیمه پیوستان
 به هیچ خالیکی سوور و ملوانکهیه که نییه که له خراپه کاری بهمانپاریزیت.
 له قورئانی پیرۆزدا خوای گه وره دهفه رمویت: {لِاِ اللّٰهِ مَوْلَاکُمْ وَهُوَ خَيْرُ
 النَّاصِرِیْنَ} (آل عمران: ۱۵۰)، واته: (گووی بو ئهوانه مه گرن، دوست و
 یارمه تیدهر و سهروه ری ئیوه تهنها و تهنها خوای گه وره یه و هه ر ئه و
 یارمه تی ئیوه ده دات). له چهند شوینیکی تری قورئاندا ئاماژه ی پیکراوه،
 له بهرکردنی بندی، یاخود مانگالستورا بی باوه پریه به دهسه لاتداری خوای

دروستکاری ئیمه که باشتین پاریزه ره.

۵- دژی جل و بهرگی ئیسلامی:

بندی و مانگالستورا هیماي ئافره تی هیندییه جلوه بهرگی ئیسلامی ریگه به هیچ هیمايهك و نیشانه يهك نادات که ئاماژه بیت بۆ ناموسولمانه کان.

۶- له ئیسلامدا ئافره تی شووکردوو و شوونه کردوو

پۆیست نییه گالته یان پیبکریّت:

جاریکیان هاوړپیه کی هیندوسیم له کاتی ئاماژه کردن به سووده کانی مانگالستورا وتی: که ئاسانکارییه بۆ ئه وهی ئافره تی شووکردوو و شوونه کردوو له یه کتری جیا بکه یته وه، ئه مه ش ریگری ده کات له گالته کردن و ئازاردانیان، به پپی ئایینی ئیسلام هه موو ئافره تیک چ جا شووی کرد بیت یان نا، موسولمان بیت یاخود نا، نابیت گالته ی پیبکریّت یاخود ئازار بدریت.

پرسیاری چل و سیّهم

وتنی ناوی ئیمپراتۆر ئەکبەر له بانگدا:

بۆچی موسوڵمانان ناوی ئیمپراتۆر ئەکبەر به کار دینن
له کاتی بانگکردنی موسوڵمانان بۆ نوێژکردن؟

وهلام/

۱- ناموسوڵمانه كان به هه له له ناوی ئیمپراتۆر ئەکبەر
تیگه یشتوون له بانگدا.

جاریکیان کاتیک به شداریم له کۆنفراسییدا کرد له کیرلا، وه زیریکی
ناموسوڵمان له پیش وتاره که ی منه وه قسه ی کرد، ئەو هه ول و رۆلی
موسوڵمانه کانی بهرز راگرت له به ره و پیشچوونه کانی ولاتی هیندستان وتی:
له نیوان پاشاکانی هیندستاندا مه زترینیان ئیمپراتۆر ئەکبەر بووه، گومانی
تیدا نییه که موسوڵمانه کان له رۆژییدا پینج جار له کاتی بانگدانا ناوی
ئەو ده هینن، کاتیک که نۆره ی قسه کانی من هات ئەو هه له تیگه یشتنه م
بۆ روونکردنه وه.

۲- وشه ی ئەکبەر له بانگدانا هیچ په یوه ندیه ی به
ئیمپراتۆر ئەکبەر وه نییه:

وشه ی ئەکبەر که له بانگدا ئاماژه ی بۆ کراوه له کاتی بانگکردنی موسوڵمانان

بۆ نوڭزکردن؛ هيچ پەيوەندييەكى بە ئيمپراتۆر ئەكبەرى ھىندستانەوہ نىيە، ئەو وشانەى كە لە بانگداندا بەكاردیّت مى چەند سەدەيەك پيش لە دايكبوونى (ئيمپراتۆر ئەكبەر)ە.

۳- وشەى ئەكبەر بەمانای مەزن دیت:

وشەى عەرەبى ئەكبەر بەمانای مەزن دیت كاتيك دەلّين: (الله أكبر) لە بانگداندا، ئەوہ ئاماژەيە بۆ (خوای گەورە و مەزن)، ياخود (خوای مەزنترينە)، كاتيك كە بانگى خەلك دەكەين بۆ پەرستى؛ خوای تاك و تەنيا مەزنترينە.

پرسیاری چل و چوارهم

بۆچی موسولمانهکانی هیندستان پهیرهوی یاسای تاوانی ئیسلام ناکهن؟

کاتیك كه موسولمانهکانی هیندستان جهخت دهكه نه وه له سه ره بوونی یاسای تاكه كه سی جیا بۆ خۆیان، بۆچی ئەوان جهخت له سه ره جیبه جیكردنی یاسای تاوان بۆ موسولمانهکان ناکه نه وه، بۆ نموونه جیبه جیكردنی ئەو یاسایه ی كه ده بیئت دهستی كه سی دز بپریت ئەگه ره موسولمانیك دزیکرد؟

وهلام/

۱- یاسای كه سی موسولمانهکان:

یاسای باری كه سی یاسایه كه كه په یوه سته به تاكه وه و، مرۆفه کان به تهواوی په یوه ستن پتوهی، بۆ نموونه: یاسای شووکردن، جیا بوونه وه، میرات... هتد و، ئەو یاسایانهش دهگریته وه كه له لایه ن کۆمه لێك كه سه وه هاوړان له سه ری، ئەم یاسایه هیچ تاوان و کاریکی تیدا نییه كه به شیوه یه کی راسته وخۆ ئازار، یان زیان به کۆمه لگا بگه یه نیت.

۲- هيندستان عهلمانى و ديموكراتىيە:

لههەر ولاتىك ياساى كهسى رهنگه جياواز بىت، بۆ كۆمهلىك خهلك، بۆ كۆمهلىگى جياواز، هەرچهنده هيندستان ولاتىكى عهلمانى و ديموكراتىيە رىگه به كۆمهله خهلكى جياواز ده دات كه په پرهوى ياساى كهسى خويان بكهن كه ئارهزوويانه.

۳- ياساى كهسى باشتريىن ياسايە:

موسولمانهكان پرواين وايه كه به بهراورد به هه موو جوړه جياوازهكانى ياساى كهسى كه له دونيادا ههيه، باشتريىن ياساى كهسى ئىسلامه، موسولمانهكانى هيندستان په پرهو كردنى ياساى كهسى موسولمانانان پى باشته له بهر پروابوونيان به ئايىنى ئىسلام.

۴- ياساى تاوان:

ياساى تاوان ياسايه كه كه په يوهسته به تاوان و ئه و كرده وانهى كه راسته وخو كارىگه رى ده خه نه سهر كۆمهلىگ، وه كو دزى كردن و لاقه كردن و كوشتن... هتد.

۵- ياساى تاوان نابىت بۆ هه موو كه سىك وهك يهك بىت:

لههەر ولاتىكدا ياساى تاوان وه كو ياساى كهسى نييه، ياساى تاوان نابىت جياواز بىت بۆ كۆمهله خهلكى جياواز، ده بىت ياسايهك بىت بۆ هه موو كۆمهله، خهلكى جياواز و كاتى جياواز، بۆ ئه وونه: له ئايىنى ئىسلامدا ئه گهر كه سىك دزى بكات ده بىت ده ستى بېردىت، ئه م سزايه له ئايىنى

هيندوڤسدا نيبه ئه گهر هيندوڤسيك دزي له موسولمانتيك كرد ده بيت سزاي دزه كه چي بيت؟ موسولمانه كه ده يه وپت ده ستي دزه كه بپرپت، له كاتيكدان ياساي هيندوڤسه كه رپگه نادان و پازي نابيت.

٦- موسولمانه كانى هيندستان به تهنه ناتوانن به جيا په پره وي ياساي تاوان بكن به بن جيبه جيكردن ياساكه به سهر ناموسولمانه كانيشدا.

ههرچه نده ئه گهر موسولمان پازي بيت كه ئه گهر تاوانتيكي نه نجامدا سزا بدرپت به گوپره ي ياساي تاواني ئيسلامى؛ ئهوا پراكتيكي نابيت له حاله تيكدان دزييه ك دژ به موسولمانان نه نجام بدرپت ئه گهر شايت حاله كه ناموسولمان بوو و، ئه گهر كه سيك ياساي تاواني خو ي په پره و بكان، سزا له ئاينى ئيسلامدا بو شايتداني ناراست (٨٠) جه لده، له كاتيكدان ئه گهر كه سيك شايتي نادروست بدان؛ ئهوا به پي ي ياساي تاواني ئه وان ئهوا كه سه كه به ئاساني ده توانپت رابكان، ئهوا بو ناموسولمانتيك ئاسان ده بيت كه موسولمانتيك به نارپه و تاوانبار بكان، چونكه سزا به پي ي ياساي هينده كان زور نه رمه بو دزيكردن و شايتداني ناراست، ئه مهش هاني دزه كان ده دات كه به رده وام بن له دزيكردن، له هه مانكاتدا هاني ئه و كه سانهش ده دات كه شايتي ناراست ده دهن به رده وام بن له شايتداني ناراست له بهر به رژه وهندي خويان.

۷- موسولمانه کانی هیندستان یاسای تاوان له ئایینی ئیسلامیان لاپه سه نه ده جیبه جی بکریّت به سه ر هه موو هینده کاند:

ئیمه ی موسولمانان پیمان باشه یاسای تاوانی ئیسلامی به سه ر هه موو هینده کاند جیبه جی بکریّت، چونکه برینی دهستی دز به دنیاییه وه تیکرای کرداری دزیکردن له ولاتی هیندستان که مده کاته وه، هاوشیوه ی ئه مه (۸۰) جه لّد بو که سیّک که شایه تی ناراست ده دات؛ ریگر ده بیّت له شایه تدانی ناراست و درۆ.

۸- یاسای تاوان له ئیسلامدا زۆر پراکتیکیه:

ئایینی ئیسلام له پال ئاماژه کرنی بو تاوان له گه لّ ئه وه شدا چاره سه ری ئه وه شی خستوو ته پروو که چۆن ریگری بکریّت له تاوان، بو نموونه برینی دهستی که سیّک که دزی ئه نجام ده دات، سزای مردن بو ئه و که سانه ی ده ستریزی سیّکسی بو سه ر که سانی تر ئه نجام ده دن. بۆیه له کاتی جیبه جیکردنی ئه م جوړه سزایانه؛ که سیّک ئه گه ر نیازی ئه نجامدانی تاوانیکی هه بیّت ئه و پیش تاوانه که سه دجار بیرده کاته وه له سزاکه ی، بۆیه بو که مکردنه وه و وه ستانی تاوان له ولاتی هیندستان باشتین چاره سه ر جیبه جیکردنی یاسای تاوانه له ئایینی ئیسلامدا.

پرسیاری پرسپاری چل و پینجه

نایا رام و کریشنا پیغمبهری خودان؟

ئەگەر بە گوێرە ی نایینی ئیسلام لە دنیا دا پە یامبەر
بۆ هەموو نەتەوێک هاتوو؛ کەواتە چ پە یامبەرێک
بۆ هیندەکان نێردراو؟ نایا دەتوانین وادابنێین رام و
کریشنا پە یامبهری خودا بن بۆ هیندەکان؟

وەلام/

۱- پە یامبەر بۆ هەموو نەتەوێک نێردراو:

یەكەم: لە قورئانی پیرۆزدا لە سوورەتی (فاطر) ئایەتی (۲۴) خۆی گەورە
دەفەر مۆیت: {إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَإِنْ مِنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ}
(فاگر: ۲۴)، واتە: (ئیمە تۆمان نارد بە ئایینی راست بە موژدەدەر و ترسینەر
بۆ مەردم، و هیچ ئوممەت و گەلیکیش نەبوو بەر لە تۆ ترسینەرێکیان بۆ
نەچوێ).

دووهم: پە یامی هاو شیوەی ئەو ئایەتە سەرەو لە سوورەتی (الرعد):
{وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ وَلِكُلِّ قَوْمٍ
هَادٍ} (الرعد: ۷)، واتە: (خوێنه ناس و بێ باوەرەکانیش بە عینادی و ئیرەیی
خۆیان دەلێن: ئەو بۆچی لەلایەن پەروەردگارەو بە لگەیه کی پتەو و

بههیز نه ئیږدرايه سهر موحه مه د، خوا له وه لامياندا فهرمووی تو ههر
تهنها ترسینه ریکی وه بو ههر گه لیکیش له گهلانی دوونیا ری نیشاندهریک
هه بووه).

۲- چیرۆکی تهنه هه ندیک پیغه مبه ر له قورئاندا گیردراونه ته وه:

یه که م: خوی گه وره له سووره تی (النساء) ئایه تی (۱۶۴) دا ده فهرمویت:
{وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَرُسُلًا لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ وَكَلَّمَ اللَّهُ
مُوسَى تَكْلِيمًا} (النساء: ۱۶۴)، واته: (وه له پیشه وه چه ند پیغه مبه ریکی
تريشمان ناردوو هه -ئه وانه هه ندیکیان له ئایه تی (۱۶۳) دا باسکراون- وه
پیغه مبه ر گه لیکي تريش هه ن که له قورئاندا بو م باس نه کردوویت، خوی
میه ره بان بو خوی راسته وخو قسه ی له گه ل موسادا کردوو هه بو یه پی
ده گو ترئ «که لیم»).

دوو هه م: هاوشتیه ی ئایه ته که ی سه ره وه خوی گه وره ده فهرمویت: {وَلَقَدْ
أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ مِنْهُمْ مَنْ قَصَصْنَا عَلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ لَمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ
وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ فَإِذَا جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ فُضِيَ بِالْحَقِّ
وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْمُبْطِلُونَ} (غافر: ۷۸)، واته: (سویند ئه خو م که به راستی له
پیش ئیوه شدا په یامبه ریکی زورمان ناردوو هه هه ریه ک بو لای گه لی خوی،
داستانی هیندیکیاغان له قورئاندا بو باسکردوویت ئه وانیش بیست و پینچ
پیغه مبه رن، هه ندیکیشیاغان بو باس نه کردوویت، وه بو هیچ په یامبه ریکی
نه بووه که موعیزه یه ک بینئ به فهرمانی خوا نه بیئت، جا هه رکات فهرمانی

خودا هاتبیت به سزا به دادگه‌ری بریار دراوه له نئوانیاندا، له و کاته‌دا
ناهه‌فکاره‌کان زیامه‌ند و په‌شیمان بوون، به‌لام په‌شیمانی که‌لکی نه‌بووه
بویان).

۳- (۲۵) پیغه‌مبه‌ری خوا ناویان له قورئاندا هاتووه:

به ناو ته‌نھا (۲۵) پیغه‌مبه‌ری خوا ناویان له قورئاندا هاتووه، له‌وانه: ئادهم،
نوح، ئیبراهیم، موسا، عیسا، محمه‌د ... هتد.

۴- زیاتر له (۱۲۴۰۰۰) پیغه‌مبه‌ری خوا هه‌ن:

به گوێره‌ی فه‌رمایشته‌کانی پیغه‌مبه‌ر محمه‌د (د.خ) زیاتر (۱۲۴۰۰۰)
پیغه‌مبه‌ر نێردراوه بو زه‌وی له‌لایه‌ن خواوه.

۵- هه‌موو نه‌و پیغه‌مبه‌رانه‌ی که‌ پێشتر نێردراون ته‌نیا بو خه‌لکه‌که‌ی خۆیان بوون:

هه‌موو نه‌و پیغه‌مبه‌رانه‌ی پێش محمه‌د (د.خ) هاتوون ته‌نھا بو خه‌لکه‌کانی
خۆیان نێردراون و، بو ماوه‌یه‌کی دیاریکراو.

۶- محمه‌د (د.خ) کو‌تا په‌یامبه‌ری خودایه:

پیغه‌مبه‌ر محمد کو‌تا په‌یامبه‌ری خودایه وه‌کو نه‌وه‌ی له سووره‌تی
(الأحزاب) ئایه‌تی ۴۰ دا هاتووه {مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن
رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا} (الأحزاب: ۴۰)، واته:
(موحه‌مه‌د باوکی هه‌چ پیاوێکتان نییه، به‌لکو نه‌و په‌یامبه‌ری خوایه و

دواهمینی په یامبه رانه، هه میسه خوا به هه موو شتیک زانایه و به ناگایه).

۷- پیغه مبه ر محهمه د بۆ ته واوی جیهان نیردراوه:

هه رچه نده پیغه مبه ر محهمه د (د.خ) کوټا پیغه مبه ر، به لام ټه و ته نها بۆ موسولمانه عه ره به کان نه نیردراوه، به لکو ټه و بۆ ته واوی مروڤایه تی نیردراوه.

یه که م: له سووره تی (الأنبياء) ټایه تی (۱۰۷) ټاماژهی پیکراوه: {وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ} (الأنبياء: ۱۰۷)، واته: (ټیمه هه ربویه تۆمان نارد که ره حمه ت و به زه یی و میهره بانیه ک بیت بۆ هه موو جیهانیان).

دووهم: ټایه تی هاوشتویه ټهمه له سووره تی (سبأ) ټایه تی (۲۸) دا هاتووه: {وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ} (سبأ: ۲۸)، واته: (ټیمه هه ربویه تۆمان نارد که بۆ ته واوی خه لکانی جیهان بیته موژده ده ر و ترسینه ر، به لام زۆرینه ی خه لکی ټه وه نازان).

سییه م: له صحیحی بوخاری به رگی یه ک له کتیبی (صلاة) به شی (۵۶) فه رمووده ی ژماره (۴۲۹) که له لایه ن (جابری کوږی عبدالله) وه گنیردراوه ته وه، پیغه مبه ر (د.خ) ده فه رمویت: (هه موو پیغه مبه ر کان بۆ نه ته وه ی خویان نیردراون ته نیا من نه بیت که بۆ ته واوی مروڤایه تی نیردراوم).

۸- کام پیغمبه‌ر نیردراوه بو هیندستان؟

سه‌باره‌ت به‌و پرسیاره‌ی کام پیغمبه‌ر نیردراوه بو هیندستان؛ ده‌توانین رام و کریشنا به پیغمبه‌ری خوا دابنیین، هیچ ده‌قیک‌ی قورئان، یان هیچ فهرمووده‌یه‌کی صه‌حیح نییه که ئاماژه‌ی بو ناوی پیغمبه‌ریک کردبیت که نیردرا بیت بو هیندستان، هه‌رچه‌نده ناوی رام و کریشنا له هیچ شوینیک‌ی قورئاندا، یان فهرمووده‌ی صه‌حیحدا باس نه‌کراوه، که‌س ناتوانیت بلیت که دلنیا بن له‌وه‌ی که پیغمبه‌ری خودا بن یان نا.

هه‌ندیک له موسولمانه‌کان به تایبه‌ت موسولمانه سیاسیه‌کان که هه‌وڵ ده‌ده‌ن هیندۆسه‌کان رازی بکه‌ن ده‌لین: رام (دروودی خوا‌ی له‌سه‌ر بیت)، که ئه‌مه‌ش به ته‌واوی هه‌له‌یه، هیچ سه‌لماننیک‌ی راسته‌قینه نییه له قورئان و فهرمووده‌دا که ئه‌وه بسه‌لمینیت که رام و کریشنا پیغمبه‌ری خودان.

۹- هه‌رچه‌نده ئه‌گه‌ر رام و کریشنا پیغمبه‌ری خوا بن، له‌مرۆ‌دا پتویسته شوینکه‌وته‌ی کو‌تا پیغمبه‌ری خوا (د.خ) بین. ئه‌گه‌ر وا دابنیین رام و کریشنا پیغمبه‌ری خوا بن؛ ئه‌وا ته‌نها پیغمبه‌ر بوون بو سه‌رده‌میکی دیاریکراو، ئیستا هه‌موو مرۆ‌فایه‌تی له ته‌واوی دنیا‌دا به هینده‌کانیشه‌وه پتویسته شوینکه‌وته‌ی کو‌تا پیغمبه‌ری خوا بن، محمه‌د پیغمبه‌ر (د.خ).

پرسیاری چل و شه شه م

ئایا قیداس سروشی خودایه؟

نه گهر خوا کتیب و سروشه کانی له هه موو سهرده میکدا ناردییت؛ که واته چ کتیبیک یان سروشیک بو هیندستان نیردراوه؟ ئایا ده توانین قیداس و کتیه پیروژه کانی هیندوس به قسه ی خوا بزانیین؟

وهلام/

۱- سروش له هه موو سهرده میکدا نیردراوه.

له سووره تی (الرعد) ئایه تی (۳۸) دا هاتوو: {وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابٌ} (الرعد: ۳۸)، واته: (به راستی پیش تو په یامبه راغمان ناردوو، ههروه کو تو ریگه مان دان که ژن و مندالیشان هه بی، وه هیچ په یامبه ریکی بهر له توش بو ی نه بووه له خو یه وه موعجیزه یه ک بیئ له سهر داوای هۆزه که ی مه گهر به فه رمانی خوا بووییت بو هه موو سهرده م و بو هه موو کاریکی گرینگ و پیویست بریار و نامه یه کی تایبه تی هه یه له خواوه نوسراوه و تو مارکراوه).

۲- چوار سروش و کتیبی خوا له قورئاندا ئاماژه ی بو کراوه:

به ناو ته نها چوار سروش و کتیبی خوا له قورئانی پیروژدا ئاماژه ی بو کراوه،

ئەوانىش: تەورات، زەبور، ئىنجىل و قورئان.

* تەورات بۇ موسا پىغەمبەر دابەزىوھ.

* زەبور بۇ داود پىغەمبەر دابەزىوھ.

* ئىنجىل بۇ عىسا پىغەمبەر دابەزىوھ.

* قورئان كە دوا كىتپى خاويە بۇ كۆتا پىغەمبەرى خوا محەمەد (د.خ)

دابەزىوھ.

۳- ھەموو كىتپەكانى پىشووئر بۇ خەلكانى خۇيان

نۆردراون:

ھەموو ئەو كىتپ و سروشانەى كە پىش قورئان نۆردراون تەنھا بۇ خەلكانى

خۇيان و بۇ ماوھىكى ديارىكراو بووھ.

۴- قورئان بۇ تەواوى مروڤايەتى نۆردراوھ:

ھەرچەندە قورئان دوا كىتپە كە لەلايەن خواوھ دابەزىوھ، تەنھا بۇ

موسولمانە عەرەبەكان دانەبەزىوھ، بەلكو بۇ تەواوى مروڤايەتى نۆردراوھ

وھ ئەوھى كە لە قورئاندا ئاماژەى پىكراوھ.

يەكەم: سوورەتى إبراهيم: {الر كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ

إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ} (إبراهيم ئايەتى: ۱) واتە:

(ئەم قورئانە كىتپىكە ناردومانەتە خوارەوھ بوئ، تا خەلكى بە فەرمانى

پەرورەدگاربان لە تاركايپەكانى كوفر و نەزانى و نەقامى بىنە دەرەوھ بۇ

رووناكى و ئيمان و زانست، بۇ رىڭا و بەرنامەى ئەو خوا بەدەسەلات و

بەتوانا و سوپاسكراوھ لە ھەردوو جىھانەكەدا).

دووهم: سووره تی {هَذَا بَلَاغٌ لِلنَّاسِ وَلِيُنذَرُوا بِهِ وَلِيَعْلَمُوا أَنَّمَا هُوَ إِلَهُ وَاحِدٌ وَلِيَذْكُرُوا أُولَئِ الْأَلْبَابِ} (إبراهيم: ۵۲)، واته: (ئهم قورئانه راگه ياندنيكى گه وره و مه زنه بۆ ته و او ي خه لکي جيهان له ههر جيگايه ک بن، هه تا هه موو خه لکي له سزاي خوا پڻ بترسي نريت، تا چاکيش بزائن که ئه و خودايه خوايه کي تاک و ته نيا و بن شهريک و بن هاوه له، وه تا خه لکانن به ئاره زوو و هو شيار په ند و ئاموژگاري وه رگرن و پتي سهر فراز و به ختيار بن له هه ردوو جيهاندا).

سييه م: سووره تی (الزمر) ئايه تی (۴۱): {إِنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ لِلنَّاسِ بِالْحَقِّ فَمَنِ اهْتَدَى فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ} (الزمر: ۴۱)، واته: (ئيمه ئهم قورئانه مان به ريك و پيكي و راست و دروست دابه زانده سهر تو تا راييگه يه ني به ئاده مي و په ري، ئينجا ههر ئه وه ي شاره زا و ري نما بوو ئه و قازانجي خو يه تي، وه هه رکه سيش گو مړا و سه رلي شيواو بوو و گو يي به فه رمان ي خوا نه دا ئه وه بۆ خو ي گو مړا ده بيت ته نها به خو شي زيان ده گات، خو تو ش کار پي سپي درراو و بريکاري ئه وان نيت هه تا هيدا يه تي ئه وان ت له سه رب ي).

۵- چ کتي بيک بۆ هيندستان ني درراوه؟

له وه لام ي ئه وه ي: (ئا يا چ کتي بيک يان سرويک بۆ هيندستان ني درراوه؟ ئا يا ده توانين في داس و کتي به پي روزه کاني تري ئاييني هيندوس به کتي ب و سروي خودا قبول بکه ين؟) هيچ ده قتي کي قورئان يان فه رمو وده يه کي سه حيح نيه که ئاماژه ي به نار دني کتي ب کرد بيت که له لايه ن خوا وه

نیردرابیت بۆ هیندستان، چونکه ناوی قیداس و کتیبه پیروژه کانی هیندوس له هیچ شوینیکی قورئان و فهرموودهی سه حیحدا ئاماژهی بۆ نه کراوه که کتیبی خودا بن، رهنگه کتیبی خودا بن و رهنگه واش نه بن.

6- هه رچه نده ئه گهر قیداس قسهی خودا بیت نه مرۆ ده بیت په پیرهوی قورئان بکهین:

هه رچه نده ئه گهر قیداس و کتیبه پیروژه کانی تر کتیبی خودا بن و له لایه ن خواوه نیردرابن؛ ئه وا ئه و کتیبانه بۆ ماوه یه کی دیاریکراو بووه، له مرۆدا ته واوی مرۆفایه تی له ته واوی دونیادا به هینده کانیشه وه ده بیت ته نها په پیرهوی دوا کتیبی خوا بکهن که ئه ویش قورئانه.

سه رباری ئه وه ش هه موو کتیبه کانی پيشووتری خوا بۆ ئه وه نه بووه تا کو تایی په پیره و بکری ت، هیچ کتیبیکی پیروژ نییه له هه ر ئایینیکی سه ره کیدا که وا ده رکه ویت که قسهی خودا بن، ئه گهر ده قه راسته قینه که ی به پاکی نه مابیته وه و هیچ گۆرانکاری و چاکسازی و پاکسازیه کی تیدا نه کرابیت. قورئان بۆ ئه وه یه که بۆ هه میشه په پیره و بکری ت، خوا خۆی پاراستنی پاکی و پاریزگاریکردن له قورئانی خستوو ته ئه ستۆی خۆی له تیکچوون و ده ستکاریکردن، ههروهک چۆن له قورئانی پیروژ سووره تی (الحجر) ئایه تی (۹) ئاماژه ی پیکراوه: {إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ} (الحجر: ۹)، واته: (ئیمه خو مان ئه م قورئانه مان ناردۆ ته خواره وه و هه ر خو شمان ئاگادار و پاریزه ری ده بین).

پرسیاری چل و جهوته

قورئان له ئینجیله وه وهرگیراوه؟

**نایا نه وه راست نییه که پیغه مبهه محمه د قورئانی له
ئینجیله وه کوپی کردووه؟**

وهلام/

زۆریك له ره خنه گران بانگه شهی نه وه ده كه ن كه پیغه مبهه (د.خ) خوی
خواهه ن قورئان نییه؛ به لكو نه و قورئانی له سه رچاوه ی مروقه كانی تر،
یاخود له كتیبه پیروژه كانی پیشووتره وه وهرگرتووه و کوپی کردوون.

۱- محمه د له ئاسنگه ریکی رۆمانییه وه که مه سیحی بووه فیری قورئان
بووه:

هه ندیک له بت په رستان پیغه مبهه (د.خ) به فیربوونی قورئان له پیاویکی
ئاسنگه ری رۆمانی تۆمه تبار ده كه ن؛ که ئایینی مه سیح بووه، که له ده ره وه ی
شاری مه که ده ژیا، پیغه مبهه (د.خ) زۆرجار وا راهاتوو بجیت بو لای
و ته ماشای کاره کانی بکات، ئایه تیکی قورئان به سه بو پووچه لکردنه وه ی
نه و تۆمه ته، خوای گه وه ره له قورئانی پیروژ له سووره تی (النحل) ئایه تی
(۱۰۳) دا ده فه رمویت: {وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ لِّسَانُ الَّذِي
يُؤْخَذُونَ إِلَيْهِ أَعْجَمِيٌّ وَهَذَا لِسَانٌ عَرَبِيٌّ مُبِينٌ} (النحل: ۱۰۳)، واته: (ئیمه
چاک ده زانین نه وان پیتده لێن هه ر ئاده میه که نه م قورئانه ی فیرده کات -
مه به ستیان له کابرایه کی رومی بوو- خو زمانی نه و که سه ی نه وان نیازیا نه

ئەم قورئانە بدەنە پالى ئەو عەجەمىيە و لە عەرەبىدا كۆل و نەزانە، ئەم قورئانەش بە زمانىكى عەرەبى خوشخوان و پەوانىيى ئاشكرايە).

چۆن كەسك كە زمانى داىكى بىگانه بىت و بە قورسى بتوانىت تۆزىك عەرەبى قسە بكات؛ دەتوانىت سەرچاوەى قورئان بىت كە بە زمانىكى عەرەبى و پاراو و باش نووسراو تەوہ؟ بۆ پروا كەردن بەوہى كە ئاسنگەرەك وانەى بە پىغەمبەر (د.خ) وتوو تەوہ؛ وەك ئەوہ وایە پروا بەوہ بکەيت كە چىنيە كۆچكردووہ كان بۆ بەرىتانيا كە زمانى ئىنگلىزيان بە باشى نەدەزانى وانەيان بە شكسپىر وتبىت.

۲- محەمەد (د.خ) لە (وەرقلە)ەوہ فىر بووہ كە خزمى خەديجە بووہ:

پەيوەندى محەمەد (د.خ) لە گەل تۆيژەرە مەسىحى و جولەكە كاندا زۆر سنووردار بوو، يەككە لەو مەسىحيانەى كە پىغەمبەر (د.خ) زۆر دەيناسى؛ پياويكى نابينا بوو كە ناوى (وەرقلە كورى نەوغل) بوو كە خزمى ھاوسەرى يەكەمى پىغەمبەر بوو، ھەرچەندە بە پەچەلەك عەرەب بوو، بەلام ئەو دىنەكەى گۆرپوو بۆ سەر ئايىنى مەسىحى. پىغەمبەر تەنھا دووجار چاوى پىكەوت، يەكەم جار كاتىك (وەرقلە) خەرىكى خوا پەرستى بوو لە كەعبە (پیش راگە ياندنى پىغەمبەر ايه تى محەمەد) بە دلسۆزى و خوشەويستىيەوہ ناوچەوانى پىغەمبەرى ماچ كرد، دووہ مجار كاتىك پىغەمبەر (د.خ) چوو بۆ بينىنى (وەرقلە) پاش پىگەيشتنى يەكەم سروش لەلايەن خواوہ بوو، (وەرقلە) دواى (سى سأل) كۆچى دوايى كرد و، ھاتنە خواوہوہى سروش بۆ ماوہى (۲۳ سأل) بەردەوام بوو، ئەوہ ماىەى گالته پىكردنە كە بلىيت

(وه ره قه) سه رچاوه ی ناوه رۆکی قورئان بووه.

۳- گفتوگۆی ئایینی پیغه مبه ر (د.خ) له گه ل جوله که و مه سیحیه کاند:

ئه وه راستیه که پیغه مبه ر (د.خ) له شاری مه دینه مناقه شه و گفتوگۆی ئایینی له گه ل جوله که و مه سیحیه کاند کردوو؛ بۆ ماوه ی زیاتر له (۱۳ سأل) دوا ی ده ستپیکردنی دابه زینی قورئان له لایه ن خواوه، ئه و بانگه شانه ی که جوله که و مه سیحیه کان سه رچاوه ی قورئان زۆر نامه عقولن، له گفتوگۆکانیا ندا پیغه مبه ر رۆلی مامۆستایه کی ده گیرا؛ له کاتیکدا که بانگی ده کردن بۆ ئه وه ی بینه ناو ئایینی ئیسلامه وه و، ئاماژه کردن بۆ ئه و شتانه ی که له یه کتاپه رستیدا لیان لاداوه، چه ندین له و مه سیحی و جوله کانه دواتر موسولمانبوونی خویان راگه یاند.

۴- پیغه مبه ر (د.خ) له و جوله که و مه سیحیه ی که له ده ره وه بوون فیری قورئان بووه:

هه موو توّماره میژوویه کان که ئیستا له به رده ستدان ئه وه ده رده خه ن که محه مه د ته نها سی گه شتی کردوو بۆ ده ره وه ی شاری مه که که پیش بوون به پیغه مبه ری خوا:

یه که م: له ته مه نی (۹ سأل)یدا له گه ل دایکیدا چوو بۆ مه دینه.
دووهم: له نیوان ته مه نی (۹ بۆ ۱۲ سأل)یدا له گه ل مامیدا (ئه بو تالیب) به گه شتیکی بازرگانی چوو بۆ سووریا.

سیهه: له ته مه نی (۲۵ سال) یدا سه ره رشتی کاروانه کانی خه دیجه ی کردووه بو سووریا.

ئه وه دووره له خه یال وه که وادابنییت که قورئان له ماوه ی ئه و سئ گه شته دا له ئه نجامی ئه و بینین و قسه کردنانه وه دروستبووه.

ه- پاساوی مه نتقی بو سه لماندنی ئه وه ی که پیغه مبه ر (د.خ) قورئان له جوله که و مه سیحیه کانه وه فیرنه بووه:

یه که م: ژبانی پوژ به پوژی پیغه مبه ر (د.خ) کتیبتکی کراویه بو هه موو که سیک که بیینیت، له راستیدا ئایه تیک دابه زیوه که داوا ی له خه لکی کردووه که تاییه تمه ندی بده ن به پیغه مبه ر (د.خ) له ماله که ی خویدا، ئه گه ر پیغه مبه ر خه لکی بینیا یه که پیا ن گوتوو ه چی بلیت وه کو ئایه ت له خواوه؛ ئه و بو ماوه یه کی دوور و دریز به نه ینی نه ده مایه وه.

دووهم: دیارترین خانه دانانی قوره یش له شوینکه وته ی پیغه مبه ر بوون و ئایینی ئیسلامیان قبولکردبوو و، که سانی ژیر و زیره ک بوون که زور به ئاسانی تیبینی هه ر شتیکی گوماناویان ده کرد که پیغه مبه ر (د.خ) ئایه تی بو ده ینان.

سیهه: نه یارانی پیغه مبه ر (د.خ) به وردی چاویان خستبووه سه ر پیغه مبه ر (د.خ)، تا کو شتیک بدوزنه وه و ئه وه بسه لمینن که بانگه شه که ی درویه، ئه وان نه یاننوانی ته نانه ت یه ک خالی ش به دیی بکه ن.

٦- پیځه مېر (د.خ) که سیکي نه خوینده وار بووه:

نه و بیرۆکه یه ی که محمه د (د.خ) قورثانی داناوه، یا خود کوی کردووه له سهرچاوه ی تره وه، ده توانریت به تنها راستیه کی میژووی رت بکریته وه، نه ویش نه وه ی که پیځه مېر (د.خ) نه خوینده وار بووه. خوی گه وره له سووره تی (العنکبوت) نایه تی (٤٨) گه واهی ده دات: {وَمَا كُنْتَ تَتْلُو مِنْ قَبْلِهِ مِنْ كِتَابٍ وَلَا تَخْطُهُ يَمِينُكَ إِذَا لَارْتَابَ الْمُبْطِلُونَ} (العنکبوت: ٤٨)، واته: (هه رگیز له پیش ناردنی هم قورثانه دا تو هیچ کتیبیکت نه خویندو ته وه و به دهستی خوشت هیچ نامه و کتیبیکت نه نووسیوه نه گهر خوینده وار بویتایه نه و ده مه ناهه ق بیژه کان ده که و تنه گومانه وه له خوت و له قورثان). خوا ده یزانی که رهنه زوریک گومانیان هه بیت له راستی قورثان و نووسینه که ی بداته پال پیځه مېر، هه ربویه خوا له وپه ری دانایی خو یه وه بوو دوا هه مین په یامبه ری خوی که سیکي نه خوینده واری هه لبرارد؛ بو نه وه ی که مترین پاساو نه بیت بو گومان بوون له پیځه مېره که ی.

پیشبینی کردنی هاتنی پیځه مېر یکی نه خوینده وار له ئینجیلدا کراوه، له کتیبی (ئیسایه) زنجیره ی (٢٩ به شی ١٢) «نه و کتیبه ی که پیشی گه یشتو وه که فیری نه بووه».

قورثان له چوار شوینی جیاوازا ده واهی نه وه ده دا که پیځه مېر (د.خ) نه خوینده وار بووه؛ وه که له سووره تی (الأعراف) نایه تی ١٥٨: {قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ فَأَمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ} (الأعراف: ١٥٨)، واته: (نه ی پیځه مېر بلای نه ی

خه لکینه من په یامبه ر و نیردراوی خوام بو لای سهرجه می ئیوه، من نهو
 خواجه ناردوومی که دهسه لاتداریتی تهواوی زهوی و ئاسمانه کان تهنها هی
 نهوه، نهو نه بی هیچ په رستراویک نییه بهههق، ژیان ببه خشی و گیان
 بستینی، دهسا ئیوهش به خوا و نهو په یامبه ره ههوالدهره نه خویندهواره ی
 خوا پروا بکه ن، که نهوهی بو خوی پروای کاملی به خوا و هه موو شته کانی
 نهو ههیه، ده بیت ئیوهش شوینی بکهون سا به لکو بهختیار و شارهزای
 ریگهی هه قبن). ههروه ها له سووره تی (الجمعة) ثایه تی (۲) خوی
 گه و ره ده فهرمویت: {هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ
 وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ}،
 واته: (خوا هه ر نهو پهروه ردگارهی له ناو عه ره به نه خویندهواره کاند
 په یامبه ریکی پایه به رزی له خویان نارد، دل و دهروون و پرواله تیان پاک
 ده کاته وه و قورئان و فهرمووده کانی خویان فیرده کات، پیش هاتنی نهو
 نهوان له گومرایی و سه لیشواوییه کی ئاشکرا دا بوون).

۷- نینجیل چاپی عه ره بی نه بووه:

چاپی عه ره بی (نینجیل) له سهرده می محهمه ددا (د.خ) نه بووه، کوئترین
 چاپی عه ره بی (The Old Testament) زیاتر له (۲۵۰ سال) دوا ی کوچی
 دوا یی محهمه د (د.خ) له سالی (۹۰۰ز) له لایه ن (ساد یاس گاوون) په یدا
 بوو و، کوئترین چاپی (The New Testament) له لایه ن (ئیرپینه س) و
 له سالی (۱۶۱۶ز) نزیکه ی (هه زار سال) دوا ی وه فاتی پیغه مبه ر (د.خ)
 نووسراوه.

۸- ھاوشیۆهیی لهنیوان قورئان و ئینجیل به ھۆی سەرچاوهی گشتیهوه:
ھاوشیۆهیی لهنیوان قورئان و ئینجیل به گرنگیهوه ئه و مانایه ناگهیه نیت
که ئه وهی پیشووتر کۆپی کراوه ته وه له وهی دواتردا، له راستیدا ئه وه
ئه و به لگهیه ده دات به ده سته وه که ههردوو کتیبه که له یه ک شوینه وه
سەرچاوه یان گرتووه، هه موو سروشه ئاسمانیه کان له هه مان سەرچاوه وه
هاتوون که ئه ویش خوای گهردوونه، گرن گ نییه که مرۆف گۆرانکاریان
کردوو له و کتیبه پیروژه ئایینیانه که راسته قینه یان شیواندوو، له گه ل
ئه وه شدا هه ندیک ماون که به دوور بن له و شیواندنه.

ئه وه راسته که هه ندیک ھاوشیۆه بوون و ته ربیی له نیوان قورئان و
ئینجیلدا هه ن، به لام ئه وه به س نییه بۆ تۆمه تبارکردنی محه مه د (د.خ) به
کۆپی کردنی قورئان له ئینجیله وه، ھاوشیۆهیی له نیوان ئه و دوو کتیبه دا
خوایه کی راسته قینه یه و، بهرده وامبوون له سه ر په یامی سه ره کی که بریتییه
له یه کتاپه رستی.

۹- موسولمان برۆای به تهورات و زه بور و ئینجیل و قورئان هه یه:

چوار کتیبی پیروزی خوا که له قورئاندا ئاماژه یان بۆ کراوه که بریتین له:
تهورات و زه بور و ئینجیل و قورئان.

- تهورات ئه و کتیبه یان سروشه یه که نێردراوه بۆ موسا پیغه مبه ر (دروودی
خودای لیبت).

- زه بور ئه و کتیبه یان سروشه یه که نێردراوه بۆ داوود پیغه مبه ر (دروودی
خودای لیبت).

- ئىنجىل ئەو كىتەبە يان سىرۇشە يە كە نىردراوہ بۆ عىسا پىڭەمبەر (دروودى خودای لىبىت).

- قورئان كۆتا كىتەب و سىرۇشە كە نىردراوہ بۆ محەمەد پىڭەمبەر (دروودى خودای لىبىت).

يە كىك لە بنەماكانى بىروابوونى كەسى موسولمان بىرىتە لەوہى كە بىروا
بە ھەموو پەيامبەرەكانى خوا و ھەموو كىتەب پىرۆزەكانى ھەبىت،
ھەرچەندە كىتەب پىرۆزەكان جگە لە قورئان دەستكارىكراون و گۆرانكارىيان
تىدا كراوہ؛ تەنھا بەشىكى كەمى وەك خۆى ماوہتەوہ كە قسەى خوا بىت،
ئەو ئىنجىلانەى كە ئىستا لەبەردەستدان ھەمان ئەو ئىنجىلە نىيە كە خواى
گەورە بۆ عىساى ناردووہتە خوارەوہ.

قورئان ئەوہ دەخاتەروو كە ھەموو پىڭەمبەرەكان برا بوون، ھەموويان
نىردراوى ھاوشىوہبوون و، ھەمان پەيامى سەرەكىيان لەگەل خۆيان ھىنابوو،
لەبەرئەمە فىركردنى بنچىنەى بىروباوہرى سەرەكى نابىت بەرپەرچى
يەكترى بداتەوہ، ھەرچەندە ئەگەر كاتى جياواز ھەبوو بىت لەنىوانىندا،
لەبەرئەوہى ھەموو ئەو نىردراوانە يەكىكە ئەوئىش خواى بە دەسەلات و
مەزن، ھەربۆيە قورئان دەفەرموئە ئەو جياوازيەى كە لەنىوان ئايىنە
جياوازەكان ھەيە بەرپرسيارىتى پەيامبەرەكان نىيە، بەلكو شوئىنكەوتووانى
ئەو پەيامبەرەنە بەشىك لەوہى فىريانكراوہ لەبىريانكردووہ؛ زياتر لەوہش
بە ھەلە لىكدانەوہ و گۆرانكارىيان لە كىتەب پىرۆزەكاندا كىردووہ.

ناوئىكى تر بۆ قورئان (الفرقان) ە كە بە ماناى ئەو بنچىنانە دىت بۆ بىر ياردان

له سهر راست و هه له و، ئه وهش بنچينه ی قورئانه که ئيمه ده توانين ئه وه
ليکبدهينه وه چ به شيکی کتيبی پيرۆزی پيشتر ده توانيێت به قسه ی خوا
بزانريێت.

١٠- به راوردی زانستییانه له نيوان قورئان و ئينجیلدا:

ئه گهر چاويك به قورئان و ئينجیلدا بخشينين پهنگه چه ندين خال
بدوزينه وه که له ههردوو کتيبه که دا وهك يهك بن، به لام کاتيک به وردی
شيانده کهينه وه ئه وا بو مان ده رده که ويێت که وه کو جياوازی نيوان (ته باشير
و په نير) وايه، کاريکی قورسه بو که سيک برياريکی په ها بدات له سهر
ئه وهی که کامه يان راسته، ئاييني ئيسلام يا خود ئاييني مه سيحی؟ ئه گهر
بيێت و په يامه کانی ههردوو ئايينه پيرۆزه که بخهينه به رامبه ر زانست ئه وا
خۆت راستيه که ت بو ده رده که ويێت.

يه که م: دروستکردنی گهردوون له (شهش پۆژ)دا:

به پي ئينجیل له کتيبی يه که م (جيئنس-دروستبوون) له به شی يه که مدا
هاتوو که گهردوون له ماوه ی (شهش پۆژ)دا دروستکراوه و، هه موو
پۆژيکيش به (٢٤ کاترمير) دانراوه، قورئانيش ئاماژه به وه ده کات که
گهردوون له ماوه ی شهش (الايام)دا دروستکراوه، (الايام) شيوه ی کۆی ساله،
ئه م وشه يه دوو مانای هه يه: يه که ميان به مانای (٢٤ کاترمير)ی ئاسايی
ديت، دووه ميان به مانای قوناغ، ماوه يان چه رختک ديت که ماوه يه کی
زۆر دريژه، کاتيک قورئان ئاماژه به وه ده کات که گهردوون له ماوه ی شهش
(الايام)دا دروستکراوه؛ ئاماژه يه بو دروستکردنی زهوی و ئاسمان له ماوه ی

شەش چەرخیان ماوەدا، زانست هیچ رەخنەیهکی لەم دەستەواژەیه نییه،
 دروستکردنی زەوی (بلیۆنان سالی) خایاندوو، که ئەمەش ئەو هەڵەیهی
 (ئینجیل) دەسەلمیڤیت که دەلیت: «گەردوون لە ماوەی شەش رۆژی ۲۴
 کاتژمێردا دروستکراوه».

دووهم: خۆر دواي رۆژ دروستکراوه:

لە ئینجیلدا لە کتیبی (جینسس) لەبەشی (۳-۵) دا هاتوووە دیاردەیی شەو
 و رۆژ لەیەکەم رۆژی دروستکردندا لەلایەن خواوە دروستبوو، سووری
 پروناکی لە گەردووندا لە ئەنجامی کاردانەوێ نالۆزی ئەستێرەکانەوێ،
 ئەو ئەستێرەنە بە گوێرەیی ئینجیل لە (چوارەم رۆژی) دروستکردندا
 دروستبوون، ئەو زۆر نا لۆژیکییە که ئاماژە بۆ دیاردەیی رۆژ و شەو
 بکەیت لە یەکەم رۆژدا دروستکراوه و، سەرچاوەکەشی ئەستێرەیه که سێ
 رۆژ دواي ئەو دروستبوو، سەرباری ئەوەش هەبوونی ئیوارە و بەیانی
 وەك ئامرازێك بۆ تاكه رۆژێك تەنھا تێگەشتنە دواي دروستبوونی زەوی
 و سووپانەوێ بە دەوری خۆدا، لەبەرەمبەردا لەگەڵ ناوەرۆکی (ئینجیل)
 سەبارەت بەم مەسەلەیه قورئان هیچ بەدواوە کداهاتنیکی نازانستی
 دروستبوونی گەردوون باس ناکات.

سێیەم: دروستبوونی خۆر، زەوی، مانگ:

بە گوێرەیی (ئینجیل) لە کتیبی (جینسس) بەشی (۹-۱۳) دا هاتوووە زەوی لە
 (رۆژی سێیەم) دا دروستکراوه و، بە گوێرەیی بەشی (۱۴-۱۹) ی هەمان کتیب
 خۆر و مانگ لە (چوارەم رۆژ) دا دروستبوو، کەواتە مانای دروستبوونی

خۆر و مانگ دواى دروستبوونى زهوى دژيه كن سه بارهت به بىروكهى
پيگهاتنى كومه لهى خۆر.

چوارهم: ژيانى پرووهكه كان له رۆژى سييه م و خۆر له چوارهم رۆژدا دروستكراوه:

به گوڤرهى ئينجىل له كتيبى (جینسس) بهشى (۱۱-۱۳) ژيانى پرووهكه كان
و تۆو و درهخت و داره كان له (پۆژى سييه م) دا دروستبووه به گوڤرهى
هه مان كتيبى سه رهوه بهشى (۱۵-۱۹) خۆر له (پۆژى چوارهم) دروستبووه،
له پرووى زانستهوه چۆن دهبيت ژيانى پرووهكه كان دروست بيت به بى
هه بوونى خۆر؟ نه گهر محمه دى پيغه مبه ر (د.خ) دانهرى قورئان بووايه و،
ناوه رۆكى قورئانى له ئينجىله وه وه رگرتووه؛ كه واته چۆن خۆى ده پاراست
له وه هه لانهى كه له ئينجىلدا هه ن؟ له قورئاندا هينچ ده سته واژه يه كى هه له
نييه، هينچ زانباريه ك نييه كه له گه ل راستى زانستيدا ناكۆك بيت.

پينجه م: خۆر و مانگ پرووناكيان ليوه ده رده چيت:

به گوڤرهى (ئينجىل) خۆر و مانگ پرووناكى خويان هه يه له كتيبى (جینسس)
زنجيريهى (۱ بهشى ۱۶) ده لیت: خوا دوو پرووناكى گه ورهى دروستكردووه،
پرووناكييه گه وره كه يان بۆ به ريوه بردنى رۆژ و، پرووناكييه بچوكه كه يان بۆ
به ريوه بردنى شهو، زانست نه وه مان پي ده لیت كه مانگ هينچ پرووناكييه كى
نييه و، پرووناكى ليوه ده رناچيت، نه مه نه و راستيهى قورئان پشت راست
ده كاته وه كه مانگ په رچه پرووناكى ده داته وه، بۆ بىر كردنه وه له وه (۱۴۰۰)

سال) له مه و بهر پيځه مېهر (د.خ) ټه وه له زانستيه ي راسته كړدووه ته وه.

۱۱- ټاډم يه كه م پياوې سهر زه وييه كه (۵۸۰۰ سال)

پيش ئيستا ژياوه:

به پتي زانستي جينولوجي مه سيح پيځه مېهر كه له ئينجيلدا هاتووه: ټاډم يه كه م پياو بووه له سهر زه وي پيش نزيكه ي (۵۸۰۰ سال) ژياوه.

يه كه م: ماوه ي نيوان ټاډم و ئيبراهيم (۱۹۴۸ سال) بووه.

دووهم: ماوه ي نيوان ئيبراهيم و مه سيح نزيكه ي (۱۸۰۰ سال) بووه.

سيه م: (۲۰۰۰ سال) له مه سيح وه بو ټه مړو

ټه مه زياتر پروونتر ده بيته وه به گوږه ي راستيه كي پروژنامه يه كي جوله كه كه ئيستا نزيكه ي سالي (۵۸۰۰) ه.

به لگه ي ته واو له به رده ستدايه له پرووي سهر چاوه ي شوينه وارناسي و مروفتناسيه وه ټه وه دهرده خات كه يه كه م مروفت كه له سهر زه وي بووه (ده يان هه زار سال) ه نه ك (۵۸۰۰ سال) له مه و پيش كه له ئينجيلدا هاتووه، هه روه ها قورثانيس سه باره ت به ټاډم قسه ده كات وه ك يه كه م كه س له سهر پرووي زه وي، به لام هيچ كات و ماوه يه كي له سهر ژياني نه خستووه ته پروو وه ك ټه وه ي كه له ئينجيلدا هاتووه، ټه وه ي كه له ئينجيلدا هاتووه به ته واوي له گه ل زانستدا يه ك ناگريته وه.

۱۲- نوح و لافاوه كه:

به گوږه ي ټه وه وه سفه ي كه له ئينجيلدا له مهر لافاوه كه كراوه له كتبي (جينسس) به شي (۶-۷-۸) دا ټه وه دهرده خات كه نه خوشيه ك

بلاو بووه ته وه هه موو زينده وه ريكي له سهر زه وي له ناو برد؛ جگه له وانه ي
 كه له كه شتیه كه ي نو حدا بوون، ئاماژه به وهش ده كات كه نه و پروودا وه
 (١٦٥٦ سأل) ي خاياندو وه دواي دروستبووني ئاده م، ياخود (٢٩٢ سأل)
 پيش له دايكبووني ئيراهيم؛ له و كاته ي كه نوح ته مه ني (٦٠٠ سأل) بو وه
 و، لافا وه كه له سأل (٢١ ياخود ٢٢) يه مين سأل بوو پيش زايين.

چيروكي نه و لافا وه به و شيوه يه ي كه له ئينجیلدا هه بو وه، بهر په رچي نه و
 به لگه شوينه وارناسيه ده داته وه كه ده سه لاتي يانزه هه م له ميسر و سييه م
 ده سه لات له بابلون هه بوون به بن هيچ له ناوچوونيك له شارستاني و،
 به ته واوي كاريگه ري نه كه وتوو ته سه ر له سأل (٢١ و ٢٢) هه ميني پيش
 زايينه وه پروودا وه. ئه مه بهر په رچي ئه م چيروكه ي ئينجيل ده داته وه كه
 ده لیت هه موو جيهان له ئاودا نقووم بو وه، له به رامبه ردا چيروكي نوح
 پيغه مبه ر (سه لامی خواي ليتيت) و، لافا وه كه بهر په رچي زانستی ناداته وه
 چونكه؛ يه كه م: قورئان هيچ كات و ساتيكي پروودا وه كه ي باس نه كردو وه،
 دو وه م: به گويره ي قورئان لافا و ديارده يه كي گه ردوونيه كه ته واوي ژياني
 له سهر زه وي له ناو بردو وه، له راستيدا قورئان به تايهت ئاماژه ي به وه
 كردو وه كه لافا وه كه پروودا ويكي ناوچه يي بو وه و، ته نها خه لكی نوحی
 گرتوو ته وه، نه وه نا عه قلانيه كه وا دابنييت كه محمه د (د.خ) چيروكي
 لافا وه كه ي له ئينجیله وه وه گر تبيت و، هه موو هه له كانيشي راست كر دبيت وه
 پيش نه وه ي له قورئاندا ئاماژه ي پيكر دبيت.

١٣- موسا پيغه مبه ر و فيرعه ون:

چيروكي موسا پيغه مبه ر و فيرعه ون زور له قورئان و ئينجیلدا باسكرا وه،

هەردوو کتێبه پێرۆزه که هاوێران له سەر ئهوهی که فیرعهون له ناو ئاودا
 نقوم بووه؛ کاتیک ههولێ ئهوهی داوه که مارۆی موسا پێغه مبههه و هاوه لانی
 بدات که به ئاوێکی بهریندا ده په پینه وه، قورئان زانیاری زیاتر ده خاته پروو
 له سووره تی (یونس) ئایه تی (۹۲): {فَالْيَوْمَ نُنَجِّيكَ بِبَدَنِكَ لِتَكُونَ لِمَنْ خَلَقَكَ
 آيَةً وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ عَنْ آيَاتِنَا لَغَافِلُونَ} (یونس: ۹۲)، واته: (جاوا ئه مرۆ
 لاشه ت له تیاچوون پرگار ده کهین و ناهێلین له ناو ده ریدا تیا بچیت، تا بو
 ئه وانهی تو بپیته په ند و ئامۆژگاری، چونکه بێگومان زۆربه ی خه لکی له
 نیشانه کانی ئیمه بی ئاگا و خافلن).

دکتۆر (مۆریس بۆکایل) دوا ی لیکۆلینه وه یه کی زۆر ئه وه ی سه لماندووه
 هه رچه نده پامسیسی دووهم که زانرا که گه مارۆی به نی ئیسرا ئیلیه کانی
 داوه؛ به و پێیه ی که له ئینجیلدا هاتووه، به لام له راستیدا ئه و مردووه کاتیک
 موسا پێغه مبههه خه لکه کانی ده په رانده وه، کۆری پامسیسی دووهم که ناوی
 (هینری پناه) ه که سه رکه وتووی کردووه له و کاته ی که فیرعهون له ئاوه که دا
 نقوم بووه له کاتی کۆچ کردنه که دا، له سالی (۱۸۹۸) جه سته ی مۆمیا کراوی
 (هینری پناه) له دۆلی پاشاکان له میسر دۆزرایه وه، له سالی (۱۹۷۵ ز) دکتۆر
 (مۆریس بۆکایل) له گه ل دکتۆره کانی تر دا مۆله تی شیکاری کردنی جه سته ی
 (هینری پناه) یان وه رگرت، ئه وه ی دۆزرایه وه ئه وه ی سه لماند که (هینری
 پناه) به هو ی نقووم بوونی له ئاودا، یان له ئه نجامی ترسیکی له ناکاوه وه
 مردبیت له ئه نجامی نقوم بوونه که دا، هه رچه نده ئایه ته قورئانییه که که
 ده فه رمویت ئیمه جه سته ی ده پاریزین وه ک هیمایه ک، ئیستا جه سته ی
 فیرعهون له ژووری پاشا مۆمیا کراوه کان پاریزراوه له مۆزه خانه ی میسر له
 شاری قاهیره، ئه و ئایه ته ی قورئان وای له دکتۆر (مۆریس بۆکایل) کرد که

لیکۆلینهوه سه بارهت به قورئان بکات که خۆی که سیکى مه سیحی بوو،
دواتر کتیبیکى نووسی به ناوی (ئینجیل و قورئان و زانست) و دلیابوو
له وهی که دانهری قورئان هیچ که سیک نییه جگه له خوا خۆی، دواتر
موسولمانبوونی خۆی راگه یاند.

١٤- قورئان کتیبیکه له خواوه:

ئهو به لگانه به سن بۆ گه یشتن بهو ئه نجامه ی که قورئان له ئینجیله وه کۆپی
نه کراوه، به لام قورئان بریتیه له (الفرقان) بۆ بریاردان له سه ر راست و
هه له، به وهی چ به شیک له ئینجیل به قسه ی خوا داده نریت، قورئان خۆی
گه واهی ده دات له سووره تی (السجده) ئایه تی (٢-٣): {تَنْزِيلُ الْكِتَابِ لَا
رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ (٢) اَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ بَلْ هُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ لِتُنْذِرَ
قَوْمًا مَّا اَتَاهُمْ مِنْ نَذِيرٍ مِنْ قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ (٣)} (السجده: ٢-٣)،
واته: (هیچ گومانی تیدانییه که له لایه ن پهروه ردگاری جیهانه وه به به ش
به ش دابه زیندراوه ته خواره وه، یا کافر و خوانه ناسه کان ده لێن: موحه مه د
خۆی هه لیه ستووه، بۆیان نییه ئه وه بلێن، به لکو ئه وه هه قه یه له لایه ن
پهروه ردگارته وه په وانه کراوه هه تا تۆ ئه وه قه ومه بترسینی که پێش تۆ هیچ
بیدارکه ره وه یه کیان بۆ نه هاتووه).

پرسیاری چل و هه شتم جیاوازی له نیوان ماری و مریه

له قورئانه که ی ئیوه دا ئاماژه به وه کراوه که ماری خوشکی هاروونه، کئ قورئانی نویسه و جیاوازی نه کردوه له نیوان مریه که خوشکی هاروونه، ماریش دایکی عیسا پیغه مبه ره که ماوهی کاتی نیوانیان نزیکه ی (هزار سال) ده بیئت.

وه لام /

۱- له زمانی سامیدا خوشک به مانای په گهز یان نه وه دیت: خوی گه وه له سووره تی (مریم) ئایه تی (۲۷-۲۸) ده فه رمویت: {فَأَتَتْ بِهِ قَوْمَهَا تَحْمِلُهُ قَالُوا يَا مَرْيَمُ لَقَدْ جِئْتِ شَيْئًا فَرِيًّا (۲۷) يَا أُخْتَ هَارُونَ مَا كَانَ أَبُوكِ امْرَأَ سَوْءٍ وَمَا كَانَتْ أُمُّكِ بَغِيًّا (۲۸)} (مریم: ۲۷-۲۸)، واته: (ئینجا مریه ملی راکیشا بو فه رمانی خوا و هاته وه بو لای خزم و کهس و کار و دوستانی و مندالیکش به باوه شیوه بوو، نه وه یان که دیت هه موویان به سه رسورمانه وه وتیان: مریه به راستی کاریکی سهیر و سه مه ره ی ئابرو به رانه ت نه جامداوه، نه ی خوشکی هارون خو تو نه باوکت پیاویکی خراپه کار بوو و نه دایکیشت به دکار و داوین پیس بوو نه ی ئیتر نه مندالته له کوپوه هینا؟).

کریستیانه کان ده لَین که محهمه د پیڅه مبه ر (د.خ) جیاوازی نیوان ماری، دایکی عیسا پیڅه مبه ر (سهلامی خوای لیبت) و، مریه می خوشکی پیڅه مبه ر هاروونی نه زانیوه له کاتیکدا ماوهی نیوانیان نریکهی (ههزار سأل) ده بیټ، له پیکهاتهی زمانی عه ره پیدا خوشك به مانای (نهوه) ش دیت، کاتیک خه لکی ده لَین «اخت هارون» یان به مانایه کی تر «خوشکی هاروون» نهوا به راستی به مانای نهوهی هارون پیڅه مبه ر (سهلامی خوای لیبت) دیت.

۲- کور به مانای (نهوه) ش دیت:

له (The Gospel of Mathew) دا زنجیره ی یه که م له به شی یه که مدا هاتووه « پیڅه مبه ر مه سیح کوری داود» ههروه ها له (The Gospel of Luck) زنجیره ی سییه م به شی بیست و سییه مدا هاتووه «مه سیح که ته مهنی نریکه ی ۳۰ سأل ده بوو، بوو به کوری یوسف» .
 ثایا مه سیح پیڅه مبه ر دوو باوکی هه یه؟ چی به که سیک ده لَین که دوو باوکی هه بیټ؟ شیکردنه وه بو ته م ده سته واژه یه کی مه سیح کوری داوود بووه، نه وه که مه سیح نهوهی داوود بووه «کور» لیږه دا به مانای «نهوه» دیت.

پرسیاری چل و نویه‌م

مه‌سیح پیغه‌مبه‌ر (سه‌لامی خوای لیبت) نه‌مردوو

نایا نه‌وه راسته که له سووره‌تی (مریهم نایه‌تی ۳۳) دا ناماژ به‌وه کراوه که مه‌سیح پیغه‌مبه‌ر مردوو و زیندوو کراوه‌ته‌وه؟

وه‌لام/

مه‌سیح ده‌لیت: «ئه‌و رۆژه‌ی که ده‌مرم» نه‌ک ئه‌و رۆژه‌ی که مردم» له سووره‌تی (مریهم نایه‌تی ۳۳) دا خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت: {وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا} (مریم: ۳۳). واته: (سلاو و دروودی خوام له‌سه‌ر بن له رۆژیک له‌دایکبووم و رۆژیک که ئه‌مرم و رۆژیکیش که زیندوو ده‌مه‌وه). مه‌سیح پیغه‌مبه‌ر (سه‌لامی خوای لیبت) به زیندوو بی به‌ره و ئاسمان به‌رزکرایه‌وه، خوای گه‌وره له قورئانی پیروژدا و له سووره‌تی (النساء) نایه‌تی (۱۵۷-۱۵۸) دا ده‌فه‌رمویت: {وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ اللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا (۱۵۷) بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا (۱۵۸)} (النساء: ۱۵۷-۱۵۸)، واته: (وه له‌به‌ر ئه‌وه‌ش که ده‌یانگوت: ئیمه عیسی کوری مریه‌مان کوش که پیغه‌مبه‌ری خودایه، خوای گه‌وره به دروایان ده‌خاته‌وه و ده‌فه‌رمویت:

نه توانيتان بيکوژن و نه توانيشتان له قه‌ناره‌ی بده‌ن، وه‌کو خويان
کرديانه هه‌را، به‌لکو سه‌ريان لږ ټيکچوو بوو، پياويکيان ديت له شکل و
بيچمدا و ايان زاني (عيسا) به و له قه‌ناره‌يان دا، وه نه‌وانه‌ی ده‌رباري نه‌وه
کيشه‌يانه و له دوودليدان هيچ زانست‌يکيان به‌وه نيه جگه له شوينکه‌وتني
گومان نه‌بي بويه ده‌فه‌رموئيت: به يه‌قين و بيگومان نه‌يانکوشتووه به‌لکو
خوای گه‌وره به‌ره‌و خو‌ی به‌رزیکردوته‌وه، خواش هه‌ميشه به ده‌سه‌لات و
کارزانه).

پرسیاری په نجا به م

(مه سیح) وشه یه که له خوا و «روح» ی خواجه.

نایا نه وه قورئانه که ی ئیوه نییه که ئاماژه به وه ده کات
که مه سیح (کلمه الله) واته (وشه ی خواجه)، هه روه ها
وه کو (روحی خوا)؟

وه لام /

۱- مه سیح وشه یه که له خوا وه نه ک له خوا.

قورئانی پیروژ له سووره تی (آل عمران) ئایه تی (۴۵) دا ده فه رمو یت: {إِذْ
قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكِ بِكَلِمَةٍ مِنْهُ اسْمُهُ الْمَسِيحُ عِيسَى
ابْنُ مَرْيَمَ وَجِيهًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ} (یٰل عمران: ۴۵)، واته:
(له وئ نه بو ویت که مه لائیکه (جبریل) به مریه میان وت: به راستی خوا
موژده ی کاریکی سه مه رت پیده دات کوریکت ئه داتئ بئ باوک و هو و
هوکاره کانی مندالبوون به لکو ته نها به فه رمانی ببه، ناوی عیسی کوری
مریهمه و نازناوی مه سیحه، له دنیا و قیامه تدا پیاوما قول و به ریزه،
وه یه کیکه له نزیکه کانی خوا). مه سیح له قورئاندا ئاماژه ی بو کراوه به
«وشه یه که له خوا وه» نه ک «وشه یه که له خوا» ئه وه به مانای ئه وه دیت که
په یامبه ری خواجه.

۲- ناویشانی پیځه مېر به مانای ته وه نایه ت که به تایبه تی بو ته و پیځه مېره ناویشانی جیاواز دراوه به پیځه مېره جیاوازه کان. هرکاتیک که ناویشانیک دراوه به پیځه مېرک ته واه به مانای ته وه نایه ت که پیځه مېره کانی تر هه مان که سایه تی و چه ندیتیان نیه، بو نمونه ئیبراهیم پیځه مېر که ئاماژه ی بو کراوه له قورئاندا وه کو (خلیل الله) یان هاوړی خوا، نه مه به مانای ته وه نایه ت که پیځه مېره کانی تر هاوړی خوا نه بوون، موسا پیځه مېر به (کلمه الله) ئاماژه ی بو کراوه به مانای ته وه ی که خوا قسه ی له گه ل کردووه؛ ته وه به مانای ته وه نایه ت که خوا له گه ل پیځه مېره کانی تر قسه ی نه کردووه. هاویشو هی ته وه کاتیک مه سیح پیځه مېر له قورئاندا به (کلمه الله) ئاماژه ی بو کراوه که به مانای «وشه یه ک له خوا وه» به مانای ته وه نایه ت که پیځه مېر کانی تر وشه ی خوا نه بوون.

۳- پیځه مېر (یه حیا) یش به (کلمه الله) ناوه ینراوه:

له قورئاندا یه حیا پیځه مېر یش به (کلمه الله) ناوی هاتووه له سووره تی (آل عمران) نایه تی (۳۹): {فَنَادَتْهُ الْمَلَائِكَةُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي الْمِحْرَابِ أَنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكَ بِيَحْيَى مُصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَسَيِّدًا وَحَصُورًا وَنَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ} (آل عمران: ۳۹)، واته: (ئینجا فریشته که ی ئیمه (جوبره ئیل) بانگی لیکرد، که ته و کات له میحرابدا وه ستابوو و نویژی ته کرد، بانگی لیکرد که به راستی خوی گوره موژده ت پیده دا به یه حیا که ددان به گشت بیژه و وشه یه کی خودادا ده نی مروقیکی مه زن و گوره و ریژداره له ناو گه له که یدا).

٤- مه سیح به «روح الله» ناو هیئراوه:

مه سیح هه رگیز به «روح الله» ناوی نه هاتوو به لکو به «روحیک له خواوه» ناوی هاتوو له سووره تی (النساء) نایه تی (١٧١): {يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ فَأَمِنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَا تَقُولُوا ثَلَاثَةٌ انْتَهُوا خَيْرًا لَكُمْ إِنَّمَا اللَّهُ إِلَهٌ وَاحِدٌ سُبْحَانَهُ أَنْ يَكُونَ لَهُ وَلَدٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا} (النساء: ١٧١)، واته: (ئه ی خه لکی خاوه ننامه هه له پړوی و زیده پړوی له دینه که تاندا مه که ن شتی راست نه بی ئیوه ده رباره ی خوا مه یلین، مه سیح کوری مریه م هه ر پیغه مبه ری خوا بووه خوای به توانا وشه ی خو ی هاویشته ناو پزدانی مریه م و گیانیکیشه له خواوه، ده سا ئیوه باوه ر به خوا و پیغه مبه رانی بهینن مه لین سنی خوا هه یه واته مه سیح و دایکی مه که نه هاو به شی خوا، کو تایی به و قسانه بینن بو ئیوه باشته، بی شک هه ر (الله) تاکه خوا به، پاک و بیخه وشه له و تومه ته که مندالی هه بی، هه رچی له ناو ئاسمانه کان و زه ویدا هه یه هه ر هی ئه وه و خواش هه ر خو ی به سه بو پیکهینانی کاروبار و به رپوه بردنی بوونه وهر و هیچ پیویستیه کی به عیسا و خه لکی تر نییه).

٥- روحی خوا له هه موو مرو ثایه تیدا هه ناسه دهدات:

روحیک له خواوه به مانای ئه وه نایه ت که مه سیح خوا به، قورئان له چه ند شوینیکدا ئاماژه به وه ده کات که له سووره تی (الحجر) نایه تی (٢٩): {فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ} (الحجر: ٢٩)، واته:

(ئىنجا ھەر كە بەتەواۋى رېكمخست، و لە گيانى خۆم پوحم بەبەردا كرد
و بوو بە مروفئىكى تەواو و خاوەن گيان ئىوھش (فرىشتەكان) داوھرنەوھ و
دەمە و پروو سوژدەى بو بەرن ھەمووتان).

پرسیاری په نجاو یه کهم

ثایا قورئان له لایه ن شهیتانه وه نوسراوه؟

قورئان قسه ی خوا نییه له بهرامبهردا کاری شهیتانه.

وه لّام/

بؤ وه لّامدانه وه ی ئه م جوړه بانگه شانه ی بت په رسته کانی مه ککه که محه مه د پیغه مبه ر (د.خ) سروشه کانی له شهیتانه وه پیگه یشته وه، خوی گه وره له قورئاندا ده فهرمویت: {إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ (۷۷) فِي كِتَابٍ مَّكْنُونٍ (۷۸) لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ (۷۹) تَنْزِيلٌ مِّنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ} (الواقعة: ۷۷-۸۰)، واته: (ته وی وه حیت بؤ کراوه قورئانیکی به فهره، له نامه یه کی پاریزراودایه، که س ده ستی لّینادات فریشته کان نه بیت، له لایه ن په روه ردگاری جیهانه کانه وه دابه زیندراوه ته خواره وه).

زور خه لک به هه له له شهیتان تیگه یشته ون، ئه وان وا هه ست ده که ن که شهیتان ده توانیت هه موو شتیک بکات جگه له دوو شت که خوا ده توانیت بیانکات، به گویره ی ئه وان شهیتان له پرووی ده سه لات ه وه له خوا ده سه لات ی که مته، ئه و خه لکانه نایانه ویت ئه وه قبول بکه ن که قورئان سروشیکی معجیزه ییه ئه وان ده لّین که کاری شهیتانه.

۱- ئه گهر شهیتان قورئانی بنوسیایه ته وه ئه و له قورئاندا ئاماژه ی پڼ

نه ده کرا له سووره تی (النحل) ثایه تی (۹۸): {فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ
مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ} (النحل: ۹۸)، واته: (هه ر که ویستت قورئان بخوینی
به رله وه (اعوذ بالله من الشیطان الرجیم) بکه.

۲- چه نندین ثایه ت هه ن له قورئاندا که به لگهی ته واو ده خه نه روو که
شهیتان نووسه ر و دانه ری قورئان نییه، وه کو له سووره تی (الأعراف)
دا خوای گه وره ده فهرمویت: {وَإِمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ
بِاللَّهِ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ} (الأعراف: ۲۰۰)، واته: (هه ر کاتیک له شهیتانه وه
وه سوه سه یه کت به دلدا هات و هه لی نایت بو کردنی کاری ناشه رعی و
حه رام، توش په نا هه ر بو نه و خوایه به ره و خوت بده لای نه و، چونکه نه و
زور ژنه و و زانایه به گوتار و په فتاری مروف).

۳- له سووره تی (البقره) ثایه تی (۱۶۸): {يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ
حَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ} (البقره: ۱۶۸)،
واته: (نه ی خه لکینه له رزق و روژی سه رزه مین هه لایکی پاک بخون،
هه رگیز به شوین هه نگاوه کانی شهیتاندا مه روون و په پره وی مه که ن چونکه
نه و دوژمنیکی ناشکراتانه).

۴- له سووره تی (یس) ثایه تی (۶۰): {الَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا
تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ} (یس: ۶۰)، واته: (نه ی نه وه کانی ئاده م
ئاخر من پیشتروه سیه تم بو نه کردن که شهیتان نه په رستن چونکه نه و بو
ئیوه دوژمنیکی ناشکرایه).

شەيتان زيرەكە، گومانی تیدا نيه که دەتوانیت ئەو بپروکەيه بخاتە مېشکی
خەلکەوه که خۆی قورئانی نووسیوەتەوه، بەبەرورد بە خوای بە دەسەلات
شەيتان زۆر کاریگەر نيه، خوا زۆر زیاتر لەو بە دەسەلاتترە، ئەو مەبەستە
خراپەکانی شەيتان دەزانیت و، گومانی تیدا نيه لە قورئاندا لە چەندین
شوێندا سەلماندووەتی که قورئان قسەي خوايه نەك قسەي شەيتان.

گرنگترین تہوہری پرسیارو وہ لآمہکان

دانهری قورنان شاره زایی زانستی بیرکاری نییہ

محہمد قورنانی لہ نیجیلہ وہ کۆپی کردوہ

نیسلام توندوتیژی بہرہم دہینیت

قورنان لہ لایہن شہیتانہ وہ نوسراوہ

موسولمانہکان کہعبہ دہہ رستن

موسولمانہکان تیروریستن

حیجاب بۆ پیوان

فرہ پیای و ژنی لہ نیسلامدا

خواردنہ وہ کحولیہکان ہلآلہ

ہاوپہ گہ زبازی

خودا تۆلہ سینہ

نیبلیس مرؤف بووہ

ہہ زہرتی عیسا مردوہ

گۆشتی بہراز ہلآلہ

پیای لہ سپیزم درووست بووہ

زہوی تہختہ

یہک پۆژ لہ دیدی خوادا

مردوہ بسوتینریت

خودا لہ کتیبہ پیروژہکانی تردا ناوی نہ ہاتووہ

ناسمان و زہوی لہ شہش پۆژدا دروستکراون

وہر گیار لہ نیٹگلیزیمہ

مامۆستا ربار نہ سہم

Dr Zakir Naik

منتقدی اقرأ الثقافي

للکتاب (کوردی - عربی - فارسی)

www.iqra.ahlamontada.com